

H. RIDER HAGGARD

FIICA LUI MONTEZUMA

H. RIDER HAGGARD

FIICA LUI MONTEZUMA

În românește de C. VONGHIZAS

V.1.0

www.virtual-project.eu

Coperta de POMPILIU DUMITRESGU

**H. RIDER HAGGARD
MONTEZUMA'S DAUGHTER**

**EDITURA TINERETULUI
Colecția Cutezători.**

Prefață

„Fiica lui Montezuma” este unul din cele mai bune romane ale scriitorului englez Henry Rider Haggard (1856—1925), autor a numeroase lucrări istorice și de aventuri, printre care: „Minele regelui Solomon” (1886), „Ea” (1887), „Allan Quartermain” (1887), „Ayesha sau întoarcerea Ei” (1905) etc.

Pornind de la date reale, strânse cu migală din documente și cărți referitoare la cucerirea Mexicului de către spanioli, H. Rider Haggard a ales din noianul faptelor pe cele mai însemnate, împletindu-le într-o acțiune vie, palpitantă, în care ficțiunea are un rol de seamă.

Valoarea cărții rezultă însă nu numai din măiestria autorului, ci și din justetea aprecierilor sale asupra evenimentelor desfășurate.

Din derularea acțiunii se desprinde limpede simpatia profundă a romancierului față de lupta popoarelor băștinașe oprimate din Anahuac - vechea denumire a Mexicului - împotriva colonialiștilor europeni, în cazul de față conchistadorii spanioli aflați sub comanda lui Hernando Cortez. De asemenea, Rider Haggard pune în lumină cauzele principale care au dus la prăbușirea marelui imperiu aztec. Dintre acestea, mai importante sunt: lipsa de unitate dintre triburile aflate sub stăpânirea cetății Tenochtitlan, superstițiile și spaima mistică a lui Montezuma sub influența legendei întoarcerii zeului cu fața albă, Quetzalcoatl - ce urma să-și reia stăpânirea asupra oamenilor și a viețuitoarelor aceluia pământ - ca și semnele de decadență pe care le dădea imperiul aztec, manifestându-se în luxul și desfrâul păturii conducătoare. Un rol important l-au jucat și preoții sălbatici și cruzi care ucideau fără cruțare miile de prizonieri din triburile vasale, aducându-i jertfă zeilor lor demonici.

Au fost, desigur și alte elemente importante, ca, de pildă, armamentul și disciplina ostașilor lui Cortez, spre deosebire de înzestrarea rudimentară a războinicilor indieni, sau prezența cailor - animale necunoscute în Mexic, ce produceau o groază mistică asupra băștinașilor - și autorul a știut să le releve și pe acestea în paginile cărții de față.

Este interesantă de subliniat și orientarea anticlericală a lucrării, căci Haggard pune în gura eroului său principal, Thomas Wingfield din Ditchingham, țăran englez de condiție medie de la mijlocul secolului al XVI-lea, ca și a fiicei lui Montezuma, cuvinte aspre la adresa preoților, fie slujitori ai altarelor zeilor păgâni, fie ai Dumnezeului creștin, a căror trăsătură comună era oprimarea sălbatică a poporului, la adăpostul religiei pe care o propagau. Bineînțeles că Thomas Wingfield nu este un ateu militant, ceea ce istoricește ar fi fost și greu de justificat, dar nici un puritan aspru și fanatic care să renege toate religiile în afară de a sa. El este dominat chiar de unele superstiții, fiind crescut în spiritul legendelor biblice și al credinței în existența unor forțe supranaturale care dirijează acțiunile oamenilor, ceea ce însă nu-l împiedică să ia atitudine împotriva cruzimilor săvârșite de fanatici.

„Fiica lui Montezuma” se distinge ca unul din cele mai interesante romane închinete conchistei – descoperirii și cuceririi de către spanioli a „Indiei apusene”.

CAPITOLUL I

DE CE-ȘI DEAPĂNĂ THOMAS WINGFIELD POVESTEA

Slavă lui Dumnezeu, care ne-a adus biruința! Căci, iată, puterea Spaniei a fost zdrobită – corăbiile scufundate sau puse pe goană, ostașii și marinarii înghițiți cu sutele și miile de apele mării – iar Anglia poate din nou să răsuflă¹. Veniseră cu gând să ne cucerească, să ne pună la cazne și să ne ardă pe rug – să ne facă nouă, unor englezi liberi, ceea ce Cortez² le-a făcut indienilor din Anahuac³. Bărbații noștri în jugul sclaviei, fecioarele necinstite, sufletele noastre la bunul plac al preoților lor, avuția noastră pe mâinile împăratului și ale Papei! Dar Dumnezeu le-a răspuns cu furtuna, iar Drake⁴ cu tunurile. Așa că duși au fost și, o dată cu ei, gloria Spaniei.

Eu, Thomas Wingfield, am auzit această veste azi, în ziua de joi, chiar în piața Bungay, unde mă dusesem să mai stau la taifas și să vând merele pe care mi le-au mai lăsat în pomi furtunile cumplite din ultima vreme.

¹ În 1588, Filip al II-lea al Spaniei a trimis asupra Angliei o flotă puternică, socotită de neînvins, al cărei nume era chiar *Invincibila Armada*. Dar ea a fost complet distrusă de o furtună năprasnică și de flota engleză. După nimicirea *Invincibilei Armada*, Spania a pierdut supremația maritimă și a început creșterea puterii maritime a Angliei și Olandei.

² Hernando Cortez (1485-1547) – conchistador spaniol care a condus războiul de cucerire împotriva aztecilor și a cucerit Mexicul (1519-1521).

³ Vechea denumire a Mexicului.

⁴ Francis Drake (1541-1596) – navigator și corsar englez. A înfăptuit expediții piraterești de-a lungul coastelor Africii și Americii, dând lovituri puternice monopolului maritim al Spaniei și posesiunilor acesteia de peste mări. A făcut, primul, după Magellan, ocolul Pământului (1577-1580) și a luat parte activă la distrugerea flotei spaniole *Invincibila Armada*. A fost înnobit de regina Elisabeta a Angliei, care-i finanțase, de altfel, expedițiile.

Mai auzisem noi și înainte unele zvonuri, ba de una, ba de alta, dar aici, în Bungay, se afla un om numit Young, din neamul Young de fel din Yarmouth, care luptase la Qravelines⁵ pe una din navele din Yarmouth și-i urmărise spre nord pe spanioli până când se pierduseră în mările Scoției.

Se spune că lucrurile mici duc spre cele mari, dar de data asta lucrurile mari au dus spre cele mici, căci din pricina acestei vești eu, Thomas Wingfield din Lodge, parohia Ditchingham din comitatul Norfolk, fiind la o vârstă înaintată și având doar încă puțin timp de trăit, m-am înturnat spre pană și călimară. Cu zece ani în urmă și anume în anul 1578, maiestatea sa, milostiva noastră regina Elisabeta, care se afla pe atunci în vizită prin comitatul nostru și-a arătat dorința să fiu adus în fața ei la Norwich. Și după ce mi-a spus că faima mea ajunsese până la ea, mi-a poruncit să-i împărtășesc câte ceva din povestea vieții mele, sau mai bine zis despre cei douăzeci de ani, sau cam atâția, cât am stat printre indieni, în vremea când Cortez a cucerit țara lor Anahuac, căreia acum i se zice Mexic. Numai că tocmai când trebuia să încep povestirea a sosit sorocul vânătăriei de cerbi de la Cossey și milostiva noastră regină mi-a cerut să-mi aștern pe hârtie povestea, ca s-o poată citi. Iar dacă avea să fie măcar pe jumătate atât de uimitoare pe cât auzise, făgăduiala reginei era că-mi voi sfârși zilele ca *Sir* Thomas Wingfield. Atunci i-am răspuns maiestății sale că pana și călimara nu erau unelte la care mă pricepeam prea bine, dar că totuși voi ține seama de porunca ei. Și-apoi mi-am luat îndrăzneala să-i dăruiesc un smarald mare, care atârname cândva pe pieptul fiicei lui Montezuma, ca și al multor altor prințese indiene dinaintea ei, la vederea căruia ochii reginei au strălucit tot atât de tare ca și nestemata, căci se întâmpla ca reginei noastre să-i fie pe plac asemenea jucării costisitoare. Aș fi putut, cred, dacă aș fi dorit, să închei chiar în clipa aceea un târg și să dau piatra pe un titlu; numai că eu, care fusesem ani de zile prințul unui mare trib, nu doream câtuși de puțin să primesc rangul de cavaler. Așa că am sărutat mâna reginei, care a apucat atât de strâns piatra prețioasă, încât încheieturile degetelor i s-au făcut albe și

⁵ Port spaniol, intrat în posesia Franței în urma tratatului Pirineilor (1659), care pune capăt ostilităților între cele două puteri - Franța și Spania.

lucioase și mi-am văzut de drum, întorcându-mă chiar în aceeași zi acasă, la locuința mea de lângă Waveney.

Dar dorința reginei ca să aștern pe hârtie povestea vieții mele mi-a rămas în minte și țineam s-o fac înaintea ca viața să mi se sfârșească și, o dată cu ea și povestea. Truda, ce-i drept, este destul de mare pentru cineva nedepins cu astfel de lucruri; dar de ce m-aș feri de trudă, când mă aflu atât de aproape de lunga odihnă a morții? Am văzut atâtea în viață, pe care nici un alt englez nu le-a văzut și toate demne să fie luate în seamă; viața mea s-a desfășurat cât se poate de straniu și de multe ori hazardul m-a scăpat când totul părea pierdut, poate tocmai pentru ca învățătura ei să fie cunoscută și de alții. Căci există o învățătură în această viață a mea, ca și în toate câte am văzut – și anume că niciodată răul nu duce la bine, că răul dă până la urmă naștere tot la rău și fie că e vorba de un singur om sau de un întreg popor, va cădea întotdeauna asupra minții care l-a născocit și asupra mâinii care l-a săvârșit.

Iată, de pildă, soarta lui Cortez – a acestui mare om pe care l-am cunoscut în plină strălucire a puterii sale, aproape ca de zeu. Sunt cam vreo patruzeci de ani de când am auzit că a murit sărac și părăsit de toți, în Spania: da – el, cuceritorul! Și am mai aflat că fiul lui, *don* Martin, a fost pus la cazne chiar în cetatea pe care tatăl său a cucerit-o pentru Spania, săvârșind cruzimi atât de mari. Malinche, cea pe care spaniolii o numeau Marina, prima și cea mai iubită dintre toate femeile aceluiași Cortez, i-a prevestit-o în durerea ei, când – după toate cele întâmplate, după ce-l ferise de atâtea ori, pe el și pe ostașii săi, de la moarte cumplită – a părăsit-o, dând-o de nevastă lui *don* Juan Xaramillo. Sau să luăm soarta Marinei însăși. Din cauză că-l iubea pe Cortez – sau Malinche, cum i-au spus indienii, după numele ei – ea a adus nenorocirea asupra pământului ei de baștină; căci fără ajutorul ei, Tenochtitlanul (sau Mexico, cum i se spune acum) n-ar fi ajuns niciodată sub jugul Spaniei, fiindcă ea a uitat de onoare în focul patimii. Și care i-a fost răsplata, cu ce s-a ales de pe urma răului făptuit? Până la urmă, răsplata i-a fost să fie dată în căsătorie altui om, de rang mai mic, atunci când frumusețea i-a pălit, așa cum vitele sleite de muncă sunt vândute oamenilor sărmani.

Sau să cercetăm, iarăși, ce soartă au avut marile popoare din Anahuac. Au făcut rău, așteptând ca din asta să iasă binele. Au jertfit viețile a mii de oameni zeilor lor mincinoși, pentru ca

bogăția să le sporească și pacea și prosperitatea să se aștearnă de-a lungul generațiilor viitoare. Iar drept răsplată au avut parte de pustiire în loc de bogăție, de sabia spaniolilor în loc de pace, de roata caznelor și chinurilor, de robie în loc de prosperitate. Iată pentru ce și-au jertfit ei propriii lor copii pe altarele lui Huitzel⁶ și Tezcat⁷.

Spaniolii înșiși, care, în numele milosteniei, au săvârșit cruzimi mai mari decât cele îndeplinite de aztecii neștiutori și care, în numele lui Cristos, îi încalcă zi de zi legea până dincolo de puterea închipuirii, vor ajunge oare la prosperitate, iar răul pe care l-au făcut le va aduce cumva bunăstarea? Sunt bătrân astăzi și nu cred că voi trăi să văd răspunsul la această întrebare, dar chiar de pe acum văd cum se apropie acest răspuns. Căci răutatea lor se va întoarce împotriva lor înșile și parcă-i văd – cel mai mândru dintre toate popoarele de pe pământ – despuiați de faimă, de bogăție și de onoare, sărmene epave ce nu-și mai găsesc fericirea decât în trecut. Ceea ce Drake a început la Gravelines, Dumnezeu va sfârși în multe alte locuri și timpuri, până când, în cele din urmă, Spania nu va mai însemna nimic și se va prăbuși tot atât de jos pe cât de jos zace astăzi imperiul lui Montezuma⁸.

Astfel se întâmplă în marile pilde despre care a aflat întreaga lume și tot astfel se petrece și în viața unei ființe umile ca mine, Thomas Wingfield. Cerul a fost într-adevăr milostiv cu mine, dându-mi răgazul să mă căiesc de păcate; căci numeroase păcate s-au abătut asupra capului meu pentru că am îndrăznit să

⁶ Huitzel (numele întreg – Huitzelcoatl sau Huitzilpochtli) – zeul Războiului, divinitate tribală a aztecilor. După cum spune legenda, el i-a condus pe azteci de la Aztlan până în Mexic. Era unul din cei mai mari zei ai mexicanilor, căruia i se sacrificau numeroase victime umane în marele său templu din Mexico. Simbolul său era pasărea colibri, al cărei nume îl și purta (*huitzi*).

⁷ Tezcat (numele întreg – Tezcatlipoca) – unul din marii zei azteci din vechiul Mexic. Era o divinitate ce reprezenta soarele, abundența, dar și sterilitatea. Era de asemenea zeul Muzicii și Dansului.

⁸ Montezuma (Moctezuma al II-lea) – împărat aztec (1502 sau 1504-1520); și-a menținut dominația asupra triburilor supuse prin măsuri represive, ceea ce a dus la răscoala texcocanilor din 1516 și la alianța triburilor totonacilor și tlaxecanilor cu Cortez (1519). Neținând seama de sfaturile celorlalți conducători azteci, s-a supus fără luptă spaniolilor și a acceptat captivitatea. A fost ucis în timpul unei răscoale a poporului aztec, în iulie 1520.

iau prerogativa răzbunării din mâinile Celui Prea Înalt. Este drept așa și pentru că este drept aș vrea să spun povestea vieții mele, ca și alții să poată învăța din ea.

După cum am mai spus, m-am gândit la aceasta timp de mulți ani, deși, ca să spun drept, maiestatea sa regina a fost aceea care a aruncat mai întâi sămânța. Dar abia acum, când am aflat ce soartă a avut *Armada* spaniolilor, gândul începe să încolțească și cine ar putea spune dacă va ajunge vreodată să înflorească? Veștile auzite m-au mișcat în chip straniu, aducându-mi aminte de tinerețe, de faptele de iubire și de arme, ca și de ciudatele întâmplări în care am fost amestecat, luptându-mă fie de unul singur, fie pentru Guatemoc⁹ și poporul din Otomie, împotriva acelorași spanioli, căci acele amintiri n-au mai fost de mult dezgropate. Și mi se pare, lucru care nu este neobișnuit la oamenii mai în vârstă, că acolo, în trecutul îndepărtat, se află adevărata mea viață și că tot ce mi s-a mai întâmplat după aceea nu a fost decât un vis.

De la fereastra odăii în care scriu pot vedea valea liniștită a râului Waveney. Pe celălalt mal se află izlazul auriu de răchită, castelul ruinat și acoperișurile roșii ale orașelului Bungay, strânse în jurul turnului bisericii St. Mary. Mai departe se aștern pădurile regale din Stowe și câmpiile abației Flixton; în dreapta, malul povârnit pare verde din pricina stejarilor din Earsham; spre stânga, pământurile mlăștinoase cu iarbă grasă, ici și colo cu vite care pasc, se întind până la Beccles și Lowestoft, iar în spatele casei, grădinile și livezile mele urcă în terase pe dealul înverzit, cunoscut în vremurile vechi sub numele de Earl's Vineyard. Toate se află în jurul meu și totuși în clipa asta parcă nici n-ar fi. În locul văii râului Waveney văd valea lui Tenochtitlan, în locul coastelor din Stowe – siluetele înzăpezite ale vulcanilor Popocatepetl și Ixtaccihuatl, în locul turlei din Earsham și al turnurilor din Ditchingham, Bungay și Beccles – uriașele piramide de sacrificiu, strălucind de focurile sacre, iar în locul vitelor de pe pășuni îi văd pe cavalerii lui Cortez gonind spre bătălie.

Totul îmi reînvie în minte; asta a fost viața, restul nu e decât un vis. Mă simt din nou tânăr și, dacă voi avea răgaz, voi așterne pe hârtie – înainte de a fi așezat în țințirimul de colo, pierdut

⁹ Guatemoc (Cuauhtemoc) – ultimul împărat aztec, născut la Mexico în 1497 și mort în 1522. Și-a apărat plin de curaj imperiul și capitala împotriva spaniolilor, dar a fost învins de conchistadori și spânzurat din ordinul lui Cortez.

pentru totdeauna în lumea viselor – povestea tinereții mele. Aș fi început-o mai de mult, dar cât timp trăia scumpa-mi soție, care a murit anul trecut, de Crăciun, știam că era o treabă pe care era mai bine s-o las deoparte. Căci, ca să fiu cinstit, așa era soția mea. Mă iubea, cred, cum puțini bărbați au norocul să fie iubiți, deși există multe lucruri în trecutul meu care i-au sâcâit dragostea, stârnindu-i gelozia față de cei morți, o gelozie câtuși de puțin micșorată de blândețea ei, îmbinată atât de strâns cu iertarea. O tainică suferință îi rodea inima, cu toate că nu vorbea niciodată despre ea. Ni se născuse un singur copil și acest copil a murit în fragedă pruncie și cu toate rugăciunile ei, Dumnezeu n-a voit să-i dea altul; nici eu, amintindu-mi de vorbele Otomiei, nu mă așteptam să se întâmple altminteri. Ea știa prea bine că departe, peste mări, avusesem de la cealaltă soție copii pe care îi iubisem și cu toate că sunt de mult morți, îi voi iubi mereu la fel de tare. Gândul acesta îi rănea inima. Că fusesem soțul unei alte femei putea să ierte, dar că această femeie îmi născuse copii a căror amintire îmi era încă atât de scumpă, asta nu putea să uite, chiar dacă ierta – ea care nu avea copii. Și fiindcă sunt bărbat, nu pot spune de ce s-a întâmplat astfel, căci cine poate cunoaște toate tainele unei inimi de femeie iubitoare? Dar așa a fost. Odată chiar ne-am certat din această pricină; a fost singura noastră ceartă. Eram căsătoriți doar de doi ani, iar copilașul nostru zăcea îngropat de câteva zile în cimitirul parohiei din Ditchingham și într-o noapte, în timp ce dormeam alături de soția mea, am avut un vis răscolitor. I-am visat pe copiii mei morți – pe toți patru, iar cel mai mare dintre băieți îl purta în brațe pe primul născut, mort în timpul marelui asediu – venind spre mine așa cum veneau adesea pe vremea când domneam peste poporul din Otomie, în Cetatea Pinilor și-mi vorbeau și-mi dădeau flori și-mi sărutau mâinile. Mă uitam cât erau de puternici și de frumoși și eram mândru în sinea mea; simțeam în vis că o mare durere îmi fusese luată de pe inimă, de parcă aceste ființe dragi fuseseră pierdute și acum le regăsisem. Ah, ce altă durere se poate asemui cu această suferință a viselor, care ne pot înapoia astfel pe cei morți, în bătaie de joc, ca apoi să ni-i ia din nou, lăsându-le plini de o jale și mai adâncă?

Ei bine, continuam să visez, vorbind cu copiii mei în somn și rostindu-le numele dragi, până când, în cele din urmă, m-am trezit, înțelegând tot pustiul din jurul meu și, copleșit de suferință, am suspinat cu glas tare. Era dis-de-dimineată și

lumina soarelui de august se revărsa prin fereastră, dar eu, crezând că soția mea doarme încă, am stat mai departe în umbra visului și am început să gem murmurând numele celor pe care nu-i voi mai vedea niciodată. Numai că ea era trează și mă auzise cum vorbeam cu cei morți în timpul somnului, ca și după ce mă trezisem; deși parte din vorbele mele erau în limba celor din Otomie, majoritatea erau în engleză și cunoscând numele copiilor mei și-a putut închipui înțelesul lor. A sărit dintr-o dată din pat și s-a aplecat peste mine; era o mânie în ochii ei cum nu mai văzusem niciodată înainte și nici după aceea. Dar n-a durat mult, căci îndată a izbucnit în lacrimi.

— Ce s-a întâmplat, nevastă? am întrebat-o uimit.

— Îmi era greu - a răspuns ea - să ascult și să rabd astfel de vorbe pe buzele tale, bărbate. N-a fost de ajuns că, atunci când toți te credeau mort, eu mi-am irosit tinerețea rămânând credincioasă amintirii tale? Deși știi prea bine cât de credincios mi-ai fost tu mie! Ți-am făcut eu vreodată reproșuri că m-ai uitat și că te-ai căsătorit cu o femeie sălbatică dintr-o țară îndepărtată?

— Niciodată, dragă nevastă și nici eu nu te-am uitat, după cum știi prea bine; dar ceea ce mă uimește este că ai devenit geloasă acum, când totul s-a terminat.

— Oare nu putem fi geloși pe cei morți? Cu viii ne putem măsura, dar cine poate să lupte împotriva iubirii pe care moartea a desăvârșit-o, pecetluind-o pe vecie și făcând-o nemuritoare! Și totuși, iubirea *asta* ți-o iert, căci acelei femei mă pot împotrivi, ținând seama că ai fost al meu înainte de a fi al ei și tot al meu ai fost după aceea. Dar cu copiii n-am cum să lupt. Ei sunt doar ai ei și ai tăi. N-am nici o putere și nici un drept asupra lor și fie că sunt morți ori vii, știu bine că îi iubești neconținut și îi vei iubi și dincolo de mormânt dacă-i vei găsi. Am început să îmbătrânesc, eu care am așteptat mai bine de douăzeci de ani ca să fiu nevasta ta și n-am să-ți mai dăruiesc nici un copil. Ți-am dat unul, dar Dumnezeu mi l-a luat, ca nu cumva să fiu prea fericită; și totuși, numele lui n-a fost rostit nici măcar o dată de buzele tale, alături de acele nume ciudate. Pruncul meu mort înseamnă prea puțin pentru tine, bărbate!

Aici glasul i se frânse și izbucni în lacrimi; am socotit că n-avea rost să-i arăt că era o deosebire și anume că în timp ce, în afară doar de un singur prunc, fiii pe care-i pierdusem fuseseră aproape niște flăcăi, copilul născut de ea nu trăise decât șaiszeci

de zile.

Așa că atunci când regina și-a arătat prima dorința s-aștern pe hârtie povestea vieții mele, mi-am amintit de izbucnirea iubitei mele soții; dându-mi seama că n-aș putea să scriu adevărul și să las deoparte povestea celei care a fost de asemeni soția mea – fiica lui Montezuma, prințesa Otomie – și a copiilor pe care mi i-a dăruit, am lăsat lucrurile în voia lor. Știam prea bine că, deși era un lucru despre care am vorbit foarte rar în timpul anilor îndelungați pe care i-am petrecut împreună, totuși Lily se gândea mereu la el; și gelozia ei, deși cât se poate de gingașă, nu s-a potolit cu vârsta, ci mai curând a crescut o dată cu trecerea anilor. Ca să îndeplinesc, iarăși, voia reginei fără știrea nevastei mele, ar fi fost cu neputință, căci până în ultima clipă ea mi-a urmărit fiecare gest și, sunt pe deplin încredințat, mi-a ghicit cele mai multe dintre gânduri.

Și astfel am îmbătrânit amândoi, în pace, unul lângă celălalt, vorbind foarte rar despre golul acela din viața mea când am fost pierduți unul pentru celălalt și despre tot ce s-a petrecut în acei ani. În cele din urmă a venit sfârșitul. Nevasta mea a murit în somn, pe neașteptate, la vârsta de optzeci și șapte de ani. Am îngropat-o la sud de biserica de-aici, cu mare durere în suflet, dar nu nemângâiat, știind că în curând o voi ajunge din urmă, pe ea și pe toate celelalte ființe pe care le-am iubit.

Acolo, în cerul acela larg se află mama, sora și fiii mei; acolo e marele Guatemoc, prietenul meu, ultimul dintre domnitorii din Anahuac și mulți alți tovarăși de luptă care au răposat în pace; tot acolo, cu toate că se îndoia, se află frumoasa și mândra Otomie. Se spune că în cer, în care știu că voi ajunge cu toate păcatele tinereții și greșelile anilor maturi, nu există însurătoare și măritiș; și asta e bine, căci de-ar fi fost altminteri nu știu cum ar fi izbutit nevestele mele, fiica lui Montezuma și blânda englezoaică, să se întâlnească împreună.

Și acum, la treabă.

CAPITOLUL II

DESPRE NEAMUL LUI THOMAS WINGFIELD

Eu, Thomas Wingfield, m-am născut aici, la Ditchingham, chiar în odaia în care stau acum și scriu. Casa în care m-am născut a fost clădită sau adăugită la începutul domniei lui Henric al VII-lea; dar cu mult înainte, pe locul ei se afla un fel de locuință pentru intendentul viilor, cunoscută sub numele de Coliba Grădinarului. Nu știu dacă în vremurile vechi clima era mai blândă, sau dacă îndemânarea celor care îngrijeau pământul era mai mare, dar un lucru e adevărat și anume că pe coasta dealului sub care se adăpostește casa – și care a fost cândva malul unui braț de mare sau al unui râu revărsat – se aflau vii în zilele Contelui Bigod. De mult nu mai rodesc struguri aici, cu toate că numele de „Via Contelui” mai dăinuie încă pentru coasta care se întinde între casa părintească și un anumit izvor dătător de sănătate ce bolborosește cam la jumătate de milă depărtare și în apele căruia vin să se scalde oameni suferinzi chiar de la Norwich și Lowestoft. Dar fiind la adăpost de vânturile de răsărit, locul are și acum privilegiul de a rodi cu două săptămâni mai devreme decât oricare altă livadă din regiune; aici poți sta fără haină chiar și în friguroasa lună mai, în timp ce pe vârful dealului, la nici două sute de pași mai departe, ai tremura și cu un cojoc de vidră.

Coliba, căci așa i s-a spus întotdeauna, fiind la început doar o casă țărănească, este îndreptată cu fața spre sud-vest și situată atât de jos, încât s-ar putea crede foarte bine că umezeala din râul Waveney, care curge și hrănește mlaștinile din apropiere, o va pătrunde. Dar nu-i așa, căci deși toamna *roke-ul*, cum numim noi aici, în Norfolk, ceața de pe sol, atârnă în jurul casei la căderea nopții, iar în anotimpurile de mari inundații apa ajunge să se reverse în grajdurile din spatele casei, fiind totuși clădită pe nisip și pietriș, nu se află locuință mai sănătoasă în toată parohia. Durată din paiantă și cărămidă roșie, căsuța are o înfățișare ciudată și blândă, cu multe unghere și frontoane, în

timpul verii pe jumătate ascunse de trandafiri și alte plante cățărătoare și cu vedere spre mlaștini și spre izlazul comunal, unde lumina se schimbă neîncetat o dată cu anotimpurile și chiar cu ceasurile zilei, spre acoperișurile roșii ale orașelului Bungay și spre malul împădurit ce se-ntinde de-a lungul pământurilor de la Earsham; și cu toate că sunt și case mai mari prin aceste părți, nu cred să se afle una mai plăcută decât casa noastră. Aici m-am născut și, fără îndoială, tot aici am să mor; dar am vorbit destul despre ea, așa cum ne-am deprins să facem cu locurile pe care, datorită unei îndelungi obișnuințe, le-am îndrăgit, așa că voi vorbi acum despre neamul meu.

Voi începe deci prin a spune cu oarecare mândrie – căci care dintre noi nu ține la un nume vechi când se întâmplă să fim născuți cu el? – că sunt vlăstar al familiei Wingfield, din castelul Wingfield din Suffolk, care se află la două ceasuri de mers călare de locul acesta. Cu mult timp în urmă, singura moștenitoare a neamului Wingfield s-a căsătorit cu un oarecare De la Pole, familie vestită în istoria noastră, al cărei ultim urmaș, Edmund, conte de Suffolk și-a pierdut capul din pricina trădării, pe vremea când eram copil. Castelul a trecut în stăpânirea familiei De la Pole cu prilejul acelei căsătorii. Dar câteva mlădițe ale vechiului neam Wingfield au dăinuit prin vecinătăți și chiar dacă era vreun însemn de bastard pe armura lor, nu știu și nici nu caut să știu; cel puțin părinții mei și cu mine suntem din acest sânge. Bunicul meu a fost un om ager la minte, mai mult yomen decât nobil, cu toate că era gentilom prin naștere. El a fost cel care a cumpărat coliba, împreună cu pământurile din jur și a strâns destulă avere, mai ales prin căsătorie și cumpătare, dar și prin negoțul cu vite. A avut un singur fiu, deși a fost însurat de două ori.

Bunicul meu era cucernic până la superstiție și oricât ar părea de ciudat, având doar un singur fiu, nimic nu l-ar fi mulțumit mai mult decât dacă băiatul lui ar fi intrat în tagma preoțească. Numai că tatăl meu avea prea puțină înclinație spre preoție și viață monahală, deși bunicul meu se străduia neîncetat să i-o vâre în cap, uneori prin vorbe și exemple, alteori cu ciomagul de stejar care încă mai atârna deasupra vetrei din odaia cea mare. Până la urmă, băiatul a fost trimis la mănăstirea din Bungay, unde purtarea sa a fost atât de puțin monahală, încât după un an starețul a rugat părinții să-l ia înapoi și să-i dea o învățătură laică. Nu numai, spunea starețul, că tatăl meu pricinuia scandaluri prin faptele sale, fugind din mănăstire ca să-și

petreacă nopțile prin cârciumi și alte asemenea locuri, dar atât de mare îi era păcătoșenia, încât nu se sfia să pună la îndoială înseși doctrinele bisericii și să-și bată joc de ele, susținând chiar că nu era nimic sfânt în imaginea Fecioarei Maria care se afla în altar și făcându-i cu ochiul în timpul rugăciunii, în fața întregii congregații, când preotul înălța slavă Sfântului Duh. „De aceea – spunea starețul – rogu-te, ia-ți înapoi fiul și lasă-l să-și caute un alt drum spre rug decât acela care trece prin porțile mănăstirii din Bungay”.

Auzind aceasta, bunicul meu se înfurie atât de cumplit, încât fu cât pe ce să aibă un atac de inimă; apoi, revenindu-și, se gândi la ciomagul de stejar și vru să-l folosească. Dar tatăl meu, care avea pe atunci nouăsprezece ani și era foarte înalt și bine făcut, i-l smulse din mână și-l aruncă la cincizeci de pași depărtare, strigând că nimeni nu se va putea atinge de el, chiar de i-ar fi de o sută de ori tată. Apoi a plecat, lăsându-i pe stareț și pe bunicul meu să privească încremeniți unul la celălalt.

Și, ca să scurtez o poveste prea lungă, iată care a fost sfârșitul. Atât bunicul meu cât și starețul și-au închipuit că pricina nesupunerii tatălui meu trebuia căutată într-o pățimașă înclinare pentru o fată de origine umilă, frumoasa fiică a morarului din Waingford Mills. Poate că era ceva adevărat în această închipuire, sau poate că nu era. Cert este că fata s-a măritat mai târziu cu un măcelar din Beccles și a murit cu mulți ani mai târziu, la frumoasa vârstă de nouăzeci și cinci de ani! Dar fie că era adevărat ori nu, bunicul a crezut povestea și, știind prea bine că absența este leacul cel mai sigur contra dragostei, a plănuit împreună cu starețul să-l trimită pe tata la o mănăstire din Sevilla, în Spania, al cărei abate era fratele starețului și acolo să uite de fiica morarului și de toate celelalte lucruri lumești.

Când i s-a adus la cunoștință hotărârea părintească, tata s-a învoit destul de ușor, fiind un tânăr isteț și având o mare dorință de a vedea lumea, firește altfel decât prin gratiile de la fereastra unei mănăstiri. Și astfel, până la urmă a fost trimis în țări străine, fiind dat în grija câtorva călugări spanioli care veniseră la Norfolk într-un pelerinaj la altarul Sfintei Fecioare din Walsingham.

Se spune că bunicul a plâns când s-a despărțit de fiul său, presimțind că nu-l va mai vedea niciodată; dar atât de puternică îi era credința, sau mai bine zis superstiția, încât n-a șovăit să-l trimită departe, dacă nu pentru altă pricină măcar ca să-și umilească propria-i dragoste și came, oferindu-și fiul ca jertfă,

așa cum legenda biblică spune că Abraham l-a jertfit pe Isaac. Dar deși tatăl meu părea, la fel ca și Isaac, să se învoiască la această jertfă, gândurile sale nu erau cu totul îndreptate spre altare și ruguri; pe scurt, după cum mi-a mărturisit chiar el mai târziu, își făcuse alte planuri.

Astfel, cam la un an și jumătate după ce pornise de la Yarmouth pe mare, a sosit o scrisoare de la abatele mănăstirii din Sevilla către fratele său, starețul de la St. Mary din Bungay, în care se arăta că tatăl meu fugise de la mănăstire, nelăsând nici o urmă și nici o dovadă asupra locului unde plecase. Bunicul a fost tare mâhnit când a auzit vestea, dar n-a spus aproape nimic.

Au mai trecut doi ani și au sosit alte vești și anume că tatăl meu fusese prins, dat pe mâna Sfântului Oficiu, cum era numită pe atunci blestemata de Inchiziție și torturat la Sevilla până-și dăduse sufletul. La aflarea acestor vești, bunicul a început să plângă, muștrându-se singur și spunând că numai nebunia sa, care l-a silit pe singurul copil să meargă pe calea bisericii, când n-avea nici o chemare, îi adusesese acest sfârșit îngrozitor. De atunci a și rupt prietenia cu starețul de la St. Mary din Bungay și a încetat să mai aducă ofrande mănăstirii. Totuși, în adâncul sufletului său nu credea că tatăl meu era cu adevărat mort și în ultimele clipe de viață, căci s-a sfârșit cam cu doi ani mai târziu, vorbea despre fiul său ca și cum ar fi fost viu, lăsându-i îndrumări în privința gospodăririi pământurilor, care acum erau ale lui.

Și, în cele din urmă, s-a dovedit că această credință nu era neîntemeiată, căci într-o bună zi, la trei ani după moartea bătrânului, chiar tatăl meu a debarcat în portul Yarmouth, după o lipsă de opt ani în totul. Și nu era singur, căci își adusesese o nevastă, tânără și negrită de frumoasă, care mai târziu avea să fie mama mea. Era o spaniolă de viță nobilă, născută la Sevilla, pe numele de fată *dona* Luisa de Garcia.

Dar despre tot ce i s-a întâmplat tatălui meu în timpul celor opt ani cât a rătăcit prin lume nu pot spune nimic sigur, căci a fost foarte tăcut în această privință, deși ar trebui să amintesc, poate, câteva din aventurile sale. Știu însă că s-a aflat cu adevărat în mâinile Sfântului Oficiu, căci odată, în copilărie, pe când mă scăldam cu el în Elbow Pool, în locul unde râul Waveney face un cot, cam la trei sute de pași de casa noastră, i-am văzut pieptul și brațele brăzdate de lungi cicatrice albe și l-am întrebat

cine i le-a făcut. Îmi amintesc bine cum s-a întunecat la față în timp ce vorbea, blândețea fiindu-i umbrită de o ură cumplită și cum mi-a răspuns vorbind mai mult cu sine însuși decât cu mine.

— Diavolii – zise el – diavolii puși la treabă de căpetenia tuturor diavolilor care trăiesc pe pământ și care vor domni în iad. Ascultă, Thomas, fiule, se află pe lume o țară numită Spania, unde s-a născut mama ta și acolo sălășluiesc acești diavoli care pun la cazne bărbați și femei și îi ard – vai! – de vii în numele lui Cristos. Am fost trădat și dat pe mâinile lor de cel pe care l-aș numi căpetenia diavolilor, deși este cu trei ani mai tânăr decât mine, iar cleștii și fiarele lor înroșite mi-au lăsat aceste semne pe trup. Și m-ar fi ars chiar de viu, dacă n-aș fi scăpat, mulțumită mamei tale – dar astfel de povești nu sunt pentru urechile unui băiețuș; și ai grijă să nu vorbești niciodată despre asta, Thomas, căci Sfântul Oficiu are brațul lung. Ești pe jumătate spaniol, Thomas, pielea și ochii tăi o mărturisesc, dar orice ar spune pielea și ochii tăi, fă ca inima s-o dezmință. Păstrează-ți inima engleză, Thomas; nu lăsa să se strecoare în ea drăcovenii străine. Urăște-i pe toți spaniolii, în afară de mama ta și ai grijă ca nu cumva sângele ei să-l domine pe al meu în tine.

Eram copil pe atunci și abia dacă i-am înțeles vorbele, sau ce voia să spună cu ele. Mai târziu însă aveam să le înțeleg prea bine. Cât despre sfatul tatălui meu, de a-mi stăpâni sângele spaniol – de-aș fi putut să-l urmez întotdeauna! Știu bine că din acest sânge vine tot răul care se află în mine. De acolo vine dârzenia cu care îmi urmăresc scopul, sau mai curând înverșunarea și puterea urii mele împotriva celor care mi-au făcut rău. Ei bine, m-am străduit mult să-mi stăpânesc aceste cusururi, ca și altele, dar, oricât ne-am trudi, ceea ce am moștenit iese până la urmă la suprafață, după cum mi-am dat seama în multe împrejurări însemnate din viața mea.

Eram cu toții trei copii – Geoffrey, fratele cel mai mare, apoi eu și în sfârșit sora mea Mary, cu un an mai mică decât mine, cel mai blând și mai frumos copil pe care l-am cunoscut vreodată. Am fost foarte fericiți în copilărie și frumusețea noastră făcea mândria tatălui și a mamei, trezind invidia altor părinți. Eu eram cel mai negricios dintre ei, cu fața oacheșă; la Mary însă, sângele spaniol se arăta doar în ochii ei mari, parcă de catifea și în strălucirea și rumeneala obrazilor, ca de măr copt. Pielea mea oacheșă o făcea pe mama să-mi spună „micuțul ei spaniol”, dar numai când tata nu era pe-aproape, căci asemenea cuvinte îl

mâniau. Mama n-a învățat niciodată să vorbească prea bine englezește, dar el nu suferea s-o audă vorbind în altă limbă în fața lui. Când tata nu era de față, ea vorbea spaniola, pe care numai eu din toți trei copiii am ajuns s-o stăpânesc bine – și asta mai ales din pricina câtorva tomuri de romane vechi cavaleriești pe care le adusese mama cu ea. Încă din fragedă copilărie îmi plăceau foarte mult asemenea povești și, făgăduindu-mi că voi putea să le citesc, mama a izbutit să mă învețe spaniola. Căci inima mamei mele tânjea încă după vechea-i casă însorită și adesea ne povestea despre ea, mai ales în timpul iernii, pe care o ura ca și mine. Odată am întrebat-o dacă dorea să se întoarcă în Spania. S-a înfiorat și mi-a răspuns că nu, căci acolo trăia un om care era dușmanul ei de moarte și care ar ucide-o; de altfel, inima ei era alături de noi, copiii și de tata. Mă întrebam dacă omul acesta care voia s-o ucidă era același cu cel pe care tata îl numise „căpetenia diavolilor”, dar i-am răspuns numai că nimeni n-ar dori să ucidă pe cineva atât de bun și frumos.

— Ah, băiatul meu – zise ea – tocmai pentru că sunt, sau mai bine zis am fost frumoasă mă urăște. Au mai fost și alții care au vrut să mă ia în căsătorie, în afară de scumpul tău tată, Thomas.

Și pe chipul ei tulburat apăru o umbră de teamă.

Îmi amintesc că odată, pe când aveam optsprezece ani și jumătate, într-o seară de mai, s-a oprit la noi, întorcându-se de la Yarmouth, un prieten al tatălui meu, *squire*¹⁰ Bozard, ultimul proprietar al Conacului din parohia noastră. Și tot vorbind de una și de alta, povesti că un vas spaniol, încărcat cu mărfuri, aruncase ancora în portul Roads. Tata deveni atent la auzul veștii și întrebă cine era căpitanul. *Squire* Bozard răspunse că nu știa cum îl cheamă, dar că-l văzuse în piață – un bărbat înalt și voinic, îmbrăcat în straie scumpe, cu fața frumoasă și cu o cicatrice pe tâmplă.

Auzind aceste vorbe, mama se făcu palidă sub pielea-i măslinie și murmură în spaniolă:

— Sfântă Fecioară! Numai de n-ar fi el!

Tata păru și el înfricoșat și-l întrebă pe *squire* mai amănunțit despre înfățișarea omului, dar fără să afle mai mult. Apoi își luă rămas bun de la el fără prea multă ceremonie și, încălecând pe cal, porni spre Yarmouth.

În noaptea aceea, mama n-a dormit de loc, ci a stat tot timpul

¹⁰ Titlu dat în Anglia unui mare proprietar rural, gentilom de țară.

pe scaun, gândindu-se la un știu ce. Așa cum am lăsat-o când m-am dus la culcare am găsit-o când m-am trezit în zori. Îmi amintesc foarte bine cum am împins ușa ce rămăsese întredeschisă și i-am văzut fața strălucind albă în zorii dimineții de mai, așa cum stătea așezată, cu ochii-i mari ațintiți pe fereastră.

— Te-ai sculat devreme, mamă - am spus eu.

— Nu m-am culcat de loc, Thomas - mi-a răspuns.

— De ce? Ți-e teamă de ceva?

— Mă tem de trecut și de viitor, fiule. De s-ar întoarce odată tatăl tău!

Pe la zece dimineața, când mă pregăteam să pornesc spre Bungay, spre casa medicului de la care învățam meșteșugul vindecării bolilor, tata a sosit călare. Mama, care pândea la fereastră, a alergat afară să-l întâmpine.

Sărind jos de pe cal, el o îmbrățișă, spunându-i:

— Bucură-te, scumpa mea, nu poate fi el. Omul acesta are un alt nume.

— Dar l-ai văzut? Întrebă ea.

— Nu, plecase de pe vas pe timpul nopții și m-am grăbit să mă întorc și să-ți spun, cunoscându-ți temerile.

— Ar fi fost mai sigur dacă l-ai fi văzut, bărbate. S-ar putea prea bine să-și fi luat un alt nume.

— Nu m-am gândit la asta, draga mea - răspunse tata - dar nu te teme. Dacă e el și dacă îndrăznește să pună piciorul în parohia Ditchingham, are cine să-i vină de hac. Dar sunt încredințat că e alt om.

— Mulțumesc lui Iisus! murmură ea, apoi începură să vorbească în șoaptă.

Văzând că eram de prisos, îmi luai ciomagul și o pornii în jos pe cărare, spre puntea de peste râu, când deodată mama mă chemă înapoi.

— Sărută-mă înainte de plecare, Thomas - zise ea. Poate că te întrebi ce înseamnă toate astea. Într-o zi, tatăl tău îți va spune. Sunt în legătură cu o umbră care a plutit mulți ani deasupra vieții mele, dar care, nădăjduiesc, s-a risipit pentru totdeauna.

— Dacă cineva s-ar încumeta s-o arunce din nou asupra-ți, ar face mai bine să se țină cât mai departe de ăsta - zisei eu râzând și agitând bățul cel gros.

— Cu acel om - răspunse ea - trebuie să te porți altfel decât cu lovituri, Thomas, dacă vei avea vreodată prilejul să-l

întâlnești.

— Se poate, mamă, dar până la urmă tot forța este mijlocul cel mai bun, căci și cel mai viclean om din lume are o viață de pierdut.

— Ești prea grăbit să-ți folosești puterea, fiule - zise ea zâmbind și sărutându-mă. Amintește-ți de vechiul proverb spaniol: „Lovește mai tare cel care lovește ultimul”.

— Dar nu uita și un alt proverb, mamă: „Lovește înainte de a fi lovit” - răspunsei eu, pornind la drum.

După ce am făcut vreo zece pași, nu știu ce m-a îndemnat să privesc înapoi. Mama stătea în prag, cu statura-i impunătoare încadrată parcă de florile albe ale plantei cățărătoare care acoperea zidul vechii noastre case. După cum îi era obiceiul, purta pe cap o *mantilla* de dantelă albă, ale cărei capete le legase sub bărbie și, o clipă, mi-am amintit de giulgiul cu care erau înfășurați morții. Am tresărit la acest gând și i-am privit fața. Se uita la mine cu ochi triști și gravi și am văzut în ei o expresie ciudată, de parcă și-ar fi luat rămas bun.

N-am mai văzut-o niciodată în viață.

CAPITOLUL III

SOSIREA SPANIOLULUI

Acum, însă, va trebui să mă întorc și să vorbesc despre propriile mele probleme. După cum am spus, tatăl meu ținea să mă fac medic și după ce m-am întors de la școala din Norwich, cam pe când intram în al șaisprezecelea an, am început să învăț știința medicinei pe lângă doctorul care practica această meserie în împrejurimile orașelului Bungay. Era un om foarte învățat și cinstit, pe nume Grimstone și cum îmi plăcea mult această treabă am făcut progrese destul de mari sub îndrumarea lui. De fapt, învățasem aproape tot ce putea să-mi predea el și tatăl meu plănuia să mă trimită la Londra, ca să-mi continui studiile acolo, de îndată ce voi atinge vârsta de douăzeci de ani, dată care urma să vină cam la cinci luni după sosirea spaniolului. Dar nu mi-a fost sortit să mă duc la Londra.

Totuși, medicina nu era singurul lucru cu care îmi petreceam vremea. *Squire* Bozard din Ditchingham, cel care i-a adus tatălui meu vestea sosirii vasului spaniol, avea doi copii, un fiu și o fiică, cu toate că nevastă-sa îi mai născuse și alții, care muriseră însă în fragedă pruncie. Fata se numea Lily și era de vârsta mea, fiind născută la trei săptămâni după mine, în același an. Acum familia Bozard nu mai are urmași prin părțile noastre, căci nepoțica mea, singura moștenitoare a fiului lui *squire* Bozard, poartă un alt nume. Dar să ne întoarcem la povestea mea.

Încă de când eram mici de tot, noi, copiii familiilor Bozard și Wingfield, am trăit aproape ca frații și surorile, căci ne întâlneam și ne jucam zi de zi împreună, fie că pământul era acoperit de nea, fie de un covor de flori. Așa încât mi-ar fi greu să spun când anume am început s-o iubesc pe Lily, ori când a început ea să mă iubească; dar știu că atunci când m-am dus pentru prima dată la școala din Norwich, am suferit mai mult pentru că trebuia să mă despart de ea, decât de mama și de ceilalți. În toate jocurile noastre, Lily era întotdeauna alături de mine și aș fi căutat zile întregi prin împrejurimi ca să găsesc florile ce-i plăceau. Când m-am întors de la școală, totul era ca mai-nainte, cu toate că,

treptat, Lily se făcea mai sfioasă; cât despre mine, m-am pomenit și eu dintr-o dată rușinos, văzând că dintr-un copil ea devenise femeie. Totuși ne întâlneam adesea și deși nici unul dintre noi nu mărturisea nimic, ne simțeam nespuse de fericiți.

Ei bine, toate acestea au continuat astfel până în ziua morții mamei mele. Dar înainte de a povesti mai departe, trebuie să spun că *squire* Bozard nu privea cu ochi buni prietenia dintre mine și fiica lui și asta nu pentru că nu i-aș fi fost pe plac, ci pentru că ar fi vrut mai curând s-o vadă pe Lily măritată cu fratele meu mai mare, Geoffrey, moștenitorul averii și nu cu mine, care eram doar fiul mezin. Și se arăta atât de neîndurător în această privință, încât până la urmă abia dacă ne mai puteam întâlni altfel decât din întâmplare, în timp ce fratele meu era întotdeauna binevenit la Conac. Din această pricină, s-a născut o oarecare ostilitate între noi, frații, după cum se întâmplă adesea când o femeie își face loc între doi prieteni oricât de apropiați. Trebuie să spun că și fratele meu Geoffrey o iubea pe Lily, cum ar fi făcut orice bărbat și poate chiar cu mai multe drepturi decât mine – căci era cu trei ani mai mare și urma să moștenească și averea. Ați putea zice că m-am pripit puțin îndrăgostindu-mă, întrucât la vremea despre care scriu nu eram nici măcar major; dar sângele tânăr este iute, iar al meu era și pe jumătate spaniol, făcând din mine un bărbat la vârsta când mulți englezi nu sunt altceva decât niște băiețandri. Căci sângele, ca și soarele care-l înfierbântă, nu este străin de toate acestea, de aceea am văzut destul de des printre indienii din Anahuac tineri de cincisprezece ani luându-și mireasă de doisprezece. Oricum, pot spune că la optsprezece ani eram destul de mare ca să mă îndrăgostesc pentru totdeauna, deși povestea vieții mele ar părea să-mi dezmință spusele. Eu socot însă că un bărbat poate îndrăgi mai multe femei și totuși să iubească cu patimă doar una dintre ele, fiind, așa cum spun juriștii, fidel spiritului legii, chiar dacă o încalcă în litera ei.

Când am împlinit nouăsprezece ani eram un adevărat bărbat și scriind acestea la o vârstă atât de înaintată pot să spun fără falsă modestie că eram, pe deasupra, un tânăr foarte frumos. Nu crescusem prea înalt, măsurând doar un metru șaptezeci și nouă, dar aveam brațele și picioarele bine făcute, iar pieptul lat și puternic. Aveam fața – și, în ciuda părului meu alb, o mai am încă – neobișnuit de oacheșă, ochii mari și întunecați, iar părul buclat și negru ca tăciunele. Mă purtam rezervat și eram grav

până la tristețe; în vorbire eram domol și măsurat, mai mult dispus să ascult decât să vorbesc. Cântăream lucrurile bine înainte de a mă hotărî la ceva, dar, odată hotărât, nimic nu mă putea întoarce de la gândul meu, decât doar moartea însăși, fie că era îndreptat spre bine sau spre rău, spre nebunie sau înțelepciune. De asemeni, eram prea puțin credincios în vremea aceea și mă îndoiam de doctrinele bisericii, așa cum erau înfățișate, în parte din pricina învățăturilor primite pe ascuns de la tata și în parte datorită propriei mele rațiuni. Tinerețea pare să fie înclinată să raționeze anarhic și socoate că toate lucrurile sunt false numai pentru că unele dintre ele s-au dovedit false; îmi ziceam pe atunci că nu există Dumnezeu, numai pentru că preoții spuneau că icoana Fecioarei de la Bungav plângea și măi făcea câte altele, în timp ce eu știam bine că nu era adevărat.

În ziua aceasta negrăit de tristă despre care scriu știam că Lily, adorata inimii mele, se va plimba singură pe sub bătrânii stejari cu ramurile rotunjite din parcul Conacului din Ditchingham. Aici, în Grubswell, cum este numit locul, creșteau și chiar mai cresc încă tot felul de tufe de măceș, care înfloresc de timpuriu prin aceste părți și când o întâlnisem duminica la ieșirea din biserică, Lily spusese că bobocii se vor deschide până miercuri și că se va duce să-i culeagă în după-amiaza aceea. S-ar putea prea bine să fi spus-o anume, căci iubirea dă naștere șireteniei chiar și în inima fetei celei mai sincere și mai neprihănite. Ba, mai mult, am observat chiar că, deși vorbise în fața tatălui ei și a celorlalți, așteptase totuși să se îndepărteze fratele meu Geoffrey, ca să n-o mai poată auzi, căci nu dorea să meargă cu el să culeagă flori; și ara mai văzut că, în timp ce vorbea și-a aruncat privirea spre mine. În clipa aceea mi-am jurat să merg și eu să culeg flori de măceș în același loc, miercuri după-amiază – da, chiar va trebui să chiulesc și să las în voia sorții pe toți bolnavii din Bungay. Mai mult, luasem hotărârea că, dacă o voi găsi pe Lily singură, nu voi mai trăgăna lucrurile, ci îi voi spune tot ce aveam pe inimă; nu era o taină prea mare, căci deși între noi nu fusese rostită încă nici o vorbă de iubire, fiecare cunoștea gândurile cele mai ascunse ale celuilalt, Nu că aș fi fost grăbit să mă logodesc cu o fată, căci mai trebuia încă să-mi fac un rost în lume, dar mă temeam că dacă mai amânam până aș fi fost sigur de dragostea ei, fratele meu mi-o va lua înainte și Lily, silită și de tatăl ei, ar putea să se învoiască, ceea ce n-ar face niciodată dacă ne juram credință.

Or, tocmai în după-amiaza aceea mi-a fost tare greu să vin la întâlnire, căci maestrul meu, medicul, fiind bolnav, m-a trimis să văd bolnavii în locul lui și să le duc leacurile. În cele din urmă totuși, cam după ceasurile patru, am fugit fără să-i mai cer voie. Luând-o spre Norwich, am alergat o milă și mai bine, până când am trecut de Manor House și de turnul bisericii și m-am apropiat de parcul din Ditchingham. Atunci mi-am domolit pasul, căci nu voiam să ajung înfierbântat și răvășit, ci cât mai arătos, punându-mi pentru asta, încă de dimineată, hainele de sărbătoare. Pe când coboram delușorul pe care-l străbate drumul de lângă parc, am văzut un bărbat călare privind mai întâi de-a lungul cărării, care aici cotește spre dreapta, apoi înapoi, de-a curmezișul izlazului parohiei, spre Vineyard Hills și Waveney și pe urmă de-a lungul șoselei, ca și cum n-ar fi știut în ce parte s-o apuce. Am văzut totul într-o clipă – deși atunci mintea nu mi se mișca prea iute, fiind îndreptată spre alte lucruri și mai ales spre felul cum aveam să-mi înfățișez dragostea – și mi-am dat seama de îndată că omul nu era de prin părțile noastre.

Era foarte înalt și arăta ca un nobil, fiind îmbrăcat în haine scumpe de catifea și împodobit cu un colan de aur ce-i atârna în jurul gâtului; părea să aibă vreo patruzeci de ani. Dar chipul omului aceluia mi-a atras cel mai mult privirea, căci era teribil în clipa aceea. Avea o față lungă, îngustă și brăzdată adânc; ochii mari îi străluceau ca aurul în soare; gura, mică și frumos arcuită, avea un rânjel diabolic și crud; fruntea-i înaltă – semn de deșteptăciune – era însemnată cu o cicatrice. Era destul de oacheș și avea înfățișarea oamenilor din sud, cu păr buclat și negru, ca și al meu și purta o bărbuță ascuțită, de culoare castanie.

În vreme ce mintea mea înregistra aceste amănunte, pașii mă duseră în apropierea străinului și atunci mă zări și el. Într-o clipă se schimbă la față, rânjetul îi dispăru și deveni amabil și plăcut la înfățișare. Ridicându-și pălăria cu multă curtenie, bâlbâi ceva într-o englezească stricată, din care tot ce am putut înțelege a fost cuvântul Yarmouth, apoi dându-și seama că nu pricepeam ce spune, înjură în gura mare, în cea mai curată castiliană, limba engleză și pe toți care o vorbeau.

— Dacă *senor* ar avea amabilitatea să se exprime în spaniolă – am zis eu, răspunzându-i în aceeași limbă – poate că mi-ar sta în putință să-l ajut.

— Ce? Vorbești spaniola, tinere domn? zise el tresărind. Și

totuși nu ești spaniol, cu toate că după chip ai putea să fii. *Caramba!* Dar asta-i tare ciudat! Și urmă să mă cerceteze curios cu privirea.

— Se prea poate să fie ciudat, *sir* - răspunsei eu - numai că eu mă grăbesc. Rogu-te, deci, întreabă-mă și lasă-mă să trec.

— Ah - zise el - cred că aș putea ghici pricina grabei dumitale. Am văzut adineauri o rochie albă jos, lângă pâraiaș - și arată cu capul spre parc. Primește sfatul unui om mai în vârstă, tinere domn și fii prevăzător. Joacă-te cât vrei cu ele, dar nu le crede niciodată și mai ales nu te căsători cu ele, căci altfel vei trăi doar cu dorința de a le ucide!

La auzul acestor vorbe am vrut să-mi văd de drum, dar străinul urmă:

— Iartă-mi vorbele, au fost spuse fără gând rău și poate că vei ajunge odată să-ți dai seama cât sunt de adevărate. Nu te voi mai reține. Ești atât de îndatoritor să-mi arăți drumul spre Yarmouth, căci nu sunt sigur de el, deoarece am venit pe un alt drum, iar pământul vostru englez este atât de plin de copaci, încât nu poți vedea nici la o milă depărtare!

Am făcut vreo zece pași pe cărarea ce cobora la vale și i-am arătat drumul pe care trebuia să meargă, pe lângă biserica din Ditchingham. În răstimp am văzut că străinul mă cerceta cu luare-aminte; și, după câte mi s-a părut, cu o teamă interioară pe care se străduia să și-o stăpânească și nu izbutea, După ce-am ajuns la drum și-a ridicat din nou pălăria și mi-a mulțumit adăugind:

— Ești atât de amabil să-mi spui numele dumitale, tinere domn?

— Ce însemnătate poate avea numele meu pentru dumneata? i-am răspuns cu oarecare grosolănie, căci omul acesta nu-mi plăcea. Nici dumneata nu mi l-ai spus.

— Nu, e drept, căci călătoresc cu un nume de împrumut. Poate că am întâlnit și eu o doamnă prin aceste părți - și aici zâmbi în mod straniu. Doream numai să știu numele celui care mi-a făcut un serviciu, dar care se pare că nu este chiar atât de amabil pe cât mi-am închipuit.

Și trase de frâiele calului.

— Nu mi-e rușine cu numele meu - am zis. Până acum a fost un nume cinstit și dacă dorești să știi, mă cheamă Thomas Wingfield.

— Mi-am închipuit! strigă el și pe dată chipul lui căpătă

înfățișarea unei fiare. Apoi, înainte de a-mi da răgazul să-mi vii în fire, sări jos de pe cal și se opri la trei pași de mine. Norocoasă zi! Acum vom vedea cât de adevărate sunt profețiile – zise el, trăgându-și spada cu mâner de argint. Un nume în schimbul altui nume; află, Thomas Wingfield, că te salută Juan de Garcia!

Oricât ar părea de ciudat, dar abia în clipa aceea îmi trecu prin minte, ca un fulger, tot ce auzisem în legătură cu străinul de neam spaniol a cărui sosire la Yarmouth tulburase atât de adânc pe tata și pe mama. În orice altă împrejurare, mi-aș fi amintit mai curând, dar în ziua aceea gândurile îmi erau prea prinse de întâlnirea cu Lily și de cele ce urma să-i spun, ca să mai lase loc și la altceva.

„Asta trebuie să fie omul!” mi-am zis eu, dar n-am mai avut timp să mai spun nimic. S-a repezit la mine cu sabia ridicată și am văzut vârful ascuțit fulgerând spre mine; m-am aruncat într-o parte, cu gândul să fug, ceea ce nici n-ar fi fost prea rușinos, fiind înarmat doar cu ciomagul. Dar oricât de repede am sărit, n-am izbutit să ocolesc lovitura. Era îndreptată spre inimă și mi-a străpuns mânăca brațului drept, intrându-mi în carne – doar atât. Ei bine, durerea loviturii mi-a alungat pe loc orice gând de fugă și, în locul lui, m-a năpădit o mânie cumplită: voiam să-l ucid pe omul care mă atacase astfel, mișelește. Aveam în mână bățul gros de stejar pe care-l tăiasem de pe malul de la Hollow Hill și dacă țineam să mă lupt, trebuia să mă slujesc de el cum puteam. E o armă care nu se poate măsura, ce-i drept, cu o spadă de Toledo aflată în mâna unui om care știe s-o mânuiască bine și totuși ciomagul are și el calitățile lui, căci atunci când te vezi amenințat de un ciomag, uiți că ai în mână o armă mult mai primejdioasă și te gândești mai mult să-ți aperi capul decât să-ți străpungi adversarul.

Ei bine, chiar așa s-a și întâmplat, deși nu pot spune exact cum anume. Spaniolul era un bun spadasin și dacă aș fi avut o armă ca a lui, fără îndoială că m-ar fi înfrânt, căci la vârsta aceea nu mă pricepeam la mânăuirea spadei, îndeletnicire aproape necunoscută în Anglia. Dar când a văzut ciomagul meu pe deasupra capului, a uitat ce ține în mână și și-a ridicat brațul ca să se apere. A primit lovitura pe dosul mâinii și sabia i-a căzut în iarbă. Dar deși l-am văzut dezarmat nu l-am cruțat, căci sângele îmi fierbea în vine. A doua oară l-am lovit în gură, spărgându-i un dinte și răsturnându-l pe spate. Atunci l-am prins de-un picior și l-am pocnit fără milă, nu în cap, ci pe unde nimeream, căci,

văzându-mă victorios, nu mai voiam să-l ucid pe omul acela, pe care-l credeam un nebun, deși îmi pare rău că n-am făcut-o.

L-am snotit în bătaie, până când mi-am simțit brațele ostenite și atunci am început să-l izbesc cu piciorul. În tot acest timp se zvârcolea ca un șarpe rănit și înjura cumplit, cu toate că n-a scos un strigăt și nici n-a cerut îndurare, în cele din urmă m-am oprit și l-am privit – nu era, ce-i drept, o priveliște prea frumoasă, cu toate acele zgârieturi și răni, laolaltă cu noroiul drumului, datorită cărora ar fi fost greu să mai recunosc pe chipeșul cavalier întâlnit cu câteva clipe mai înainte. Dar mai groaznică decât toate rănila era privirea din ochii săi firoși, pe când zăcea acolo, întins pe spate, în mijlocul cărării și se holba în sus spre mine.

— Ei, prietene spaniol – am zis – ai primit o lecție. Și acum crezi că mă împiedică ceva să te tratez așa cum te-ai fi purtat tu cu mine, deși nu ți-am făcut nici un rău?

Și am ridicat propria lui spadă, ținându-i-o lângă gât.

— Lovește, câine blestemat! răspunse el cu glasul sugrumat. Mai bine să mor decât să trăiesc să-mi amintesc de rușinea asta.

— Nu, căci nu sunt un străin ucigaș, ca să omor un om lipsit de apărare. Ai să vii în fața judecătorului, ca să dai socoteală singur. Călăul are o funie pentru cei de teapa ta.

— Atunci va trebui să mă târăști până acolo – gemu el închizând ochii ca într-un leșin și fără îndoială că era pe jumătate leșinat.

Dar în timp ce mă gândeam ce să fac cu acel ticălos, am ridicat ochii și, îndreptându-mi privirea printr-o spărtură a gardului, am zărit, printre stejarii de la Grubswell, la vreo trei sute și ceva de pași mai departe, fâlfâirea unei rochii albe pe care o cunoșteam prea bine și mi s-a părut că cea care o purta o pornise spre puntea ulucului de irigație, ca și cum i s-ar fi urât să-l aștepte pe cel care nu mai venea.

Atunci mi-am zis că dacă zăboveam să-l târăsc pe netrebnic până în mijlocul satului, sau în alt loc sigur, nu-mi voi mai întâlni iubita în ziua aceea și nu știam când se va mai ivi un alt prilej. N-aș fi vrut să pierd întâlnirea cu Lily nici pentru a duce douăzeci de străini cu gânduri ucigașe ca să-și primească pedeapsa, cu atât mai mult cu cât cel de la picioarele mele primise o plată bună pentru purtarea sa. Fără îndoială, gândeam eu, putea să aștepte puțin, până aveam să-mi sfârșesc declarațiile de dragoste și dacă nu va voi să aștepte, aș putea găsi un mijloc ca

să-l silesc. La nici douăzeci de pași de noi, am văzut calul său păscând iarbă. M-am dus repede și i-am dezlegat frâul, cu care l-am legat pe spaniol cât am putut mai bine de un copăcel de la marginea drumului.

— Acum ai să stai aici – i-am zis – până când mă voi întoarce să te iau.

Și, zicând acestea, am plecat.

Dar în timp ce porneam m-a cuprins o mare îndoială și mi-am amintit încă o dată de teama mamei și de graba cu care plecase tata la Yarmouth ca să afle amănunte despre un spaniol. Iar astăzi, un spaniol se rătăcise prin Ditchingham și când auzise numele meu, se repezise ca un sălbatic să mă ucidă. Oare nu era acesta omul de care se temea mama? Și făceam oare bine lăsându-l ca să mă duc să culeg flori cu iubita mea? În adâncul inimii mele știam că nu fac bine, dar dorința era atât de puternică și mă împingea cu atâta sete spre cea a cărei rochie albă flutura acum pe panta dinspre Park Hill, încât n-am luat în seamă acest gând.

Bine ar fi fost pentru mine dac-aș fi ascultat de glasul prudenței și bine pentru cei câțiva care nu se născuseră încă. Căci atunci ei n-ar fi cunoscut moartea și nici eu pământul exilului, gustul sclaviei și altarul sacrificiului.

CAPITOLUL IV

THOMAS ÎȘI MĂRTURISEȘTE IUBIREA

Deci, legându-l pe spaniol cât am putut de bine, cu brațele strânse, de copacul din spatele său și luându-i sabia, am început să alerg din răputeri după Lily. Am ajuns-o tocmai la timp, căci după încă o clipă ar fi cotit pe drumul care duce spre ulucul de irigație și-ar fi pășit peste punte, pe cărarea spre Park Hill, până la Conac.

Auzindu-mi pașii, s-a întors să mă întâmpine, sau mai bine zis să vadă cine fuge după ea. Stătea acolo, în lumina serii, cu o ramură de măceș înflorită în mână și inima începu să mi bată și mai aprig văzând-o. Niciodată nu-mi păruse atât de frumoasă ca acum, în rochia-i albă, cu o expresie de uimire pe jumătate adevărată, pe jumătate prefăcută pe chipu-i și în ochii-i cenușii și cu razele de soare jucându-i-se în părul castaniu care-i ieșea pe sub bonetă. Lily nu era o fată obișnuită de la țară, cu obrajii bucălați și cu frumusețea izvcâinind doar din sănătate și tinerețe, ci o domniță înaltă și bine făcută, care ajunsese de timpuriu în deplinătatea grației și a frumuseții, ceea ce făcea ca, deși aproape de aceeași vârstă, să mă simt întotdeauna mai tânăr față de ea. De aceea, în dragostea mea pentru ea se amesteca și o urmă de respect.

— Oh, tu ești, Thomas! zise ea, înroșindu-se în timp ce voi bea. Credeam că n-ai să mai... Voiam să spun că mă duc acasă, pentru că se face târziu. Dar, spune, de ce alergi așa și ce ți s-a întâmplat, Thomas, de-ți sângerează brațul? Oh și ai o spadă în mână!

— Mi s-a tăiat răsuflarea și nu pot vorbi încă - i-am răspuns eu. Hai, vino înapoi până la tufele de măceși și-ți voi spune.

— Nu, trebuie să mă întorc acasă. M-am plimbat printre copaci mai bine de un ceas și nu sunt decât prea puține flori.

— N-am putut să vin mai devreme, Lily. Am fost reținut și încă într-un chip ciudat. Dar am văzut și flori în timp ce alergam.

— De fapt, nici nu mi-am închipuit c-ai să mai vii, Thomas - zise ea privind în jos - căci ai desigur alte lucruri mai bune de

făcut decât să te duci să culegi flori ca o fată. Dar vreau să-ți ascult povestea, dacă e scurtă, așa că am să merg puțin cu tine.

Ne-am întors și am pornit-o, unul lângă altul, spre stejarii cei înalți, cu crengile rotunjite și până când am ajuns acolo îi spuseseam povestea cu spaniolul, cum a încercat să mă ucidă și cum l-am doborât cu ciomagul. Lily ascultă cu multă luare-aminte și suspină de teamă auzind cât de aproape am fost de moarte.

— Dar ești rănit, Thomas - mă întrerupse ea. Uite, îți curge tare sânge din braț. E adâncă rana?

— Nu m-am uitat să văd. N-am avut timp să mă uit.

— Scoate-ți haina, Thomas, ca să-ți leg rana. Nu, stai să ți-o scot eu.

Și astfel, deși brațul începuse să mă doară serios, mi-am scos haina, mi-am suflecat cămașa și rana a ieșit la iveală - o tăietură adâncă în carnea brațului. Lily mi-a spălat-o cu apă din pârau și a legat-o cu basmaua ei, murmurând mereu vorbe de alinare. Spun drept că aș fi îndurat cu plăcere și o rană mai mare, numai să mi-o poată îngriji ea. Și iată că grija-i duioasă mi-a alungat îndoielile și mi-a dat un curaj care altminteri mi-ar fi lipsit. La început, e adevărat, n-am putut să găsesc cuvintele nimerite, dar în timp ce-mi lega rana m-am aplecat și i-am sărutat mâna atât de grijulie. S-a făcut roșie ca focul ce aprinde cerul în amurg și după ce valul de roșeață s-a pierdut în cele din urmă pe sub părul ei castaniu, a mai rămas încă pe mâna-i albă pe care-o sărutasem.

— De ce-ai făcut asta, Thomas? întrebă ea cu glas șoptit.

Atunci am prins grai.

— Am făcut-o pentru că te iubesc, Lily și nu știam cum să-ți mărturisesc dragostea. Te iubesc, draga mea și te-am iubit întotdeauna și întotdeauna te voi iubi.

— Ești sigur de asta, Thomas? întrebă ea din nou.

— Nu se află nimic pe lumea asta de care să fiu atât de sigur, Lily. Și-aș dori să fiu tot atât de încredințat că și tu mă iubești la fel.

O clipă rămase tăcută, cu capul plecat aproape până în piept, apoi îl ridică și ochii ei străluceau așa cum nu-i mai văzusem niciodată.

— Te mai îndoiești, Thomas? întrebă ea.

Atunci i-am luat capul în mâini și-am sărutat-o pe buze și amintirea aceluia sărut m-a însoțit toată viața; îl port în mine și acum când, bătrân și ofilit, mă aflu la capătul vieții. A fost cea

mai mare bucurie care mi-a fost dată vreodată. Dar prea curând, vai! S-a sfârșit acel prim sărut neprihănit al iubirii tinerești - și, din nou am vorbit puțin cam fără rost.

— Atunci... și tu mă iubești tot atât de mult?

— Dacă te-ai îndoit mai înainte, te mai poți îndoi *acum*? răspunse ea cu blândețe. Dar, ascultă, Thomas. E bine să ne iubim, căci am fost născuți pentru asta și nu ne putem împotrivi, chiar dacă am dori. Totuși, deși dragostea e dulce și dată de Dumnezeu, ea nu înseamnă totul, căci trebuie să ne gândim și la datoria noastră. Oare ce va spune tata despre asta, Thomas?

— Nu știu, Lily, dar cam bănuiesc. Am credința, iubito, că dorința lui e să-l iei pe fratele meu, Geoffrey și să nu ai nimic de-a face cu mine.

— Atunci, dorințele lui nu sunt și ale mele, Thomas. Și, oricât de puternică ar fi datoria, niciodată nu va putea sili o femeie să se căsătorească cu cineva pe care nu-l vrea. O va putea face însă să renunțe la o căsătorie spre care inima o împinge... Și poate că ar fi trebuit să fie destul de puternică pentru a mă împiedica să-ți mărturisesc iubirea.

— Nu, Lily, iubirea e un lucru de seamă și chiar dacă nu va aduce nici un rod, noi am câștigat-o pe vecie.

— Ești prea tânăr ca să vorbești astfel, Thomas. Și eu sunt tânără, știu, dar noi, femeile, ne maturizăm mai repede. Poate că toate acestea nu sunt decât o închipuire de băiat, care va trece o dată cu adolescența.

— Niciodată, Lily. Se spune că prima iubire este cea mai trainică. Iar ceea ce semănăm în tinerețe va înflori la maturitate. Ascultă, Lily, va trebui mai întâi să-mi croiesc un drum în viață și asta ar putea să ceară timp, așa că îți cer o făgăduială, deși poate că dovedește din partea mea egoism, îți cer să ai încredere în mine și, orice s-ar întâmpla, să nu te măriți cu alt bărbat, decât dacă vei afla că am murit.

— Ce-mi ceri, Thomas, este într-adevăr doar o făgăduială, căci o dată cu timpul vin și schimbările. Totuși sunt atât de sigură de mine însămi, încât făgăduiesc, ba chiar ți-o jur. De tine nu pot să fiu sigură, dar asta este soarta noastră, a femeilor, să riscăm totul pe o carte și dacă pierdem, s-a dus fericirea.

Și am vorbit așa, de una și de alta, fără să-mi pot aminti ce ne-am mai spus, dar vorbele acestea pe care le-am așternut pe hârtie mi-au rămas pentru totdeauna în minte, poate datorită greutateii lor, poate din pricina a tot ce s-a întâmplat în anii de

mai târziu.

În cele din urmă mi-am dat seama că trebuie să plec, deși eram triști amândoi la gândul despărțirii. Așa că am luat-o în brațe și am sărutat-o, strângând-o atât de tare, încât câteva picături de sânge din rana mea s-au scurs pe rochia-i albă. Dar în timp ce ne îmbrățișam, am privit din întâmplare în sus și am văzut o privesc care m-a înspăimântat. Căci acolo, la nici cinci pași de noi, stătea *squire* Bozard, tatăl iubitei mele, care se uita la noi și nu se poate spune că zâmbea. Venise călare pe o potecă care ducea spre vad și văzând o pereche pe sub stejari, a descălecat de pe cal ca să-i alunge, dar când s-a apropiat și și-a dat seama pe cine voise să alunge, a rămas împietrit pe loc. Lily și cu mine ne-am îndepărtat încet unul de altul, cu ochii țintă la el. Era un bărbat scund și robust, cu o față roșie și ochi cenușii, aspri, care păreau acum să-i iasă din orbite de mânie. Câteva clipe n-a putut scoate nici un cuvânt, dar când în sfârșit a început, vorbele au prins să curgă destul de iute. Am uitat cuvintele pe care le-a rostit, dar știu că voia să afle ce treabă aveam cu fiică-sa. Am așteptat până când i s-a tăiat răsuflarea, apoi i-am răspuns că Lily și cu mine ne iubeam și că ne jurasem credință.

— Așa este, fiica mea? întrebă el.

— Așa este, tată - răspunse Lily cu îndrăzneală.

Atunci el începu să ne ocărăscă.

— Nesocotit-o - strigă plin de furie - vei fi biciuită și închisă în odaia ta, doar cu pâine și apă! Cât despre tine, cocoșelule, află o dată pentru totdeauna, corcitură spaniolă, că îmi voi da fata unuia mai bun ca tine. Cum îndrăznești să vii și să te giugiulești cu ea, când știi că nu ești decât o cutie goală de pilule, care n-ai nici măcar doi bani de argint să-ți zornăie în buzunar! Du-te și fă-ți o avere și un nume înainte de a îndrăzni să privești la o fată ca ea!

— Asta este și dorința mea și să știți că mi-o voi îndeplini, domnule - am răspuns eu.

— Așa, ucenic de spîter, ai să-ți faci un nume și avere zici? Ei bine, cu mult înainte de a izbuti, fata va fi măritată cu cineva care le are pe amândouă și care nu-ți este necunoscut. Fiica mea, spune-i acum că între voi totul s-a terminat.

— Nu pot spune asta, tată - replică ea, frământându-și rochia cu mâinile. Dacă voia ta este să nu mă mărit cu Thomas, datoria mea e limpede și n-o voi putea călca măritându-mă cu el. Dar,

tot așa, nici o datorie nu mă va putea sili să mă mărit cu cine nu vreau. Cât timp Thomas trăiește, sunt a lui prin jurământ și a nimănui altuia.

— Dar știi că ești îndrăzneță, obraznico! zise tatăl ei. Ascultă aici: ori te vei mărita cum și cu cine vreau eu, ori le vei duce să-ți câștigi singură viața. Te-am crescut ca să mă înfrunți astfel, fiică nerecunoscătoare? Și acum – și se întoarse spre mine – deschide-ți bine ochii, cutie de pilule! Am să te învăț eu să vii și să săruți fetele oamenilor cinstiți, fără să le ceri voie!

Și, cu o înjurătură, se repezi spre mine cu bastonul ridicat, să mă snopească în bătaie.

Atunci, pentru a doua oară în ziua aceea, sângele meu iute începu să fiarbă și, apucând spada spaniolului, care zăcea aruncată în iarbă lângă mine, am îndreptat-o spre el. Jocul era acum schimbat: eu, care mă luptasem cu o bătă împotriva spadei, trebuia să lupt acum cu spada împotriva bătei. Și dacă Lily, cu un țipăt de spaimă, nu m-ar fi izbit repede peste mână, făcând ca vârful spadei să treacă peste umărul lui, cred că în clipa aceea l-aș fi străpuns pe tatăl ei și mi-aș fi sfârșit zilele de timpuriu, cu un laț în jurul gâtului.

— Ești nebun? striga ea. Crezi că mă vei câștiga ucigându-mi tatăl? Aruncă spada, Thomas!

— Nu știu dacă am prea multe șanse să te câștig – i-am răspuns cu aprindere – dar îți spun că nici de dragul tuturor fetelor din lume nu voi suferi să fiu bătut cu ciomagul ca un argat.

— Și nu te osândesc, băiete – zise tatăl ei cu glas ceva mai blând. Văd că ai cura și asta s-ar putea să-ți slujească la nevoie. Recunosc că n-a fost demn din partea mea să te numesc „Cutie de pilule” când m-a cuprins furia. Totuși, după cum am spus, fata nu este pentru tine, așa că pleacă și uit-o cum poți mai bine. Iar dacă ții la viață, nu-mi da prilejul să vă mai găsesc sărutându-vă altă dată. Iar mâine am să am o vorbă cu tatăl tău în această privință.

— Am să plec dacă trebuie – am răspuns – dar, domnule, tot mai nădăjduiesc să ajung s-o iau pe fiica dumneavoastră de nevastă. Lily, rămâi cu bine până va trece furtuna.

— Rămâi cu bine, Thomas – zise ea plângând. Nu mă uita, iar eu n-am să uit niciodată jurământul pe care l-am făcut.

Apoi, trasă de braț de tatăl ei, se îndepărtă.

Am plecat și eu trist, dar nu cu totul nemulțumit. Acum știam

că dacă îmi atrăsesem mânia tatălui, câştigasem însă dragostea statornică a fiicei, iar dragostea durează mai mult decât mânia şi mai curând sau mai târziu va triumfa. După ce m-am îndepărtat puţin, mi-am amintit de spaniol, de care uitasem cu desăvârşire în tot acest răstimp, frământat de iubire şi înfruntare. M-am întors să-l caut; voiam să-l târăsc până la stâlpii din mijlocul satului, lucru pe care l-aş fi făcut bucuros, căci mi-ar fi plăcut să găsesc pe cineva asupra căruia să-mi descarc mânia. Dar când am ajuns lângă copacul unde îl lăsasem, am înţeles că soarta îl slobozise prin mijlocirea unui nebun, căci nu mai era nici un spaniol acolo, ci doar nebunul satului, pe nume Billy Minns, care stătea privind când la copacul de care fusese legat străinul, când la un ban de argint pe care-l avea în mână.

— Unde-i omul care era legat aici, Billy? L-am întrebat.

— Nu ştiu, domnu' Thomas – a răspuns el în dialectul din Norfolk, pe care nu-l voi reproduce aici. Aş zice c-a ajuns departe pe drumul pe care a apucat, măsurând după iuţeala cu care a şters-o de îndată ce l-am suit pe cal.

— L-ai suit pe cal, neghiobule? Cam cât timp e de atunci?

— Cât timp? Nu ştiu, ar putea să fie o oră, ar putea să fie şi două. Nu pot să-mi dau bine seama, căci timpul îşi ţine singur socoteala, fără ajutorul meu. Mamă-Doamne, cum a mai întins-o în galop, înfigând pintenii ăia lungi drept în coastele calului. Şi nu-i de mirare, sărmanul, că se smintise, de nu mai putea nici să vorbească, doar să behăie ca o oaie, că fusese atacat de hoţi la drumul mare şi ziua în amiaza mare. Dar Billy i-a tăiat legăturile, a prins calul şi l-a suit în şa şi, iaca, a primit banul ăsta de argint pentru fapta lui bună. Doamne, da' bucuros mai era că scapă! Cum mai gonea cu calul!

— Eşti mai smintit chiar decât mi-aş fi putut închipui, Billy Minns – am zis eu furios. Omul ăsta a vrut să mă omoare, dar eu l-am doborât şi l-am legat şi acum tu l-ai lăsat să scape.

— Zici c-a vrut să te ucidă, domnu' Thomas şi că l-ai doborât şi l-ai legat! Atunci de ce n-ai stat să-l păzeşti până veneam eu şi l-am fi tras amândoi până în mijlocul satului! Ce m-aş mai fi veselit! Îmi spui că sunt smintit, dar dacă ai găsi un om plin de sânge legat de un copac, ameţit şi fără să mai poată fi în stare să vorbească, nu l-ai slobozi? Ei bine, a şters-o şi doar atâta a rămas de la el – şi aruncă banul în sus.

Mi-am dat seama că în vorbele lui Billy era mult temei, căci greşeala fusese a mea, aşa că m-am întors fără să mai spun

nimic, dar nu direct spre casă, căci voiam să mai cuget puțin la tot ce se întâmplase între mine și Lily, apoi cu tatăl ei, așa că am luat-o de-a lungul drumului care taie de-a curmezișul creasta Vineyard Hills. Dealurile acestea sunt năpădite de tufişuri, printre care, ici și colo, răsar stejari falnici, până la vreo două sute de pași de casa noastră, unde stau acum și scriu, iar tufişurile sunt tăiate de cărări făcute de mama mea, căreia îi plăcea să se plimbe pe acolo. Una din aceste poteci trece pe la poalele dealului, chiar pe malul râului Waveney, iar alta pe la o sută de picioare și mai bine deasupra, aproape de creastă, sau, ca să fiu mai limpede, am să vă spun că nu este de fapt decât o singură cărare, în forma unui ou culcat, capetele curbate arătând cum se încovoiaie cărarea pe coasta dealului.

Am ajuns la capătul cărării, în partea cea mai îndepărtată de casă și am coborât apoi pe poteca ce însoțește malul râului, având apa pe o parte și tufişurile pe cealaltă. Și cum rătăceam cu ochii ațintiți în pământ, adâncit în gânduri și amintindu-mi când de bucuria iubirii împărtășite, când de durerea despărțirii noastre și de mânia tatălui ei, am zărit în iarbă ceva alb și l-am împins la o parte cu vârful spadei spaniolului, fără să-i dau atenție. Totuși, forma și lucrătura mi-au rămas în minte și după ce mă depărtasem cu vreo trei sute de pași și mă apropiam de casă, imaginea lui îmi reveni, așa cum zăcea în iarbă, moale și alb înțelegând că era ceva familiar. Și pe dată gândul mi s-a îndreptat spre spada spaniolului cu care-l împinsesem într-o parte, iar de la spadă la omul care o purtase. Ce treabă îl adusesese pe aceste meleaguri? Vreo ticăloșie, desigur. Dar de ce păruse să-i fie teamă de mine și se aruncase asupra mea când mi-a auzit numele?

M-am oprit eu ochii în pământ și privirea mi-a căzut pe niște urme de pași întipărite în nisipul umed al cărării. Una dintre ele era a mamei mele. Aș fi putut s-o recunosc dintr-o mie, căci nici o altă femeie de prin părțile acestea nu avea un picior atât de gingaș. Aproape de ea, ca și cum ar fi urmărit-o, se vedea o alta, care mai întâi mi s-a părut că fusese făcută tot de o femeie, atât de îngustă era. Dar îndată mi-am dat seama că era prea lungă și, mai mult, că gheata care o făcuse arăta cu totul altfel decât cele pe care le cunoșteam, fiind scobită tare la căpută și foarte ascuțită la vârf. Apoi, dintr-o dată, mi-a fulgerat prin minte că spaniolul purta astfel de ghete, căci mă izbise forma lor în timp ce stătusem de vorbă și că picioarele acestea le urmăriseră pe

cele ale marnei pășind pe urmele ei, în unele locuri călcând chiar peste ale ei și ștergându-le. Și deodată am înțeles ce fusese lucrul acela alb pe care-l aruncasem într-o parte cu vârful spadei. Era *mantilla* mamei, pe care o știam bine și dacă n-o recunoscusem din prima clipă era pentru că întotdeauna o văzusem doar pe capul ei, așezată cu grijă. Într-o clipă m-am trezit la realitate și, în același timp, m-a cuprins o spaimă ascuțită și îngrozitoare. De ce o urmărise străinul pe mama și de ce zăcea *mantilla* ei astfel pe pământ?

M-am întors și am luat-o la goană spre locul unde văzusem dantela. Tot drumul, urmele de pași mergeau înaintea mea. Am ajuns în locul acela. Da, era *mantilla ei* și fusese sfâșiată de o mână brutală; dar unde era mama?

Cu inima bătându-mi, m-am aplecat încă o dată să descifrez urmele de pași. Aici de se amestecau, ca și cum cei doi stătuseră alături, mișcându-se când într-o parte, când într-alta, ca într-o luptă. Am privit pe cărare în sus, dar nu se mai vedea nici una. Apoi m-am uitat în jur, căutând ca un copoi, mai întâi spre râu, apoi pe mal în sus. Și le-am zărit din nou, făcute de picioare care fugeau și de picioare care urmăreau. Urcau pe mal în sus, vreo cincizeci de pași și mai bine, când pierdute prin iarbă, când ușor de văzut în nisip și pe pământ, până lângă trunchiul unui stejar bătrân, unde se amestecau din nou, căci aici urmăritorul o ajunsese din urmă pe cea pe care o urmărise.

Disperat și totuși ca prin vis, căci acum bănuiam totul și simțeam că-mi pierd mințile de teamă, am căutat într-o parte și în alta, până am găsit din nou urmele de pași, dar numai ale spaniolului. Erau adânc întipărite, ca ale unui om ce purta o povară grea. Le-am urmărit – mai întâi coborau dealul spre râu, apoi o luau spre un loc unde creștea un tufăriș des. În desișul acela, ramurile abia înfrunzite erau plecate în jos, ca și cum ar fi ascuns ceva dedesubt. Le-am smucit într-o parte și acolo, lucind albă în amurgul tot mai întunecat, am văzut fața moartă a mamei.

CAPITOLUL V

THOMAS FACE UN JURĂMÂNT

Câteva clipe am rămas împietrit de groază, privind fix în jos spre fața moartă a iubitei mele măicuțe. Apoi m-am aplecat s-o ridic și am văzut că fusese străpunsă, drept în piept, cu spada pe care o țineam în mână.

Acum înțelegeam. Era fapta străinului, a spaniolului pe care-l întâlnisem în timp ce se îndepărta în grabă de locul unde o ucisese pe mama. Ticăloșia inimii sale sau vreun alt motiv ascuns îl împinsese să mă ucidă și pe mine, când aflase că eram fiul ei. Și-l avusesem pe acest diavol în puterea mea. Dar ca să-mi pot întâlni iubita îl lăsasem să scape de răzbunare – eu care, de-aș fi cunoscut adevărul, m-aș fi purtat cu el așa cum aveam să văd mai târziu că se poartă preoții din Anahuac cu cei aduși jertfă zeilor. Când am înțeles, am vărsat lacrimi de jale, de furie și rușine. Apoi m-am întors și am luat o ia fugă spre casă ca un nebun.

În fața ușii m-am întâlnit cu tata și cu fratele meu Geoffrey, care veneau călăii de la Bungay și ceea ce au citit pe chipul meu i-a făcut să mă întrebe într-un glas:

— Ce nenorocire s-a întâmplat?

Am privit de trei ori la tata înainte de a putea vorbi, căci îmi era teamă ca nu cumva lovitura să-l ucidă. Dar trebuia să vorbesc totuși, deși am preferat să mă adresez fratelui meu Geoffrey.

— Mama noastră zace ucisă acolo, pe Vineyard Hills. Un spaniol a omorât-o, un spaniol pe nume Juan de Garcia.

Când tata a auzit aceste vorbe, chipul i s-a golit de orice urmă de sânge, de parcă inima i s-ar fi oprit în loc și un geamăt înăbușit i-a țâșnit din gura deschisă. Apoi și-a pus mâna pe oblâncul șei și, ridicându-și fața lividă, m-a întrebat:

— Unde-i spaniolul? L-ai ucis?

— Nu, tată. L-am întâlnit în Grubswell și când a aflat numele meu a vrut să mă omoare. Dar m-am bătut cu ciomagul împotriva lui și l-am snopit în bătaie, luându-i această spadă.

— Da și-apoi?

— Și-apoi l-am lăsat să plece, căci nu știam nimic despre fapta pe care o săvârșise, nu știam că o ucisese pe mama. Mai târziu am să-ți spun totul.

— L-ai lăsat să plece, fiule? L-ai lăsat să plece pe Juan de Garcia? Atunci, Thomas, fie ca blestemul Domnului să cadă asupra ta, până-l vei găsi și vei sfârși ceea ce ai început astăzi.

— Nu mă blestema, tată, căci propria mea conștiință mă blesteamă. Întoarceți-vă mai bine caii și galopați spre Yarmouth, căci acolo se află vasul lui și într-acolo a plecat acum două ceasuri. Poate că-l mai puteți prinde înainte de a porni în larg.

Fără alte vorbe, tatăl și fratele meu și-au întors caii și-au pornit în plin galop prin întunericul nopții care se lăsase.

Au călărit atât de repede, încât, având și cai buni, au ajuns la porțile orașului Yarmouth doar în ceva mai mult de o oră și jumătate, ceea ce înseamnă o mare iuțeală. Dar pa sarea zburase. l-au dat de urme pe chei și au aflat că se îmbarcase cu puțin timp înainte într-o barcă ce-l așteptase, urcându-se pe vasul său care se mai afla ancorat la Roads, dar aproape cu toate pânzele întinse. Vasul pornise imediat și acum se pierduse în noapte. Atunci tata a pus să se dea de știre că va plăti o recompensă de două sute de monede de aur oricărui vas care-l va prinde pe spaniol și două vase au pornit în căutare, dar nu l-au mai găsit, căci până dimineața se îndepărtase mult pe drumurile mării.

De îndată ce ei porniseră în galop, am strâns rândașii și pe ceilalți servitori și le-am spus ce se întâmplase. Apoi am luat: cu noi felinare, căci se întunecase de-a binelea și ne-am dus spre tufișul cel des unde zăcea moartă măicuța mea. M-am apropiat primul, căci oamenii erau înfricoșați, ca și mine, de altfel, deși nu știam de ce mi-ar putea fi teamă de cea care mă iubise atât de mult și care zăcea acum moartă. Cu toate astea, atunci când m-am apropiat de locul acela și am văzut doi ochi lucind înspre mine, însoțiți de foșnetul ramurilor, ca și cum cineva ar fi călcat pe ele, am fost pe punctul să cad jos de frică, deși știam prea bine că nu putea fi decât o vulpe sau vreun câine care dădea târcoale acestui loc al morții.

Totuși m-am apropiat, strigând către ceilalți să mă urmeze și până la urmă am așezat trupul mamei pe o ușă pe care o scoseseăm din balamale, aducând-o pentru ultima dată acasă. Pentru mine, cărarea aceea este și acum un loc bântuit de

vedenii. Sunt șaptezeci de ani și mai bine de când mama a murit de mâna vărului ei, Juan de Garcia și oricât sunt de bătrân și de tare față de astfel de întâmplări, nu-mi place să mă plimb singur pe cărarea aceea după căderea nopții.

Că închipuirea noastră ne joacă feste ciudate este un lucru neîndoielnic și totuși acum un an, într-o seară de noiembrie, ducându-mă să pun o capcană pentru șitari, am trecut din întâmplare pe lângă stejarul cel bătrân și așa fi putut jura că am revăzut totul din nou. M-am văzut flăcău, cu brațul rănit și legat de Lily cu batista, coborând încet coasta dealului, în timp ce în urma mea, ducând povara, veneau cei patru servitori. Auzeam murmurul râului și vântul care acum șaptezeci de ani șoptea printre trestii. Vedeam cerul înnorat, ici-colo cu câte un punct senin și lumina firavă licărind pe povara albă de pe ușă și pe pata roșie de pe pieptul ei. Da și mă auzeam vorbind în timp ce deschideam drumul cu felinarul în mână, spunându-le oamenilor să ocolească spre dreapta o fâșie de pământ mai povârnită și mi se părea straniu să-mi aud glasul, așa cum suna în tinerețe. Știu, n-a fost decât o închipuire și totuși suntem atât de mult sclavii temerilor care ne bântuie închipuirea, încât gândul la cei morți mă face, pe mine, care aproape mă număr printre ei, să nu mă simt în apele mele când trec noaptea pe cărarea aceea.

În cele din urmă am ajuns acasă cu povara și femeile au luat-o plângând pe mama și s-au apucat să împlinească cele convenite. Și acum trebuia nu numai să mă lupt cu propria-mi durere, ci să mă străduiesc s-o alin pe cea a surorii mele Mary, care-mi era teamă să nu-și piardă mințile de durere și de groază. Plânse până căzu într-un fel de toropeală și atunci m-am dus și am început să pun întrebări oamenilor care stăteau în bucătărie în jurul focului, căci nimeni nu se gândea să se culce în noaptea aceea. De la ei am aflat că un străin chipeș fusese văzut plimbându-se pe drumul spre biserică cu o oră și mai bine înainte de a-l întâlni eu pe spaniol și că-și legase calul printre niște tufe de răchită și mărăcini în vârful dealului, unde stătuse uitându-se nehotărât în jur, până când mama ieșise afară. Atunci străinul a coborât și a urmărit-o. Mi s-a spus apoi că unul dintre oamenii care lucrau în grădină, aflat la mai puțin de trei sute de pași de locul unde fusese săvârșită nelegiuirea, a auzit țipete, dar și-a văzut mai departe de treabă, gândind că nu putea fi decât zbenguiala vreunor tineri îndrăgostiți din Bungay, care se fugăreau prin pădure, cum obișnuiesc să facă și azi. În ziua

aceea mi-am zis că această regiune din Ditchingham era o adevărată pepinieră de nătărași, dintre care primul și cel mai mare eram eu, gând ce mi-a mai venit și după aceea, în alte împrejurări.

Încet-încet a sosit dimineața și, o dată cu ea, s-a întors și tata cu fratele meu de la Yarmouth, pe niște cai închiriați, căci ai lor fuseseră sleiți de oboseală. După-amiaza au mai sosit vești, cum că vasele care porniseră pe mare pe urmele spaniolului fuseseră mânite înapoi de vânt, fără să fi zărit nici urmă de el.

Apoi am povestit întreaga întâmplare a întâlnirii mele cu ucigașul mamei, fără să ascund nimic și a trebuit să îndur mânia cumplită a tatii pentru că, știind-o pe mama înspăimântată de un spaniol, lăsasem ca rațiunea să-mi fie întunecată de dorința de a sta lângă iubita mea. Nici în fața fratelui meu Geoffrey nu m-am simțit prea bine, pornit cum era împotriva mea după ce aflase că străduințele mele pe lângă fata pe care și el o dorea nu fuseseră zadarnice. Dar nu mi-a spus nimic despre asta. Și ca paharul să fie plin, *squire* Bozard, care veni cu mulți alți vecini s-o vadă pe mama și să deplângă pierderea suferită, îi spuse tatălui meu că nu privește cu ochi buni curtea pe care i-o fac fiicei sale împotriva voinței lui și că dacă nu voi conțeni, vechea lor prietenie se va găsi zdruncinată. Eram lovit astfel din toate părțile: de durere pentru moartea mamei, pe care o iubisem din toată inima, de dor pentru iubita pe care n-o puteam vedea, de muștrările pe care mi le făceam pentru că-i lăsasem pe spaniol să fugă când îl avusesem în puterea mea și de mânia tatălui și a fratelui meu. Într-adevăr, zilele acelea au fost atât de întunecate și de amare – căci eram la vârsta când simți cu o deosebită putere rușinea și durerea – încât doream să fiu mort alături de mama. O singură alinare am avut, un mesaj de la Lily, primit printr-o slujitoare de încredere, prin care-mi trimitea dragostea ei și mă ruga să nu-mi pierd curajul.

În cele din urmă sosi ziua înmormântării și mama, îmbrăcată într-o rochie albă, fu coborâtă în mormântul ei din curtea bisericii din Ditchingham, unde curând după aceea avea să fie așezat și tatăl meu, foarte aproape de efigiile de alamă care arată locurile în care-și dorm somnul de veci strămoșii lui Lily, soția lui și mulți dintre copiii lor. A fost cea mai tristă dintre înmormântări, căci durerea adâncă a tatălui meu îl făcea să izbucnească mereu în suspine, iar soră-mea Mary își pierdea într-una cunoștința în brațele mele. Puțini ochi erau uscați, căci mama, deși străină prin

naștere, fusese foarte iubită datorită blândeții și bunătății sale.

Dar iată că totul se sfârși și nobila doamnă spaniolă și soție engleză fu lăsată să-și doarmă somnul de veci lângă vechea bisericuță, unde se va odihni și atunci când povestea ei tragică și însuși numele ei vor fi de mult uitate de oameni. Și aceasta pare că se va întâmpla curând, căci eu sunt ultimul Wingfield în viață prin aceste meleaguri, deși soră-mea Mary a avut urmași, dar purtând alt: nume, cărora le vor reveni pământurile și bunurile mele, în afară de câteva daruri pentru săracii din Bungay și din Ditchingham.

Când totul s-a terminat, ne-am întors acasă; tata s-a oprit în odaia din față, aproape pierdut de durere, avându-l lângă el pe fratele meu. Și din nou începu să mă ocărăască, spunându-mi vorbe usturătoare pentru că-l lăsasem să plece pe ucigaș, când Dumnezeu mi-l dăduse pe mână.

— Uiți, tată - vorbi cu batjocură în glas Geoffrey - că Thomas e îndrăgostit de-o fată și însemna mai mult pentru el să-și țină în brațe iubita, decât să-l păstreze la loc sigur pe ucigașul mamei. Numai că astfel se pare că a ucis două păsări cu o singură piatră și anume l-a lăsat pe diavolul spaniol să scape, când știa că mama se temea de venirea unui spaniol și a pricinuit vrajbă între noi și *squire* Bozard, bunul nostru vecin, care iată că nu vede cu ochi buni simțămintele curtenitorului meu frate pentru Lily.

— Așa este - zise tata. Thomas, sângele mamei tale îți pătează mâinile.

Am ascultat ce-am ascultat, apoi n-am mai putut răbda o învinuire atât de nedreaptă.

— Nu-i adevărat - am grăit - și o spun chiar și tatălui meu. Omul o ucisese pe mama înainte de a-l fi întâlnit, iar acum se întorcea călare spre vasul său din Yarmouth și rătăcise drumul; atunci cum se poate ca sângele mamei să-mi păteze mâinile? Cât despre simțămintele mele față de Lily Bozard, asta-i treaba mea, frate și nu a ta, deși poate că ți-ar fi plăcut mai mult să fi fost a ta și nu a mea. De ce, tată, nu mi-ai spus niciodată nimic despre spaniol? Am auzit câteva vorbe răzlețe doar și m-am gândit prea puțin la ele, având mintea îndreptată spre alte lucruri. Și acum, lăsați-mă să spun și eu ceva. Ai aruncat asupra mea blestemul lui Dumnezeu, tată, până când îl voi găsi pe ucigaș și voi sfârși ce-am început. Așa să fie! Fie ca blestemul lui Dumnezeu să atârne asupra mea până când am să-l găsesc pe spaniol. Sunt tânăr, dar am sângele iute și sunt puternic, așa că

o să plec cât de curând spre Spania, să-l caut acolo până-l voi doborî sau îl voi afla mort. Dacă vrei să-mi dai bani ca să mă ajuti să-l găsesc, bine, dacă nu, mă duc și așa. Jur în fața lui Dumnezeu și pe sufletul mamei mele că nu voi avea odihnă și nici tihnă până când nu voi fi răzbunat, chiar cu spada care a ucis-o, sângele ei, luând viața ucigașului sau aflând că e mort. Iar dacă mă voi lăsa îndepărtat, prin orice ar fi, de țelul acestui jurământ, atunci să mă ajungă un sfârșit mai cumplit decât al ei, sufletul să-mi fie izgonit pe veci din ceruri și numele-mi să fie o veșnică rușine pe pământ!

Astfel am jurat în mânia și durerea mea, ridicând mâna spre cer, pe care l-am chemat să-mi fie martor la legământ.

Tata mă privi pătrunzător.

— Dacă acesta ți-e gândul, Thomas, fiule, nu vei duce lipsă de bani. M-aș fi dus eu însumi, căci sângele trebuie spălat cu sânge, dar am sănătatea prea șubrezită; și-apoi sunt cunoscut în Spania, iar Sfântul Oficiu abia așteaptă să pună mâna pe mine. Du-te, dar și binecuvântarea mea să te însoțească. E drept să te duci, căci prin nesocotința ta ne-a scăpat dușmanul.

— Da, e drept să se ducă – zise și Geoffrey.

— Spui asta pentru că vrei să scapi de mine, Geoffrey – i-am răspuns cu aprindere. Și vrei să scapi de mine pentru că dorești să-mi iei locul alături de o anumită fată. Urmează-ți firea și vrerea, dar dacă-l înșeli pe un om atunci când e departe, n-o să te alegi cu nimic bun din asta.

— Fata este a aceluia care o poate câștiga – zise el.

— Inima fetei a și fost câștigată, Geoffrey. Da, e drept că o poți cumpăra de la tatăl ei, dar nu-i vei putea câștiga niciodată inima și dacă inima ei e a altuia, nu prea văd ce ți-ar mai rămâne ție.

— Potoliți-vă! Acum nu e vreme pentru astfel de vorbe despre dragoste și fete – zise tata. Ascultați, am să vă spun povestea ucigașului spaniol și a mamei voastre. Până acum nu v-am vorbit niciodată despre trecut, dar acum trebuie să aflați. Să știți, dar, că, pe când eram flăcău, am plecat și eu în Spania, din porunca tatălui meu. Mă duceam la o mănăstire din Sevilla, dar cum nu mă atrăgea viața de călugăr, cu obișnuințele ei. Am fugit din mănăstire. Un an și mai bine mi-am câștigat traiul cum am putut, căci mă temeam să mă întorc în Anglia ca un fiu nesupus. Am izbutit să trăiesc, ba chiar nu prea rău, când într-un fel. Când în altul și, deși mi-e rușine s-o spun, să știți că mai mult datorită

jocurilor de noroc, la care câștigam mereu. Și așa s-a făcut că într-o noapte l-am întâlnit pe spaniol, pe Juan de Garcia – căci în grabă și fiind încredințat că te va străpunge cu spada, ți-a spus numele lui adevărat. Avea de pe atunci o faimă rea, deși era doar un flăcău. Era un tânăr bine făcut, de viță bună și cu purtări alese. Câștigând, dar, la zaruri împotriva mea și fiind în toane bune, m-a poftit în casa mătușii sale, văduva unui unchi al său, o doamnă din Sevilla. Mătușa avea o fiică și aceasta era mama voastră. Iar mama voastră, Luisa de Garcia, era logodită cu vărul ei, Juan de Garcia, dar nu din vrerea ei, căci înțelegerea fusese încheiată pe când ea avea doar opt ani. Asemenea înțelegeri sunt însă acolo mai greu de călcat decât în țara noastră, fiind socotite într-un tot ca o căsătorie, neîmplinită doar în fapt. Dar femeile astfel legate nu poartă în inima lor nici urmă din iubirea unei soții și la fel se petreceau lucrurile și cu mama voastră. Ca să spun drept, îl ura chiar și, în același timp, se temea de vărul ei Juan, deși cred că el o iubea mai mult ca orice pe lume, fapt care a ajutat-o să-i smulgă făgăduiala că nu vor face nunta până când ea nu va împlini douăzeci de ani. Dar cu cât se purta mai rece față de el, cu atât mai tare se înflăcăra el de dorința de a o câștiga – pe ea cât și averea ei, care nu era de nesocotit – fiind, ca toți spaniolii, pătimaș și, ca cei mai mulți jucători și tineri destrăbălați, aflându-se într-o mare nevoie de bani. Ca să fiu scurt, din prima clipă în care mama voastră și cu mine ne-am văzut, am știut că ne iubim și singura noastră dorință era de a ne întâlni cât mai des, dorință nu prea greu de împlinit, căci maicăsa se temea și-l ura și ea pe Juan de Garcia, nepotul ei prin căsătorie, năzuind din tot sufletul să o vadă pe fiica ei scăpată de el. Mi-am mărturisit dragostea și am plănuit amândoi să fugim în Anglia. Dar toate acestea n-au rămas o taină pentru Juan, care avea spioni în casă și era gelos și răzbunător cum numai un spaniol poate să fie. Mai întâi a încercat să scape de mine provocându-mă la duel, dar am fost despărțiți înainte de a putea să ne tragem spadele din teacă. Apoi a tocmit niște ucigași să mă trimită pe lumea cealaltă în timp ce mergeam noaptea pe străzi, dar cum purtam o cămașă de zale pe sub jiletcă, pumnalele lor s-au frânt în ea și în loc să fiu eu cel ucis, am omorât eu pe unul dintre ei. Cu toate că și-a văzut de două ori planurile dejucate, de Garcia nu s-a dat totuși bătut. Duelul și crima eșuaseră, dar rămânea un alt mijloc, mai sigur, Nu știu cum, dar aflase câte ceva din povestea vieții mele și despre fuga

mea din mănăstire. Nu-i rămânea deci decât să mă denunțe Sfântului Oficiu ca pe un renegat și necredincios, ceea ce a și făcut într-o noapte și anume în noaptea din ajunul zilei când trebuia să fugim. Mă aflam cu mama voastră și cu bătrâna ei mamă în casa lor din Sevilla, când șase oameni acoperiți cu glugi au dat buzna peste noi și, fără să spună o vorbă, au pus mâna pe mine. La rugămințile mele de a-mi spune ce gânduri aveau, nu mi-au dat nici un răspuns, dar mi-au ținut un crucifix în fața ochilor. Am știut atunci de ce-au venit după mine, iar femeile au încetat să se mai agațe de gâtul meu și s-au prăbușit în suspine. Am fost dus în grabă, pe ascuns și pe tăcute, în celulele Sfântului Oficiu, dar despre toate câte mi s-au întâmplat acolo n-am să mă opresc pentru a vă povesti. De două ori am fost tras pe roată, o dată am fost ars cu fierul roșu, de trei ori am fost biciuit cu bice de sârmă și în tot acest timp mi s-a dat ca hrană ceva ce n-am da nici unui câine aici, în Anglia. În cele din urmă, vina mea de a fi fugit de la mănăstire și blasfemiile pe care le-am săvârșit fiind dovedite, am fost condamnat la moarte prin ardere pe rug. Abia atunci, când, după un an nesfârșit de chinuri și groază, părăsisem orice speranță și mă resemnasem să mor, mi-a sosit, în sfârșit, ajutorul. În ajunul zilei când urma să fiu mistuit de flăcări, căpetenia călăilor a intrat în temnița în care zăceam pe paie și, îmbrățișându-mă, mi-a spus să mă bucur, căci biserica se îndurase de tinerețea mea și-mi dăruise libertatea. La început am râs sălbatic, crezând că era încă o tortură și până când n-am fost eliberat din lanțuri, îmbrăcat în haine omenești și scos în miez de noapte dincolo de porțile închisorii, n-am vrut să cred că o asemenea fericire putea să-mi fie dăruită de Dumnezeu. Stăteam, slab și uluit, în afara porților, neștiind unde să fug. Când o femeie într-o pelerină neagră s-a furișat înspre mine și mi-a șoptit: „Vino”. Această femeie era mama voastră. Aflase de soarta mea din laudăroșeniile lui de Garcia și făcuse totul ca să mă salveze. De trei ori planurile ei dăduseră greș, dar până la urmă, cu ajutorul unui mijlocitor viclean, aurul obținuse ceea ce fusese refuzat dreptății și milei și viața și libertatea mi-au fost răscumpărate cu bani grei. În aceeași noapte, mama voastră și cu mine ne-am căsătorit și am fugit la Cadiz, dar lăsând-o la Sevilla pe mama ei, ținută la pat de boală. De dragul meu, iubita voastră mamă și-a părăsit-o pe a ei, tot ce-i mai rămăsese din avere după ce plătise prețul vieții mele și chiar țara-i natală – atât de puternică este iubirea unei femei. Totul fusese pregătit,

căci la Cadiz se afla un vas englezesc, *Mary* din Bristol, pe care urma să ne imbarcăm. Dar *Mary* întârzie în port din pricina unui vânt potrivnic care bătea cu furie și, cu toată dorința de a ne salva, căpitanul vasului nu îndrăznea să pornească pe mare. Două zile și o noapte am rămas în port, chinuți de teamă și nu fără temei, dar, Doamne, cât de fericiți în dragostea noastră! Cei care mă avuseseră în grijă la temniță dăduseră știre că scăpasem cu ajutorul diavolului care mă ocrotea și acum eram căutat peste tot. Iar de Garcia, aflând că și verișoara și logodnica sa lipsea, bănuia că eram împreună, pe undeva pe aproape. Cu viclenia sa, ascuțită de gelozie și ură, ne căută pas cu pas, până când, în cele din urmă, ne găsi. În dimineața celei de a treia zile, furtuna se potoli și *Mary*, ridicând ancora, porni peste valuri. Dar pe când cotea ca să iasă din port și în timp ce marinarii se pregăteau să înalțe pânzele, o barcă cu vreo douăzeci de ostași, urmată de alte două, apărură lângă vasul nostru și-l somară pe căpitan să oprească. Veniseră, ziceau ei, din porunca Sfântului Oficiu și trebuiau să ne cerceteze vasul. În clipa aceea eram pe punte și tocmai când mă pregăteam să cobor ca să mă ascund, un om, pe care l-am recunoscut imediat ca fiind de Garcia însuși, se ridică și strigă că eu eram ereticul fugit pe care-l căutau. Temându-se ca nu cumva vasul să fie tras la țarm și el însuși aruncat în închisoare împreună cu tot echipajul, căpitanul vru să mă predea. Dar eu, deznădăjduit și îngrozit de cele ce mă așteptau, mi-am smuls hainele de pe mine și le-am arătat urmele rănilor de pe trup. „Sunteți englezi – am strigat către marinari – și vreți să mă dați pe mâna acestor diavoli străini, pe mine, în ale cărui vine curge același sânge ca al vostru? Priviți ce mi-au făcut – și le-am arătat cicatricile pe jumătate vindecate pe care le lăsasera cleștii înroșiți în foc. Dacă mă predați, mă trimiteți din nou la cazne, ba chiar la moarte, căci voi fi ars pe rug. Fie-vă milă, de soția mea, dacă nu vă e milă de mine! Iar dacă nu vă e milă de nici unul din noi, dați-mi mai bine o spadă, pentru ca prin moarte dreaptă să scap de cazne.” Atunci unul dintre marinari, un om din Southwold care-l cunoscuse pe taică-meu, strigă: „Pe legea mea! Eu, unul, voi sta alături de tine, Thomas Wingfield. Dacă vor încerca să te ia, pe tine și pe frumoasa ta soție, vor trebui să mă ucidă mai întâi pe mine!” Și apucând un arc de pe o poliță, îl scoase, îl întinse și, așezând o săgeată pe coardă, ținti spre spaniolii din barcă. În clipa aceea și ceilalți marinari izbucniră în strigăte: „Dacă vreți pe careva dintre noi, veniți la

bord și luați-l, diavoli ai caznelor” și altele ca acestea. Văzând ce gândea echipajul, căpitanul, la rândul său, prinse și el curaj. Nu le dădu nici un răspuns spaniolilor, ci porunci la jumătate din oameni să întindă în mare iuțeală pânzele, iar celorlalți să fie gata să țină piept oștenilor spanioli, dacă ar fi încercat să se urce pe bord. În vremea asta, celelalte două bărci se apropiaseră și se prinseseră de vas cu cângile. Un om începu să se cațere pe lanțuri și de acolo pe punte; l-am recunoscut a fi unul din preoții Sfântului Oficiu care stătuseră lângă mine în timp ce eram chinuit. Am simțit că-mi pierd mințile la gândul suferințelor îndurate, în timp ce diavolul acesta privise cerându-le să continue, în numele Domnului. Smulgând arcul din mâna marinarului din Southwold, am țintit spre pieptul preotului. Săgeata slobozită nu-și greși ținta, căci, ca și tine, Thomas, eram îndemânatic la tragerea cu arcul și ticălosul căzu pe spate în mare, cu o săgeată englezească în inimă. După aceea n-au mai încercat să se urce pe bord, dar au tras și ei în noi cu arcurile, rănind pe unul din oameni. Căpitanul ne strigă să lăsăm jos arcurile și să ne adăpostim în dosul balustradei, căci pânzele începuseră să se umfle. Atunci de Garcia se ridică în picioare în barcă și ne blestemă, pe mine și pe soția mea. „Am să te găsesc odată și odată! strigă el și vorbele i se amestecau cu multe înjurături și vorbe murdare, rostite în spaniolă. Chiar de va trebui să aștept douăzeci de ani și tot mă voi răzbuna, pe tine și pe ceea ce ți-e drag. Fii încredințată de asta, Luisa de Garcia! Poți să te ascunzi unde vrei, te voi găsi și când ne vom întâlni, vei veni cu mine dacă ți-o voi cere, sau altfel acela-ți va fi ceasul morții.” Apoi am pornit spre Anglia și bărcile au rămas în urmă... Fiii mei, iată povestea tinereții mele și cum am ajuns să mă căsătoresc cu mama voastră, pe care am înmormântat-o astăzi. Juan de Garcia și-a ținut cuvântul.

— Dar pare ciudat - vorbi fratele meu - că după atâția ani a ucis-o totuși pe cea pe care spui că o iubea. Chiar și cel mai rău dintre oameni s-ar fi dat înapoi de la o asemenea faptă!

— Nu văd nimic ciudat - răspunse tatăl meu. De unde putem ști ce vorbe au fost rostite între ei, înainte ca el s-o străpungă? Fără îndoială că de Garcia a lăsat să se înțeleagă ceva din cele spuse de mama voastră când i-a strigat lui Thomas că acum se va vedea cât de adevărate sunt profețiile. Or, ce jurase el cu ani în urmă? Că Luisa va trebui să vină cu el, sau, de nu, o va ucide. Mama voastră mai era încă o femeie frumoasă, Geoffrey și poate

că el a pus-o să aleagă între fugă și moarte. Nu căuta să știi mai multe, fiule...

Și, zicând acestea, tatăl meu își ascunse fața-n mâini și izbucni în suspine, care erau îngrozitor de auzit.

— Dacă ne-ai fi spus povestea mai de mult, tată – am zis eu de îndată ce am putut să vorbesc – astăzi ar fi fost un diavol mai puțin pe lume, iar eu aș fi scutit de o lungă călătorie.

Nici prin gând nu-mi trecea însă cât de lungă avea să fie această călătorie!

CAPITOLUL VI

RĂMÂI CU BINE, IUBITO!

La douăsprezece zile după înmormântarea mamei și după ce aflasem de la tata povestea căsătoriei sale eram gata de drum. Întâmplarea făcea că tocmai atunci un vas era pe punctul de a pleca de la Yarmouth spre Cadiz. Se numea *Aventuriera* și era un vas de o sută de tone, care transporta lână și alte mărfuri, urmând să se întoarcă cu o încărcătură de vin și lemn de tisă pentru arcuri. Tata mi-a plătit călătoria pe vas și mi-a dat și cincizeci de lire de aur, atât cât puteam risca să iau asupra mea. De asemenea m-a înarmat cu scrisori de la o firmă de negustori din Yarmouth către agenții lor din Cadiz, în care le spunea să-mi plătească sumele de care aș fi putut avea nevoie, până la un total de o sută cincizeci de lire englezești și, pe lângă aceasta, să mă ajute în orice fel le stătea în putință.

Vasul *Aventuriera* urma să pornească în ziua de 3 iunie. Era zi de întâi a lunii și în seara aceea trebuia să plec la Yarmouth, unde lucrurile-mi fuseseră trimise mai dinainte, îmi luasem rămas bun de la toți, în afară de o singură ființă și anume de la aceea pe care doream cel mai mult s-o îmbrățișez. Din ziua când ne jurasem credință, nu o mai zărisem pe Lily decât o singură dată, la înmormântarea mamei și atunci nu ne vorbisem. Se părea că trebuie să plec fără nici un cuvânt de despărțire, căci tatăl ei mă înștiințase că dacă mă voi apropia de Conac, oamenii lui aveau poruncă să mă gonească de la ușă și asta era o rușine pe care nu voiam s-o pățesc. Totuși, îmi venea greu să plec într-o călătorie atât de lungă, din care s-ar fi putut foarte bine să nu mă mai întorc și să nu-mi iau rămas bun de la ea. În durerea și-n tulburarea mea, i-am vorbit tatălui meu, spunându-i cum slujeau lucrurile și cerându-i ajutor.

— Plec în curând - am zis - ca să răzbun moartea mamei și, de va fi nevoie, îmi voi da viața pentru onoarea numelui nostru. Ajută-mă deci în cele ce te rog.

— Vecinul meu Bozard are de gând să-și dea fiica fratelui tău Geoffrey și nu ție, Thomas - răspunse tata - și un om poate face

ce vrea cu ceea ce îi aparține. Totuși, te voi ajuta dacă-mi va fi în putință, căci cel puțin pe mine nu mă poate izgoni de la ușa lui. Spune să fie înșeuăți caii, căci vom merge călare până la Conac.

După o jumătate de oră eram acolo, iar tata ceru să stea de vorbă cu stăpânul casei. Servitorul mă privi pieziș, amintindu-și de porunca primită, însă ne pofți pe amândoi în odaia de primire, unde *squire* Bozard ședea și bea bere.

— Bună dimineața, vecine – zise Bozard. Dumneata ești binevenit aici, dar aduci pe cineva despre care nu pot spune același lucru, cu toate că-i fiul dumitale.

— Îl aduc pentru ultima dată, prietene Bozard. Ascultă-i rugămintea și apoi primește-o sau nu, cum ți-o fi vrerea; dar dacă o refuzi, aceasta nu va avea darul să ne apropie unul de altul. Fiul meu pleacă la noapte ca să se îmbarce spre Spania, în căutarea omului care a ucis-o pe maică-sa. Se duce din propria-voință, din pricină că, după săvârșirea faptei, l-a lăsat, fără să știe, pe ucigaș să scape. Și socot că e bine să plece.

— E un copoi cam tânăr pentru a porni în urmărirea prăzii până la vizuina ei și încă într-o țară străină – zise Bozard. Dar îmi place curajul lui și-i doresc tot binele. Ce vrea de la mine?

— Lasă-l să-și ia rămas bun de la fiica dumitale. Știu că rugămintea lui nu-ți place și lucrul nu mă miră. În ceea ce mă privește și eu cred că e prea devreme să se gândească la înșurătoare. Dar nu va fi nici un rău dacă o va vedea pe fată, căci un astfel de rău s-a mai întâmplat și înainte. Și acum, să-ți aud răspunsul.

Squire Bozard se gândi o clipă, apoi vorbi:

— E un băiat curajos, deși ginere nu-mi va fi. Dar pleacă departe și s-ar putea să nu se mai întoarcă, ori eu nu vreau să se gândească cu dușmănie la mine când voi fi mort. Du-te, dar, în curte, Thomas Wingfield și așteapt-o pe Lily sub fagul acela. Îți îngădui să stai de vorbă cu ea o jumătate de ceas – nu mai mult. Ai grijă să rămâi tot timpul acolo, ca să te pot vedea de la fereastră. Nu, nu-mi mulțumi; pleacă înainte de a-mi schimba gândul.

Așa că m-am dus și am așteptat-o sub fag, eu inima bătându-mi și în curând Lily s-a apropiat de mine – o apariție mai dulce ochilor mei decât un înger din cer. Căci mă îndoiesc, într-adevăr, că un înger ar fi putut să fie mai frumos decât ea, sau mai bun și mai blând.

— Oh! Thomas – șopti ea, după ce-am salutat-o – e adevărat

că vei porni pe mare în căutarea spaniolului?

— Plec să-l caut pe spaniol, să-l găsesc și apoi să-l ucid. Știi, Lily, că l-am lăsat să plece ca să vin la tine, iar acum trebuie să te părăsesc pe tine ca să mă duc după el. Nu, nu plânge, am jurat s-o fac și dacă-mi voi călca jurământul îmi voi pierde onoarea.

— Și din pricina jurământului tău trebuie oare să rămân văduvă, Thomas, înainte de a deveni soție? Pleci și n-am să te mai văd niciodată.

— Cine poate ști, iubita mea? Tatăl meu a plecat peste mări și s-a întors teafăr, după ce-a trecut prin multe și felurite primejdii.

— Da, s-a întors, dar nu singur. Ești tânăr, Thomas și în țările îndepărtate sunt domnițe mândre și frumoase și cum aş putea, fiind atât de departe, să lupt împotriva lor, ca să-mi păstrez locul în inima ta?

— Îți jur, Lily...

— Nu, Thomas, nu jura, ca nu cumva să adaugi la păcatele tale și călcarea unor jurăminte. Totuși, iubitele, te rog, nu mă uita, căci eu n-am să te uit niciodată. Poate – oh! Mi se strânge inima când o spun – că aceasta este ultima noastră întâlnire pe acest pământ. Dacă așa va fi, să nădăjduim că ne vom întâlni în cer. Fii cel puțin sigur că, atâta timp cât voi trăi, îți voi rămâne credincioasă și orice-ar spune tatăl meu, mai curând voi muri decât să-mi calc legământul. Sunt prea tânără pentru vorbe atât de mari, dar să știi că va fi așa cum spun. Oh, această despărțire e mai crudă ca moartea! Aș vrea să fim adormiți pe veci și uitați de oameni... Totuși, poate că e mai bine să pleci, căci dacă ai rămâne, nu știu ce s-ar alege de noi doi, atât timp cât trăiește tata – fie-i viața cât mai lungă!

— Somnul și uitarea vor veni destul de curând, Lily; nimeni nu trebuie să le aștepte prea mult. Între timp, se cuvine să ne trăim viața. Să ne rugăm s-o putem trăi împreună. Plec să-mi caut dușmanul, dar și să fac avere și voi învinge de dragul tău, ca să ne putem căsători.

Lily clătină cu tristețe din cap.

— Eram prea fericiți, Thomas. Bărbații și femeile se căsătoresc rareori din dragoste adevărată și dacă totuși o fac, e numai pentru a o pierde. Noi, cel puțin, ne iubim și să fim recunoscători că știm măcar ce este iubirea. Căci după ce ne-am iubit aici, poate că ceasul cel rău va face să ne mai iubim în altă lume, unde nu va fi nimeni care să se împotrivească.

Apoi am mai stat câțva timp de vorbă, îngânând frânturi de cuvinte de iubire, de speranță și durere, după cum obișnuiesc să facă tinerii în astfel de împrejurări, până când, în cele din urmă, Lily ridică privirea cu un zâmbet dulce și trist, spunând:

— E timpul să te duci, iubitele. Tatăl meu îmi face semn de la fereastră. Totul s-a sfârșit.

— Să mergem atunci – am răspuns cu glas răgușit și am tras-o după trunchiul bătrânului fag.

Acolo am prins-o în brațe și am sărutat-o de nenumărate ori, iar ea nu se sfia de loc să-mi întoarcă sărutările.

După aceea îmi amintesc prea puțin ce s-a mai întâmplat, în afară doar că, în timp ce ne îndepărtam călare, i-am văzut chipul iubit, palid și trist, privindu-mă cum dispăream din viața ei. Douăzeci de ani m-a urmărit acest chip trist, nespus de frumos și mă urmărește mereu prin viață și moarte. Au fost și alte femei care m-au iubit și am cunoscut și alte despărțiri, unele dintre ele mai cumplite, dar amintirea iubitei mele, cum stătea atunci, luându-și rămas bun cu privirea, le copleșește pe toate. Ori de câte ori mă întorc cu gândul spre trecut, văd întipărită în el această imagine și știu că nu se va șterge niciodată. Există oare dureri care să se asemene cu durerile tinereții noastre? Poate vreo suferință să întrecă suferința unor astfel de despărțiri? Mai cunosc doar una, care mi-a fost dată cu mulți ani mai târziu și care va fi povestită la vremea potrivită. Oamenii obișnuiesc să-și bată joc de prima dragoste, dar dacă este adevărată, nu numai o simplă răscolire a simțurilor, atunci prima dragoste este și dragostea târzie; înseamnă o iubire pe veci, cea mai mare fericire, dar și cel mai mare necaz ce se poate abate asupra unui bărbat sau a unei femei. O spun eu, care sunt acum bătrân și am trecut prin multe, că este adevărat.

Am uitat să mai adaug un singur lucru. În timp ce ne sărutam și ne îmbrățișam în disperarea noastră lângă trunchiul bătrânului fag, Lily și-a scos inelul de pe deget și mi l-a vârat în mână, spunând: „Privește-l în fiecare dimineață când te trezești și gândește-te la mine”. Fusese inelul mamei ei și se mai află încă și astăzi pe mâna-mi zbârcită, licărind în lumina soarelui de iarnă în timp ce aștern aceste rânduri. În toți anii aceia lungi, plini de aventuri ciudate, în răstimp de pace, în dragoste și la război, în lumina focului de tabără ori sub văpaia flăcărilor de sacrificiu, la licărirea stelelor singurate ce luminau pustietăți pierdute, inelul a strălucit pe mina mea, amintindu-mi întotdeauna de cea care

mi l-a dăruit și o dată în mâna mea va merge în mormânt. E un simplu cerculeț gros de aur, puțin cam tocit acum, iar pe fața interioară are gravată această inscripție ciudată:

*Deși suntem departe,
Nimic nu ne desparte.*

Un motto potrivit pentru noi, într-adevăr și care-și are înțelesul și în clipa de față.

În aceeași zi, a despărțirii noastre, am plecat călare cu tata la Yarmouth. Fratele meu Geoffrey n-a venit să mă petreacă, dar ne-am despărțit cu vorbe bune și-mi pare bine că a fost așa, căci nu ne-am mai văzut niciodată. Nu s-a mai rostit nici o vorbă între noi despre Lily Bozard și despre dragostea noastră, a amândurora, pentru ea, deși știam prea bine că, de îndată ce aveam să întorc spatele, va încerca să-mi ia locul lângă ea, ceea ce s-a și întâmplat. Îl iert însă pentru asta; într-adevăr, nu-l pot judeca prea aspru, căci care tânăr dintre cei care o cunoșteau pe Lily n-ar fi dorit s-o ia de nevastă? În copilărie am fost buni prieteni, Geoffrey și cu mine, dar când am mai crescut, dragostea pentru Lily a intervenit între noi și ne-am îndepărtat tot mai mult unul de altul. Este un fapt destul de obișnuit. Ei bine, întâmplarea a făcut ca eu și nu el să reușească, așa că de ce să mă gândesc cu dușmănie la el? Mai bine să-mi amintesc de dragostea care ne-a unit în copilărie și să uit de celelalte. Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Soră-mea Mary care, după Lily Bozard, era cea mai frumoasă fată de prin partea locului, a plâns mult la plecarea mea. Era doar cu un an mai mică decât mine și ne iubeam foarte mult, căci nici o umbră de gelozie nu căzuse pe dragostea noastră. Am îmbărbătat-o cum am putut mai bine și după ce i-am povestit tot ce se petrecuse între mine și Lily, am rugat-o să rămână prietena mea și a lui Lily, dacă îi va fi cu putință. Mary mi-a făgăduit din toată inima și deși nu mi-a spus pricina, mi-am putut da seama că era încredințată că va putea să ne ajute. După cum am spus, Lily avea un frate, un tânăr plin de calități, care în acea vreme era plecat la învățătură și știam că soră-mea Mary și cu el țineau mult unul la altul, atracție care putea până la urmă să se transforme într-un sentiment mai puternic. Și astfel ne-am sărutat și ne-am luat rămas bun, cu ochii în lacrimi.

După aceea, tata și cu mine am plecat. Dar după ce am coborât pe Pirnhow Street și am urcat delușorul de dincolo de Waingford Mills, în partea stângă a orașelului Bungay, mi-am oprit calul și am privit înapoi spre frumoasa vale Waveney unde m-am născut și inima a început să-mi bată cu putere. Dacă aș fi știut tot ce avea să mi se întâmple înainte ca ochii mei să mai poată vedea această priveliște, cred că inima mi-ar fi sărit într-adevăr din piept. Dar Dumnezeu, care, în înțelepciunea sa, a pus multe poveri pe spinările oamenilor, i-a scutit de știința viitorului; căci dacă am avea puțința de a ști ce ne rezervă viitorul, cred că puțini dintre noi ar mai voi să ajungă să-l trăiască. Și astfel am aruncat o ultimă privire lungă spre pilcurile îndepărtate de stejari care străjuiau casa în care trăia Lily, apoi mi-am continuat drumul.

În ziua următoare m-am imbarcat pe bordul *Aventuriei* și am pornit în larg. Înainte de a pleca, inima tatălui meu s-a muiat mult față de mine, căci și-a amintit că eram copilul cel mai iubit al mamei și se gândea poate că n-o să ne mai vedem niciodată. Atât de mult i s-a muiat inima, încât în ultima clipă s-a răzgândit și a încercat să mă împiedice să mai plec. Dar după ce mă hotărâsem și după ce suferisem toată amărăciunea despărțirii, nu voiam să mă întorc pentru a fi luat în râs de fratele meu și de vecini.

— E prea târziu, tată - i-am zis. Doar vrerea ta a fost să plec și să răzbun moartea mamei și m-ai îndemnat la asta cu multe vorbe amare! Așa că voi pleca, chiar dac-aș ști că voi muri până a nu trece săptămâna, căci sunt jurăminte care nu pot fi călcate cu ușurință și până nu-l voi împlini pe-al meu, blestemul rămâne deasupra-mi.

— Fie, Thomas - răspunse el cu un suspin. Moartea crudă a mamei tale m-a scos din minți și am spus vorbe de care poate voi ajunge să mă căiesc cât voi trăi, deși nu cred să mai trăiesc mult, căci mi-e inima frântă. Poate că ar fi trebuit să nu uit că răzbunarea este în mâna Domnului, care o înfăptuiește la timpul cuvenit și fără ajutorul nostru. Să nu-mi porți pică, băiatul meu, dacă ne va fi sortit să nu ne mai vedem, căci te iubesc și doar dragostea adâncă pe care o purtam mamei tale m-a făcut să mă port aspru cu tine.

— Știu, tată și nu-ți port pică. Dar dacă socotești că-mi datorezi ceva, fă-mi și mie un bine: împiedică-l pe frate-meu să uneltească împotriva dragostei mele pentru Lily Bozard, cât timp

voi fi departe.

— Am să fac tot ce-mi va fi în putință, fiule, deși, dacă n-ar fi fost dragostea asta a voastră, o căsătorie între fratele tău și Lily mi-ar fi plăcut tare mult. Dar, după cum am mai spus, n-am să mai trăiesc mult timp pe acest pământ, pentru a apuca să văd fericirea ta, în privința asta sau în altele și după ce mă voi duce pe ceea lume, lucrurile își vor urma propriul lor curs. Nu-l uita pe Dumnezeuul tău și nici casa ta, pe oriunde s-ar întâmpla să rătăcești, Thomas; ferește-te de harță, păzește-te de femei, care sunt capcanele tinereții, stăpânește-ți limba și mai ales cumpătul, care nu-ți este dintre cele mai blânde. Mai mult: pe oriunde-ai fi, să nu vorbești de rău religia țării în care te vei afla sau să-ți bați joc de ea prin felul tău de viață, căci vei afla repede cât de cruzi pot fi oamenii când socotesc că trebuie să le facă pe plac zeilor lor, după cum mi-a fost dat mie să învăț.

I-am făgăduit că voi ține minte sfatul său și într-adevăr m-a păzit de multe suferințe. Apoi tata m-a îmbrățișat și i-a cerut Atotputernicului să mă aibă în grija sa, după care ne-am despărțit.

Nu l-am mai văzut niciodată, deși era un om încă în puterea vârstei. La un an după plecarea mea a murit pe neașteptate de inimă, în curtea bisericii din Ditchingham, așa cum stătea, meditănd alături de mormântul mamei mele, într-o duminică după slujbă, iar fratele meu îi moșteni pământurile și casa. Dumnezeu să-l odihnească pe tata! A fost un om cu inima sinceră, dar prea copleșit de dragostea sa pentru mama, mai mult decât este potrivit pentru un bărbat care vrea să aibă o viață cum se cuvine și să fie bine văzut de oameni. Căci o astfel de dragoste, deși firească la femei, poate duce la egoism, născând în cel care o poartă gândul că toate celelalte nu au decât prea puțină importanță. Copiii n-au însemnat nimic pentru tata, în fața dragostei sale pentru mama și ar fi fost gata să ne piardă pe toți dacă prin aceasta ar fi putut să răscumpere viața ei. Dar la urma urmei a fost o slăbiciune a unui suflet nobil, căci tata s-a gândit prea puțin la el însuși și a trecut prin multe pentru a o câștiga pe mama.

Despre călătoria mea la Cadiz, oraș spre care aflasem că se îndreptase vasul lui de Garcia, n-am prea multe de povestit. În Golful Biscaya ne-au întâmpinat vânturi potrivnice și am fost împinși spre portul Lisabona, unde stricăciunile vasului au fost drese. Dar în cele din urmă am ajuns cu bine la Cadiz, după ce

petrecuserăm patruzeci de zile pe mare.

CAPITOLUL VII

ANDRES DE FONSECA

Voi povesti doar pe scurt toate aventurile prin care am trecut în decurs de vreun an, cât am rămas în Spania, căci dacă aş aşterne totul pe larg, istorisirea mea n-ar mai lua sfârşit, sau, mai curând, sfârşitul meu ar veni înaintea celui al povestirii.

Numeroşi călători au vorbit despre strălucirea Sevillei, a acestui străvechi oraş maur spre care am navigat cu toată iuţeala, urcând în sus pe Guadalquivir, dar am multe de povestit despre unele meleaguri de unde nici un alt călător nu s-a mai întors în Anglia, aşa că mă voi grăbi mai curând spre ele. Voi fi deci scurt: prevăzând că s-ar putea să fiu nevoit a mă opri câtva timp în Sevilla şi fiind dornic să trec neobservat şi să cheltuiesc cât mai puţin cu putinţă, m-am gândit să caut un mijloc de a-mi urma studiile în medicină, obţinând în acest scop anumite scrisori de recomandare de la firma de negustori care fuseseră rugaţi să aibă grijă de mine, către nişte doctori în medicină din Sevilla. La cererea mea, scrisorile au fost întocmite nu pe numele meu, cât pe cel de „Diego d'Aila”, căci nu doream să se ştie că sunt englez. Lucrul era cu putinţă, căci, în afară de vorbirea mea, care m-ar fi putut trăda. la înfăţişare semănăm, după cum am mai spus, foarte mult cu un spaniol; iar stângăciile vorbirii se micşorau din zi în zi, deoarece învăţasem limba spaniolă de la mama, folosind apoi. Fiecare prilej pentru a o citi şi a o vorbi, aşa că în şase luni putui vorbi castiliana ca orice locuitor născut în această ţară, în afară doar de un uşor accent. Aveam, ce-i drept, darul da a învăţa repede o limbă străină.

Ajungând deci la Sevilla şi ducându-mi cuferele la un han, însă nu la unul dintre cele mai cunoscute, am ieşit să duc o scrisoare de recomandare către un vestit medic al oraşului, al cărui nume l-am uitat de mult. Medicul avea o casă frumoasă pe strada Las Palmas – o şosea plantată cu copaci falnici, din care porneau alte străduţe mai mici. Venind de la han, mergeam chiar pe una

dintre aceste străduțe, liniștită și îngustă, având case cu *patio*¹¹ sau ogrăzi pe amândouă părțile. În timp ce treceam, am observat un om care stătea la umbră pe un scăunel, în pragul curții sale. Era mărunț și zbârcit, cu ochii negri și ageri și cu un surprinzător aer de înțelepciune pe chip; m-a privit cu luare-aminte în timp ce treceam. Casa medicului celui vestit pe care-l căutam era astfel așezată, încât omul care ședea pe scăunel în pragul porții sale putea s-o vadă și să urmărească pe toți cei ce intrau și ieșeau. După ce-am găsit casa, m-am întors din nou pe străduța cea liniștită și am hoinărit încoace și încolo câțva timp, gândindu-mă ce poveste să născocesc ca să-i spun medicului – și în tot acest timp omul cel mărunțel mă privea cu ochii-i pătrunzători. În cele din urmă mi-am alcătuit povestea și m-am îndreptat spre casă – ca să aflu acolo că medicul lipsea! După ce-am întrebat când aş putea să-l găsesc, am plecat și am luat-o din nou pe stradela îngustă, pășind încet până în fața casei unde era așezat omul cel mărunțel. În clipa când treceam prin dreptul lui, pălăria-i largă cu care-și făcea vânt căzu jos, chiar la picioarele mele. M-am aplecat, am ridicat-o de jos și i-am înapoiat-o.

— Mii de mulțumiri, tinere domn – zice el cu o voce plină și blândă. Ești foarte amabil pentru un străin.

— De unde știi că sunt străin, *senor*? am întrebat surprins, uitând o clipă de prudență.

— Chiar dacă numai aş fi bănuir mai înainte, aş ști acum – răspunse el zâmbind grav. Castiliana dumitale te trădează.

M-am înclinat și era pe punctul să trec mai departe, când bătrânul vorbi din nou.

— De ce te grăbești, tinere domn? Intră și bea o cană de vin cu mine; am un vin bun.

Eram gata să-l refuz, când îmi trecu prin minte că nu aveam nimic de făcut și că poate aveam să aflu câte ceva stând de vorbă cu el.

— E o zi foarte caldă, *senor*, așa că accept.

N-a mai scos nici o vorbă, ci s-a ridicat și m-a condus într-o curte pavată cu marmură, în mijlocul căreia se afla un bazin cu apă, înconjurat de jur împrejur cu viță de vie. La umbra viței erau câteva scaune și o măsuță. După ce-a închis poarta care dădea în *patio* și ne-am așezat, a sunat dintr-un clopoțel de argint ce se afla pe masă și o tânără, pe care am găsit-o foarte frumoasă, îşi făcu apariția din casă, îmbrăcată într-o rochie specific spaniolă.

¹¹ Curte interioară, specific spaniolă.

— Adu vin! porunci gazda mea.

Vinul fu adus - un vin alb de Oporto, cum nu mai gustasem niciodată.

— În sănătatea dumitale, *senor...*? Și gazda mea se opri cu paharul în mână, privindu-mă întrebător.

— Diego d'Aila - am răspuns.

— Hm - făcu el. Un nume spaniol, sau mai curând o imitație de nume spaniol, căci nu-l cunosc și am o bună memorie a numelor.

— Este numele meu, fie că mă crezi sau nu, *senor...* ? Și l-am privit la rândul meu întrebător.

— Andres de Fonseca - răspunse el înclinându-se - medic în acest oraș și destul de bine cunoscut, mai ales de sexul slab. Ei bine, *senor* Diego, voi accepta numele dumitale, căci numele nu înseamnă nimic și uneori este mai bine să-l schimbi, lucru care, de altfel, nu privește pe nimeni altul decât pe posesorul lui. Văd că ești străin în acest oraș - nu-i nevoie să te arăți surprins, *senor*. Cineva familiarizat cu un oraș nu privește și nu cercetează și întreabă pe trecători pe unde s-o ia, iar un locuitor al Sevillei nu merge niciodată pe partea însorită a străzii, în timpul verii. Și acum, dacă nu mă vei socoti lipsit de bună-cuviință, am să te întreb ce treabă ar putea să aibă un tânăr atât de sănătos cu rivalul meu de colo? Și făcu semn cu capul spre casa vestitului medic.

— Treburile unui om, ca și numele său, nu-l privesc decât pe el, *senor* - am răspuns eu, socotind că gazda mea era unul din cei ce nu fac cinste meseriei noastre, vânând pacienții ca să le poată lua banii. Totuși am să-ți spun. Și eu sunt medic, deși nu încă întru totul și caut un loc unde, ajutând pe vreun doctor cu renume în practica sa de fiecare zi, să pot câștiga experiența și, totodată, existența.

— Ah! Asta e? Ei bine, *senor*, atunci zadarnic vei căuta acolo - și din nou făcu semn cu capul spre casa medicului. De-alde ăștia nu iau ucenici decât cu o plată bună; așa e obiceiul în orașul nostru.

— Atunci va trebui să-mi caut mijloace de existență în altă parte, sau în alt fel.

— N-am spus asta. Ei bine, *senor*, să vedem ce știi din medicină și ce - lucru și mai important - despre natura umană, căci dacă din prima nimeni nu poate să știe vreodată prea mult, cel ce o cunoaște pe a doua va putea deveni îndrumător al oamenilor - sau al femeilor, care se știe că-i conduc pe bărbați.

Și, fără să mai stea pe gânduri, îmi puse numeroase întrebări, care mai de care mai iscusită și mergând drept la miezul lucrurilor, încât m-am minunat de înțelepciunea sa. Unele din întrebări erau în legătură cu medicina, tratând în special despre bolile femeilor, altele însă erau generale și priveau mai mult caracterul lor. În cele din urmă termină.

— Merge, *senor* – zise apoi. Ești un tânăr care promite, deși, cum era de așteptat de la cineva de vârsta dumitale, ești lipsit de experiență. Ai aptitudini în dumneata, *senor* și ai și inimă, ceea ce nu-i puțin lucru, căci greșelile unui om de inimă sunt adesea mai puțin rele decât succesele unui cinic viclean; de asemeni, ai voință și știi cum s-o dirijezi.

Am făcut o plecăciune, căutând să-mi ascund cât puteam mai bine satisfacția, pentru că nu voiam să-mi citească pe chip plăcerea pricinuită de aceste vorbe.

— Totuși – urmă el – nu asta mă face să-ți înfățișez oferta pe care am de gând să ți-o fac, căci mulți tineri mai arătoși ca dumneata pot fi la urma urmei ghinioniști, sau nătărăi în fond, sau din cauza caracterului lor păcătos să fie buni doar de. Dat la câini și, din câte știu, s-ar putea să fii și dumneata astfel. Dar vreau să risc, pentru că persoana dumitale îmi convine din alte privințe. Poate că nici nu știi, dar ești un bărbat frumos, *senor*, de o frumusețe foarte rară și ciudată, pe care jumătate din doamnele orașului o vor lăuda când vor ajunge să te cunoască.

— Sunt foarte măgulit – am zis eu – dar aș putea oare să întreb ce înseamnă toate aceste cuvinte de laudă? În două vorbe, care este oferta dumitale?

— Ca să fiu scurt, iat-o. Am nevoie de un ajutor care să aibă toate calitățile pe care le văd la dumneata, dar mai ales una pe care presupun doar că-o posezi – discreția. Să știi că omul acela nu va fi prea rău plătit; casa mea îi va sta la dispoziție și va avea multe privilegii să cunoască lumea, cum la puțini le este dat. Ce spui?

— Spun, *senor*, că aș dori să știu mai multe despre treaba la care voi fi pus să ajut. Oferta dumitale pare chiar prea generoasă, dar mi-e teamă că va trebui să câștig acești bani de la dumneata făcând o treabă de la care oamenii cinstiți ar putea să dea înapoi.

— Argumentu-i bun, dar, de fapt, nu întru totul corect. Ascultă: ți s-a spus că medicul de colo, la a cărui casă te duceai mai adineaori și următorii – iar aici adăugă alte patru sau cinci nume

- sunt cei mai mari din tagma lor din Sevilla. Nu-i adevărat. Cel mai mare și cel mai bogat medic sunt eu și fac mai multă treabă decât oricare din ei. Știi cât am câștigat doar azi? Am să-ți spun: peste douăzeci și cinci de pesos de aur, mai mult decât toți medicii din oraș la un loc, pun rămășag. Vrei să știi cum de câștig atât de mult? Vrei să știi de asemeni de ce, dacă am câștigat atât de mult, nu mă mulțumesc să mă odihnesc după atâta trudă? Ei bine, am să-ți spun. Câștig îngrijind deșertăciunile femeilor și punându-le la adăpost de urmările nebuniilor lor. Dacă o doamnă are inima îndurerată, vine la mine pentru o alinare și un sfat. Dacă are coșuri pe față, dă fuga la mine să i le vindec. Dacă are vreo dragoste ascunsă, eu sunt cel care-i păstrez taina; răsfir în fața ochilor ei firele ascunse ale viitorului, o ajut să-și ispășească greșelile trecutului, o tămăduiesc de boli închipuite și adesea o vindec de altele adevărate. Jumătate din tainele Sevillei sunt în mâinile mele; dacă aș vorbi, aș învrăjbi douăzeci de case de nobili, până ar ajunge să se ucidă unii pe alții. Numai că eu tac, fiind plătit ca să-mi țin gura; și chiar când nu sunt plătit, tot îmi țin gura, ca să le păstrez încrederea. Sute de femei mă socotesc salvatorul lor și numai eu știu cât sunt de naive. Dar ține seama că nu împing prea departe acest joc. Pot da la un preț bun un filtru de iubire - care nu-i decât apă colorată - dar nu vor găsi niciodată la mine un trandafir otrăvit. Așa ceva trebuie să caute în altă parte. Cât despre restul - să știi că de felul meu sunt cinstit. Iau lumea așa cum e, asta-i tot și atâta timp cât femeile vor fi smintite, câștig din sminteala lor și mă îmbogățesc... Da, m-am îmbogățit destul și totuși nu mă pot opri. Îmi plac banii pentru că înseamnă putere; dar mai mult decât orice îmi place felul acesta de viață. Să auzi vorbindu-se despre dragoste și aventuri! Ce poveste de dragoste sau aventură este doar pe jumătate atât de minunată ca acelea care-mi sunt aduse zilnic la cunoștință? Și în fiecare dintre ele joc un rol și chiar unul conducător, deși nu-mi place să mă împăunez cu asta.

— Dacă așa stau lucrurile, de ce ceri ajutorul unui tânăr necunoscut, al unui străin despre care nu știi nimic? I-am întrebat eu fără ocolișuri.

— Într-adevăr, ești lipsit de experiență - răspunse bătrânul râzând. Dar, spune, crezi că aș alege pe cineva care să *nu* fie un străin, pe cineva care ar putea să aibă în acest oraș legături de care eu să nu știu? Cât despre faptul că nu știu nimic despre dumneata, tinere, crezi că am făcut atâția ani meseria asta fără

să învăț a cunoaște omul dintr-o privire? Poate că te cunosc mai bine chiar decât te cunoști dumneata singur. Și, fiindcă veni vorba, dragostea adâncă pe care o nutrești pentru fata pe care ai lăsat-o în Anglia este o recomandare pentru mine, căci orice nebunii ai săvârși, sunt sigur că nu mă vei stânjeni nici pe mine și nici pe dumneata. Întrucât nu vei îngădui ca afecțiunea să-ți fie în mod serios atinsă. Ah! Ți-am pricinuit uimire?

— De unde știi...? Începui eu, apoi mă oprii.

— De unde știi? Păi, destul de ușor. Ghetele pe care le porți au fost făcute în Anglia. Am văzut multe asemenea ghete când am călătorit pe acolo; accentul dumitale, de asemeni, oricât ar fi de slab, este englezesc și de două ori ai rostit chiar vorbe englezești când nu ți-au venit în minte cele spaniole. Cât despre fată, oare nu porți pe deget un inel de logodnă? Iar când ți-am vorbit despre femeile din țara asta, cuvintele mele nu ți-au trezit interesul, cum s-ar fi întâmplat cu orice tânăr de vârsta dumitale, dacă ar fi avut inima liberă. Și-apoi, te-aș mai putea asigura că fata este blondă și înaltă. Ah! Știam eu. Am observat că bărbații și femeile se îndrăgostesc în general de cei cu o culoare opusă a părului – lege care nu este de fapt invariabilă, dar e destul de bună pentru a face o presupunere.

— Ești foarte iscusit, *senor*.

— Nu, nu iscusit, ci cunoscător al vieții, curând vei fi și dumneata după ce vei rămâne un an împreună cu mine, cu toate că s-ar putea să n-ai de gând să rămâi atât de mult în Sevilla. Poate că ai venit aici cu un țel și vrei să-ți petreci timpul cu folos până-ți vei îndeplini țelul. Din nou o presupunere adevărată, cred. Ei bine, chiar de este așa, îmi asum totuși acest risc; între un țel și atingerea lui trece adesea destul de multă vreme. Primești oferta?

— Înclin s-o primesc.

— Atunci o vei primi. Mai am ceva de spus, înainte de a discuta condițiile. Nu vreau să îndeplinești rolul unui băiat la toate pe lângă un spițer. Vei trece în fața lumii drept nepotul meu, venit din străinătate să învețe meseria de doctor. Și mă vei ajuta cu adevărat, dar nu numai asta va fi îndatorirea dumitale. Va trebui să ajungi să cunoști viața Sevillei și să fii cu ochii asupra acelor pe care ți-i voi spune eu, să lași să cadă o vorbă ici și o aluzie colo și în sute de alte feluri, pe care o să ți le arăt, îmi vei aduce apă la moară – mie și dumitale. Trebuie să fii strălucitor și spiritual, ori melancolic și învățat, după cum voi

vrea eu; de asemenea să-ți scoți cât mai mult la iveală propria-ți persoană și să-ți dezvălui talentele, căci acestea au mare trecere printre clienții mei. Unui hidalgo¹² să-i vorbești despre arme, unei femei despre iubire; dar să nu te angajezi niciodată mai mult decât trebuie. Și mai presus de toate, tinere – și aici înfățișarea i se schimbă și fața îi deveni severă, aproape sălbatică – să nu înșeli niciodată încrederea mea sau pe cea a clienților mei. În această privință am să-ți vorbesc cu totul deschis și te rog, spre binele dumitale, să crezi tot ce-ți spun, oricât de multă neîncredere ai avea în restul. Dacă-mi vei înșela încrederea, *vei muri*. Vei muri nu de mâna mea, dar vei muri. Aceasta este oferta mea; poți s-o primești sau nu. Dacă o refuzi și dacă te vei duce să spui altora ce-ai auzit astăzi din gura mea, nenorocirea tot se va abate pe neașteptate asupra dumitale. Înțelegi?

— Înțeleg. Spre binele meu, îți voi respecta încrederea.

— Tinere domn, îmi placi mai mult ca oricând. Dacă ai fi spus că o vei respecta pentru că era o confidență, m-aș fi îndoit de dumneata, căci ți-ai fi zis neîndoielnic că secrete atât de ușor destăinuie nu au nevoie să fie ținute cu strășnicie. Nu au nevoie, dar când încălcarea lor atrage sfârșitul trist și neașteptat al celui care le-a încălcat – asta-i altceva. Ce zici, primești?

— Primesc.

— Bine. Cuferele dumitale îmi închipui că sunt la han. Am să trimit oameni să-ți plătească nota și să-ți aducă lucrurile aici. Nu este nevoie să te duci chiar dumneata, nepoate. Să stăm mai bine și să mai bem un pahar cu vin; cu cât ne vom apropia mai curând unul de altul, cu atât va fi mai bine, nepoate.

Astfel l-am cunoscut pe *senor* Andres de Fonseca, binefăcătorul meu, omul cel mai ciudat pe care l-am cunoscut vreodată. Fără îndoială că oricine va citi această povestire își va spune că eu, cel care o istorisesc, îmi sădeam sămânța a numeroase necazuri prin însuși faptul că aveam de-a face cu el, deși i socoteam un ticălos de cea mai josnică speță, din aceia care uneori, pentru țelurile lor păcătoase, ademenesc tinerii spre crimă și pierzanie. Dar n-a fost așa și asta este partea cea mai ciudată a acestei ciudate povestiri. Tot ce mi-a spus Andres de Fonseca a fost adevărat, până la ultimul cuvânt.

Era un gentilom foarte priceput, care-și pierduse puțin judecata din pricina nenorocirilor care se abătuseră asupra lui în tinerețe. Ca medic, n-am întâlnit niciodată pe vreunul care să-i fi

¹² Cavaler spaniol de viță nobilă.

putut fi maestru, dacă ar fi existat vreunul în vremea aceea, iar ca om cunoscător într-ale oamenilor și mai ales al femeilor, n-am găsit niciodată pe cineva care să i se asemuie. Călătorise mult și văzuse multe și mai ales nu uitase nimic. În parte era un șarlatan, dar șarlatania lui avea întotdeauna un tâlc. Îi jecmănea pe proști, într-adevăr și chiar îi înșela cu cunoștințele lui în astrologie, scoțând bani din superstițiile lor; dar, pe de altă parte, făcea multe fapte bune fără a cere nici o răsplată. Cerea unei doamne bogate zece pesos de aur pentru a-i vopsi părul, dar adesea scăpa vreo tânără sărmană de necazurile pe care le avea fără a-i cere nici o plată; da și după aceea îi mai găsea și o slujbă cinstită. El, care cunoștea toate secretele din Sevilla, nu-și făcea din asta o sursă de venituri, amenințând să le divulge, nu pentru că, după cum îmi spunea, nu câștiga până la urmă nimic procedând astfel, ci pentru că, deși se prefăcea a fi un egoist, în adâncul inimii era cinstit.

În ceea ce mă privește, viața alături de el mi-a părut ușoară și fericită, în măsura în care viața mea putea fi într-un totu fericită. În curând mi-am învățat rolul și-l jucam bine. S-a zvonit că eram nepotul bătrânului și bogatului doctor Fonseca, căruia acesta îi dădea învățătură ca să-i ia mai târziu locul; răspândirea zvonului, împreună cu înfățișarea și manierele mele, mi-au asigurat o bună primire în cele mai bune case din Sevilla. Și așa mi-am asumat sarcina pe care maestrul meu nu mai putea s-o îndeplinească, căci nu se mai amesteca acum prin lumea mondenă a orașului. Aveam bani din belșug ca să mă pot învăța printre cei mai avuți din oraș, dar în curând am dovedit că mă îngrijeam tot atât de bine de treburile ca și de plăceri. De câte ori, în mijlocul vreunui bal strălucit sau pe vremea carnavalului, nu se întâmpla ca vreo doamnă să se furișeze spre mine și să mă întrebe în șoaptă dacă *don* Andres de Fonseca s-ar învoi s-o primească în mare taină, într-o problemă deosebit de importantă! Iar eu hotărâam pe dată ora întâlnirii. Dacă n-aș fi fost eu, astfel de pacienți ar fi fost pierduți pentru noi, deoarece, de cele mai multe ori, sfiala îi împiedica să vină acasă.

În același fel, când vreo petrecere se sfârșea și mă pregăteam s-o pornesc spre casă, se întâmpla uneori ca vreun cavaler să-și strecoare brațul pe sub al meu și să ceară ajutorul maestrului meu în vreo problemă de dragoste sau de onoare, ori chiar de bani. Atunci îl luam de îndată cu mine în vechea casă în stil maur, unde *don* Andres stătea și scria, îmbrăcat în halatu-i de

catifea, asemenea unui păianjen în plasa sa, căci cea mai mare parte a treburilor noastre se făceau în timpul nopții; și de îndată lucrurile erau puse pe făgașul trebuincios, spre profitul maestrului meu și mulțumirea tuturor. Treptat, lumea a început să afle că, deși atât de tânăr, știam să fiu discret și că nimic din ceea ce-mi intra pe urechi nu-mi ieșea pe buze; că nici nu trăncăneam, nici nu beam, nici nu-mi pierdeam vremea cu jocuri de noroc și că, deși eram prietenul multor doamne frumoase, nici una nu se putea lăuda că-mi cunoaște secretele. De asemeni, a devenit cunoscut că aveam oarecare îndemânare în meșteșugul de a vindeca și doamnele din Sevilla încredințau că nu se afla altul în oraș mai dibaci ca nepotul bătrânului Fonseca la curățatul petelor de pe piele sau la schimbarea culorii părului; și după cum știe oricine, o asemenea faimă valora singură o avere. Am ajuns astfel să fiu din ce în ce mai des chemat pentru propria-mi îndemânare. Pe scurt, lucrurile mergeau atât de bine, încât după primele șase luni de ucenicie la maestrul meu am mărit eu o treime veniturile cabinetului, care și așa fuseseră destul de mari înainte, ușurându-l de asemenea pe bătrân de o bună parte din trudă.

Era o viață ciudată și dacă ar fi să aștern pe hârtie toate lucrurile pe care le-am văzut și le-am aflat atunci, aș putea scrie o altă adevărată povestire, care însă nu-și are locul în istoria noastră. Era ca și cum zâmbetele și tăcerea cu care bărbații și femeile își ascund gândurile ar fi dispărut și inimile lor ne vorbeau cu accentele adevărului. Când vreo mândră domniță sau doamnă venea la noi mărturisind păcate care ar fi părut cu neputință, de n-ar fi fost dovedite de însăși povestirea lor (uciderea în taină a soțului, a iubitului sau a rivalei), când vreo matroană în vârstă dorea să-și ia ca bărbat vreun tinere sub douăzeci de ani, ori când vreo femeie sau vreun bărbat bogat, de origine umilă, urmărea să-și cumpere o alianță cu o persoană fără avere, dar de sânge nobil, nu ne amestecam niciodată și nici nu dădeam ajutor. Dar în fața celor bolnavi de dragoste sau înșelați în iubire plecam cu dragă inimă urechea, căci aveam și eu suferințe care mă înrudeau cu ei. Într-adevăr, compasiunea mea era atât de adâncă și de sinceră, încât de multe ori câte o nefericită era gata să treacă asupra ființei mele nevrednice dragostea înșelată. Lucrurile au ajuns odată până într-acolo încât, dacă aș fi dorit, aș fi putut să mă căsătoresc cu una dintre cele mai frumoase și mai bogate nobile doamne din Sevilla.

Dar eu n-o doream pe nici una, căci gândurile mele se îndreptau zi și noapte spre dragostea mea pe care o lăsasem în Anglia.

CAPITOLUL VIII

A DOUA ÎNTÂLNIRE

S-ar putea credo că, prins în vălmășagul acestor îndeletniciri, uitasem de scopul venirii în Spania - și anume să răzbun uciderea mamei mele de către Juan de Garcia. Dar nu era așa. De îndată ce m-am instalat în casa lui Andres de Fonseca, m-am apucat să fac cercetări ca să aflu unde putea să fie de Garcia. Dar, cu toate străduințele mele, nu aflam nimic.

Într-adevăr, dacă stam și priveam lucrurile la rece, se părea că aveam șanse foarte mici să-l găesc în Sevilla. E adevărat că în Yarmouth lăsase să se înțeleagă că se îndrepta spre Sevilla, dar nici un vas purtând acel nume nu acostase la Cadiz și nici nu urcase în sus pe Guadalquivir; de altfel, nici nu era de crezut că, după ce săvârșise crima aceea în Anglia, va spune adevărul în ceea ce privește destinația sa. Totuși continuam să-l caut.

Casa în care trăise mama mea și bunica arsese și, datorită vieții retrase pe care o duseseră, acum, după mai bine de douăzeci de ani, puțini își mai aminteau de existența lor. De fapt n-am descoperit decât o singură ființă, o bătrână care trăia într-o mare sărăcie; fusese pe vremuri slujnica bunicii mele și-o cunoscuse bine pe mama, eu toate că nu se aflase în casă pe vremea când ea fugise în Anglia. De la această femeie am mai aflat câte ceva, deși - nu-i nevoie s-o mai spun - nu i-am mărturisit că eram nepotul bătrânei sale stăpâne.

Se pare că după ce mama fugise în Anglia cu tatăl meu, de Garcia o urmărise pe bunica mea prin judecăți și prin felurite alte mijloace, până când, în cele din urmă, ticălosul o adusese în sapă de lemn și așa o lăsase să moară. Ajunsese atât de săracă, încât a fost înmormântată într-o groapă comună. Bătrâna slujnică îmi mai spuse că, după câte auzise, de Garcia săvârșise o crimă și fusese silit să fugă din țară. Nu-și amintea despre ce crimă era vorba, dar știa că se întâmplase cam cu vreo cincisprezece ani în urmă. Toate acestea le-am aflat cam la trei luni după sosirea mea în Sevilla și deși erau vești interesante, nu m-au ajutat să înaintez nici cu un pas în cercetările mele.

Cam la patru sau cinci seri după aceea, pe când mă întorceam din oraș și intram în casa maestrului meu, am văzut tânără femeie ieșind pe poarta care dădea în *patio*; purta nu vâl des și ceea ce mi-a atras luarea-aminte a fost silueta înaltă și frumoasă și hohotele de plâns care-i făceau trupul să se cutremure. Eram destul de obișnuit cu astfel de priveliști, căci mulți dintre cei care căutau o povață la maestrul meu aveau pricini întemeiate să plângă, așa încât am trecut pe lângă ea fără să spun nimic. Dar după ce-am intrat în odaia în care bătrânul meu maestru își primea pacienții, i-am spus că întâlnisem o tânără care plângea și l-am întrebat dacă era o persoană cunoscută.

— Ah, nepoate – zise Fonseca (căci mă numea întotdeauna astfel și chiar începuse să se poarte cu mine de parcă eram cu adevărat din neamul său) – este o întâmplare tristă, dar pe femeie n-ai de unde s-o cunoști și nici nu este o pacientă care plătește. E o biată tânără de neam nobil, care a intrat la mănăstire și a depus jurământul, dar a apărut un cavaler care s-a întâlnit cu ea pe ascuns în grădina mănăstirii și i-a promis s-o ia în căsătorie dacă va fugi eu el. Din câte spune biata fată, se pare că într-adevăr a avut loc un fel de înscenare de căsătorie și așa mai departe. Acum a părăsit-o și nenorocita se află într-o stare îngrozitoare și, lucru și mai cumplit, dacă preoții pun mâna pe ea, s-ar putea să afle ce înseamnă să mori încetul cu încetul în zidul unei mănăstiri. A venit la mine după un sfat și a adus câteva podoabe de argint pentru plată. Iată-le.

— Și le-ai luat!

— Da, le-am luat, întotdeauna primesc onorariu, dar i-am înapoiat greutatea lor în aur. Ba, mai mult, i-am spus unde poate să se ascundă de preoți atâta timp cât o caută. Eu n-am îndrăznit să-i spun că iubitul ei e cel mai mare ticălos care a pășit vreodată pe străzile Sevillei. La ce i-ar fi ajutat să afle? Tot nu-l va mai vedea. Sst! Iată că vine ducesa – de data asta, un caz astrologie. Unde-mi sunt horoscopul și bagheta? Aha, da! Și globul de cristal? Hai. Fă lumina mai mică, dă-mi cartea și dispari.

L-am ascultat și, ieșind, am întâlnit-o pe înalta doamnă, o femeie impunătoare, urmată de o *duena*¹³, furișându-se cu teamă pe sub bolțile întunecate, dornică să afle răspunsul stelelor și să plătească bani grei pentru asta. Vederea ei m-a făcut să râd atât de mult, încât am uitat repede despre cealaltă

¹³ Doamnă de companie.

vizitatoare și despre nenorocirile ei.

Și acum va trebui să povestesc cum l-am întâlnit pentru a doua oară pe vărul și dușmanul meu, Juan de Garcia. La două zile după ce-am zărit-o pe tânăra cu fața acoperită de văluri, întâmplarea a făcut ca, spre miezul nopții, să rătăcesc pe niște străduțe singuraticale ale bătrânului oraș, puțin frecventate de trecători. Nu prea era prudent din partea mea să hoinăresc singur la ore atât de târzii, dar treaba cu care fusesem însărcinat de maestrul meu era una din acelea care trebuia îndeplinită fără vreun însoțitor. Apoi nici nu știam să am vreun vrăjmaș și eram înarmat chiar cu spada pe care i-o luasem lui de Garcia pe poteca din Ditchingham, sabia cu care o ucisese pe mama și pe care o purtam în nădejdea că aş putea s-o răzbun. Devenisem destul de îndemânatic în mînuirea acestei arme, căci în fiecare dimineață luam lecții de scrimă.

Îndeplinindu-mi deci misiunea, mă întorceam încet spre casă și, tot mergând, mă gândeam la ciudătenia vieții mele de acum și cât de diferită era ea de copilăria petrecută în valea râului Waveney și la multe alte lucruri. Apoi gândul mi-a zburat la Lily, întrebându-mă cum își petrecea zilele, dacă fratele meu Geoffrey o urmărea cu stăruințele, cerându-i să se căsătorească cu el și dacă va izbuti să i se împotrivească până la urmă, lui și tatălui ei. Și astfel, în timp ce mergeam dus pe gânduri, am dat de un stăvilar care se deschidea spre Guadalquivir și, rezemându-mă de creasta unui zid scund, am rămas acolo să admir în tihnă frumusețea nopții. Era o noapte cu adevărat minunată, de care și acum, după trecerea atâtor ani, îmi amintesc. Spună cine ce-o voi, dar nu există priveliște mai frumoasă decât discul lunii de august strălucind pe apele largi ale Guadalquivirului și peste casele înghesuite ale vechiului oraș.

Pe când stăteam rezemat de zid și priveam, am văzut un om urcând treptele pe lângă mine și pătrunzând în umbra străzii. Nu i-am dat nici o atenție, dar curând am auzit un murmur de glasuri îndepărtate și, întorcând capul, am descoperit că omul vorbea cu o femeie pe care o întâlnise la capătul cărării ce cobora spre stăvilar. Era, fără îndoială, o întâlnire între doi îndrăgostiți și deoarece asemenea priveliști sunt interesante pentru oricine și mai ales pentru cei tineri, am stat să observ perechea. Curând însă mi-am dat seama că nu era nici un fel de tandrețe în această întâlnire, cel puțin din partea cavalerului,

care se dădea tot mereu înapoi, către locul unde stăteam, ca și cum ar fi căutat barca cu care, fără îndoială, venise; iar eu stăteam și mă minunam, căci lumina lunii strălucea pe fața tinerei femei și chiar de la depărtare se putea vedea că era foarte frumoasă. Chipul omului nu l-am putut zări, căci mai tot timpul a stat cu spatele spre mine și, pe lângă aceasta, purta un *sombrero*, mare, care i-l umbrea. Se apropiaseră acum și mai mult de mine, bărbatul dându-se mereu înapoi, iar femeia urmându-l, până când în cele din urmă au ajuns atât de aproape, încât îi puteam auzi. Tânăra vorbea cu voce stăruitoare.

— Nu pot să cred că mă vei părăsi – spunea ea – după ce te-ai căsătorit cu mine și după tot ce mi-ai jurat; nu vei avea inima să mă părăsești. Am lăsat totul pentru tine. Sunt în mare primejdie. Eu... – și aici glasul îi scăzu până la șoaptă, încât n-am mai putut să prind înțelesul cuvintelor.

Apoi vorbi el.

— Frumoaso, te ador și acum la fel ca și înainte. Dar trebuie să ne despărțim pentru câțva timp. Îmi datorezi mult, Isabella. Te-am salvat din mormânt, te-am învățat ce înseamnă să trăiești și să iubești. Nu mă îndoiesc că, frumoasă cum ești și cu farmececele tale, cu marile tale farmece, vei profita de această lecție. Bani nu pot să-ți dau, căci nu am, dar ți-am dăruit experiență, ceea ce este mult mai prețios. Ne vom despărți pentru câțva timp și să știi că plec cu inima frântă. Totuși,

*Sub ceruri mai frumoase.
Alți ochi vor străluci,*

iar eu... — și acum vorbi el cu glas atât de scăzut, încât n-am mai putut înțelege ce spunea.

În timp ce el continua să vorbească, am început să tremur din tot trupul. Scena era într-adevăr mișcătoare, dar nu aceasta mă emoționa atât de mult, ci glasul și înfățișarea acelui bărbat, care îmi amintea de – dar nu, nu era cu puțința!

— Oh! Nu poți fi atât de crud – zise tânără – încât să mă lași, pe mine, soția ta, singură și într-o situație atât de dureroasă și de primejdioasă. Ia-mă cu tine, Juan, te implor! Și îl apucă de braț, agățându-se de el.

Bărbatul se scutură cu oarecare brutalitate și în clipa aceea pălăria-i largă căzu la pământ, astfel încât razele lunii îi luminară chipul din plin. Dumnezeu! Era el, Juan de Garcia și nimeni

altul! Nu mă înșelam. Chipul acela crud, cu trăsăturile săpate adânc, fruntea înaltă, brăzdată de cicatrice, gura subțire și batjocoritoare, barba ascuțită și părul ondulat! Întâmplarea mi-l punea în palmă și acum trebuia ori să-l ucid, ori să fiu ucis de el.

Am făcut trei pași și m-am oprit în fața lui, scoțându-mi spada.

— Ce-i, porumbițo, ai adus cu tine un bătauș? Întrebă el, dându-se înapoi cu uimire. Ce dorești, *senor*? Ești aici să aperi o frumoasă în suferință?

— Sunt aici, Juan de Garcia, ca să răzbun o femeie ucisă, îți amintești de malul unui anumit râu, departe, în Anglia, unde ai întâlnit o femeie pe care o cunoscuseși de mult și ai ucis-o? Sau, dacă ai uitat, poate îți amintești de asta, pe care o port cu mine ca să te ucid – și-i fluturai prin fața ochilor spada care fusese cândva a sa.

— Sfântă Fecioară! Este tinerelul acela din Anglia, care... – și se opri.

— Este Thomas Wingfield, care te-a bătut și te-a legat și care va sfârși acum ce-a început atunci, precum a jurat. Scoate-ți spada, Juan de Garda, sau te străpung chiar acum!

La auzul vorbelor mele, care astăzi mi se par că sună puțin cam teatral, deși le rostisem cu cea mai cruntă seriozitate. Fața lui de Garcia căpătă expresia unui lup încolțit. Am văzut totuși că nu voia să lupte, dar nu din pricina lașității, căci, ca să fiu drept cu el, nu era laș, ci din cauza superstiției. Se temea să lupte cu mine, deoarece, după cum am aflat mai târziu, credea că sfârșitul îi va veni din mina mea. Și mai ales din această pricină se străduise să mă ucidă la prima noastră întâlnire, când aflase cine sunt.

— Duelul își are legile sale, *senor* – zise el curtenitor. Nu pot să lupt astfel, neînsoțit de un martor și în prezența unei femei. Dacă crezi că ai vreun motiv de supărare împotriva mea – deși nu am știre despre ce aiurezi și nici numele eu rare mi te-ai adresat nu-l cunosc – mă voi întâlni cu dumneata unde și când vei voi.

Și în tot acest timp privea peste umăr, căutând vreo cale de scăpare.

— Te vei întâlni cu mine chiar acum – am răspuns. Trage-ți spada sau lovesc.

Atunci de Garcia își trase spada și începurăm să ne luptăm cu disperare; când oțelul izbea în celălalt oțel, săreau scânteii și zăngănitul răsună de-a lungul străduței liniștite. La început, dușmanul meu păstră un oarecare avantaj asupra mea, caci ura

mă făcea să lovesc orbește, dar în curând m-am mai liniștit și am început să lupt cu grijă. Aveam de gând să-l ucid – ba, mai mult, știam că-l voi uide dacă nimeni nu ne va despărți. De Garcia era însă un spadasin mai bun decât mine, oare nu văzusem niciodată, până în ziua aceea când mă luptasem cu el pe poteca din Ditchingham, o spadă spaniolă – dar aveam de partea mea tinerețea și dreptatea, însoțite de un ochi ca de vultur și de încheietura mâinii ca de oțel.

Încet-încet, l-am împins înapoi, în timp ce mișcările-mi deveneau mai precise și mai sigure, iar ale lui mai sălbatice, îl atinsesem de două ori, o dată chiar pe față și-l țineam eu. Spatele la cărăruia care cobora în jos, spre stăvilar; în acest moment, abia dacă mai încerca să mă lovească, stând doar în defensivă și așteptând să obosesc. Și atunci, când izbânda era în mâinile mele, nenorocul s-a abătut asupra-mi: tânăra femeie, care privise până în clipa aceea înspăimântată, văzând ea iubitului necredincios era în primejdie de moarte, s-a repezii pe neașteptate și m-a apucat de ia spate, ținând în aceiași timp după ajutor. M-am scuturat și am scăpat de ea destul de repede, dar nu înainte ca de Garcia, profitând de acel moment, să-mi dea o lovitură de laș, care m-a atins în umărul drept, de aproape că m-a schilodit. Acum eu trebuia să stau în defensivă, dacă voiam să scap cu viață. Între timp, țipetele fuseseră auzite și, pe neașteptate, garda apăru alergând pe după colț, fluierând după ajutoare. De Garcia îi văzu și, degajându-se brusc, se întoarse și o luă la fugă spre stăvilar, pe când tânăra femeie dispărea și ea, fără să-mi dau seama încotro.

Între timp, garda se apropiase de mine și comandantul lor vru să mă prindă. Am izbit cu mânerul spadei în felinarul pe care-l ținea în mână, care a căzut în mijlocul drumului aprinzându-se cu flacăra mare. Atunci m-am întors și am luat-o la goană, căci nu doream să fiu târât în fața magistraților orașului pentru duel, uitând însă, în dorința mea de a scăpa de urmăritori, că și de Garcia scăpa. Fugeam cu trei oameni din gardă pe urmele mele, care erau însă greoi și gâfâiau cu putere și după ce-am alergat vreo șase sute de pași, am văzut că mă depărtasem binișor. M-am oprit atunci să-mi trag răsuflarea și mi-am amintit că de Garcia îmi scăpase, fără să știu când îl voi mai găsi. M-am gândit la început să mă întorc și să-l caut, dar chibzuind mai bine mi-am spus că ar fi zadarnic, riscând să cad în mâinile gărzii, căci din pricina rănii puteam fi ușor recunoscut. Și apoi rana începuse să

mă doară. Așa încât am pornit spre casă, blestemându-mi soarta și mai cu seamă pe femeia care mă apucase pe la spate tocmai când eram gata să-mi dovedesc vrăjmașul; îmi ziceam, de asemeni, că fusesem neîndemânatic, întârziind atât de mult lovitura mortală. De două ori aș fi putut să i-o dau și de două ori amânasem, fiind prudent peste măsură și dornic de a fi cât mai sigur – iar acum pierdusem prilejul! Și s-ar putea să aștept multă vreme până se va ivi din nou altul.

Cum să-l găesc în acest mare oraș? Era neîndoielnic, dar eu nu mă gândisem la asta, că de Garcia folosea un nume de împrumut, cum făcuse și la Yarmouth. Doamne, să fii atât de aproape de răzbunare și să dai greș!

Între timp ajunsesem acasă și m-am gândit că n-aș face rău să mă duc la Fonseca, maestrul meu și să-i cer ajutorul. Până acum nu-i spusese nimic despre țelul meu, căci mi-a plăcut întotdeauna să nu-mi dau în vileag tainele, așa că nu-i vorbisese nimic despre trecutul meu. Îndreptându-mă spre odaia unde obișnuia să-și primească pacienții, am aflat că se dusesese să se culce, lăsând poruncă să nu-l trezesc în noaptea aceea, deoarece era obosit. Așa că mi-am legat rana de la umăr cum m-am priceput și am plecat și eu să mă culc, furios pe soarta mea.

A doua zi dimineața m-am dus în odaia maestrului meu, căci se mai afla încă în pat, fiind cuprins de o slăbiciune neașteptată, ceea ce era de fapt începutul bolii ce avea să-l ducă la moarte. În timp ce-i amestecam o licoare, văzu că eram rănit la umăr și mă întrebă ce se întâmplase. Folosii de îndată prilejul.

— Ai răbdare să ascuți o poveste? îl întrebai. Și mai ales să-mi dai un sfat?

— Ah! răspunse el. Vechea poveste cu medicul care nu poate să se vindece singur. Vorbește, nepoate.

Atunci m-am așezat lângă pat și i-am istorisit totul, neascunzându-i nimic. I-am spus povestea mamei și a dragostei tatii pentru ea, i-am povestit copilăria mea, cum fusese ucisă mama de către de Garcia și cum jurasem să mă răzbun. În cele din urmă i-am spus ce se întâmplase în noaptea trecută și că vrăjmașul îmi scăpase. Tot timpul cât am vorbit, Fonseca, înveșmântat într-o haină de casă de model maur, cu falduri bogate, a rămas în pat, ținându-și genunchii sub bărbie și privindu-mă cu ochii-i pătrunzători. Dar n-a scos o vorbă și n-a făcut nici un semn până când n-am sfârșit povestirea.

— Ești ciudat de nesocotit, nepoate – zise el în cele din urmă.

De cele mai multe ori, tinerețea dă greș din pricina nesăbuiinței, dar tu păcătuiești printr-o prea mare prudență. Dintr-o prea mare prudență în duelul de azi-noapte ai pierdut prilejul să-l ucizi și tot dintr-o prea mare prudență, ascunzându-mi taina, ai pierdut un prilej cu mult mai bun. Doar m-ai văzut dând sfaturi în multe asemenea privințe; ai aflat cumva vreodată că am trădat încrederea chiar și a unui străin? De ce, atunci, te-ai temut să-mi spui?

— Nu știu – am răspuns eu – dar voiam să-l caut singur.

— Mândria duce la pierzanie, nepoate. Acum, ascultă la mine: dacă aș fi știut această poveste cu o lună înainte, până azi de Garcia ar fi pierit ca un mizerabil și nu de mâna ta, ci de aceea a legii. Îl cunosc de când era de-o șchioapă și știu atâtea despre el, încât l-aș putea trimite la spânzurătoare nu o dată, ci de două ori, dacă aș vorbi. Mai mult, am cunoscut-o chiar pe mama ta, băiete și acum știu că ceea ce mă obseda era asemănarea dintre tine și ea, căci de la început chipul tău mi s-a părut familiar. Tot eu am fost cel care i-am mituit pe paznicii Sfântului Oficiu ca să-l lase pe tatăl tău să scape, deși nu l-am văzut niciodată și tot eu i-am mijlocit fuga. După aceea l-am avut în mâinile mele pe de Garcia de vreo patra sau cinci ori, când sub un nume, când sub altul. Odată chiar a venit la mine să-mi ceară sprijin, dar ticăloșia pe care voia s-o săvârșească era prea josnică pentru ca să mă amestec. Omul ăsta este cel mai păcătos din câți am cunoscut în Sevilla și asta înseamnă foarte mult, dar, pe de altă parte, este și cel mai viclean și mai răzbunător. Trăiește prin viciu și pentru viciu și are pe seama sa numeroase crime. Dar fărădelegile nu i au adus prosperitate, așa că astăzi nu e decât un aventurier fără nume, care trăiește din șantaje și ruinând femeile, pe care le jecmănește cum vrea. Dă-mi cărțile acelea din caseta de colo și-ți voi spune multe altele despre „prietenu” nostru de Garcia.

Am făcut cum mi-a spus, aducându-i tomurile grele de pergament, fiecare legat în piele și scris cu cifru.

— Acestea sunt registrele mele – zise el – deși nimeni, în afară de mine, nu poate să le citească. Ia să vedem indexul. Ah, iată-l! Dă-mi volumul al treilea; deschide-l la pagina 201.

Am ascultat și i-am pus tomul pe pat, iar el începu să citească semnele indescifrabile tot atât de ușor ca și un scris obișnuit.

— De Garcia – Juan. Înălțimea, înfățișarea, familia, numele false și așa mai departe. Iată-i și povestea. Acum ascultă.

Urmau vreo două pagini scrise mărunț, în semne tainice, pe

oare Fonseca le tălmăcea în timp ce citea. Era destul de scurt, dar un astfel de răboj n-am mai văzut niciodată, nici înainte și nici după aceea. Lângă numele acestui om erau trecute aproape toate ticăloșiile de care poate fi în stare o ființă canonească, înfăptuite de el pentru a-și împlini poftele și ura-i răzbunătoare, ca și pentru a pune mâna pe bani.

Pe lista neagră erau trecute două crime: ucisese un rival eu cuțitul și scăpase de o ibovnică dându-i otravă. Mai erau și unele fapte prea păcătoase, prea rușinoase, într-adevăr, pentru a fi amintite.

— Fără îndoială că mai sunt multe altele care nu mi-au fost aduse la cunoștință - zise Fonseca eu un glas liniștit - dar cele pe care le-am trecut aici știu că sunt adevărate și una din crime ar putea fi dovedită împotriva lui, dacă ar fi prins. Stai, dă-mi cerneală, ca să adaug și ultima lui crimă la răboj.

Și scrise cu litere tainice, cifrate: „În mai 1516, numitul de Garcia a plecat pe mare spre Anglia într-o călătorie de negoț și acolo, în parohia Ditchingham din comitatul Norfolk, a ucis-o pe Luisa Wingfield, pomenită mai sus ca Luisa de Garcia, verișoara lui, cu care fusese cândva logodit. În luna septembrie a aceluiași an, sau mai înainte, sub pretextul unei false căsătorii, a ademenit-o și apoi a părăsit-o pe numita *dona* Isabella din nobila familie de Siguenza, călugăriță într-o mănăstire din acest oraș”.

— Ce? am strigat. Tânăra care a venit să-ți ceară ajutorul acum două seri este aceeași cu cea pe care a părăsit-o de Garcia?

— Chiar aceeași, nepoate. Ea este deznădăjduită pe care ai auzit-o implorându-l aseară. Dacă aș fi știut acum două zile ceea ce știu acum, în clipa asta ticălosul ar fi la temniță. Dar poate că nu e încă prea târziu. Sunt bolnav, dar am să mă scol și am să mă ocup de treaba asta. Lasă totul pe seama mea, nepoate. Du-te acum și îngrijește-ți umărul și ai încredere în mine; dacă se poate face ceva, voi face. Stai, poruncește unei iscoade să fie gata. Până diseară voi afla tot ce se poate afla.

Seara, Fonseca trimise din nou după mine.

— Am făcut cercetări - zise el. I-am prevenit pentru prima dată, după mulți ani, chiar și pe ofițerii justiției și acum îl urmăresc pe de Garcia așa cum copoi adulmecă urmele unui sclav. Dar nimeni nu știe nimic despre el. A dispărut și n-a lăsat nici o urmă. În seara asta o să scriu la Cadiz, căci s-ar putea să fi fugit acolo, luând-o pe râu în jos. Un lucru am aflat totuși. *Senora*

Isabella a fost prinsă de gardă și, descoperindu-se că a fugit dintr-o mănăstire, a fost dată pe mâna Simțului Oficiu, pentru ca situația ei să fie cercetată sau, cu alte cuvine, dacă vina îi va fi dovedită, să fie dată morții.

— Poate fi salvată?

— Cu neputință. Dacă mi-ar fi urmat sfatul, n-ar fi fost prinsă niciodată.

— Nu se poate intra în legătură cu ea?

— Nu. Acum douăzeci de ani ar fi fost cu putință, dar acum Sfântul Oficiu este mai riguros și mai incoruptibil. Aurul nu mai are nici o putere acolo. N-o vom vedea sau nu vom auzi despre ea niciodată, decât poate în ceasul morții, când, dacă va dori să-mi vorbească, s-ar putea să i se acorde această favoare, deși mă îndoiesc foarte tare. Nu cred însă că va dori acest lucru. Dacă ar reuși să-și ascundă nenorocirea, ar putea să scape; dar e puțin probabil. Nu fi atât de trist, nepoate, orice religie își are jertfele ei. Poate că-i mai bine pentru ea să moară astfel, decât să trăiască mulți ani o viață moartă. Nu poate muri decât o dată. Fie ca sângele ei să aducă pierzania lui de Garcia!

— Amin! am întărit eu blestemul.

CAPITOLUL IX

THOMAS DEVINE OM BOGAT

Luni de-a rândul n-am mai auzit nimic despre de Garcia și nici despre Isabella de Siguenza. Dispăruseră amândoi fără urmă și în zadar i-am căutat. Cât despre mine, mi-am reluat felul de viață de mai înainte – îl ajutam pe Fonseca și treceam în ochii lumii drept nepotul său. Numai că, din noaptea aceea când m-am bătut în duel cu ucigașul, sănătatea maestrului meu s-a înrăutățit mereu; o boală mistuitoare îi rodea ficatul, sleindu-i puterile, așa că nu trecuseră nici opt luni și zăcea ținut la pat, cu zilele numărate. Minte îi rămăsese însă limpede și uneori mai primea chiar pe câte unul din bolnavii veniți să-i ceară sfaturi, șezând însă rezemat în fotoliu. Înfășurat în halatu-i brodat. Dar moartea își întinsese asupra lui mâna și el o știa. Cu cât treceau săptămânile, simțeam că ține tot mai mult la mine, dăruindu-mi dragostea pe care numai un tată ar putea-o nutri pentru fiul său; iar eu luceam tot ce-mi stătea în putință să-i alin suferințele, întrucât nu lăsa pe nimeni și mai ales nici un alt doctor, să-i dea îngrijire.

În cele din urmă, simțind că puterile îl lasă cu totul, trimise după un notar, cu care rămase închis vreun ceas și mai bine; apoi notarul a plecat, ca să se întoarcă mai târziu cu câțiva dintre oamenii săi. Au intrat cu toții în odaia maestrului meu, din care mi s-a cerut să mă retrag. Nu după mult timp au plecat, ducând cu ei câteva suluri de pergament.

În seara aceea, Fonseca trimise după mine. L-am găsit tare slăbit, dar vioi și pus pe vorbă.

— Apropie-te, nepoate – zise el. Azi am avut o zi plină. Toată viața am muncit și n-ar fi bine ca tocmai la sfârșit să mă lenevesc. Știi ce am făcut astăzi?

Am clătinat din cap.

— O să-ți spun. Mi-am făcut testamentul, ca să las moștenirea în bună rânduială; să nu crezi că e cine știe ce, dar câte ceva tot am de lăsat.

— Nu vorbi despre testament – l-am rugat. Sunt încredințat că

o să mai trăiești încă mulți ani.

Fonseca râse.

— Greșești, nepoate, dacă-ți închipui că mă poți înșela astfel. Mai am foarte puțin de trăit, după cum știi și tu prea bine, dar nu mi-e teamă de moarte. Am dus o viață îndestulată, dar n-am fost fericit, căci ceva mi-a frânt-o chiar de la început. N-are rost să-ți spun ce. E o istorie veche și nu merita să fie povestită; de altfel, orice s-ar fi petrecut, acum, în ceasul morții, nu mai are însemnătate. Tot omul trebuie să străbată drumul vieții; și de vreme ce am ajuns la capăt, crezi cu mai are vreo importanță dacă drumul a fost bun sau rău? În ce mă privește, credința nici nu-mi aduce mângâiere și nici nu mă înspăimântă, acum, în ceasul cel de pe urmă. Încât faptele vieții mele mă vor înălța sau mă vor prăbuși în ibis. Am făcut și rău și bine; răul – deoarece natura și ispita au fost uneori prea puternice, iar binele – pentru că inima mă îndemna să-l fac. Ei dar acum totul s-a sfârșit și, la urma urmei, moartea nu poate fi prea cumplită, când stai să te gândești că orice ființă omenească, la fel ca toate celelalte viețuitoare, se naște spre a ajunge aici. Și chiar dacă totul în lumea asta e minciună, socot că măcar ceva e adevărat – și anume că Dumnezeu există și este mai milostiv decât cei care predică în numele lui.

Istovit, tăcu.

De câte ori după aceea nu mi-am amintit de vorbele lui și chiar și acum, când mi se apropie și mie ceasul, mă gândesc la ele! După cum se va vedea, Fonseca era fatalist, credință pe care n-o împărtășesc pe de-a întregul, socotind că putem, într-o anumită măsură, să ne făurim propriul nostru caracter și destin. Cred însă că era mult adevăr în vorbele rostite pe patul de moarte. Dumnezeu există și este milostiv, iar moartea nu este cumplită nici în sine și nici în urmările ei.

Și iată că Fonseca vorbi din nou:

— De ce mă silești să spun lucrurile astea? Mă obosesc și mai am atât de puțină vreme... Îți vorbeam de testament. Ascultă, nepoate. În afară de anumite sume de bani pentru acte de binefacere – nu pentru slujbe bisericești, ține seama – îți las tot ce am.

— Îmi lași *mie*? am strigat uimit.

— Da, nepoate, ție. De ce nu? N-am pe nimeni pe lume, iar pe tine te-am îndrăgit, deși socoteam că niciodată: nu voi mai putea să țin la cineva, fie el bărbat, femeie sau copil. Îți mulțumesc că

mi-ai dovedit că inima nu mi-e împietrită - primește, dar, ce-ți las, tocmai ca un semn de recunoștință.

Am început să bâigui cuvinte de mulțumire, dar Fonseca mă opri.

— Banii pe care ți-i las, nepoate, se ridică în totul la vreo cinci mii de pesos de aur, adică vreo douăsprezece mii de lire de-ale voastre, englezești - destul pentru un tânăr ca să aibă cu ce-și începe viața, chiar dacă se însoară. Îmi închipui că la voi, în Anglia, ar putea trece drept o avere considerabilă, așa că tatăl logodnicei tale nu se va mai împotrivi să te aibă de ginere. Apoi, mai e casa asta, cu tot ce e în ea; cărțile și argintăria sunt de preț și ar fi bine să le păstrezi. Totul îți aparține cu bună rânduială, așa încât nimeni nu-ți va putea tăgădui acest drept; firește, prevăzându-mi sfârșitul, am adunat aici, în casă, tot bănetul pe care-l am, așa că aurul se află, în cea mai mare parte, în lăzi trainice, acolo, în cămăruța secretă din peretele de colo, pe care o știi. Aș fi putut să-ți las mai mult dacă te-aș fi cunoscut de acum câțiva ani, dar, socotindu-mă prea bogat și lipsit de moștenitor, am împărțit cam tot atât cât a rămas în milostenii și în ajutorarea sărmanilor fără adăpost și a suferinzilor. Ascultă aici, Thomas Wingfield! Cea mai mare parte a acestor bani e rodul nebuliei, mizeriei, slăbiciunii și păcatelor omenești, întrebuințează-i pentru țeluri înțelepte și pentru propășirea dreptății și a libertății. Fie ca ei să-ți folosească și să-ți amintească de mine, bătrânul tău maestru, vraciul spaniol, până îi vei lăsa și tu, la rândul tău, copiilor tăi sau săracilor. Și acum, încă un sfat. Dacă te lasă conștiința, renunță la urmărirea lui de Garcia. Ia-ți averea și întoarce-te cu ea în Anglia; însoară-te cu fata pe care o iubești și vezi-ți de fericirea ta așa cum vei crede de cuviință. Cine ești tu ca să răzbuni fărădelegea unui mișel ca de Garcia? Lasă-l în pace și-și va primi singur pedeapsa. Altminteri vei avea multe de îndurat și te vor paște primejdii, iar până la urmă s-ar putea să pierzi și dragostea și viața și averea - pe toate dintr-o dată.

— Dar am jurat să-lucid - am răspuns eu - și cum aș putea călca un astfel de jurământ? Cum aș putea trăi liniștit în casa mea, sub povara unei rușini atât de cumplite?

— Nu știi și nu sunt eu cel care va judeca dacă ai dreptate sau nu. Îndeplinește-ți vrerea; dar s-ar putea să-ți atragi astfel chinuri și mai mari. Te-ai luptat cu omul ăsta și ți-a scăpat. Lasă-l dacă ești înțelept. Acum apleacă-te și sărută-mă, ia-ți rămas bun

de la mine. Nu vreau să mă vezi murind și știu că moartea mi-e aproape. N-aș putea să-ți spun dacă ne vom mai întâlni vreodată, după ce vei fi zăcut și tu ca mine acum, sau dacă fiecare ne vom croi drum spre altă stea. De este așa, rămâi cu bine pe vecie.

M-am aplecat și l-am sărutat pe frunte; făcând asta, plângeam îndurerat, căci abia atunci, în clipa aceea, mi-am dat seama cât de mult îl iubeam și inima îmi era sfâșiată de parcă însuși tatăl meu ar fi zăcut acolo, pe patul de moarte.

— Nu plânge - vorbi el - căci toată viața noastră nu-i altceva decât despărțire. Cândva am avut și eu un fiu ca tine și despărțirea noastră a fost cea mai amară din toate. Mă voi duce să-l regăsesc pe cel care nu s-a putut întoarce la mine, așa că nu-mi plânge moartea. Rămâi cu bine, Thomas Wingfield! Dumnezeu să te ajute și să te aibă în pază! Și-acum du-te!

Am ieșit plângând; în noaptea aceea, înaintea ivirii zorilor. Andres de Fonseca se stinse. Mi s-a spus că și-a păstrat cunoștința până în ultima clipă și că a murit murmurând numele fiului său. De care amintise în seara aceea.

Care va fi fost povestea acelui fiu al său, sau a lui Fonseca însuși, n-am aflat niciodată, căci, asemenea unui indian, își ștergea urmele în timp ce înainta pas cu pas pe cărarea vieții. Nu mi-a vorbit niciodată de trecutul său și n-am găsit nimic în toate cărțile și documentele rămase de la el. Odată, acum câțiva ani, am citit toate tomurile de însemnări cifrate despre care-mi vorbise mai demult și a căror cheie mi-o dăduse înainte de a muri. Le am pe toate în fața mea în raft, acum în timp ce scriu și în ele se află consemnate multe întâmplări pline de josnicie, suferință și păcat, de credință înșelată și nevinovăție amăgită, de cruzimi făptuite de preoți, de lăcomie triumfând asupra iubirii și de iubire triumfând asupra morții - de ajuns, într-adevăr, ca să umple tomuri întregi de romane adevărate. Dar printre toate aceste cronici ale unor vremuri trecute acum și uitate, nu există nicăieri amintit numele lui Fonseca și nu se pomenește nici un cuvânt despre propria lui poveste. S-a pierdut pe veci și poate că-i mai bine. Așa s-a săvârșit din viață binefăcătorul meu și cel mai bun prieten pe care l-am avut vreodată.

Când a fost gata pregătit pentru înmormântare, m-am dus să-l văd pentru ultima dată - arăta liniștit și frumos în somnu-i de moarte. Una dintre femeile care-l îmbrăcaseră pentru înmormântare mi-a înmănat două medalioane sculptate cu multă măiestrie în fildeș și montate în aur, care fuseseră găsite în jurul

gâtului său. Le am și acum. Unul înfățișează capul unei femei, cu o figură dulce și melancolică, iar celălalt chipul unui tânăr, nespus de frumos, dar tare trist. Fără îndoială că erau mamă și fiu, dar mai mult nu știu despre ei.

A doua zi l-am înmormântat pe Andres de Fonseca, dar fără nici o pompă, căci își exprimase dorința de a se cheltui cât mai puțin pentru trupu-i mort, apoi m-am întors acasă să mă întâlnesc cu notarii. Atunci au fost rupte sigiliile și citite pergamentele, iar eu am fost pus în deplina stăpânire a averii celui care murise; după ce s-a socotit ce sume trebuiau plătite pentru taxe, legate și alte cheltuieli, notarii m-au părăsit cu umile plecăciuni – că nu eram oare un om bogat? Da, eram bogat, averea aceasta îmi picase fără nici un efort din parte-mi și aveam motive s-o doresc – totuși a fost cea mai tristă noapte pe care am petrecut-o de când am pus piciorul în Spania. Gândurile îmi erau pline de îndoieli și de durere; în plus, singurătatea mă copleșea. Dar oricât de tristă era, soarta îmi rezervase s-o facă și mai dureroasă până la ivirea zorilor. Căci în timp ce stăteam prefăcându-mă că mănânc, un slujitor veni să-mi spună că o femeie, care aștepta la intrare, ceruse să-l vadă pe fostul lui stăpân. Bănuind că trebuie să fie vreo pacientă care nu auzise de moartea lui Fonseca, am vrut să-i spun să plece, dar gândindu-mă că aș putea să-i fiu de folos, uitând eu acest prilej o parte din suferințele mele în timp ce le-aș asculta pe ale ei, i-am poruncit slujitorului s-o poftescă înăuntru. A intrat îndată – o femeie înaltă, înfășurată într-o pelerină neagră care-i acoperea fața. M-am înclinat și i-am făcut semn să ia loc, când deodată femeia tresări.

— Am cerut să-l văd pe *don* Andres de Fonseca – zise ea repede, cu glas scăzut. Dumneata ești altcineva, *senor*.

— Andres de Fonseca a fost îngropat chiar astăzi – am răspuns. Eu am fost ajutorul lui în meseria pe care o practica și îi sunt și moștenitor. Dacă pot să te servesc în vreun fel, sunt la dispoziția dumitale.

— Ești tânăr, foarte tânăr – murmură ea nedumerită – și problema este cumplită și grabnică. Cum aș putea să am încredere?

— Dumneata hotărăști, *senora*.

Se gândi o clipă, apoi își scoase pelerina, lăsând să se vadă veșmântul de călugăriță.

— Ascultă – vorbi ea – va trebui să fac multe penitențe pentru

ceea ce săvârșesc în noaptea asta și cu greu am obținut permisiunea să viu încoace, într-o misiune de milostenie. Cum nu pot să mă întorc cu mâna goală, trebuie să mă încred în dumneata. Dar mai întâi jură pe sfânta Maica Domnului că n-ai să mă trădezi.

— Îți dau cuvântul meu – am răspuns. Dacă nu este de ajuns, mai bine să sfârșim cu această discuție.

— Nu fi supărat pe mine – se rugă ea. N-am ieșit dintre zidurile mănăstirii de mulți ani și sunt copleșită de durere. Caut o otravă care să fie fulgerătoare. Am să-ți plătesc bine pentru ea.

— Nu sunt o unealtă de ucigași – am răspuns eu. În ce scop vrei otrava?

— Oh, trebuie să-ți spun – și totuși, cum aș putea? În mănăstirea noastră va trebui să moară în noaptea asta o femeie tânără și frumoasă, aproape o copilă, care și-a călcat legământul făcut. Moare în noaptea asta împreună cu pruncul ei, fiind – oh, Doamne! – fiind zidită de vie în temeliile lăcașului pe care l-a necinstit. Este judecata care i-a fost dată, judecată fără putință de iertare sau amânare. Eu sunt stareța acestei mănăstiri – nu întreba numele ei și nici numele meu – și o iubesc pe această păcătoasă ca și cum ar fi fiica mea. Atâta milostenie am obținut pentru ea, prin viața mea de credință în slujba bisericii și printr-o înrăurire tainică – și anume ca în cupa cu apă ce i se va da înainte de a se săvârși execuția să pot amesteca otravă și să ating și buzele pruncului cu otravă, astfel încât sfârșitul să le fie grabnic. Pot face asta fără ca păcatul să cadă asupra sufletului meu. Am iertarea sub sigiliu. Ajută-mă deci să fiu o ucigașă nevinovată și să salvez pe acea păcătoasă de ultimele ei chinuri pe pământ.

Nu pot arăta aici ce-am simțit ascultând această povestire de groază, căci cuvintele n-o pot exprima. Am rămas îngrozit, căutând un răspuns și un gând cumplit mi-a trecut atunci prin mine.

— Femeia nu se numește cumva Isabella de Siguenza? Am întrebat.

— Da, acesta a fost numele ei în lume – răspunse ea – deși nu știu cum de-ai putut afla.

— Știm multe lucruri în această casă, măicuță. Spune-mi acum, ar putea oare Isabella să fie salvată prin bani sau pe vreo altă cale?

— Cu neputință! Sentința i-a fost confirmată de Tribunalul

îndurării. Trebuie să moară până în două ceasuri. Nu vrei să-mi dai otrava?

— Nu pot să ți-o dau dacă nu știu ca ce scop o dau, măicuță. Ce mi-ai spus poate să nu fie decât o poveste și otrava să fie folosită în așa fel încât să cad sub urmărirea legii. Nu pot să ți-o dau decât cu un singur preț și anume să fiu de față când va fi folosită.

Se gândi o clipă, apoi răspunse:

— Se poate, căci din întâmplare formularea absoluției mele o îngăduie. Dar trebuie să-ți pui o glugă de preot, astfel încât cei care îndeplinesc sentința să nu știe nimic. Alții însă vor ști și te previn că dacă vei vorbi vreodată despre această întâmplare îți vei atrage nenorociri mari. Biserica se răzbună pe cei care-i trădează secretele, *senor*.

— După cum într-o zi secretele ei se vor răzbuna chiar pe biserică – am răspuns eu cu amărăciune. Și acum stai să caut o otravă potrivită – una care să lucreze repede, dar nu atât de repede încât călăii voștri să se vadă lipsiți de pradă înainte de a-și îndeplini fapta diavolească. Iată aici tocmai ce trebuie – am zis ridicând un flacon pe care l-am scos din cutia cu droguri. Haide, acoperă-ți fața, măicuță și să mergem în „misiunea de îndurare”.

Se supuse. Părăsirăm casa și o pornirăm iute prin străzile animate ale Sevillei, până când ajunserăm în partea veche a orașului, de-a lungul râului. Aici, stareța mă conduse la un chei unde o aștepta o barcă. Ne urcarăm și, după vreo milă și mai bine de vâslit în susul râului barca fu oprită la un debarcader de sub un zic! Înalt. Coborârăm și mersemăm până la o poartă din zid unde însoțitoarea mea bătu de trei ori. Un oblon din partea de sus a porții fu deschis de îndată și o față albă apăru printre gratii, întrebând cine e. Însoțitoarea mea răspunse cu glas scăzut și după o vreme poarta fu deschisă. Am văzut că ne aflam într-o grădină mare, înconjurată de ziduri, unde creșteau portocali. Atunci stareța mi-a spus:

— Te-am adus în casa noastră. Dacă știi unde te afli și care este numele acestui loc, rogu-te, spre binele dumitale, să-i uiți după ce vei ieși pe aceste porți.

N-am răspuns nimic, ci am privit de jur împrejurul grădinii întunecate și umede.

Nu mă îndoiam că aici o întâlnise de Garcia pe nefericita care trebuia să moară în astă-noapte. După ce-am mers vreo sută de pași, am ajuns la o altă poartă, aflată în zidul unei locuințe

scunde, clădită în stil maur. Aici bățiile în poartă au durat mai mult, iar întrebările au fost mai stăruitoare. Apoi poarta s-a deschis și m-am pomenit într-un coridor slab luminat, lung și îngust, la capătul căruia se zăreau siluete de călugărițe mișcându-se înapoi și încolo, ca liliacii într-un mormânt. Stareța a pornit de-a lungul coridorului, până a ajuns la o ușă de pe partea dreaptă, pe care a deschis-o. Am intrat într-o celulă și acolo am fost lăsat în întuneric. Zece minute și mai bine am stat acolo, pradă unor gânduri pe care ar fi bine să le uit. În cele din urmă, ușa s-a deschis iarăși și stareța a intrat urmată de un preot înalt, al cărui chip n-am putut să-l văd, căci avea rasa și gluga albă a dominicanilor, care nu lasă să se vadă nimic în afară de ochi.

— Te salut, fiule - zise el după ce mă scrută câțva timp cu privirea. Maica stareță mi-a vorbit despre misiunea dumitale. Ești foarte tânăr pentru o astfel de sarcină.

— Chiar dacă aș fi bătrân, tot nu mi-ar plăcea mai mult, părinte. Știi despre ce-i vorba. Mi se cere să dau o otravă mortală pentru un scop milostiv. Am adus otrava, dar trebuie să fiu de față, ca să văd dacă este folosită cum trebuie.

— Ești foarte prudent, fiule. Biserica nu făptuiește crime. Această femeie trebuie să moară pentru că a fost prinsă cu păcat și în ultimul timp asemenea nelegiuiri au devenit destul de dese. De aceea, după multă gândire și rugăciune și multe cercetări pentru a găsi un mijloc de îndurare, a fost condamnată la moarte de către cei ale căror nume sunt prea înalte pentru a fi rostite. În ceea ce mă privește, sunt aici - vai! - doar ca să văd că sentința se îndeplinește cu alinarea îngăduită de milostivirea judecătorului suprem. Se pare că prezența dumitale este trebuincioasă pentru acest act de milostenie și de aceea o tolerez. Maica stareță te-a prevenit că nenorocirea îi paște pe cei care dezvăluie secretele bisericii. Spre binele dumitale, te rog să porți în inimă acest avertisment.

— Nu sunt flecar, părinte, așa încât nu trebuie să stăruiesc asupra prudenței. Și-acum, încă un cuvânt. Vizita mea aici va trebui bine plătită, căci otrava este costisitoare.

— N-ai teamă, vrăciule - răspunse călugărul cu dispreț în glas. Spune cât și ți se va plăti pe dată.

— Nu cer bani, părinte. Dimpotrivă, aș plăti eu foarte mult ca să fiu cât mai departe de locul acesta. Cer doar să mi se îngăduie să vorbesc cu păcătoasa înainte de a muri.

— Cum? întrebă el tresărind. Nu cumva ești blestematul acela? Dacă-i așa, ai multă îndrăzneală să riști a-i împărtăși soarta.

— Nu, părinte, nu sunt acela. N-am văzut-o pe Isabella de Siguenza decât o singură dată și n-am vorbit cu ea niciodată. Nu sunt omul care a înșelat-o, dar îl cunosc; se numește Juan de Garcia.

— Ah! tresări preotul. Ea nu i-ar fi spus niciodată adevăratul nume, chiar și sub amenințarea torturii. Sărman suflet rătăcit, cât de credincioasă poate fi în necredința ei! Despre ce vrei să-i vorbești?

— Vreau s-o întreb încotro a plecat acel om. Este dușmanul meu de moarte și vreau să-l urmăresc, așa cum l-am urmărit și până acum. Mi-a făcut mult rău, mie și alor mei – chiar mai mult decât acestei sărmane ființe. Îndeplinește-mi rugămintea, părinte, ca să-mi pot înfăptui răzbunarea și, o dată cu a mea și pe-a bisericii.

— „Răzbunarea este a mea, zis-a Domnul și eu o voi plăti.” Totuși, fiule, cine știe, poate că Domnul te-a ales pe tine ca unealtă a mâniei lui. Bine, ți se va da prilejul să vorbești cu ea. Îmbracă această haină – și-mi întinse o rasă cu glugă albă dominicană – și urmează-mă.

— Mai întâi – l-am oprit eu – lasă-mă să înmânez această licoare stareței, căci nu vreau să fiu eu acela care să i-o dau. Ia-o, maică și, când va sosi clipa, toarnă licoarea din flacon într-un pahar cu apă. Apoi, după ce vei atinge gura și limba pruncului cu otrava, dă-i și mamei să bea și încredințează-te că a băut. Înainte de a fi zidite cărămizile în jurul lor, voi fi adormit adânc, pentru a nu se mai trezi niciodată.

— O voi face – murmură stareța. Având absolvirea, voi fi curajoasă și o voi face de dragul iubirii și al îndurării!

— Inima-ți este lipsită de tărie, soră. Dreptatea este îndurare – zise călugărul cu un suspin. Vai de slăbiciunea cărnii care luptă împotriva spiritului!

Mi-am pus haina aceea fantomatică, iar ei, luându-și felinarele, mi-au făcut semn să-i urmez.

CAPITOLUL X

MOARTEA ISABELLEI DE SIGUENZA

Am străbătut în tăcere coridorul cel lung și, în timp ce treceam, am văzut ochii celor ce trăiau în acest mormânt viu privindu-ne prin gratiile de la ușile celulelor. Nu-i de mirare că biata ființă care trebuia să moară în curând se străduise să scape de aici și să se întoarcă spre lumea vieții și a iubirii! Și când te gândești că aceasta fusese crima pentru care trebuia să piară. Nu mă îndoiam că Dumnezeu își va aminti de nelegiuirile unor oameni ca acești preoți și ale națiunii care-i ocrotește și, într-adevăr și-a amintit, căci unde este astăzi strălucirea Spaniei și unde sunt acele ritualuri crude cu care se mândrea? Aici, în Anglia, lanțurile lor au fost rupte pentru totdeauna¹⁴! Iar în străduințele sale de a ne înlănțui pe noi, oamenii liberi ai Angliei, s-a prăbușit – pentru a nu se mai ridica niciodată la gloria de odinioară.

La capătul celălalt al coridorului, am dat de o scară pe care am coborât. Jos se afla o ușă ferecată, pe care călugărul a deschis-o și a închis-o din nou pe partea cealaltă. Urma apoi un alt coridor, săpat chiar în zid și o a doua ușă, după care am ajuns la locul execuției.

Era o boltă joasă și umedă; apele fluviului curgeau de cealaltă parte a zidului, căci puteam auzi murmurul valurilor în tăcerea ce domnea în hrubă. Încăperea măsura poate vreo zece pași în lungime și opt în lățime. Bolta era susținută de niște coloane masive și într-o parte am zărit o a doua ușă, care ducea într-o celulă. La celălalt capăt al acestei viziuni întunecoase, slab luminată de torțe și felinare, doi bărbați cu capul acoperit de glugi și îmbrăcați în rase negre de stofă grosolană amestecau în tăcere varul din care se ridica un abur fierbinte în aerul stă tut.

¹⁴ Autorul se referă aici la Reforma engleză, începută sub domnia lui Henric al VIII-lea, care a rupt relațiile cu Papa de la Roma și încheiată prin stabilirea anglicanismului ca religie oficială, în 1562, sub Elisabeta I, care-i învinge pe catolici și-o execută pe rivala sa, Maria Stuart.

Lângă ei, rezemate de capătul bolții, se aflau stivuite bucăți de piatră, în fața unei nișe tăiate în grosimea zidului, ca un sicriu mai mare așezat în picioare. În fața nișei am văzut un scaun masiv din lemn de castan. Privirea mi-a alunecat mai departe pe zid și am văzut încă două asemenea nișe în formă de sicriu, tăiate și apoi zidite cu dale de piatră albicioasă. Pe fiecare era gravată o dată, cu litere adânci. Una fusese sigilată eu vreo treizeci de ani mai înainte, iar cealaltă aproape cu o sută.

Cei doi oameni erau singurele ființe care se aflau în hrubă când am intrat, dar în curând o melopee îndepărtată și solemnă începu să se audă din direcția celui de-al doilea coridor. Apoi ușa se deschise, călugării-zidari încetară să mai amestece grămada de var și cântecul se făcu tot mai tare, astfel încât putui să-i prind înțelesul. Era o rugă pentru înmormântare în limba latină. În ușa deschisă apărură încet opt călugărițe, acoperite cu văluri, pășind două câte două și așezându-se de fiecare parte a bolții. Apoi cântecul încetă. Și iată că intră osândita, păzită de încă două călugărițe și urmată de un preot cu un crucifix în mână. Preotul avea pe el o sutană neagră, iar fața-i îngustă, pe care era întipărită o expresie exaltată, era descoperită. Toate aceste amănunte, ea și multe altele, mi s-au gravat în minte, dar în clipa aceea mi se părea că nu văd nimic altceva în afară de fața osânditei. O recunoșteam, deși n-o văzusem decât o singură dată, la lumina lunii. Se schimbaseră mult – fața-i frumoasă se mai împlinise, iar ochii mari și chinuiți străluceau ca niște stele pe paloarea-i de ceară, întreruptă doar de roșul buzelor. Și totuși era aceeași față pe care o văzusem cu vreo opt luni în urmă, în timp ce-l implora pe iubitul ei necredincios. Acum trupu-i înalt era înveșmântat în haine de înmormântare, peste: care se revărsa părul negru, iar în brațe purta un prune adormit, pe care din când în când îl strângea la piept cu disperare.

În pragul mormântului, Isabella de Siguenza s-a oprit și a privit sălbatic în jur. Ca și cum ar fi căutat ajutor, scrutând pe fiecare din paznicii ei tăcuți, încercând să găsească un prieten printre ei. Apoi privirea i-a căzut pe nișă, pe grămada de var fumegând și pe oamenii de lângă ea și deodată s-a înfiorat; ar fi căzut chiar, dacă cei din jur n-ar fi dus-o la scaun și n-ar fi așezat-o în el – ca un cadavru viu.

Și înspăimântătoarea ceremonie începu. Călugărul dominican se opri în fața ei și citi acuzația, precum și sentința ce-i fusese dată, care o osândește: „Să fii lăsată singură cu Dumnezeu și cu

copilul păcatului tău, pentru ca el să facă cu tine ce va crede de cuviință”. Biata păcătoasă păru că nu dă nici o atenție la toate acestea, așa cum nu păru să audă nici ultima rugăciune. În cele din urmă, călugărul se opri cu un suspin și, întorcându-se spre mine, zise:

— Apropie-te de această păcătoasă, frate și vorbește-i, înainte de a fi prea târziu.

Iar tuturor celor de față le ceru să se strângă la celălalt capăt al bolții, pentru ca vorbele noastre să nu poată fi auzite – și toți îi dădură ascultare, fără să arate uimire, gândind negreșit că eram un călugăr trimis s-o spovedească pe osândită.

Astfel, cu inima bătându-mi, m-am apropiat și m-am aplecat spre urechea ei, șoptindu-i:

— Ascultă-mă, Isabella de Siguenza! Și când i-am rostit numele, a tresărit ca o sălbătăciune. Unde este de Garcia, care te a înșelat și te-a părăsit?

— Cum i-ai aflat numele? răspunse ea. Nici tortura nu m-ar fi făcut să-l destăinui, după cum prea bine știi.

— Eu nu sunt călugăr și nu știu nimic. Sunt omul care s-a luptat cu de Garcia în noaptea când ai fost prinsă și care l-ar fi ucis dacă nu m-ai fi împiedicat.

— E mângâierea mea că măcar pe el l-am salvat.

— Isabella de Siguenza, îți sunt prieten, cel mai bun pe care l-ai avut vreodată și ultimul, cum vei vedea acum. Spune-mi unde-i de Garcia, căci ce este între noi trebuie să-și găsească dezlegarea.

— Dacă-mi ești prieten, nu mă întreba. Nu știu unde-i acum. Când a plecat, cu luni în urmă, s-a dus unde cu greu ai putea să-l urmezi, în Indiile cele mai îndepărtate; dar nu-l vei găsi niciodată acolo.

— Și totuși s-ar putea să-l găsesc; dacă se va întâmpla astfel, ai cumva să-i transmiți vreun mesaj?

— Nici unul. Ba da, am un mesaj pentru el. Spune-i cum am murit amândoi – și pruncul și soția lui – spune-i că am făcut tot ce se putea ca să-i ascund numele, ca nu cumva să-l ajungă și pe el o soartă asemănătoare.

— Asta-i tot?

— Da. Nu, nu-i tot. Mai spune-i că am murit iubind și iertând.

— Timpul e scurt – am vorbit eu atunci. Așa că trezește-te și ascultă! Căci, după ultimele-i cuvinte, păruse că se cufundă într-o stare de letargie. Am fost ajutorul lui Andres de Fonseca, al

căruia sfat, spre pierzania ta, n-ai vrut să-l urmezi. I-am dat stareții o licoare. Când îți va da cupa cu apă. Bea-o până la fund și ai grijă să bea și copilul. Dacă-mi urmezi sfatul, vei muri fără să te chinui. Înțelegeți?

— Da, da - zise ea cu glas sugrumat. Și fii binecuvântat pentru acest dar. Acum nu mai mi-e teamă, căci doream de mult să mor. Doar felul morții mă înspăimânta.

— Atunci, rămâi cu bine și Domnul să fie cu tine, femeie nefericită.

— Rămâi cu bine - răspunse ea blând - dar nu spune că sunt nefericită, căci voi muri ușor, împreună cu ceea ce iubesc.

Și aruncă o privire spre pruncul adormit.

Atunci m-am retras și am rămas cu capul plecat, fără să mai scot o vorbă. Călugărul dominican îi îndemnă pe ceilalți să-și reia locurile de mai înainte, iar pe biata femeie o întrebă:

— Soră rătăcită, ai ceva de spus înainte ca veșnica tăcere să te împresoare pentru totdeauna?

— Da - răspunse ea limpede și blând, fără tremur în glas, plină de curaj de când aflate că moartea îi va fi ușoară și grabnică. Da, vreau să spun că-mi aștept sfârșitul cu inima curată, căci, dacă am păcătuit, am făcut-o împotriva obiceiurilor, dar nu a lui Dumnezeu. Am călcat, ce-i drept, un legământ, pe care am fost însă silită să-l fac, de aceea nu mă lega cu nimic. Am fost născută pentru lumină și dragoste și totuși am fost aruncată în întunericul acestei mănăstiri, să mă ofilesc și să mor de vie. Am rupt legământul și sunt bucuroasă că l-am rupt, cu toate că m-a adus în această stare. Dacă am fost înșelată și căsătoria mea nu este adevărată în fața legii, cum am aflat, nu pot spune decât că n-am știut nimic, că o socotesc și azi adevărată și sfântă, iar pe suflet nu am nici o pată. Cel puțin am trăit câteva ceasuri, am devenit soție și mamă. Iar dacă milostenia voastră mi-a hărăzit să mor în această celulă, mai bine așa decât cu încetul în cele de deasupra. Cât despre voi, vă spun că ticăloșia voastră vă va ajunge odată și-odată, voi care îndrăzniți să spuneți făpturilor lui Dumnezeu: „Să nu iubiți!” și le ucideți pentru că nu vor să v-asculte. Vă va ajunge, v-o spun și nu numai pe voi, ci și biserica pe care o slujiți. Atât preotul cât și biserica vor fi nimiciți laolaltă și vor fi demn doar de dispreț pentru oamenii de mâine.

— E smintită - zise dominicanul, în timp ce un suspin de teamă și uimire făcu înconjurul boltei - și în nebunia ei hulește biserica. Uitații cuvintele. Spovedește-o, frate și cât mai repede

căci altfel va avea și mai multe păcate.

Atunci preotul în sutană neagră, cu ochii pătrunzători, se apropie de ea și, ținându-i crucea în față, începu să mormăie nu știu ce. Dar nefericita se ridică de pe scaun și împinse crucifixul la o parte.

— Dați-mi pace! zise ea. Nu vreau să fiu spovedită de unul ca tine. Plec cu păcatele la Dumnezeu, nu mă destăinui ție, care ucizi în numele lui Cristos.

Fanaticul fu cuprins de furie.

— Atunci du-te nespovedită în fundul iadului... – și-i spuse vorbe de ocară, izbind-o peste față cu crucifixul de fildeș.

Călugărul dominican îi porunci, destul de mâniat, să înceteze cu ocările, dar Isabella de Siguenza își șterse sângele de pe frunte și slobozi un hohot de râs, care sună teribil.

— Văd, așadar, că ești un laș – zise ea. Și acum, părinte, ascultă-mi ultima rugăciune: să pieri și tu de mâinile unui fanatic, în cazne mai cumplite decât mor eu în noaptea asta.

În mare grabă, o împinseră atunci în locul pregătit din zid, dar femeia vorbi din nou:

— Dați-ne apă, căci ni-e sete, copilului meu și mie!

Stareța se îndreptă spre coridorul de unde fusese adusa osândita, dar se întoarse îndată ținând în mână o cupă cu apă și o felie de pâine. Mi-am dat seama după privirea ei că turnase în apă licoarea pe care i-o dădusem. Ce s-a mai întâmplat după aceea nu pot spune cu certitudine, căci i-am cerut călugărului dominican să deschidă ușa pe unde intraserăm și m-am grăbit să ies, rămânând ceva mai departe, îndurerat și îngrozit. S-au scurs câteva clipe, nu știu cât de multe și în cele din urmă am văzut-o pe stareță în fața mea, cu un felinar în mână, suspinând amarnic.

— Totul s-a sfârșit – zise ea. Nu, n-avea teamă, licoarea a lucrat bine. Înainte chiar de a se așeza prima lespede, mama și copilul dormeau adânc. Vai de sufletul ei, căci a murit nepocăită și nespovedită!

— Vai de sufletele tuturor celor părtași la cele ce s-au petrecut în noaptea asta! am răspuns eu. Și acum, maică, dă-mi drumul. Să ies și sper să nu ne mai întâlnim niciodată!

Am fost condus din nou în celulă, unde am smuls de pe mine rasa blestemată de călugăr și de acolo la poarta din zidul grădinii, apoi la barca care mă aștepta pe mal. M-am bucurat să simt pe obraji adierea aerului răcoros, aidoma celor care se bucură trezindu-se dintr-un coșmar. Dar în noaptea aceea n-am

prea dormit și nici în nopțile următoare. Căci ori de câte ori închideam ochii, îmi apărea în față imaginea mândrei femei, așa cum o văzusem ultima dată la lumina slabă a torțelor, înveșmântată în haine de înmormântare și stând în sicriul săpat în zid, semeață și sfidătoare până-n ultima clipă, strângând cu un braț copilul la sân, în timp ce cu celălalt apuca licoarea morții. Puțini au văzut o asemenea imagine, căci Sfântul Oficiu și ajutoarele lui nu țin să aibă martori la cruntele lor înfăptuiri, pe care nimeni n-ar dori să le vadă de două ori. Dacă n-am zugrăvit prea bine întâmplarea, nu este pentru că aș fi uitat-o, ci pentru că și azi chiar, după aproape șaptezeci de ani, abia dacă pot îndura s-o descriu, sau să-i dau în vileag întreaga oroare. Dar dintre toate lucrurile uimitoare din noaptea aceea, cel mai uimitor a fost, poate, că până-n ultima clipă nefericita femeie s-a agățat de dragostea ei pentru ticălosul care, după ce a înșelat-o printr-o căsătorie mincinoasă, a părăsit-o, lăsând-o sub amenințarea unei asemenea osânde. Pentru ce oare i-a fost dat unui astfel de om un dar atât de sfânt ca această mare iubire? Nimeni nu poate spune, dar așa a fost. Și totuși, gândindu-mă acum la toate acele întâmplări, găsesc că a mai fost ceva chiar mai ciudat decât fidelitatea ei.

Vă amintiți că atunci când preotul cel fanatic a izbit-o, nenorocita l-a blestemat să moară și el la fel și chiar într-un chip mai groaznic. Ei bine, așa s-a și întâmplat! După mulți ani, același om, pe nume părintele Pedro, a fost trimis să-i convertească pe paginii din Anahuac, care l-au numit, din cauza cruzimii lui, „diavolul creștin”. Dar aventurându-se prea departe în inima unui trib din Otomie, înainte de cucerirea lor definitivă, a căzut în mâinile unor preoți ai zeului războiului, Huitzel, care l-au sacrificat după obiceiul lor înspăimântător. L-am văzut pe când era dus la moarte și, fără a-i spune cât mă aflasem de față când fusese rostit blestemul de moarte al Isabellei de Siguenza, i l-am amintit. Atunci, pentru o clipă, curajul l-a părăsit, căci, închipuindu-și că sunt doar un șef indian, a crezut că diavolul pusese vorbele acelea pe buzele mele pentru a-l chinui, făcându-mă să spun lucruri pe care nu le cunoșteam.

Dar destul cu asta acum; dacă va fi nevoie, voi mai vorbi despre acea întâmplare la locul convenit. Nu știu dacă a fost o simplă coincidență sau biata osândită a avut în ultimele ceasuri darul previziunii, ori Providența l-a răsplătit în felul său, dar astfel s-au petrecut lucrurile – și n-aș putea spune că-mi pare rău, deși

moartea aceluia preot mi-a adus multă nenorocire.

Acesta a fost deci sfârșitul Isabellei de Siguenza, care a fost osândită de preoți să moară pentru că îndrăznise să le încalce legile.

De îndată ce am putut să-mi limpezesc puțin mintea de tot ce văzusem și auzisem în hruba aceea de groază, am început să chibzuiesc la împrejurările în care mă găseam eu însumi. În primul rând, eram acum un om bogat și dacă aș fi vrut să mă întorc la Norfolk cu averea pe care o aveam, perspectivele mele erau, cum spusese Fonseca, într-adevăr frumoase. Dar jurământul pe care-l făcusem îmi atârna ca plumbul de gât. Jurasem să mă răzbun pe de Garcia și invocasem blestemul cerului dacă nu-mi voi ține jurământul – or, trăind în Anglia în pace și bunăstare, cu greu aș putea ajunge să mă răzbun vreodată. Ba, mai mult, acum știam unde se afla vrăjmașul meu, sau cel puțin în ce parte a lumii puteam să-l caut. Și cum acolo, în Indii, sunt puțini oameni albi, cu greu ar fi izbutit să se ascundă de mine ca în Spania. Vestile acestea le aflasem de la femeia osândită și dacă m-am oprit mai îndelung asupra poveștii ei, am făcut-o pentru că datorită ei am pornit în călătorie spre Hispaniola. Tot așa cum, prin sacrificarea călăului ei, părintele Pedro, de către preoții din Otomie, am ajuns înapoi în Anglia, căci dacă n-ar fi fost sacrificarea preotului, spaniolii n-ar fi luat cu asalt Cetatea Pinilor, unde, viu sau mort, fără îndoială că m-aș fi aflat până în ceasul acesta. Vedeți, dar, cum așa-zisele întâmplări făuresc soarta oamenilor. Dacă vorbele acelea n-ar fi fost rostite de buzele Isabellei, fără îndoială că, o dată cu trecerea timpului, aș fi ostenit. Tot căutând în zadar și-aș fi pornit pe mare, spre casă și fericire. Dar după ce le-am auzit, mi se părea că, nesocotindu-le, n-aș fi decât un laș și un nemernic. Ba, mai mult, oricât ar părea de ciudat, acum simțeam că aș avea două crime de răzbunat: moartea mamei și aceea a Isabellei de Siguenza. Într-adevăr, nu se află, cred, om pe lume care, văzând moartea atât de cumplită a acelei femei tinere și frumoase, să nu dorească s-o răzbune, pedepsindu-l pe cel care o trădase și o părăsise.

Până la urmă, fiind încăpățânat din fire, m-am hotărât să-mi înfrunt dorințele, ca și sfaturile date pe patul de moarte de binefăcătorul meu și să-l urmăresc pe de Garcia până la capătul pământului – și acolo să-l ucid, cum jurasem.

Am cercetat totuși, mai întâi pe ascuns și cu dibăcie, dacă de Garcia plecase într-adevăr pe mare spre Indii și, ca să nu mai lungesc povestea, am descoperit că, la două zile după ce ne încrucișasem spadele, un bărbat cu înfățișarea lui de Garcia, deși sub un nume diferit, se îmbarcase din Sevilla pe un carak¹⁵ ce se îndrepta spre insulele Canare, unde urma să aștepte și să se alăture flotei ce avea să plece spre Hispaniola. Anumite amănunte m-au făcut să nu mă îndoiesc aproape de loc că acest bărbat n-ar fi de Garcia, ceea ce, cu toate că până atunci nu-mi trecuse prin minte, nici nu era de loc ciudat, ținând seamă că pe atunci, ca și acum, Indiile erau refugiul a jumătate din toți acei *desperados*¹⁶ și ticăloși ce nu-și mai aveau locul în Spania. M-am hotărât deci să-l urmez într-acolo, mângâindu-mă oarecum cu gândul că voi vedea cel puțin țări noi, minunate, deși nici pe departe nu bănuiam cât de noi și de minunate aveau să fie.

Acum îmi rămânea doar să hotărâsc ce să fac cu averea care-mi picase atât de neașteptat. În timp ce mă-ntrebam cum aş putea s-o pun la loc sigur până la întoarcerea mea, am aflat întâmplător că *Aventuriera* din Yarmouth – același vas cu care venisem cu un an înainte în Spania – era iarăși la Cadiz și m-am gândit că cel mai bun lucru pe care aş putea să-l fac cu aurul și cu celelalte obiecte de valoare ar fi să le trimit în Anglia, unde să fie ținute în custodie pentru mine. Așa încât, după ce-am trimis un mesaj prietenului meu, căpitanului *Aventurerei*, că aveam o încărcătură de valoare pentru el, m-am grăbit să părăsesc Sevilla cât mai repede cu putință și, în acest scop, am vândut casa binefăcătorului meu, împreună cu alte lucruri, la un preț mai scăzut decât valorau. Cele mai multe cărți și argintăria, împreună cu alte câteva obiecte de preț, le-am păstrat și, după ce le-am pus bine la lăzi, le-am trimis pe fluviu în jos până la Cadiz, în grija acelorași agenți pentru care promisem scrisori de la negustorii din Yarmouth.

După ce am sfârșit de pus la cale totul, am plecat și eu într-acolo, luând cu mine grosul averii în aur, pe caro l-am ascuns cu dibăcie în felurite bagaje. Și astfel, după un an de ședere în Sevilla, i-am întors spatele pentru totdeauna. Șederea mea acolo fusese norocoasă, căci venisem sărac și plecam bogat, ca să nu

¹⁵ Corabie mare, cu puntea îngustă și foarte ridicată deasupra apei, folosită în timpul Evului Mediu și până la finele secolului al XVI-lea.

¹⁶ Aventurieri, în general certați cu legea.

mai vorbesc despre experiența câștigată, ceea ce nu însemna prea puțin. Totuși, eram bucuros că plec din Sevilla, căci aici îmi scăpase Juan de Garcia, aici îmi pierdusem pe cel mai bun prieten și-o văzusem murind pe Isabella de Siguenza.

Am ajuns la Cadiz cu toate obiectele de preț și cu aurul, fără nici un bucluc și, luând o barcă, m-am urcat pe bordul *Aventurierei*. Acolo l-am regăsit pe căpitan, al cărui nume era Bell, sănătos și tare bucuros că mă vede. Bucuria mea a fost însă mai mare, căci avea pentru mine trei scrisori – una de la taică-meu, una de la soră-mea Mary și una de la iubita mea, de la Lily Bozard, singura scrisoare pe care am primit-o vreodată de la ea. Totuși, veștile nu erau prea bune. Am aflat din scrisori că tatăl meu avea sănătatea șubrezită și stătea aproape ținut la pat. (De fapt, deși acest amănunt l-am aflat mulți ani mai târziu, a murit în curtea bisericii din Ditchingham chiar în ziua când i-am primit scrisoarea.) Era o epistolă scurtă și tristă; regreta foarte mult că mă lăsase să plec să-mi înfăptuiesc răzbunarea, fiind încredințat că nu mă va mai vedea și nu putea decât să mă lase în grija Atotputernicului, rugându-l să mă aducă înapoi teafăr. Cât despre scrisoarea de la Lily – pe care, auzind că *Aventuriera* urma să plece spre Cadiz, găsise mijloace s-o trimită pe ascuns – deși nu era scurtă, tot m-a întristat și ea, căci îmi povestea cum, după plecarea mea de acasă, frate-meu Geoffrey venise la tatăl ei și o ceruse în căsătorie și că amândoi stăruiau să primească, făcându-i viața de nesuferit, căci frate-meu îi aținea mereu calea, iar tatăl ei nu înceta s-o ocărase, zicându-i că-i o flușturistică încăpățânată, care dă cu piciorul norocului de dragul unui hoinar fără nici un ban.

„Dar – continua scrisoarea – să nu te îndoiești, iubitele, că vor izbuti să-mi clinească hotărârea, decât dacă mă vor mărita cu sila, cum m-au și amenințat. Află, Thomas, că dacă mă vor căsători astfel, împotriva voinței mele, nu i voi fi mult timp soție, căci deși sunt sănătoasă și voinică, cred că voi muri de rușine și obidă. Mai trist e că mă chinuiesc fără milă și asta pentru că nu ești bogat. Totuși, nădăjduiesc că lucrurile se vor îndrepta, căci trebuie să-ți spun că fratele meu Wilfrid este foarte mult atras de sora ta Mary. Și deși acum mă îndeamnă și el la această căsătorie, știi că Mary ține cu noi amândoi și s-ar putea să-l înduplece în favoarea noastră, înainte de a se mărita cu el.”

Scrisoarea se încheia cu multe vorbe duioase și rugăciuni

pentru grabnica mea întoarcere.

Epistola de la soră-mea Mary cuprindea cam aceleași vești. Până acum, îmi scria ea, nu putuse să facă nimic pentru mine și Lily Bozard, căci frate-meu Geoffrey era nebun de dragoste pentru ea, taică-meu prea bolnav pentru a se amesteca în treaba aceasta, iar *squire* Bozard ținea cu strășnicie la căsătorie, din cauza averii care era în joc. Totuși, ea spera că lucrurile s-ar putea schimba, venind o vreme când va putea pune și ea o vorbă pentru mine și nu în zadar.

Toate aceste vești mi-au dat mult de gândit. Și, în plus, mi-au răscolit dorul de casă cu atâta putere, încât aproape m-am îmbolnăvit. Cuvintele dragăstoase și parfumul care plutea în jurul scrisorii primite de la logodnica mea mi-au readus-o pe Lily în minte; mă durea inima de dorința de a o revedea. Ba, mai mult, știam că acum aș fi binevenit, căci aveam o avere mult mai mare decât ar fi putut avea vreodată frate-meu și nu se află părinte pe lume care să arate ușa unui pretendent cu mai bine de douăsprezece mii de galbeni în cufere. Doream mult să-l mai văd încă o dată pe taică-meu, înainte de a fi prea târziu. Numai că între mine și dorințele mele se afla umbra lui de Garcia și a jurământului meu. Urzisem în gând atâta vreme această răzbunare, încât simțeam că până și în mijlocul acelei vieți care mă atrăgea într-o asemenea măsură n-aș mai avea nici o bucurie dacă aș renunța la ea. Pentru a fi fericit, trebuia mai întâi să-i ucid pe de Garcia. Ba, mai mult, ajunseseam să fiu încredințat că, dacă aș renunța la planurile mele, blestemul pe care-l invocasem va cădea negreșit asupra-mi.

Între timp, iată ce-am făcut: m-am dus la un notar și i-am pus să întocmească un document, pe care l-am tălmăcit în limba engleză. Prin acest document încredințam toată averea, în afară de două sute de pesos pe care-i păstram pentru folosința mea personală, la trei ființe, care s-o dețină în părți egale, până aveam să mă întorc s-o revendic. Aceste trei persoane erau: fostul meu maestru din Bungay, doctorul Grimstone, pe care-l știam cel mai cinstit dintre oameni, sora mea, Mary Wingfield și logodnica mea, Lily Bozard. Documentul, semnat pe vas, pentru mai multă validitate, în prezența căpitanului Bell și a încă doi martori englezi, arăta că cele trei persoane mai sus menționate puteau dispune de; avere, investind nu mai puțin de jumătate în cumpărarea de pământuri, iar restul depunându-l cu dobândă. Dobânda obținută, împreună cu venitul pământurilor, urmau să

fie plătite numitei Lily Bozard, pentru folosința ei, atâta timp cât va rămâne necăsătorită.

Pe lângă acest document mi-am întocmit și testamentul, prin care lăsam cea mai mare parte a averii lui Lily Bozard, dacă nu se va fi căsătorit până la data morții mele, iar restul surora mele Mary. Dacă Lily se va căsători sau nu va mai fi în viață, toată averea urma să revină surorii mele Mary și moștenitorilor ei.

Odată documentele semnate și sigilate, le-am înmuiat, împreună cu întreaga-mi avere și alte bunuri, căpitanului Bell, însărcinându-l solemn să le ducă, împreună cu toate celelalte lucruri de preț, doctorului Grimstone din Bungay, care-l va răsplăti cu generozitate. Căpitanul mi-a promis că așa va face, nu înainte de a mă îndemna, aproape cu lacrimi în ochi, să-i însoțesc și eu.

În afară de avere și de documente, am trimis și câteva scrisori, către taică-meu, soră-mea, frate-meu, doctorul Grimstone, *squire* Bozard și una pentru Lily. Povesteam în ele ce făcusem și cum trăisem de când venisem în Spania, închipuindu-mi, pe bună dreptate, că celelalte epistole trimise nu ajunseseră niciodată în Anglia și le făceam cunoscută hotărârea mea de a-l urmări pe de Garcia până la capătul pământului.

„Unii ar putea – îi scriam lui Lily – să mă creadă smintii că amân sau poate chiar pierd o fericire pe care o doresc hm decât orice pe lume. Dar tu, care mă cunoști și mă înțelegi, nu mă vei osândi, oricâtă suferință ți-ar aduce hotărârea mea. Căci dacă mi-am pus ceva în minte, nimic în. Ilara de moarte nu mă poate abate de la țel, mai ales când sini legat de un jurământ pe care conștiința mea nu mă va lăsa să-l calc. N-aș mai putea niciodată să fiu fericit, chiar și alături de tine, dacă aș renunța să-l caut pe ucigaș. Mai întâi trebuie să am parte de trudă și apoi de odihnă, întâi de suferință și apoi de bucurie. Să nu-ți fie teamă pentru mine – simt că voi trăi ca să mă întorc din nou; iar dacă totuși nu mă voi mai întoarce, cel puțin am mulțumirea că ți-ai asigurat posibilitatea de a nu avea nevoie să te căsătorești împotriva voinței tale. Atâta timp cât de Garcia trăiește, trebuie să-l urmăresc.”

Fratelui meu Geoffrey îi scriam pe scurt, spunându-i ce credeam despre purtarea sa și cât de frumos îi ședea să urmărească o fată lipsită de apărare și să-i facă rău fratelui său plecat de acasă. Am auzit că scrisoarea mea l-a înfuriat peste măsură.

E locul să spun că scrisorile și tot ce-am mai trimis, au ajuns cu bine la Yarmouth. Acolo, aurul și celelalte lucruri de preț au fost încărcate într-o barcă cu vâsle, iar căpitanul Bell, după ce și-a isprăvit treburile, a pornit pe Yare la vale, prin Breydon, către gura fluviului Waveney și de acolo, pe lângă Beccles, până la cheiul din Bungay, ajungând cu toate în bună stare la casa doctorului Grimstone de pe strada Nethergate. Aici îl așteptau soră-mea Mary și frate-meu – tata fusese îngropat cu două luni mai înainte – și de asemeni *squire* Bozard cu fiul și fiica sa, căci căpitanul Bell își vestise sosirea printr-un mesager. Nu mică le-a fost uimirea când au auzit toată povestea și mai ales când s-au deschis cuferele și s-au cântărit lingourile de aur, greutatea fiind aceea arătată în scrisoarea mea. Nimeni în Bungay nu mai văzuse atât de mult aur la un loc de când s-au pomenit oamenii de acolo.

Lily a început să plângă, mai întâi de bucurie pentru marele meu noroc, apoi de durere că nu venisem și eu o dată eu bogățiile. Tar *squire* Bozard, tatăl ei, după ce a văzut și a auzit toate cele scrise în documente, care făceau din Lily o femeie bogată, fie că trăiam ori muream, a tras o înjurătură, spunând că gândise întotdeauna numai lucruri bune despre mine, apoi și-a sărutat fiica, urându-i ca norocul să-i aducă numai bucurie. Pe scurt, toată lumea era încântată, în afară de frate-meu, care a părăsit casa fără o vorbă. Curând a apucat-o pe căi greșite, dându-și seama că orice speranță era acum deșartă. Căci după ce intrase în stăpânirea pământurilor tatălui meu, încercase în fel și chip să se căsătorească cu Lily, cu sila dacă nu putea de bună voie. Și în zilele noastre încă, oricine-și poate mărita fata fără voia ei cât timp este minoră, iar *squire* Bozard nu era omul care să se dea înapoi de la o astfel de faptă și care să ia în seamă mofturile unei fetișcane. Mare este încă puterea aurului: din ziua aceea nici vorbă n-a mai fost de căsătoria ei cu vreun alt om în afară de mine și chiar el ar fi împiedicat-o, dacă ei i-ar fi trecut cumva prin gând, întrucât, măritându-se cu altul, Lily ar fi pierdut averea pe care i-o lăsasem. Toți însă mi-au osândit cu tărie nebunia cum numeau ei înverșunarea de a-mi căuta vrăjmașul și hotărârea de a-l urmări până în îndepărtatele Indii – deși *squire* Bozard se mângâia cu gândul că, oricum, banii tot ai fiicei sale erau, fie că trăiam sau muream. Numai Lily mi-a ținut partea, spunându-le: „Thomas a făcut un jurământ și e foarte bine că și-l

ține, doar îi este onoarea în joc. Il voi aștepta până va reveni la mine, fie că va fi în lumea asta, fie în cea viitoare”.

Dar despre toate astea nu are rost să vorbesc acum, căci au trecut mulți ani până când am auzit ce anume s-a spus atunci.

CAPITOLUL XI

SCUFUNDAREA CARAKULUI

A doua zi după ce-i încredințasem căpitanului Bell averea mea și scrisorile, priveam *Aventuriera* alunecând încet pe lângă digul din Cadiz și eram atât de trist în sinea mea, încât nu mi-e rușine să mărturisesc că am plâns. Aș îi dat bucuros toată bogăția de pe vas, numai să mă pot afla în locul ei pe bord. Dar țelul îmi era neînduplecat, așa că un alt vas era sortit să mă poarte acasă, spre țărmurile Angliei.

Întâmplarea a făcut ca un mare carak spaniol, numit *Las Cinque Llagas*, adică *Cele Cinci Răni*, să fie gata s-o pornească spre Hispaniola, așa că, după ce-am obținut un brevet de negoț, m-am imbarcat sub numele fals de d'Aila, neguțător ce pleca în îndepărtatele Indii. Pentru ca înșelăciunea să fie deplină, am cumpărat chiar mărfuri în valoare de o sută și cinci pesos, dintre acelea care aflasem că se căutau în Indii și le-am urcat pe vas o dată cu mine. Corabia era plină de aventurieri spanioli, tot felul de ticăloși certați cu legea și cu cine știe ce istorii ciudate în spate, dar tovarăși de drum destul de buni când nu erau beți. Cum vorbeam castiliana fără greșală și arătam la înfățișare ca un adevărat spaniol, nu mi-a fost greu să mă dau drept unul de-ai lor, născocind pe deasupra o poveste despre familia mea și despre pricinile care m-au făcut s-o pornesc pe mare. Altfel eram tot timpul, așa cum sunt și azi, rezervat și tăcut, neamestecându-mă în orgiile lor. Cu toate acestea, în curând oamenii de pe vas au început să mă privească cu ochi buni, în special datorită meșteșugului meu de a-i îngriji de diferite boli.

Despre călătoria cu carakul nu prea am ce povesti, în afară de sfârșitu-i jalnic. După ce am stat o lună în insulele Canare, am pornit spre Hispaniola pe o vreme bună, dar cu vânt slab. Când mai aveam însă – după socotelile căpitanului – doar o săptămână de drum până în portul San Domingo, spre care ne îndreptam, vremea se schimbă și o furtună cumplită se dezlănțui dinspre nord, întețindu-se cu fiecare ceas care trecea. Trei zile și trei nopți vasul nostru împovărat gemu și se împotrivi cu greu

furtunii care ne purta încotro voia, până când, în cele din urmă, înțelesesem că, dacă furtuna nu se potolea, ne vom scufunda. Apa pătrundea acum prin toate încheieturile, unul din catarge fusese smuls, iar altul frânt în două la șase metri deasupra punții. Dar toate aceste necazuri nu însemnau nimic față de ceea ce avea să urmeze, căci într-a patra dimineață un val uriaș ne smulse cârma și începuserăm să plutim la voia întâmplării în bătaia valurilor. Un ceas mai târziu, un alt val, cât un munte de mare. Trecu peste bord măturându-l pe căpitan, iar vasul se umplu de apă și începu să se scufunde.

Ceea ce s-a petrecut atunci a fost îngrozitor. De mai multe zile, atât echipajul cât și călătorii beau în disperare pentru a-și liniști spaima și acum, văzându-și sfârșitul aproape, începuseră să alerge încoace și încolo, țipând, rugându-se și blestemând. Câțiva dintre cei rămași treji s-au apucat să pună pe apă cele două bărci, iar eu împreună cu un preot aflat pe bord, un om tare cumsecade, ne străduiam să suim în ele cele câteva femei și copii. N-a fost însă o treabă ușoară, căci marinarii beți i-au împins la o parte și au încercat să sară ei în bărci, astfel că prima s-a răsturnat, scufundându-se împreună cu oamenii. Chiar atunci cârâitul s-a zguduit puternic, aplecându-se mult într-o parte. Văzând că totul e pierdut, l-am strigat pe preot să mă urmeze și, aruncându-mă în mare, am înotat spre cea de-a doua barcă, care, cu câteva femei ce țipau, plutea în voia valurilor în mijlocul învâlmășelii. Am izbutit, fiind bun înotător, să ajung teafăr până la ea și l-am ajutat și pe preot să nu se înece. Chiar atunci vasul s-a înclinat spre pupa și a plutit astfel câteva minute, ceea ce ne-a dat răgazul să luăm ramele și să vâslim cu putere, îndepărtându-ne puțin. Abia ajunsesem la vreo cincisprezece metri de vas, când, însoțit de țipetele sălbatice și înspăimântătoare ale celor de pe bord, corabia s-a scufundat într-o clipă în adâncuri; gata să ne tragă și pe noi în abis. Am rămas o vreme tăcuți, copleșiți de groază, dar după ce vârtejul iscat în urma scufundării vasului a încetat să mai fiarbă, am vâslit înapoi spre locul unde plutise carakul. Toată marea era presărată cu sfărâməturi, dar printre ele n-am găsit decât un singur copil viu, agățat de o vâslă. Ceilalți, vreo două sute de suflete, fuseseră trași la fund o dată cu vasul și pieriseră în chip jalnic, sau dacă mai era cineva în viață n-am putut să-l vedem pe marea aceea involburată, peste care începea să se aștearnă întunericul.

Dacă stau să mă gândesc, a fost un noroc că n-am mai salvat pe nimeni, căci cele zece ființe din bărcuță erau exact atât cât putea duce – preotul și cu mine fiind singurii bărbați. Spuneam că întinericul începuse să se lase și, din fericire pentru noi, marea se potoli cu încetul, căci altminteri ne-am fi scufundat. Tot ce puteam face era să ținem vârful bărcii în direcția valurilor și aceasta am și făcut toată noaptea. Era un lucru ciudat de văzut, sau mai degrabă de auzit, cum omul acela cumsecade, preotul care mă întovărășea, le spovedea pe femei una câte una, în timp ce se străduia să tragă la vâsle și, după ce toate au fost spovedite, începu să se roage lui Dumnezeu să ne salveze sufletele, căci în privința salvării trupurilor nu mai aveam nici o nădejde. Vă puteți închipui ce simțeam, dar n-o să vă mai povestesc, căci oricât de grea era starea în care mă aflam, mă așteptau momente și mai grele, despre care va trebui să povestesc când va veni timpul.

În cele din urmă noaptea trecu și zorile se iviră peste marea pustie. Puțin după aceea răsări soarele și ne bucurarăm, căci eram uzi până la piele și înghețați. Dar în curând căldura lui deveni de neîndurat și noi n-aveam în barcă nici hrană și nici apă. Începurăm să fim chinuiți de sete. Cum însă vântul se preschimbase într-o briză continuă, întocmirăm, cu ajutorul vâslelor și al unei pături, un fel de pânză care ne purta cu iuțeală peste apă. Numai că oceanul se întindea cât vedeai cu ochii și noi nu știam încotro ne îndreptăm, iar setea devenea cu fiecare ceas mai chinuitoare. Spre prânz, un copil muri pe neașteptate și fu aruncat în mare, iar după vreo trei ceasuri maică-sa cufundă în mare căușul pentru scos apa din barcă și bău până la fund apa amară. O clipă păru să-și potolească setea, apoi deodată o apucă un fel de nebunie și, sărind în sus, se aruncă peste bord și se scufundă. Înainte ca soarele, care strălucea ca un glob înroșit, să apună dincolo de orizont, preotul și cu mine eram singurii care ne mai păstram puterile – ceilalți zăceau pe fundul bărcii, îngrămădiți unii peste alții ca niște muribunzi, gemând de suferință, în cele din urmă se lăsă noaptea și ne alină puțin chinurile, căci aerul deveni mai răcoros. Dar ploaia pentru care ne rugam n-a căzut și atât de mare era căldura, încât atunci când soarele răsări din nou pe un cer fără nori, am știut că, dacă nu ne va veni de nicăieri vreun ajutor, va fi ultima oară când ne era dat să-l mai vedem.

La un ceas după răsăritul soarelui a mai murit încă un copil și

În timp ce ne pregăteam să-i aruncăm trupul în mare am zărit un vas în depărtare și am socotit că va trece cam la două mile de locul unde ne aflam. Mulțumindu-i lui Dumnezeu pentru acest ajutor binecuvântat, ne-am apucat să vâslim, căci vântul se potolise și pânza noastră greoaie nu ne putea împinge pe ape și am vâslit astfel încât să tăiem calea vasului. După ce-am trudit mai bine de o oră. Vântul a încetat cu totul și am văzut că mai erau vreo trei mile până la vasul care stătea în nemișcare. Împreună cu preotul, am continuat să vâslim, încredințați că ne vom da duhul în barca aceea, din cauza-soarelui care ardea ca o flacără și nici o boare de vânt nu se isca s-o potolească; acum și buzele noastre erau crăpate de sete. Totuși continuam să vâslim, până când umbra catargelor de pe vas a căzut peste noi și i-am văzut pe marinari privindu-ne de pe punte. Îndată am ajuns lângă vas, iar ei ne-au aruncat o scară de frânghie, îndemnându-ne, în limba spaniolă, să ne urcăm.

Cum am ajuns pe punte nu pot să spun, dar îmi amintesc că am căzut la umbră și-am băut cană după cană din apa ce ne-a fost adusă. În cele din urmă setea mi s-a potolit, dar câteva clipe am simțit o asemenea slăbiciune și amețeală, încât am dat la o parte bucata de carne ce mi se oferea. Cred că mi-am pierdut simțirile, căci mi-am revenit abia când soarele era drept deasupra capului și mi se părea că visasem. Am auzit apoi un glas cunoscut, odios. În momentul acela eram singur sub umbra copertinei de pe punte, căci echipajul vasului se strânsese pe puntea din față, îngrămădit în jurul a ceva ce părea să fie leșul unui om. Lângă mine se afla o farfurie cu mâncare și o sticlă cu rachiu și simțind că-mi revin puterile, am mâncat și-am băut cu mare poftă. Abia îmi sfârșisem masa, când oamenii de pe puntea din față au ridicat leșul acelui om, încât am putut să văd că era negru la culoare și l-au aruncat peste bord. Apoi trei dintre ei, care, după haine, mi-am închipuit că sunt ofițeri, au venit spre mine și atunci m-am ridicat în picioare să-i întâmpin.

— *Senor* – zise cel mai înalt dintre ei, cu glas plăcut și amabil – permite-mi să-ți prezint felicitările mele pentru minunata dumitale... – și se opri brusc.

Mai visam oare, sau era chiar glasul pe care-l cunoșteam? Când am ridicat ochii și i-am văzut fața, mi-am dat seama că era într-adevăr al lui *Juan de Garcia*! Dar dacă eu l-am recunoscut și el a văzut cine sunt.

— *Caramba!* exclamă el. Pe cine avem aici? *Senor* Thomas

Wingfield, te salut. Priviți, prieteni, îl vedeți pe flăcăul asta pe care ni i-a adus marea? Nu este spaniol, ci spion englez. Ultima dată când l-am văzut era pe străzile din Sevilla și acolo a încercat să mă ucidă pentru că l-am amenințat că am să dezvălui cârmuirii faptele sale. Acum iată-l aici – cu ce scopuri numai el știe.

— Nu-i adevărat – am răspuns – nu sunt spion și am pornit pe mare doar cu un singur țel: să te găsesc.

— Atunci ai reușit foarte bine, chiar prea bine poate pentru siguranța ta. Spune acum, tăgăduiești că ești Thomas Wingfield și că ești englez?

— Nu tăgăduiesc. Eu...

— Iartă-mă, dar cum explici că, după cum mi-a spus tovarășul tău, preotul, ai călătorit pe *Las Cinque Llagas* sub numele de *d'Aila*?

— Am motivele mele pentru aceasta, Juan de Garcia.

— Te înșeli, *senor*. Numele meu este Sarceda, după cum îți pot dovedi acești domni. Cândva am cunoscut și eu un cavaler care se numea de Garcia, dar acela a murit.

— Minți! i-am răspuns și atunci unul din tovarășii lui de Garcia m-a izbit peste gură.

— Ușor, prietene – zise de Garcia – nu-ți mânji mâinile lovind jigodii de teapa acestuia, sau, dacă vrei să-l lovești, folosește un băț. A mărturisit, cum prea bine ați auzit, că și a luat un nume fals și că este englez, deci dușman al țării noastre. Voi adăuga și-mi dau cuvântul de onoare că-i adevărat, că, după câte știu, este spion și poate un viitor ucigaș. Acum, domnilor, din însărcinarea reprezentantului maiestății sale, noi suntem judecătorii. Dar cum nu vreau să credeți cumva, după ce câinele ăsta de englez m-a făcut mincinos, că înclin a mă purta nedrept cu el, prefer să las judecata pe mâinile voastre.

Am încercat să spun și eu ceva, dar spaniolul care mă izbise, un ticălos cu o înfățișare de fiară și-a scos spada și-a jurat că mă va străpunge dacă voi îndrăzni să deschid gura. Așa încât am socotit că e mai bine să tac.

— Englezul ăsta ar atârna foarte bine de-un catarg – zise el.

De Garcia, care se apucase să fluiera nepăsător o melodie, zâmbi, privind mai întâi spre catarg, apoi la gâtul meu și ura din ochii săi părea că mă arde.

— Planul meu cred că-i mai bun – zise al treilea ofițer. Dacă-l spânzurăm, s-ar putea să ni se ceară socoteală și ar fi și o risipă.

Văd că-i un tânăr voinic și ar rezista câțiva ani în mine. Să-l vindem împreună cu restul încărcăturii, ori, dacă vreți, îl cumpăr eu însumi, după ce-i fixăm prețul. Am nevoie de câțiva ca el pe moșia mea.

La vorbele acestea, am văzut fața lui de Garcia pălind puțin, căci ar fi dorit să scape de mine pentru totdeauna. Totuși socoti că-i mai bine să nu se amestece și spuse doar, cu un ușor căscat:

— Dinspre partea mea, ia-l, camarade, chiar și pe degeaba. Numai că, te previn, păzește-l bine, ca nu cumva să te trezești cu un cuțit în spate.

Ofițerul râse și zise:

— Nu cred că prietenul nostru va mai avea prilejul să mă vadă, căci nu cobor niciodată sub pământ, unde-și va avea locuința. Și-acum, englezule, coboară sub punte, unde ți-e locul.

Și chemă un marinăr, poruncindu-i să aducă lanțurile omului care murise.

După ce lanțurile au fost aduse, am fost scotocit și prădat de aurul pe care-l aveam asupra mea – era tot ce-mi mai rămăsese din averea mea. Apoi, cu lanțurile la glezne și în jurul gâtului, am fost târât în cală. Înainte de a ajunge acolo, îmi dădui seama ce încărcătură ducea vasul. Era încărcat cu sclavi capturați în Fernandina, cum numesc spaniolii insula Cuba, care urmau să fie vânduți în Hispaniola. Printre acești sclavi mă număram acum și eu.

Nu știu cum aș putea zugrăvi ororile acelei temnițe. Locul era scund, nu mai mult de doi metri înălțime, iar sclavii zăceau prinși în fiare, în apa împuțită de pe fundul vasului. Stăteau grămadă unul peste altul, legați cu lanțuri de niște inele prinse în lemnăria vasului. Cred că erau la vreo două sute de inși, bărbați, femei și copii, sau mai bine zis fuseseră două sute când pornise vasul, cu o săptămână mai înainte. Cam douăzeci dintre ei muriseră, ceea ce se socotea a fi puțin, deoarece spaniolii erau obișnuiți să piardă între o treime până la jumătate din încărcătură în acest trafic drăcesc.

Când am coborât sub punte, în halul de slăbiciune în care mă găseam, m-a cuprins o greață cumplită la gemetele și mirosurile acelea îngrozitoare, ca și la imaginile pe care le vedeam în lumina felinarelor din mâinile paznicilor ce mă duceau, căci cala nu avea nici o deschidere pe unde să pătrundă lumină și aer. Târât mai departe, m-am pomenit în curând înlănțuit în mijlocul

unui șir de negri, bărbați și femei, cu picioarele în apa împutită. Rânjind batjocoritor, spaniolii m-au lăsat apoi, nu înainte de a-mi spune că era un culcuș prea bun chiar pentru un englez. Am îndurat o vreme, până când somnul sau o stare de amorțeală mi-a venit în ajutor și uitarea s-a așternut peste mine, rămânând astfel cam o zi și o noapte.

Când m-am trezit, l-am zărit pe spaniolul căruia îi fusesem vândut sau dăruit. Stătea cu un felinar în mână, luminând scoaterea lanțurilor unei femei care se afla legată chiar lângă mine. Era moartă și la lumina felinarului am putut vedea că pierise de o boală cumplită, necunoscută mie, despre care am aflat mai târziu că se numea „friguri galbene”. Femeia nu era însă singura, căci am numărat douăzeci de morți, scoși unul după altul și am mai putut vedea mulți alții atinși de aceeași molimă. Spaniolii păreau destul de înspăimântați, căci nu știau ce să facă împotriva ei și căutau s-o țină măcar pe loc curățind cala și îndepărtând câteva scânduri din puntea de deasupra, ca să poată pătrunde aer. Altfel cred că ne-am fi prăpădit cu toții și cred că dacă am scăpat o datorez împrejurării că cea mai mare deschizătură în punte a fost făcută chiar deasupra capului meu. Puteam să mă ridic în picioare, atât cât îmi îngăduiau lanțurile și să trag câte o gură de aer aproape curat.

După ce-au împărțit apă și turte de mălai, spaniolii au plecat. Am băut apa cu lăcomie, dar turtele nu le-am putut mânca, fiind mucegăite. Gemetele și înfățișarea tovarășilor mei de suferință erau atât de îngrozitoare, încât nu voi încerca să le descriu.

Tot timpul ne înăbușeam în căldura aceea cumplită, căci o dată cu aerul pătrundeau acum și razele soarelui prin scândurile scoase de pe puntea vasului și puteam să-mi dau seama că vântul se opriese și că pluteam la voia întâmplării. M-am ridicat în picioare și, proptindu-mi călcâiele pe o coastă a vasului și spatele de perete, m-am pomenit într-o poziție din care puteam zări picioarele celor ce treceau pe puntea de sus.

După o vreme am văzut că unul dintre aceștia purta o sutană de preot; gândindu-mă că s-ar fi putut să fie chiar preotul cu care scăpasem de la înec, m-am străduit să-i atrag luarea-aminte și în cele din urmă am izbutit. Aflând cine sunt, s-a întins pe punte, făcându-se că se odihnește și am putut sta astfel de vorbă împreună. Mi-a spus, după cum bănuisem, că nu era nici o boare de vânt și că pluteam la întâmplare; de asemenea, că o molimă cumplită se întinsese pe vas, care doborâse până acum o treime

din echipaj. După credința preotului, era o pedeapsă cerească pentru cruzimea și răutatea lor.

Am răspuns că pedeapsa se abătuse și asupra sclavilor, la fel cum se abătuse asupra celor care-i țineau în sclavie și l-am întrebat unde se afla Sarceda, după cum i se spunea pe vas lui de Garcia. Am aflat astfel că se îmbolnăvisese și el, chiar în dimineața aceea și m-am bucurat grozav, căci dacă-l urăsem înainte, vă puteți închipui cât de adâncă era ura mea acum. După aceea, preotul m-a părăsit și s-a întors cu apă în care storsese zeamă de lămâie, care mi s-a părut ca un nectar al zeilor, cu o bucată de carne și fructe. Mi le-a dat prin deschizătura dintre scânduri, iar eu m-am întins cum am putut ca să le apuc, cu mâinile încătușate, apoi am înghițit totul. Dar, spre marea mea părere de rău, preotul a trebuit să plece și abia în dimineața următoare am aflat că nu avea să mai vină.

În sfârșit, ziua a trecut, a trecut apoi și noaptea cea lungă. Când, în cele din urmă, spaniolii au coborât din nou în cală, erau patruzeci de leșuri care trebuiau scoase și mulți alții zăceau bolnavi. După plecarea lor m-am ridicat în picioare, pândindu-l în zadar pe prietenul meu, preotul, care n-a mai venit nici atunci și nici altă dată.

CAPITOLUL XII

THOMAS AJUNGE LA ȚĂRM

Un ceas și mai bine am stat astfel în picioare, întinzându-mi gâtul în sus, doar-doar l-oi zări. În cele din urmă, fiindcă puterile mă lăsau, tocmai voiam să mă las din nou jos în cală, când zării poalele unei rochii trecând pe lângă deschizătura din punte și cum am recunoscut-o a fi a doamnei ce scăpase o dată cu mine în barcă, șoptii:

— *Senora*, pentru numele lui Dumnezeu, ascultă-mă! Sunt eu, d'Aila, înlănțuit aici jos, printre sclavi.

Tresări, apoi, ca și preotul, se așează jos pe punte, iar eu îi povestii în ce stare cumplită mă aflu, fără a bănuî că ea cunoștea grozăviile ce se petreceau sub punte.

— Din păcate, *senor* - răspunse ea - nu pot fi cu mult mai rele decât cele de deasupra. O molimă îngrozitoare bântuie în rândurile echipajului: șase au și murit, iar mulți alții aiurează în nebunia ultimelor clipe. Mai bine ne-ar fi înghițit marea împreună cu ceilalți, căci am fost salvați doar ca să cădem în iad. Maică-mea a murit, iar frățiorul meu mai mic e și el pe moarte.

— Dar unde-i preotul? am întrebat.

— S-a sfârșit azi-dimineață și tocmai l-au aruncat în mare. Înainte de-a muri, mi-a spus despre dumneata și m-a rugat să te ajut dacă pot. Dar vorbele-i erau ciudate și-am crezut că aiurează. Oare cum te-aș putea ajuta?

— Poate că ai putea să-mi dai ceva de mâncare și de băut - am rugat-o - cât despre prietenul nostru, Dumnezeu să-i odihnească sufletul. Ce s-a întâmplat cu căpitanul Sarceda? A murit și el?

— Nu, *senor*, este singurul care-și revine dintre toți cei pe care i-a lovit boala. Și acum trebuie să mă duc la căpătâiul frățiorului meu... Dar, stai, mai întâi am să-ți caut ceva de mâncare.

Plecă și se întoarse îndată cu o bucată de carne și o sticlă de vin, pe care-o ascunsese sub rochie, iar eu am mâncat bine cuvântând-o.

Două zile m-a hrănit astfel, aducându-mi de mâncare în timpul

noptii. În a doua noapte mi-a spus că fratele ei murise, că din tot echipajul numai cincisprezece marinari și un ofițer rămăseseră neatinși de boală și că și ea simțea cum o cuprinde boala. Mi-a mai spus că apa era aproape pe sfârșite și ca pentru sclavi nu mai rămăsese decât foarte puțină mâncare. După aceea n-a mai venit și-mi închipui că a murit și ea.

La douăzeci și patru de ore după ultima ei vizită, am părăsit acest vas blestemat. O zi întreagă, nimeni nu venise să ne aducă ceva de mâncare sau să se îngrijească de sclavi și de fapt mulți dintre ei nici nu mai aveau nevoie de îngrijire căci își dăduseră ultima suflare. Totuși unii mai trăiau, deși, după câte-mi puteam da seama, cei mai mulți fuseseră atinși de molimă. În ceea ce mă privește, scăpasem, poate din cauza vigoarei și a sănătății mele înăscute, care întotdeauna m-am ferit de friguri și de boli, întărit și de mâncarea bună pe care mi-o aduseseră prietenii. Știam însă că n-am să mai pot rezista multă vreme, legat în lanțuri în acest cavou oribil și mă rugam să vină moartea să mă scape de grozăviile unei asemenea vieți.

Ziua trecu ca și cele de până atunci, într-o zăpușeală înăbușitoare neîntreruptă de nici o adiere și în cele din urmă veni noaptea, groaznică din pricina delirului cumplit al muribunzilor. Ei bine, în iadul acela am adormit și am visat că mă plimbam cu iubita mea în valea râului Waveney.

Spre dimineață am fost trezit de un zăngănit de fiare și, deschizând ochii, am văzut că marinarii desfăceau, ciocnind la lumina felinarelor, atât cătușele celor morți, cât și ale celor vii. De îndată ce lanțurile erau desfăcute, o funie era înfășurată în jurul trupului sclavului și, mort sau viu, acesta era tras prin tambuchi. După aceea, un plescăit puternic în apa de afară dădea să se înțeleagă ce urma. Am priceput pe dată că toți sclavii erau aruncați peste bord, din pricina lipsei de apă și în nădejdea ca astfel să scape de molimă măcar spaniolii rămași în viață.

Am privit un timp cum lucrau, până când între mine și marinari nu mai rămăseseră decât doi sclavi, dintre care unul era viu, iar celălalt mort. Dându-mi seama că aceasta va fi și soarta mea, să fiu aruncat peste câteva clipe în mare, am stat în cumpănă dacă să le spun că nu mă molipsisem și să-i rog să mă cruțe, sau să-l las să mă înece. Firește, doream să trăiesc, dar vă puteți da seama cât de mari erau chinurile pe care le înduram și cât de copleșit îmi era sufletul de nenorocirile și grozăviile din jurul

meu, dacă mă hotărâsem să nu mai fac nici un efort ca să trăiesc, așteptând moartea ca o eliberare milostivă. De fapt, știam că era destul de greu ca o astfel de încercare să fie de vreun folos, căci marinarii spanioli erau înnebuniți de teamă și n-aveau decât o dorință – să scape de sclavii din pricina cărora apa se împutina și care, credeau ei, răspândiseră molima. Așa încât am rostit toate rugăciunile de care mi-am amintit și, cu o mare înfiorare de teamă, căci oricât de înalt ar fi spiritul, sărmanul trup se dă înapoi din fața morții și a necunoscutului de dincolo de ea, m-am pregătit să mor.

După ce l-au târât pe nenorocitul încă viu de alături, oamenii s-au îndreptat spre mine. Erau goi până la brâu și lucrau cu furie, ca să termine cât mai degrabă o muncă atât de dezgustătoare; asudau de căldură și, ca să nu leșine, se întăreau cu înghițituri de rachi.

— Și ăsta-i viu și parcă nu-i bolnav – zise un marinar pe când îmi desfăcea cătușele.

— Viu sau mort, afară cu câinele! vorbi răgușit un altul și am văzut că era ofițerul căruia îi fusesem dat ca sclav. E englezul ăla care ne-a adus ghinion. Aruncă-l pe Jonah¹⁷ peste bord și lasă-l să-și încerce deochiul asupra rechinilor.

— Așa să fie – întări celălalt și sfârși cu desfăcutul lanțurilor. Eu așa zic, că dac-ai ajuns la o cană de apă pe zi, nu-ți îndemni oaspeții s-o împartă cu tine, ci le arăți ușa. Spune-ți rugăciunile, englezule și fie ca ele să-ți fie mai de folos decât le-au fost celor mai mulți de pe vasul ăsta blestemat. Iată, ține ceva care să-ți îndulcească puțin înecul, căci din ăsta avem mai mult pe vas decât apă – și-mi întinse o sticlă cu rachi.

Am luat-o și-am tras o dușcă bună, care m-a îmbărbătat puțin. Oamenii au înfășurat funia în jurul meu și, la un semnal, cei de pe punte au început să mă tragă în sus, până am ieșit prin deschizătura tambuchiului. În timp ce eram târât pe lângă spaniolul căruia îi fusesem dat ca sclav și care adineauri fusese de părere să fiu azvârlit în apă, i-am văzut bine fața în lumina felinarului și-am citit pe ea semne pe care un medic le înțelege limpede.

— Rămâi cu bine – i-am zis – căci ne vom reîntâlni în curând. Neghiobule, de ce mai trudești? Odihnește-te, că te-a ajuns boala și pe tine. În șase ceasuri ai să fii mort!

¹⁷ Personaj biblie, despre care se spune că ar fi scăpat cu viață la mod miraculos, după trei zile de stat în pânțele unei balene.

La auzul vorbelor mele, căscă gura de spaimă și câteva clipe nu izbuti să scoată un sunet. Apoi rosti o înjurătură îngrozitoare și aruncă spre mine ciocanul pe care-l ținea în mână; și, într-adevăr, suferințele mele ar fi luat sfârșit în clipa aceea, dacă n-aș fi fost ridicat chiar atunci de cei ce trăgeau de sus, astfel că ciocanul nu mă mai putu ajunge.

În clipa următoare mi-au desfăcut funia și am căzut pe punte. Lângă mine am văzut doi negri, a căror sarcină era să-i arunce pe nenorociții de sub punte în mare și în spatele lor, așezat pe un scaun, cu fața suptă de boala prin care trecuse, se afla de Garcia, care-și făcea vânt cu un *sombrero*, căci noaptea era foarte călduroasă.

M-a recunoscut de îndată în lumina lunii, care strălucea cu putere și mi-a spus:

— Ce! Ești aici și încă viu, vere? Văd că ești zdravăn; credeam că ai murit sau măcar ești pe moarte. Dacă n-ar fi fost blestemata asta de molimă, aveam eu grijă de tine! Ei, bine că până la urmă a ieșit cum trebuie – și singura mea bucurie din toată această călătorie e că am plăcerea să te trimit rechinilor. Asta mă mângâie de multe, prietene Wingfield. Așadar, ai venit peste mări ca să te răzbuni? Ei bine, sper că șederea aici ți-a plăcut. Confortul a lăsat de dorit, dar cel puțin primirea ce ți s-a făcut a fost călduroasă. Și-acum, să grăbim despărțirea. Noapte bună, Thomas Wingfield; dacă, din întâmplare, o vei întâlni pe maică-ta, spune-i din partea mea cât m-a durut c-a trebuit s-o ucid, fiind singura ființă pe care am iubit-o. Nu venisem s-o omor, cum poate ai crezut, dar m-a silit s-o fac pentru a mă salva, căci altfel n-aș mai fi trăit să mă întorc în Spania. Avea prea mult din propriul meu sânge pentru a mă lăsa să scap și se pare că același sânge curge și în vinele tale, căci altfel m-ai fi urmărit cu atâta înrâncenare răzbunarea. Ei bine, nu ți-a mers! Și se lăsă să cadă din nou în scaun, făcându-și vânt cu pălăria-i cea largă.

Chiar și atunci, deși mă aflam în pragul morții, am simțit că-mi fierbe sângele în vine la auzul vorbelor sale batjocoritoare. Într-adevăr, triumful lui de Garcia era complet. Venisem să-i dobor și care era sfârșitul? Stătea gata să mă azvârle la rechini. Totuși i-am răspuns cu toată demnitatea de care mai eram în stare.

— Sunt la cheremul tău, din păcate. Dar dacă a mai rămas în tine vreo urmă de bărbăție, dă-mi o spadă și haide să sfârșim cearta, odată pentru totdeauna. Ești slăbit de boală, știu, dar eu cum crezi că mă simt după zilele și nopțile petrecute în infernul

vostru de sub punte? Suntem în aceeași stare, de Garcia.

— Se poate, vere, dar la ce bun? Ca să fiu cinstit, lucrurile nu mi-au mers prea bine de câte ori ne-am aflat față-n față. E ciudat, dar să știi că mă tulbura presimțirea că tu-mi vei aduce sfârșitul. Este una din pricinile pentru care am căutat să plec în regiunile mai calde. Dar ca să vezi cât de nebunești sunt presimțirile, prietene! Eu mai sunt încă în viață, deși am bolit din greu și am de gând să mai trăiesc încă mult, pe când tu – iartă-mă c-o spun – ești mort de pe acum. Într-adevăr, acești doi flăcăi – și arată spre cei doi negri care profitaseră de discuția noastră ca să arunce în mare pe sclavul ridicat după mine prin tambuchi – așteaptă să pună capăt conversației noastre. Ai vreun mesaj să-mi încredințezi? Dacă-i așa, spune-l, căci timpul e scurt și cala trebuie curățată până-n zori.

— N-am nici un mesaj să-ți încredințez, dar am să-ți transmit unul din partea cuiva, de Garcia – am răspuns eu. Înainte însă de a ți-l destăinui, lasă-mă să-ți spun o vorbă. S-ar părea că ai câștigat, deși nu ești decât un ucigaș nemernic – dar poate că jocul nu s-a terminat. Temerile tale ar mai putea încă să se adevărească. E drept, sunt ca și mort, dar răzbunarea mea ar putea să nu moară o dată cu mine, căci o las pe mâna celui căruia ar fi trebuit să i-o las de la început. S-ar putea să mai trăiești câțiva ani, dar crezi că vei scăpa? Într-o zi vei muri și tu, la fel de sigur cum trebuie să mor eu în noaptea asta. Și ce va fi atunci, de Garcia?

— Ei hai, te rog – zise el și fața îi era toată numai rânjat. Cu siguranță că n-ai fost uns preot. Spuneai că ai un mesaj. Te rog să mi-l comunici, dar repede. Timpul fuge, vere Wingfield. Cine putea trimite un mesaj unui exilat ca mine?

— Isabella de Siguenza, pe care ai înșelat-o printr-o căsătorie mincinoasă și apoi ai părăsit-o – am spus eu răspicat.

Sări de pe scaun și se ridică în picioare, deasupra mea.

— Ce-i cu ea? șopti el sălbatic.

— Doar atât, că au zidit-o călugării de vie, împreună cu copilul.

— Au zidit-o de vie? Maică a îndurării! De unde știi?

— S-a întâmplat să fiu de față, atât. M-a rugat să-ți povestesc sfârșitul ei și al copilului și că a murit ascunzându-ți numele, iubind și iertând. Acesta a fost mesajul ei, dar eu mai am ceva de adăugat: fie ca să te urmărească pe veci și ea și maică-mea; fie ca să te urmărească prin viață și prin moarte, pe pământ și în iad!

O clipă își acoperi fața cu mâinile, apoi, lăsându-le în jos, căzu pe scaun și strigă spre cei doi marinari negri:

— Luați sclavul! De ce vă mișcați atât de încet?

Oamenii înaintară spre mine, dar n-aveam de gând să mă las încă pe mâna lor și voiam să-l silesc pe de Garcia să-mi împărtășească soarta. Pe neașteptate, m-am repezit spre el și, apucându-l de mijloc, l-am smuls din scaunul său. Atât de mare era puterea pe care mi-o dădeau mânia și disperarea, încât am izbutit să-l ridic până la nivelul balustradei. Dar acolo totul s-a sfârșit, căci atunci cei doi marinari negri au sărit asupra noastră și mi l-au smuls din strânsoare. Văzând că totul era pierdut, căci erau gata să mă spintece cu săbiile lor, m-am apucat de balustradă și-am sărit în mare.

Rațiunea îmi spunea că aș face bine să mă înec cât mai repede cu putință și m-am gândit să nu încerc să înot, ci să mă scufund de îndată. Dar setea de viață era mai puternică decât mine și cum am atins apa, am ieșit la suprafață și-am început să înot de-a lungul vasului. M-am ținut cât am putut în umbra lui, temându-mă să nu mă vadă de Garcia și să poruncească oamenilor să tragă în mine cu săgeți și gloanțe. L-am auzit înjurând și spunând:

— S-a dus! Și de data asta pentru totdeauna! Dar presimțirea mea era gata-gata să se adevărească. E ciudat cât de tare mă înfricoșează vederea acestui om!

Știam în adâncul inimii mele că făceam o nebunie, căci chiar dacă nu mă ataca un rechin, puteam înota cel mult vreo șase sau opt ceasuri în apa caldă, dar până la urmă tot aveam să mă duc la fund... Și-atunci la ce-mi mai folosea să lupt? Totuși înotam încet mai departe – și după murdăria și duhoarea din cala cu sclavi, apa curată și briza înviorătoare îmi cădeau bine ca o mâncare și un vin bun. Simțeam cum prind forțe în timp ce înotam. M-am depărtat vreo sută de metri și mai bine de vas și deși cu greu puteam fi văzut de pe bord, auzeam încă plescăitul leșurilor, pe măsură ce sclavii erau aruncați în apă și țipetele celor vii, în timp ce se înecau.

Mi-am ridicat capul și-am privit în jur pe întinderea apei. La o oarecare depărtare am văzut ceva plutind și-am înotat într-acolo, așteptându-mă ca fiecare clipă să fie cea din urmă, din pricina rechinilor care mișună prin aceste mări. Dar ajungând mai aproape, mi-am dat seama, spre bucuria mea, că era un butoi

mare, aruncat de pe vas și care plutea în picioare pe apă. Am ajuns lângă el și, împingându-l de dedesubt, am izbutit să-l aplec puțin, până am apucat cu mâna de marginea de sus. Am văzut că era pe jumătate plin cu turte de mălai și că fusese azvârlit pentru că mălaiul se încinsese. Greutatea turlor stricate, acționând ca un balast, ținea butoiul drept pe apă. M-am gândit că dacă aș putea intra-n butoi, aș fi câtva timp la adăpost de rechini, dar nu știam cum să mă cațăr în el.

În timp ce-mi frământam mintea, am privit din întâmplare înapoi și am văzut aripa unui rechin înălțându-se deasupra apei la nici douăzeci de metri depărtare și apropiindu-se cu repeziciune de mine. Spaima care m-a cuprins mi-a dat puterea și iscusința deznădejdiei. Trăgând în jos de muchia butoiului până când apa a-nceput să pătrundă în el, m-am apucat de amândouă părțile și, ridicându-mă în mâini, mi-am îndoit genunchii. Nici azi nu înțeleg cum am izbutit, dar în clipa următoare mă aflu în butoi, fără altă vătămare decât o gleznă julită. Dar chiar dacă aveam acum o barcă, era pe punctul de a se scufunda, căci greutatea mea și a mălaiului stricat, împreună cu apa care pătrunsese peste margine, făceau ca butoiul să nu mai iasă decât cu câteva degete deasupra apei. Mă gândeam cu groază că dacă mai intră încă puțină apă, butoiul se va scufunda. În clipa aceea am văzut aripa rechinului la nici patru metri de butoi și l-am și simțit zguduindu-se când lighioana l-a izbit cu botul.

Am început să scot cu furie apa cu mâinile și marginea butoiului se ridică încet deasupra apei. Când se înălțase cu vreo cinci degete, rechinul, înfuriat că-i scăpasem, se ridică la suprafața apei și, întorcându-se pe-o parte, începu să muște butoiul – îl auzeam cum zgârie lemnul și cercurile de fier, răsucindu-l și clătinându-l, până când am început să iau iar apă. Trebuia să scot într-una apa cu mâinile și dacă rechinul și-ar fi reînnoit atacul, aș fi fost pierdut. Dar negăsind lemnul și fierul pe gustul său, fiara s-a îndepărtat, deși i-am mai văzut din când în când aripa încă vreo câteva ceasuri după aceea. Am scos apa cu mâinile până când n-am mai fost în stare, apoi, descălțându-mi gheata, am scos apa cu ea. Și iată că marginea butoiului se ridică cam la treizeci de degete deasupra apei; atunci m-am oprit din treabă, de teamă ea nu cumva butoiul să se răstoarne. Aveam timp să mă odihnesc, dar în același timp și să-mi dau seama că toate acestea nu foloseau la nimic. Tot aveam să mor până la urmă – fie înecat, fie de sete – și mă blestemam în gând

pentru lașitatea mea, care nu făcuse decât să-mi prelungească suferințele.

M-am rugat de Dumnezeu să mă ajute și niciodată în viață n-am rostit o rugă mai fierbinte ea în ceasul acela. După ce mi-am sfârșit rugăciunea, am simțit că, într-un fel pacea și speranța coboară asupra-mi. M-am gândit că este totuși o minune că în răstimp de trei zile am reușit să scap de trei ori din primejdii cumplite, mai întâi de pe carakul ce se scufunda, apoi de molimă și moarte prin înfometare în cala de pe vasul cu sclavi și acum, chiar de-ar fi doar pentru puțin timp, de fălcile crude ale rechinului. Îmi ziceam că nu scăpasem de primejdii, care pentru atâția alții fuseseră fatale, ca să pier până la urmă în chip jalnic. Și, în disperarea mea, am început să sper, într-un moment când speranța era doar nebunie; dar n-aș putea spune dacă această ușurare îmi era trimisă de sus sau dacă, fiindcă eram viu în clipa aceea, nu puteam crede că în curând voi fi mort.

Dar cel puțin mi-a revenit curajul și am putut gusta chiar frumusețea nopții. Marea părea lină ca un lac, nici o adiere nu-i tulbura oglinda și după ce luna a apus, mii de stele, de o strălucire cum nu văzusem nicicând în Anglia, împânzirea cerul. În cele din urmă, stelele au pâlit și zorile au început să se aprindă la răsărit, urmate de primele raze de soare. Dar o dată cu răsăritul o pâclă groasă se lăsă pe fața liniștită a mării, de nu mai puteam vedea nici la cincizeci de metri în jurul meu, stăruind un ceas și mai bine. Când soarele s-a ridicat și pâcla s-a risipit, am constatat că mă depărtasem bine de vas, ale cărei catarge abia le mai zăream, din ce în ce mai mici, până când au dispărut cu totul. Fața mării se limpezise, în afară doar de un singur loc, unde atârna un nor gros de vapori și nu puteam înțelege de ce acolo rămânea și în altă parte nu. Apoi razele soarelui s-au încins și suferințele mele au reînceput, căci, în afară de înghițiturile de rachiu de pe vas, nu luasem o picătură în gură de o zi și-o noapte. Nu voi zugrăvi amănunțit toate suferințele îndurate; voi spune doar că acela care n-a stat niciodată ceasuri după ceasuri într-un butoi, cu capul gol și ars de sete, sub căldura toridă a soarelui tropical ce se revarsă peste el, fiind reflectată și de luciul apei, cu greu și le poate închipui. Cu timpul, am simțit o slăbiciune și o amețală și abia puteam să mă țin să nu cad în mare; în cele din urmă m-a cuprins un fel de toropeală, sau chiar un leșin, din care am fost trezit de țipetele unor păsări și de zgomotul unei căderi de apă. Am deschis ochii și, spre uimirea și

plăcerea mea, am văzut că ceea ce luasem drept un nor de ceață era de fapt pământul și că pluteam cu repeziciune, luat de flux, spre gura unui râu larg. Țipetele păsărilor veneau de la niște stoluri mari de pescăruși care zburau deasupra bancurilor de pești în căutare de mâncare la întâlnirea apelor dulci cu cele sărate. În timp ce priveam, am văzut un pescăruș apucând un pește ce nu cântărea mai puțin de un kilogram și jumătate și încercând să-l ridice. Nereușind, l-a izbit cu ciocul în cap până l-a omorât, după care a-nceput să ciugulească repede din el. În clipa aceea, valurile m-au împins într-acolo și m-am grăbit să apuc peștele. Oricât ar părea de îngrozitor, trebuie să spun că am înfulecat peștele crud și că niciodată n-am mâncat cu mai multă poftă și n-am găsit vreun fel de mâncare mai gustoasă.

După ce-am înghițit cât am putut, fără a avea însă apă ca să-mi astâmpăr setea, am pus ce mai rămăsese din pește în buzunarul hainei și am început să cercetez valurile care se izbeau de pragul de nisip de la gura râului. Mi-am dat seama că nu-l voi putea trece stând în butoiul meu, așa încât m-am grăbit să-l răstorn și să mă urc călare pe el. Curând eram în mijlocul valurilor și cu greu am izbutit să mă țin de butoi, în timp ce fluxul mă purta înainte. În jumătate de ceas trecusem de valuri și mă aflam la gura marelui fluviu. Acum norocul mi-a fost din nou prielnic, căci am găsit o scândură plutind pe apă, pe care am folosit-o ca padelă. Așa am izbutit să cârmesc butoiul spre țărm, care, pe măsură ce mă apropiam, apărea tivit de trestii dese, printre care se înălțau pilcuri de copaci înalți și mândri, cu ciorchini de nuci mari în frunzișul lor. Am ajuns la țărm fără alt necaz, după ce petrecusem vreo zece ceasuri în butoi. Am avut mare noroc că am ajuns, căci prin fluviu mișunau niște reptile îngrozitoare, numite crocodili de unii, iar de alții – aligatori. Pe atunci, însă, nu știam nimic despre ei.

Am pășit pe țărm la timp, căci înainte de a pune bine piciorul pe pământ a început refluxul și curentul mă trăgea din nou cu putere spre largul mării, de unde fără îndoială că nu m-aș mai fi întors niciodată. În ultimele zece minute am luptat într-adevăr din răputeri ca să împing butoiul spre mal. În cele din urmă, când am văzut că apa nu era mai adâncă de un metru, m-am lăsat să alunec de pe el și am mers pe fundul apei până la mal, unde m-am aruncat jos sfârșit de oboseală, mulțumind lui Dumnezeu că mă apăraseră până atunci într-un chip atât de miraculos. Numai că setea, care devenise mai sălbatică decât

oricând, nu mi-a dat pace prea multă vreme, așa încât m-am ridicat clătinându-mă și-am luat-o de-a lungul fluviului, până am dat de o baltă unde se adunase apă de ploaie dulce și bună la gust. Am băut plângând de bucurie, am băut până când n-am mai putut și-i las pe cei care s-au aflat într-o împrejurare asemănătoare să-și amintească ce înseamnă atunci apa, căci nu se poate exprima în cuvinte. După ce-am băut și mi-am spălat sarea de pe față și de pe trup, ara scos ce mai rămăsese din peștele pe care-l smulsesem pescărușului și-am mâncat cu mare poftă. Astfel înviorat, m-am trântit la pământ să dorm în umbra unui tufiș cu flori albe, căci eram ostenit de moarte.

Când am deschis din nou ochii era noapte – și fără-ndoială c-aș fi dormit încă multe ceasuri, de n-ar fi fost mâncărimea și durerea cumplită pe care-o simțeam pe tot trupul. Până la urmă am sărit în picioare, ocărind disperat. La început nu mi-am dat seama ce anume-mi pricinuisese chinul, dar în curând am văzut că văzduhul era înțesat de niște gânganii asemănătoare musculițelor, care bâzâiau și zumzăiau în jurul meu, iar când mă pișcau îmi sugeau sângele și-și lăsau în loc otrava. Gânganiilor astea îngrozitoare spaniolii le spun *mosquitoes*. Dar nu erau numai din acestea, ci sute de alte feluri, nu mai mari decât o gămălie de ac, care se agățaseră de mine ca buldogii de ursul hărțuit, vârându-și capetele sub pielea mea, ce se umfla pe dată și se infecta. Astora, spaniolii le zic *garrapatas*, dar eu cred că erau pui de căpușă. Mai erau și altele, prea numeroase pentru a le mai aminti, de toate formele și mărimile, având însă însușirea comună de a pișcă și de a fi veninoase. Înainte de a se lumina de ziuă, mâncărimea înțepăturilor mă făcuse aproape să înnebunesc, căci nu puteam să găsesc în nici un chip ușurare. Spre zori m-am dus și m-am întins în apă, gândind că-mi voi alina astfel suferințele, dar nu stătusem nici zece minute, când am văzut ridicându-se din mâlul de lângă mine un crocodil uriaș. Am sărit pe mal înspăimântat de moarte, căci niciodată nu mai văzusem un animal atât de cumplit și de hidos, pentru a cădea din nou în mijlocul roiului aceluia de creaturi înaripate și târătoare, oare mă așteptau cu zecile de mii.

Dar destul despre aceste gânganii blestemate!

CAPITOLUL XIII

PIATRA DE SACRIFICIU

În cele din urmă a sosit dimineața, care m-a găsit într-o stare jalnică, cu fața umflată cât un dovleac de veninul țânțarilor și nici celelalte părți ale trupului nu erau într-o stare mai bună. Nu puteam sta locului liniștit din pricina mâncărimii, ci trebuia să alerg și să sar ca un smintit. Și unde era să alerg, prin mlaștina uriașă, în care nu se vedea nici urmă de adăpost sau de ființe omenești. Neștiind încotro s-o iau și fiind nevoit să mă mișc mereu, am urmat malul fluviului, tulburând în drumul meu numeroși crocodili și șerpi scârboși. Știam că nu voi putea trăi multă vreme cu tot trupul arzându-mi de înțepături veninoase și eram hotărât să alerg înainte până când voi cădea jos în nesimțire și moartea va pune capăt chinurilor.

Am mers așa un ceas și mai bine, până când am ajuns într-un loc fără tufișuri și trestii. Pe bucata asta pustie am țopăit și am jucat pe loc, izbind cu mâinile-mi umflate țânțarii ce bâzâiau în jurul capului. Acum sfârșitul nu era departe, căci eram sleit și pe punctul de-a cădea, când deodată am zărit o ceată de oameni cu pielea întunecată și îmbrăcați în veșminte albe. Pe apă, chiar lângă mal, se aflau câteva canoe pline cu tot felul de mărfuri; pescuiseră, după câte se părea, până acum și tocmai se așezau la masă. De iodată ce în au zărit, au scos niște strigăte într-o limbă necunoscută și apucând armele de lângă ei – arcuri, săgeți și măciuci de lemn. Presărate cu cioburi de sticlă de cremene – s-au îndreptat spre mine amenințător. Am ridicat mâinile, cerșindu-le în durarea; văzându-mă neînarmat și într-o stare atât de jalnică, au lăsat jos armele și au prins să-mi vorbească. Am clătinat din cap, arătând că nu înțelegeam ce spun, făcând semn cu degetul mai întâi spre mare, apoi spre mădularele-mi umflate. Au dat din cap, iar unul dintre ei s-a dus spre o canoe și a venit cu o alifie de culoare închisă, cu miros aromatic. Apoi m-au îndemnat prin semne să-mi scot ce mai rămăsese din hainele de pe mine – a căror croială părea să-i nedumerească foarte. După ce m-am dezbrăcat, mi-au uns trupul cu alifia a cărei atingere îmi

aducea o binecuvântată ușurare a mâncărimilor și arsurilor atât de chinuitoare; mai mult, mirosul alifiei nu era, pe placul insectelor, căci după aceea m-au lăsat aproape cu totul în pace.

După ce m-au uns, mi-au dat de mâncare pește prăjit și turte de mălai, cinstindu-mă apoi cu o băutură fierbinte cu gust minunat, acoperită eu o spumă de culoare închisă, despre care am aflat mai târziu că era *ciocolată*. În timp ce mâncam, s-au sfătuit în șoaptă și pe urmă m-au condus într-una din canoe, arătându-mi prin semne să mă lungesc pe rogojini. M-am supus și alți trei dintre ei au venit lângă mine, căci barca era destul de mare. Unul dintre ei, un bărbat foarte grav, cu chipul și înfățișarea blândă, despre care mi-am închipuit că era mai marele lor, s-a așezat în fața mea, ceilalți doi luând loc la prova și la pupa bărcii și-au început să vâslească. Am pornit urmași de alte trei canoe și după ce-am parcurs mai puțin de o milă, o mare oboseală a pus stăpânire pe mine și am adormit.

M-am trezit odihnit, după ce domnisem mai multe ceasuri la rând; soarele apunea și-am fost uimit să văd că omul cu înfățișarea gravă, tovarășul meu de canoe, veghea asupra somnului meu și mă apăra de țăntări cu o ramură încărcată de frunze. Bunătatea lui părea a voi să-mi arate că nu eram în primejdie. Cu temerile astfel risipite, am început să mă întreb în ce țară ciudată nimerisem și cine puteau fi locuitorii ei. M-am lăsat însă repede păgubaș, căci n-aveam pe ce mă bizui și m-am apucat să cercetez priveliștea din jur. Acum urcam în sus pe un râu mai mic decât cel pe malurile căruia fusesem aruncat și ieșiserăm din mijlocul mlaștinilor. De fiecare parte se întindea pământ neted, sau mai bine-zis care se prea poate să fi fost neted, căci era acoperit cu niște copaci uriași, mai mari decât tot ce văzusem vreodată, unii dintre ei de o frumusețe neîntrecută. Pe copaci se cățărau liane, care atârnau ca niște funii chiar și de pe ramurile cele mai înalte și pretutindeni creșteau nenumărate plante ciudate, cu flori minunate, care păreau să se agațe de scoartă la fel ca mușchiul de zid. Printre ramuri se zăreau păsări în culori vii, cu glasuri țipătoare, precum și maimuțe care lătrau la noi și sporovăiau în timp ce treceam.

Când soarele începuse să scapete peste această priveliște nouă și necunoscută, canoele ajunseră la un debarcader de scânduri, unde ne-am dat jos. Apoi întunericul a coborât brusc, așa că tot ce am mai putut vedea a fost că eram condus de-a lungul unui drum pietruit. În curând ara ajuns la o poartă și,

socotind după câinii care lătrau și mulțimea de oameni ce se îmbulzeau în jurul nostru, mi-am zis că intram într-un oraș. Într-adevăr, trecând prin ea, am luat-o pe o uliță lungă, străjuită de case de fiecare parte. În pragul ultimei case, însoțitorul meu s-a oprit și, luându-mă de mână, m-a dus într-o sală lungă, cu tavanul scund, luminată cu opaițe de lut ars. Câteva femei i-au ieșit înaintea și l-au sărutat, iar altele, pe care le-am socotit a fi slujnice, l-au salutat atingând podeaua cu o mână. În scurt timp, însă, toți ochii erau îndreptați asupra mea și întrebările prinseră să curgă, din păcate eu rămânând eu totul neștiutor asupra înțelesului lor.

S-au săturat însă curând de privit și atunci a fost adusă cina, compusă din multe feluri ciudate; m-au poftit și pe mine la masă, ceea ce am și făcut, așezându-mă pe o rogojină și mâncând din farfurii așezate direct pe pământ de femeile din casă. Una dintre ele, o fată care le întrecea cu mult pe celelalte în drăgălășenie, deși nici una nu era urâtă la vedere, mi-a atras mai cu seamă privirile. Tânăra era oacheșă bine, dar avea trăsăturile armonioase și ochi foarte frumoși. Era înaltă și dreaptă, iar blândețea chipului se adăuga la farmecul frumuseții. O amintesc aici din două pricini – mai întâi, pentru că m-a scăpat o dată de la sacrificiu și altă dată de la tortură și apoi pentru că nu era alta decât femeia care avea să fie cunoscută mai târziu ca Marina, iubita lui Cortez, fără al cărei ajutor cuceritorul spaniol n-ar fi pus niciodată mâna pe Mexic. Dar în clipele acelea, ea nici nu bănuia că îi era sortit să aducă jugul crud al spaniolilor asupra țării sale, Anahuac.

De cum am intrat, mi-am dat seama că Marina (așa cum o voi numi mereu, căci numele ei indian este prea lung) era înduioșată de starea mea nenorocită, făcând tot ce-i sta în putință pentru a mă apăra de curiozitatea celorlalți și îngrijindu-se de tot ce aveam nevoie. Ea a fost aceea care mi-a adus apă să mă spăl și un veșmânt curat de pânză în locul hainelor mele zdrențuite și murdare, precum și o pelerină din pene strălucitoare cu care să-mi acopăr umerii.

Odată cina terminată, mi s-a dat o rogojină pe care să mă pot întinde noaptea într-o mică încăpere și acolo m-am culcat pe jos, zicându-mi că, deși s-ar putea să fiu pierdut pe veci pentru lumea mea, căzusem cel puțin în mijlocul unui popor blând și binevoitor și mai cu seamă care nu părea să fie sălbatic. Un lucru totuși mă tulbura: descoperisem că, deși se purtau bine cu mine,

mă socoteau probabil prizonier, căci un bărbat înarmat cu o sulită de aramă dormea pe pragul odăitei mele. Înainte de a mă întinde pe jos, am privit printre gratiile de lemn, care erau nelipsite aici la ferestre și am văzut că locuința fusese clădită la marginea unei piețe mari, în mijlocul căreia se înălța o piramidă imensă, de treizeci de metri și mai bine. În vârful piramidei se afla o clădire de piatră, despre care mi-am închipuit că este un templu și în fața clădirii ardea un foc. Minunându-mă la ce-ar putea sluji această construcție măreață și întrebându-mă în cinstea cărei credințe fusese înălțată, am adormit.

A doua zi aveam să aflui.

Aici s-ar cuveni să spun, ceea ce n-am aflat decât abia mai târziu, că mă aflu în orașul Tobasco, capitala uneia din provinciile de sud ale Anahuacului, situată la o depărtare de câteva sute de mile de capitala țării, Tenochtitlan, sau Mexico, Fluviul pe malul căruia fusesem aruncat de flux era Rio de Tobasco, unde în anul următor avea să debarce Cortez. Iar gazda mea, sau mai bine zis cel care mă capturase, era *el cacique*, sau căpetenia din Tobasco, același om care mai târziu avea să i-o dăruiască pe Marina lui Cortez. E limpede dar că, în afară de un oarecare Aguilar, care, împreună cu câțiva tovarăși de-ai săi, naufragiasse pe coasta Yucatanului cu șase ani mai înainte, am fost primul alb care a trăit vreodată printre indieni. Cât despre Aguilar, el a fost salvat de Cortez, în timp ce tovarășii săi au fost cu toții jertfiți lui Huitzel, cumplitul zeu al războiului din această țară. Indienii auziseră însă despre spanioli și priveau spre ei cu o teamă superstițioasă, căci cu un an înaintea sosirii mele, hidalgul Hernandez de Cordova debarcase pe coasta Yucatanului și purtase câteva lupte cu băștinașii și chiar în anul sosirii mele, cu puțin timp înainte, Juan de Grigalva se oprise la gurile aceluiași râu Tobasco. Așa că au crezut și despre mine că aș face parte din această nouă națiune a *teulilor*, cum le ziceau indienii spaniolilor și deci dușman, de al cărui sânge zeii lor erau însetați.

M-am trezit în zori întremat după o noapte de somn și după ce m-am spălat și mi-am pus veșmintele de pânză de în care-mi fuseseră date, am intrat în sala cea mare, unde mi s-a adus să mănânc. Abia terminasem masa, când cel ce mă prinsese, *el cacique*, a intrat însoțit de doi bărbați, a căror vedere mi-a umplut inima de spaimă. Înfățișarea lor era sălbatică, îngrozitoare; purtau haine negre, pe care se aflau brodate cu

roșu niște semne tainice, iar părul lor lung și încâlcit era împletit și năclăit cu o unsoare ciudată. Acești oameni, la care toți cei de față, chiar și căpetenia lor, *el cacique*, păreau să privească cu mare respect, s-au uitat la mine cu o privire cruntă, care a făcut să-mi înghețe sângele în vine. Într-adevăr, unul din ei a întins mâna și mi-a sfâșiat veșmântul alb; apoi punându-și mâna murdară pe inima mea, care bătea destul de iute, i-a numărat bătăile cu glas tare, în vreme ce al doilea dădea din cap la vorbele lui. Mai târziu am aflat că spusese despre mine că aș fi foarte puternic.

Privind la fețele celor din jur ca să aflu ce însemnau toate acestea, ochii mei i-au întâlnit pe aceia ai Marinei și am văzut în ei ceva ce nu mi-a mai lăsat nici o îndoială. Groaza și mila erau întipărite în ochii ei și am știut că mă amenință o moarte cumplită. Înainte de a putea face ceva, înainte chiar de a putea gândi, am fost apucat de preoți, sau *pabas* cum îi numesc indienii și târât afară din odaie. După noi au ieșit toți cei din casă, în afară de Marina și de *el cacique*. Apoi m-am pomenit în piață - o întindere mare și pătrată, mărginită de case mândre, din piatră și var, iar unele de pământ. Piața se umplu repede de o gloată mare de oameni, bărbați, femei și copii, care mă priveau ținută în timp ce mă îndreptam spre piramida în vârful căreia ardea focul. Când am ajuns la picioarele piramidei, am fost dus într-o odăiță săpată în grosimea ei și acolo hainele mi-au fost smulse de pe trup de alți preoți. Am rămas gol, numai cu o pânză în jurul șoldurilor și o cunună de flori, în culori aprinse, pe cap. În odăița mai erau încă doi bărbați, aceștia însă indieni și mi-am dat seama după groaza de pe fețele lor că și ei erau sortiți morții.

Îndată după aceea, o tobă începu să bată sus, deasupra noastră și atunci am fost luați și așezați într-o procesiune de mulți preoți, eu aflându-mă în fruntea celor ce urmau să fie jertfiți. Preoții au intonat un cântec religios și așa am început să urcăm piramida, pe un drum ce se răsucea de jur împrejurul ei, sfârșindu-se pe platforma din vârf, care putea să măsoare cam vreo patruzeci de pași în lung și tot atâția în lat. Priveliștea ce se așternea la picioarele noastre era plină de măreție, dar în ceasul acela aproape că n-am văzut nimic, neavând gândul la priveliști, oricât de plăcute ar fi fost ele. În fața noastră, pe platformă, se ridicau două turnuri de lemn, cam de vreo cincisprezece metri. Erau templele lui Huitzel, Zeul Războiului și Quetzal, Zeul Văzduhului, ale căror chipuri hidoase săpate în piatră rânjeau

spre noi prin ușile deschise. În fiecare dintre temple se vedeau mici altare și pe altare se aflau talere de aur, cu inimile celor jertfiți cu o zi mai înainte, iar pardoseala templelor era acoperită cu tot soiul de murdării. În fața templelor se înălța altarul eu focii! Veșnic, înaintea căruia se afla o lespede de marmură neagră cu spinarea arcuită, cam de mărimea unei mese de han, precum și o piatră mare, cioplită în forma unei roți, măsurând cam trei metri în curmeziș și cu un inel de aramă în mijloc.

Toate aceste amănunte mi le-am amintit mai târziu, deși în clipa aceea aproape că nici nu le-am văzut, căci abia ajuns pe platformă, am fost apucat și târât spre piatra în formă de roată. Aici, o cingătoare de piele mi-a fost legată în jurul mijlocului și prinsă de inel printr-o funie, destul de lungă ca să-mi îngăduie să ajung până la muchia ei, dar nu mai de parte. Apoi mi s-a dat o sulică cu vârful de cremene, așa cum li s-au dat și celor doi captivi care mă însoțeau. Mi s-a arătat prin semne că trebuia să mă lupt cu ei. Aceia trebuind să sară pe piatră, iar eu străduindu-mă s-o apăr. Mi-am zis atunci că dacă aș izbuti să-i ucid pe bieții nenorociți, poate că mi s-ar da drumul. Și astfel, pentru a-mi salva viața, m-am pregătit să le-o iau pe-a lor. Mai marele preoților a făcut un semn, poruncindu-le celor doi oameni să sară pe piatră, dar aceștia erau atât de înspăimântați, încât nici nu s-au mișcat. Atunci preoții s-au apucat să-i biciuiască cu cingătorile pe piele, până când, urlând de durere, bieții de ei s-au repezit în cele din urmă spre mine. Unul din ei a ajuns lângă piatră și a sărit pe ea, dar chiar în clipa aceea i-am străpuns brațul cu sulică. Îndată și-a aruncat arma și-a luat-o la goană, urmat de celălalt. Era limpede că nu aveau nici o poftă să se lupte și nici chiar biciul nu i-ar mai fi putut face să mă înfrunte iar.

Văzând că nu le pot insufla curaj, preoții au hotărât să sfârșească cu ei. În mijlocul unui zgomot asurzitor de tobe ce băteau și cântece, cel pe care-l izbisem fu apucat și târât spre lespede de marmură cu spinarea arcuită – care era de fapt o piatră de sacrificiu – întins pe lespede cu pieptul în sus și ținut de cinci preoți, doi apăsându-i brațele, doi picioarele și unul capul. Apoi căpetenia preoților, cel care-mi pipăise inima, își puse o mantie roșie, rosti un fel de rugăciune și, ridicând un cuțit încovoiat, din obsidian¹⁸ (sau *itztli* cum îi spuneau ei), spintecă pieptul sărmanului nenorocit dintr-o singură lovitură, săvârșind străvechea jertfă către soare.

¹⁸ Sticlă vulcanică.

În vremea asta, întreaga mulțime din piața de la picioarele templului, sub privirile căreia se desfășurase acest spectacol sângeros, se prosternă în genunchi, până când inima celui jertfit fu aruncată în tipsia de aur din fața statuii zeului Huitzel. După care preoții cei cruzi apucară leșul, îl purtară cu strigăte până la marginea piramidei, sau *teocalli* și-l rostogoliră în jos pe marginea povârnită. Jos, leșul a fost ridicat și dus de câțiva oameni care așteptau, dar unde și pentru ce nu știam încă pe atunci.

Îndată după prima jertfă a fost întins pe piatră celălalt osândit și pieptul i-a fost spintecat, iar gloata s-a prosternat ca și mai înainte. Atunci mi-a venit și mie rândul. M-am simțit apucat și dus și mi-am pierdut cunoștința, revenindu-mi numai când m-am pomenit întins pe piatra cea blestemată, cu preoții care îmi apăsau brațele, picioarele și capul, astfel ca pieptul să stea încordat, cu pielea întinsă ca o tobă, în timp ce deasupra-mi se profila chipul drăcesc al preotului în mantia roșie, cu cuțitul de obsidian în mână. Nu voi uita niciodată chipul său blestemat, setos de sânge și nici licărirea din ochi în timp ce-și dădea pe spate șuvițele de păr împletit. Dar n-a lovit imediat, ci a stat parcă desfătându-se, în timp ce mă înțepa ușor cu vârful cuțitului. Mi s-a părut că am zăcut întins astfel ani întregi, cu preotul acela ținându-mi inima și potrivindu-și cuțitul, dar în cele din urmă, prin ceața care îmi acoperea ochii, am zărit cuțitul sclipind în sus. Am știut atunci că-mi sosise ceasul – când iată că o mână prinse brațul în aer și-l ținu și-am auzit un glas vorbind în șoaptă.

Se pare că cele ce i-au fost spuse nu i-au plăcut preotului, căci deodată a scos un urlat puternic și s-a repezit să mă ucidă; brațul i-a fost însă prins din nou, chiar când voia să repeadă cuțitul în jos. Atunci s-a retras în templul zeului Quetzal, iar eu am rămas o vreme pe piatra de sacrificiu, îndurând chinurile a o mie de morți, căci îmi închipuiam că voiau să mă tortureze înainte de moarte și că de asta îmi amânase sfârșitul.

Zăceam întins, cu soarele nemilos bătându-mi pieptul, în timp ce de jos se auzea murmurul slab al miilor de oameni care nu înțelegeau ce se petrece. Și cum stăteam întins pe patul acela îngrozitor, întreaga viață mi s-a perindat prin față; sute de lucruri mărunte pe care le uitasem mi-au revenit în minte și, o dată cu ele, amintiri din copilărie, jurământul făcut tatălui meu, sărutul și vorbele de despărțire ale iubitei mele Lily, chipul lui de Garcia în

timp ce eram azvârlit în mare, moartea Isabellei de Siguenza și, în cele din urmă, o întrebare nelămurită asupra pricinilor cruzimii fără margini a tuturor preoților!

Am auzit, în sfârșit, niște pași și am închis ochii, căci nu mai puteam îndura vederea cuțitului aceluia îngrozitor. Dar, minune! Nici un cuțit n-a coborât asupra pieptului meu. Am simțit că mâinile îmi erau dezlegate și că eram ridicat în picioare, poziție în care nu mai nădăjduiam să stau vreodată. Am fost dus apoi, căci nu puteam să umblu, până la marginea piramidei și acolo cel care ar fi trebuit să fie ucigașul meu, preotul cel mare, strigă ceva către gloata de jos, făcând-o să murmure ca o pădure mișcată de vânt, apoi mă prinse cu brațele-i mânjite de sânge și mă sărută pe frunte. În clipa aceea l-am zărit pe cel care mă prinsese și anume pe *el cacique*: stătea lângă mine, grav, curtenitor și zâmbitor. Așa cum zâmbise când m-a dat pe mina preoților, tot astfel zâmbea și acum, când mă lua înapoi. După asta m-au spălat, m-au îmbrăcat și m-au dus în sanctuarul zeului Quetzal, unde am stat față în față cu imaginea lui hidoasă, privind țință spre tipsia de aur pe care ar fi trebuit să-mi primească inima, în timp ce preoții ar fi rostit rugăciuni. Pe urmă am fost ajutat să cobor drumul în spirală al piramidei până am ajuns la picioarele ei, unde cel care mă prinsese, *el cacique*, mă luă de mână și mă duse printre oamenii care mă priveau acum, pare-se, cu un fel de stranie venerație.

Prima ființă pe care am zărit-o când am ajuns în casă a fost Marina, care mă privea și murmură înduioșată niște vorbe, fără ea eu să le înțeleg. Apoi mi s-a îngăduiut să mă duc în odaia mea și acolo am zăcut restul zilei, aproape bolnav după toate câte îndurasem. Nimerisem cu adevărat într-o țară a diavolilor!

Și acum voi povesti cum am ajuns să fiu salvat de la moarte. Marina a nutrit de la început o oarecare afecțiune pentru mine și s-a înduioșat de soarta care mă aștepta; având o minte foarte isteată, a găsit o cale să mă scape. După ce am fost luat și dus spre a fi sacrificat, a vorbit cu *el cacique*, stăpânul ei, amintindu-i că Montezuma, împăratul Anahuacului, era îngrijorat, după cum știa oricine, din cauza acestor *teuli*, sau spanioli și dorea tare mult să vadă unul. Cum fără îndoială eram un *teul*, i-a spus ea, era incredințată că Montezuma va fi tare mâniat dacă voi fi jertfit într-un oraș îndepărtat, în loc să-i fiu trimis să mă jertfească el, dacă va crede de cuviință.

La aceasta, *el cacique* i-a răspuns că vorbele-i erau înțelepte,

dar că ar fi trebuit să i le spună mai înainte, căci acum preoții puseseră stăpânire pe mine și era slabă speranță să mă mai poată scoate din ghearele lor.

— Ba de loc – i-a răspuns Marina. Iată ce va trebui să le spui: Quetzal, zeul căruia urmează să i se ofere acest *teul*, a fost un om alb¹⁹ și s-ar putea prea bine ca omul acesta să fie unul din copiii săi. Îi va plăcea oare zeului să i se ofere propriul său copil? Și chiar dacă zeul nu se va supăra, Montezuma va fi sigur furios și se va răzbuna pe tine și pe preoți.

Ascultând-o, *el cacique* și-a dat seama că Marina are dreptate și, grăbindu-se spre *teocalli*, a prins cuțitul chiar în clipa când preotul îl repezea asupra pieptului meu. La început, căpetenia preoților s-a mâniat și a strigat că era un sacrilegiu, dar când *el cacique* i-a spus gândul său, a înțeles că ar fi mai bine să nu-și atragă mânia lui Montezuma. Așa am fost eliberat și condus în templu, iar când am ieșit, preotul, sau *paba*, a vestit poporului că eram unul din copiii zeului. Și aceasta a fost pricina pentru care – atunci și mai târziu – m-au privit toți cu atâta respect.

¹⁹ Quetzal, sau mai corect Quetzalcoatl, era divinitatea despre care se spune că i-ar fi învățat pe băștinașii din Anahuac toate meșteșugurile folositoare, ca și știința cârmuirii țării. Quetzal, care avea pielea albă și părul negru, a pornit în cele din urmă de pe țărmurile Anahuacului către țara fabuloasă a Tlapallanului, într-o corabie făcută din piei de șarpe. Dar înainte de a pleca a făgăduit că se va întoarce din nou, împreună cu numeroși copii. Aztecii n-au uitat făgăduiala, aceasta fiind, în mare măsură, pricina pentru care spaniolii au izbutit să cucerească țara, căci se credea că ei ar fi urmașii zeului. S-ar putea ca acest Quetzalcoatl să fi fost un norvegian! Vezi *Saga* lui Eric cel Roșu și cea a lui Thorfinn Karlsefne, (n.a.).

CAPITOLUL XIV

SALVAREA LUI GUATEMOC

După această zi înspăimântătoare, locuitorii orașului Tobasco s-au purtat bine cu mine. Îmi spuneau *teului* sau spaniolul și nu se mai gândeau să mă jertfească zeilor, ci, dimpotrivă, m-au îmbrăcat, mi-au dat să măncânc ce-mi poftea inima și m-au lăsat să hoinăresc pe unde-mi plăcea, deși întotdeauna sub paza unor străjeri care ar fi plătit cu viața dacă aș fi fugit.

Am aflat că a doua zi după ce fusesem salvat din mâinile preoților, trimiseseră soli la Montezuma, marele împărat, făcându-i cunoscută povestea prinderii mele și întrebând care-i erau poruncile în privința mea. Dar drumul până la Tenochtitlan era lung și-au trecut multe săptămâni până să se întoarcă solii, între timp, mi-am petrecut zilele învățând limba maya și câteva din aceea a aztecilor, pe care le deprindeam vorbind cu Marina și cu ceilalți. Căci Marina nu era din Tobasco, fiind născută în Painalla, la granița de sud-est a imperiului. Dar maicăsa o vânduse unor neguțători, pentru ca moștenirea Marinei să treacă unui alt copil al ei, dintr-o a doua căsătorie – și astfel fata ajunsese sclavă în casa căpeteniei din Tobasco.

Am învățat de asemeni câte ceva din istoria și obiceiurile lor, ca și din scrierea în imagini a acelei țări și descifrarea ei; pe de altă parte, mi-am câștigat faima unei mari îndemânări în arta leuirii, cei din Tobasco ajungând cu timpul să creadă că eram într-adevăr un urmaș al lui Quetzal, zeul cel bun. Și cu cât aflam mai multe despre acest popor, cu atât îl înțelegeam mai puțin. În multe privințe era asemenea oricărei alte națiuni cunoscute din lumea noastră. Nimeni nu era mai îndemnatic ca ei la meșteșuguri, puțini se pricep mai bine la duratul clădirilor și mai puțini încă se pot lăuda cu legi mai drepte. Pe lângă aceasta erau curajoși și răbdători. Dar religia lor era aceea care făcea copacul să putrezească chiar de la rădăcină, învățăturile ei erau frumoase și semănau în multe privințe cu ale noastre, cum ar fi taina botezului, dar am arătat mai înainte unele dintre ritualurile ei. Și totuși, dacă stai să te gândești, e oare mai crud să-i

jertfești pe semenii tăi zeilor, decât să-i torturezi sub bolțile Simțului Oficiu sau să-i îngropi de vii în zidurile mănăstirilor?

După o lună petrecută în Tobasco învățasem destul de bine limba lor pentru a putea vorbi cu Marina, de care m-a legat o strânsă prietenie, dar nu mai mult. Ea a fost aceea care mi-a împărtășit cele mai multe cunoștințe și tot ea m-a învățat cum să mă port pentru a nu fi în primejdie. În schimb, i-am dezvăluit și eu câte ceva din religia creștină, din obiceiurile europenilor și tocmai cunoștințele acestea, căpătate de la mine, au făcut-o mai târziu atât de folositoare spaniolilor și au pregătit-o să le primească religia, ajutând-o să înțeleagă felul de a fi al oamenilor albi.

Am rămas patru luni și mai bine în casa lui *el cacique* din Tobasco, care până la urmă a împins atât de departe bunătatea față de mine, încât mi-a oferit propria-i soră de nevastă. I-am respins cât mai blând cu putință propunerea și tare s-a mai minunat, căci fata era într-adevăr frumoasă. Ce să mai spun, s-au purtat atât de bine cu mine, încât dacă inima nu mi-ar fi fost dată și nu m-ar fi dezgustat ritualurile groaznice ale religiei lor, pe care eram silit să le văd aproape zilnic, aș fi putut ajunge să iubesc acest neam de oameni – blânzi, îndemânatici și harnici.

În cele din urmă, după vreo patru luni, solii s-au întors de la curtea lui Montezuma, cu o mare întârziere din cauza râurilor revărsate și a altor peripeții. Și ca să arăt câtă însemnătate dădea Montezuma prinderii mele și cât de dornic era să mă vadă în capitala țării, voi spune că l-a trimis pe propriul său nepot, pe prințul Guatemoc, ca să mă aducă, împreună cu o numeroasă escortă de războinici.

Nu voi uita niciodată prima mea întâlnire cu prințul, care mai târziu mi-a devenit tovarăș drag și frate de arme. Când a sosit escorta, eram plecat din oraș cu arcul și săgeata, la o vânătoare de cerbi. Aveam o asemenea îndemânare în mânuirea lor, încât îi înmărmuream pe toți indienii, care n-aveau de unde ști că de două ori ieșisem primul la întrecerile cu arcul din Bungay. A fost trimis un sol să ne anunțe și ne-am întors imediat, aducând și cerbul. Ajungând în curtea casei lui *el cacique*, am găsit-o plină de războinici îmbrăcați în haine strălucitoare și printre ei unul mai mândru decât toți. Era tânăr, foarte înalt și lat în umeri, cu chip frumos și ochi de vultur, întreaga-i înfățișare inspirând măreția și autoritatea. Avea pe piept o platoșă de aur, peste care

atârna o mantie de pene strălucitoare, potrivite cu multă îndemânare în fâșii de diferite culori. Pe cap purta o cască de aur, deasupra căreia se înălța însemnul imperial, un vultur stând pe un șarpe, făurit din aur și nestemate. Pe brațe și sub genunchi avea brățări de aur și pietre scumpe, iar în mână ținea o sulită cu lama de aramă. Era înconjurat de mulți nobili, îmbrăcați în veșminte oarecum asemănătoare, doar că cei mai mulți purtau o vestă de bumbac vătuită în locul platoșei de aur și un panaș din pene de păsări, bătut cu nestemate, în locul simbolului împărătesc.

Acesta era Guatemoc, nepotul lui Montezuma, devenit apoi ultimul împărat al Anahuacului. De îndată ce l-am văzut, l-am salutat după obiceiul indian, atingând pământul cu mâna dreaptă, pe care am ridicat-o apoi la frunte. Dar Guatemoc, după ce m-a cercetat cu privirea, așa cum stăteam, cu arcul în mână, îmbrăcat în costumul meu simplu de vânătoare, a zâmbit deschis și a zis:

— Nu mă îndoiesc, *teulule*, după câte mă pricep eu la oameni, că suntem întru totul egali prin naștere și ca vârstă, așa că n-are rost să mă saluți ca un sclav pe stăpânul său.

Și-mi întinse mâna.

Am luat-o și i-am răspuns prin mijlocirea Marinei, care privea cu ochi înfocați spre strălucitul oaspe.

— S-ar putea să fie așa cum grăiești, prințe, dar, deși în țara mea sunt un om cu faimă și avere, aici nu sunt decât un sclav scăpat de la sacrificiu.

— Știu – zise el încruntându-se. Și este un noroc pentru toți cei de aici că ai fost smuls morții înainte ca suflul vieții să te fi părăsit, căci altminteri mânia lui Montezuma ar fi căzut asupra întregului oraș.

Și aruncă o privire spre *el cacique*, care începuse să tremure – atât de înspăimântați erau în vremea aceea oamenii numai la auzul numelui lui Montezuma.

Pe urmă m-a întrebat dacă eram *teul*, adică spaniol. l-am spus că nu eram spaniol, ci din alt neam de oameni albi, dar că aveam și sânge spaniol în vine. Spusele mele au părut să-i nedumerească, căci nu auzise niciodată până atunci de vreun alt neam de oameni albi, așa încât m-am văzut nevoit să-i spun câte ceva din povestea mea, mai cu seamă ce era în legătură cu aruncarea mea de pe vas.

După ce-am sfârșit, Guatemoc a grăit:

— Dacă am înțeles bine, *teulule*, spui că nu ești spaniol, dar ai în tine sânge spaniol și ai venit până aici pe un vas spaniol. Drept să spun, povestea mi se pare ciudată. Montezuma este însă acela care va judeca, așa încât să nu mai vorbim de ea. Vino și arată-mi cum mânuiești arcul acela mare. L-ai adus cu tine sau l-ai făcut aici? Mi se spune, *teulule*, că nu se află arcaș mai bun ca tine în toată țara.

M-am apucat atunci să-i arăt arcul pe care-l meșterisem singur și care arunca săgeata cu vreo șaiszeci de pași mai departe decât oricare altul din Anahuac și am început să vorbim despre arme și război, prin mijlocirea Marinei atunci când nu găseam cuvintele.

Înainte ca ziua să se sfârșească, ne împrieteniserăm.

Prințul Guatemoc și suita sa au rămas în orașul Tobasco vreme de o săptămână și în tot acest răstimp am stat toți trei mult de vorbă. Mi-am dat seama curând că Marina îl privea cu ochi galeși pe nobilul bărbat, atât din pricina înfățișării mândre, a rangului și puterii sale, cât și pentru că i se urâse să mai fie sclavă în casa lui *el cacique*, dorind să împărtășească și ea puterea lui Guatemoc, căci era ambițioasă. A încercat în multe chipuri să-i câștige inima, dar prințul părea că n-o ia în seamă, astfel până la urmă fata i-a vorbit deschis, chiar în fața mea.

— Vei pleca de aici chiar mâine, prințe - zise ea încet - și am o favoare să-ți cer, dacă vrei să ascuți rugămintea slavei tale.

— Vorbește, fată - răspunse el.

— Aș vrea să-ți cer, dacă nu-ți este cu supărare, să mă cumperi de la *el cacique*, stăpânul meu, sau să-i poruncești să mă dea ție și să mă iei cu tine la Tenoehitlan.

Guatemoc râse din toată inima.

— Văd că vorbești pe față - zise el - dar află că în orașul Tenoehitlan mă așteaptă soția și în același timp verișoara mea de sânge împărătesc, Tecuichpo și, împreună cu ea, încă trei doamne, care din întâmplare sunt destul de geloase.

Marina s-a înroșit toată sub pielea-i întunecată și pentru prima și ultima dată i-am văzut ochii blânzi înăsprindu-se de mânie în timp ce răspundea:

— Te-am rugat doar să mă iei cu tine, prințe, nu ți-am cerut să-ți fiu soție sau ibovnică.

— Dar poate că ai lăsat să se înțeleagă - vorbi el și vocea-i sună sec.

— Orice aș fi vrut să înțeleg, de acum înainte va fi dat uitării. Doream să văd orașul cel mare și pe măritul împărat, căci mi s-a

urât cu viața de aici și aș vrea să ajung și eu cineva de seamă. M-ai respins, dar poate că va veni o vreme când voi ajunge cineva și fără tine; atunci poate că am să-mi amintesc de ocara pe care mi-ai adus-o, prințe și-am s-o întorc împotrivii ta și a casei tale domnitoare.

Guatemoc râse din nou, apoi își luă seama și zise:

— Ești peste măsură de îndrăzneță; pentru vorbe mai puțin nesocotite decât acestea se ajunge pe piatra de sacrificiu. Dar am să le dau uitării, căci mândria ta de femeie a fost atinsă și nu mai știi ce spui. Să le uiți și tu, *teulule*, dacă le-ai înțeleș.

Marina se întoarse și se îndepărtă, cu pieptul fremătând de mânie și dragoste ori mândrie jignită și-n timp ce trecea pe lângă mine am auzit-o murmurând::

— Da, prințe, tu poți uita, dar eu nu.

De multe ori după aceea m-am întrebat dacă nu avusese cumva în clipa aceea vreo viziune a celor ce aveau să se întâmple, sau dacă în mânia ei vorbise fără noimă. M-am întrebat de asemeni dacă această întâmplare a avut vreo legătură cu povestea vieții ei de mai târziu, sau, așa cum mi-a mărturisit după aceea, a adus rușinea și ruina asupra țării sale doar din dragoste pentru Cortez? E greu de spus și poate că sunt lucruri care n-au avut nici o legătură cu cele ce aveau să urmeze, dar așa sunt oamenii: în fața unor fapte de mare însemnătate, caută cauzele lor în trecut, chiar dacă acolo nu există nici o cauză. S-ar putea să fi fost deci doar o toană trecătoare a Marinei, pe care o fi uitat-o curând, căci neîndoielnic puțini își clădesc templele vieții pe temelia trainică a speranței sau urii, a dorinței sau deznădejdiei – cum am făcut eu – ci mai curând întâmplarea este aceea care zidește. Și într-adevăr, fie că vor sau nu, întâmplarea este marele meșter ziditor. Totuși, după câte știu, Marina n-a uitat vorbele rostite atunci, căci am auzit-o mult mai târziu amintindu-i prințului de ele și – vai! – am auzit și nobilul lui răspuns.

Voi mai povesti doar o singură întâmplare din timpul șederii mele în Tobasco și apoi voi duce mai departe firul istoriei mele, cu drumul spre Mexico, cum m-am căsătorit cu fiica lui Montezuma și următoarele întâlniri cu de Garcia.

În ziua plecării noastre se hotărâse să aibă loc un mare sacrificiu de sclavi pe *teocalli*, pentru a-i îmbuna pe zei să ne ferească de primejdii în călătorie și, de asemeni, în cinstea nu

mai știu cărei sărbători, căci sărbătorile indienilor nu aveau sfârșit și trebuie să vă spun că fusesem nevoit să privesc zilnic la acele grozăvii. Ne-am îndreptat într-acolo urcând pe coastele povârnite ale piramidei. Când totul a fost pregătit și ne aflam cu toții în jurul pietrei de sacrificiu, iar mulțimea aștepta jos, marele preot, sau *paba*, omul acela crud care-mi pipăise cândva inima ascultându-i bătăile, a ieșit din sanctuarul zeului Quetzal și a făcut semn celorlalți preoți să întindă prima victimă pe piatră. Atunci, pe neașteptate, prințul Guatemoc a pășit înainte și, întorcându-se spre preoți, a arătat cu degetul spre căpetenia lor, zicând:

— Puneți mâna pe acest om!

Preoții au șovăit, căci, deși cel care porunceă era un prinț de sânge împărătesc, se socotea un sacrilegiu să atingă un mare preot. Atunci Guatemoc a scos zâmbind un inel cu o piatră de un albastru-închis, pe care era gravată o emblemă ciudată. Împreună cu inelul le mai arată și un sul, acoperit cu o scriere în imagini, ținându-le pe amândouă în fața ochilor celorlalți preoți. Inelul era însuși inelul lui Montezuma, iar sulul fusese semnat de marele preot din Tenochtitlan. Toți cei care priviră inelul și sulul știau bine că neascultarea poruncii celui care le purta însemna moartea și dezonoarea la un loc. Așa încât, fără multă vorbă și-au prins mai marele și l-au ținut strâns. Atunci Guatemoc a vorbit din nou:

— Întindeți-l pe piatră și jertfiți-l zeului Quetzal.

Și am văzut cum preotul cel crud, care simțise o bucurie atât de sălbatică la vederea morții altora pe aceeași piatră, începu să tremure și să plângă, înspăimântat la gândul unei asemenea morți.

— De ce trebuie să fiu jertfit, o, prințe? strigă el. Eu care am fost un slujitor credincios al zeilor și al împăratului!

— Pentru că ai cutezat să încerci a-l jertfi pe acest *teul* - răspunse Guatemoc arătând spre mine - fără să ai încuviințarea stăpânului tău Montezuma, ca și pentru toate celelalte fapte mârșave pe care le-ai săvârșit și care toate sunt însemnate aici pe acest sul. *Teului* acesta este un fiu al lui Quetzal, după cum chiar tu ai spus-o și Quetzal trebuie să fie răzbunat pentru ocară pe care ai adus-o fiului său. Luați-l de aici, aceasta este porunca.

Atunci preoții, care până atunci se supuseseră căpeteniei lor, îl târâră până la piatră și acolo, neținând seama de rugămințile și de urletele lui, unul dintre ei, punându-și mantia, îndeplini

ritualul uciderii și îndată după aceea trupul îi fu aruncat jos, la picioarele piramidei.

În ceea ce mă privește, nu sunt destul de creștin pentru a susține că mi-a părut rău să-l văd murind în același chip în care-și primiseră din mâna lui moartea atâția oameni mal buni decât el.

Când totul s-a sfârșit, Guatemoc s-a întors spre mine și mi-a spus:

— Astfel vor pieri toți dușmanii tăi, prietene *teul*.

La un ceas după această întâmplare, care mi-a dovedit cât de mare era puterea lui Montezuma, dacă numai vederea inelului său putea aduce moartea imediată a unui înalt preot, chiar din mâinile discipolilor săi, am pornit în lunga noastră călătorie. Dar mai înainte de a pleca mi-am luat un cald rămas bun de la prietenul meu *el cacique* și de la Marina, care a plâns când am plecat. Pe *el cacique* nu l-am mai văzut niciodată, dar pe Marina am revăzut-o.

O lună întreagă am călătorit, străbătând un drum lung și greu. Uneori a trebuit să ne tăiem cărare prin pădure, iar alteori să pierdem vremea pe malurile râurilor. Câte priveliști stranii am văzut în timpul călătoriei și în câte orașe am poposit, primiți cu mare pompă și cinste, nu mă pot opri să povestesc acum.

Voi aminti totuși pe scurt o singură întâmplare, care a preschimbat stima pe care prințul Guatemoc și cu mine o simțeam unul pentru celălalt într-o prietenie ce a durat până la moartea sa, dăinuind chiar și în ceasul acesta în inima mea.

Într-o zi fuseserăm opriți în loc pe malul unui râu din cauza apelor sale umflate și ca să ne treacă vremea ne-am apucat să vânam cerbi. După ce-am vânat o vreme și am ucis trei cerbi, Guatemoc a văzut încă un cerb stând pe o moviliță și atunci cinci dintre noi am pornit să-l prindem. Dar cerbul se afla în loc deschis și cum copacii și tufișurile încetau cam la o sută de pași de movilită, nu era chip să ne apropiem de el. Atunci Guatemoc a început să râdă de mine, spunând:

— Ei, *teulule*, se spun multe despre priceperea ta în mânuirea arcului. Iată cerbul ăsta, care se află la o depărtare de trei ori mai mare decât putem noi, aztecii, să-l atingem. Arată-ne îndemânarea ta.

— Am să încerc – am răspuns – deși depărtarea e mare.

M-am apropiat, la adăpostul unui arbore *ceiba*, ale cărui

ramuri de jos ajungeau până la patru metri de pământ și după ce-am așezat o săgeată în coarda arcului uriaș pe care mi-l meșterisem după chipul celor folosite în vesela noastră Anglie. Am țintit și-am tras. Săgeata a zvâcnit și a nimerit în cerb, străpungându-i inima și un ușor murmur de uimire s-a ridicat din mijlocul martorilor acestei isprăvi.

Apoi, tocmai când ne pregăteam să ne ducem să luăm cerbul ucis, o pumă – care nu este altceva decât o pisică, deși de cincizeci de ori mai mare – ce pândise cerbul din ramurile arborelui *ceiba*, sări chiar pe umerii prințului Guatemoc, trântindu-l la pământ. Guatemoc căzu cu fața-n jos, în timp ce fiara sălbatică îl sfâșia cu ghearele și-l mușca de spate. Dacă n-ar fi avut platoșa și casca de aur, Guatemoc n-ar fi apucat niciodată să ajungă împărat al Anahuacului – și poate că ar fi fost mai bine.

Când au văzut puma mârâind și sfâșiind trupul prințului, cei trei nobili care ne însoțeau, deși altfel oameni curajoși, fură cuprinși de spaimă și o luară la fugă, crezându-l mort. Eu însă n-am fugit după ei, cu toate că aș fi fost destul de bucuros s-o fac. La șold aveam atârnată una din armele acelea indiene care slujesc drept spadă – o bâta de lemn, cu cioburi de obsidian pe amândouă părțile, ca dinții în ciocul unui pește-ferăstrău. Smulgând-o, am lovit fiara cu ea, fiara s-a rostogolit pe spate și sângele i-a țâșnit din rană. Într-o clipă însă s-a ridicat și s-a repezit spre mine, mârâind furioasă. Răsucind spada de lemn cu amândouă mâinile, am izbit-o din nou în plină săritură. Bâta i-a trecut printre labele desfăcute și a atins-o drept peste bot. Lovitura a fost atât de puternică, încât bâta s-a sfărâmat – și totuși încă nu scosesem puma din luptă. În aceeași clipă m-am pomenit trântit cu brutalitate la pământ, cu fiara deasupra mea, sfâșiindu-mi carnea și mușcându-mă de piept și de gât. Am avut mare noroc că purtam o haină de pânză vătuită, căci altminteri aș fi fost sfâșiat în bucăți – dar chiar și așa am fost rănit adânc și chiar și astăzi mai port pe trup urmele ghearelor acelei fiare. Dar când se părea că eram pierdut, lovitura pe care i-o dădusem și-a arătat puterea, căci una din așchiile de obsidian îi pătrunsese în creier. Și-a ridicat capul, ghearele i s-au încordat în carnea mea, apoi a scos un urlet de durere și s-a prăbușit fără viață peste trupul meu. Am stat la pământ fără să mă pot mișca, căci eram grav rănit, până când tovarășii mei, prinzând curaj, s-au întors și au rostogolit puma de pe mine. Atunci Guatemoc, care văzuse totul, dar nu fusese până în clipa aceea în stare să se miște

pentru că i se tăiase răsuflarea, s-a ridicat în picioare.

— *Teulule* - gâfâi el - ești într-adevăr un bărbat viteaz și dacă scapi cu viață jur că-ți voi rămâne prieten până la moarte, așa cum mi-ai fost și tu mie.

Astfel îmi vorbi, iar celorlalți nu le spuse nimic, nici măcar nu le făcu vreo mustrare.

Apoi mi-am pierdut cunoștința.

CAPITOLUL XV

CURTEA LUI MONTEZUMA

O săptămână m-am simțit atât de rău din pricina rănilor, încât nu s-a putut nici măcar să fiu mișcat din loc; apoi m-au pus pe o targă și m-au purtat până la o depărtare de trei zile de orașul Tenochtitlan sau Mexico, cum i se spune acum. De acolo înainte drumurile erau mai bine făcute și mai îngrijite decât toate drumurile pe care le-am văzut în Anglia și am fost în stare să merg din nou pe picioare. Eram bucuros să merg singur, căci nu-mi plăcea să fiu purtat pe umerii altora, în felul acela atât de femeiesc al indienilor, mai ales că ajunsesem într-un ținut rece, iar drumul trecea peste podişuri întinse și netede și peste vârfuri de munți și deci nici nu mai era nevoie ca în regiunile călduroase. N-am mai văzut vreodată ceva mai mohorâtă decât întinderile acestea nesfârșite de câmpii pustii, acoperite cu aloe și alte tufişuri spinoase și succulente cu aspect fantastic, singurele care pot trăi pe asemenea pământuri nisipoase și lipsite de apă. Era un ținut ciudat, care se putea lăuda cu trei clime diferite înlăuntrul granițelor lui, arătându-ne toată strălucirea tropicelor alături de pustiuri de o întindere nemărginită.

Într-o noapte ne-am adăpostit într-o casă dintre acelea ce se înșirau, nenumărate, de-a lungul drumurilor, pentru a fi folosite de drumeți. Era așezată aproape de vârful *sierrei*, adică al șirului de munți ce închideau valea Tenochtitlan. În dimineața următoare am pornit iarăși la drum, înainte chiar de ivirea zorilor, căci frigul era atât de tăios la acea înălțime, încât noi, veniți din părți mai călduroase, n-am putut dormi decât foarte puțin. Pe lângă aceasta, Guatemoc ar fi vrut, dacă era cu putință, să ajungă în oraș încă în noaptea aceea.

După vreo câteva sute de pași, cărarea ajunsese pe creasta șirului de munți, iar eu mă oprii locului, încremenit de uimire și admirație. Sub mine se deschidea o uriașă cupă, presărată cu lacuri, în care nu puteam vedea însă nimic prea limpede, căci o mai umpleau încă umbrele nopții. Dar înaintea ochilor mei, străpungând norii, își înălțau capetele doi munți acoperiți cu

zăpadă, pe care juca lumina unui soare ce nu răsărise încă, schimbând albul imaculat în roșu aprins. Popocatepetl, sau Muntele care Fumegă, este numele unuia din ei și Ixtaccihuatl, sau Femeia Adormită, al celuilalt – și nu este priveliște mai minunată decât aceea ce se vedea în ceasul dinaintea zorilor care să fi încântat vreodată ochii unui muritor. Din vârful semeț al lui Popocatepetl se înălțau coloane uriașe de fum care, atât din pricina focului ce mocnea în inima muntelui, cât și a purpuriului răsărit de soare, păreau niște stâlpi de flăcări. Cât despre strălucirea coastelor muntelui ce scânteiau mai jos, schimbându-se neîncetat dintr-un alb misterios într-un roșu închis, din roșu în purpuriu și din purpuriu în toate nuanțele orbitoare ale curcubeului – cine ar putea să le descrie sau măcar să și le închipuie? Nimeni, vă încredințez, decât cei care au văzut soarele răsărind deasupra vulcanilor din Tenoehitlan.

După ce mi-am desfătat ochii admirând vulcanul Popocatepetl, m-am întors spre Ixtac. Mai puțin semeț decât „soțul” ei – căci astfel numesc aztecii vulcanul Popocatepetl – mi s-a înfățișat, prima dată când am privit-o, sub forma uriașă a unei femei de zăpadă, întinsă ca pe un catafalc grandios, cu șuvițele părului atârând în jos, pe coasta muntelui. Dar iată că razele soarelui au cuprins-o și pe ea și deodată, părând să tresară în maiestatea ei, ne oferi, prin vâlul de ceață trandafirie, o priveliște neasemuit de frumoasă și emoționantă. Dar oricât de frumoasă ar fi fost atunci, cel mai mult îmi place totuși în faptul serii. Atunci, Femeia Adormită pare că stă întinsă ca o formă strălucitoare peste întunericul de dedesubt, cuprinsă încet-încet de noaptea solemnă ce-și întinde vâlul deasupra ei.

În timp ce priveam, lumina începu să se furișeze în jos pe coastele vulcanilor, descoperind pădurile ce le împodobeau. Valea rămânea însă sub ceața ce se așternea în valuri dese. Semănătoare talazurilor mării, din care se ridicau ca niște insule colinele și vârfurile templelor. Încetul cu încetul, în timp ce ne urmam drumul în jos, aburii negurilor se risipiră și lacurile Tezcuco, Chalco și Xochicalco prinseră să lucească în bătaia soarelui ca niște oglinzi uriașe. Pe malurile lor se înălțau o mulțime de orașe, dar cel mai mare dintre ele, Mexico – părea să plutească pe ape. În jurul lor și dincolo de ele se aflau câmpuri verzi de porumb și aloe și pâlcuri de copaci, în timp ce-n depărtare se ridica zidul negru de stânci ce mărginea valea.

Am străbătut în mare grabă această regiune frumoasă. Am

trecut prin orașele Amaquem și Ajotzinco, pe care nu mă voi opri să le descriu și prin numeroase sate mândre, cuibărite pe malurile lacului Chalco. Apoi am pășit pe marele dig de piatră, ridicat ca o șosea peste ape și, o dată cu după-amiaza am intrat în orașul Cuitlahuac. De acolo ne-am îndreptat spre Itzapalapan, unde Guatemoc voia să petrecem noaptea în casa regală a unchiului său Cuitlahuac. Dar când am ajuns; în oraș am aflat că Montezuma, vestindu-i-se sosirea noastră de către ștafete, trimisese poruncă să ne continuăm drumul până la Tenochtitlan și că fuseseră pregătite niște palanchine²⁰ care să ne poarte. Așa încât ne-am urcat în palanchine și, părăsind acel frumos oraș numai grădini, am fost purtați cu iuțeală de-a lungul digului, spre sud. Am trecut pe lângă orașe durate pe stâlpi înfiți în fundul lacului, pe lângă grădini așezate pe trestii care pluteau deasupra apelor ca o barcă, pe lângă *teocalli*-uri și nenumărate temple strălucitoare, printre flote de canoe ușoare și mii de indieni care mișunau peste tot după treburile lor, până când, în cele din urmă, pe la apusul soarelui, am ajuns la fortul crenelat numit Xoloc, ce se înalță pe dig. Spun se înalță, dar, vai! Astăzi nu se mai înalță, căci Cortez l-a distrus, nimicind, o dată cu el, toate orașele acelea strălucitoare ce mi-au încântat ochii în ziua aceea.

De la Xoloc am pătruns în orașul Tenochtitlan, sau Mexico, cea mai puternică cetate pe care am văzut-o vreodată. Casele de la margine erau clădite, ce-i drept, din pământ sau *adobe*²¹, dar mai încolo fuseseră durate din piatră roșie. Fiecare casă înconjura o curte, fiind la rândul ei înconjurată de-o grădină, iar printre ele treceau canale, cu trotuare pe fiecare parte. Apoi mâi erau piețele și-n piețe se aflau piramide, palate și temple fără de număr. Am privit până am năucit, dar totul mi s-a părut o nimica toată când, în cele din urmă, am văzut marele templu, cu porțile-i de piatră deschizându-se spre miazănoapte și spre miazăzi, spre răsărit și spre apus, în ale cărui ziduri erau sculptați peste tot șerpi, pardosit cu dale lustruite, cu *teocalli*-uri acoperite de țeste omenești, mii și mii, unele peste altele și cu uriașa sa *tianquez*, sau piață, din jurul lui. N-am putut prinde atunci decât o imagine fugară, căci se lăsa întunericul și eram purtați mai departe prin întuneric, spre o țintă necunoscută.

După câțva timp am văzut că ieșisem din oraș și urcam pe o

²⁰ Un fel de pat, hamac sau scaun purtat de oameni, folosit la popoarele din Extremul Orient.

²¹ Chirpici, cărămizi de pământ nears.

colină povârnită, în umbra unor cedri uriași. Curând ne-am oprit într-o curte și acolo am fost poftit să mă dau jos. Apoi prințul Guatemoc m-a condus într-o casă cum nu mai văzusem, cu încăperi acoperite toate cu lemn de cedru și pereți îmbrăcați în stofe bogat colorate, în care aurul părea tot atât de obișnuit cum sunt cărămizile și stejarul la noi în Anglia. Condus de slujitori cu baghete de cedru în mâini, am trecut prin numeroase coridoare și săli, până când, în cele din urmă, am ajuns într-o încăpere unde ne așteptau alți slujitori, care ne-au spălat cu o apă parfumată și ne-au îmbrăcat în veșminte minunate. De acolo ne-au condus la o ușă unde ni s-a cerut să ne scoatem pantofii și ni s-a dat, fiecăruia dintre noi, câte un veșmânt grosolan sub care să ne ascundem hainele cele minunate. După ce-am îmbrăcat veșmântul acela, ni s-a îngăduit să trecem de ușă și ne-am pomenit într-o sală uriașă, în care se aflau mulți bărbați nobili și câteva femei, toți în picioare și îmbrăcați în veșminte grosolane. La celălalt capăt al sălii se afla un paravan aurit și din spatele lui răsună o muzică plăcută la auz.

Pe când stăteam noi așa în uriașa sală luminată cu torțe frumos mirositoare, mulți dintre bărbații aflați acolo au înaintat și l-au salutat pe prințul Guatemoc și am observat că toți priveau la mine plini de curiozitate. Apoi a intrat o femeie și-am văzut că era nespus de frumoasă. Înaltă și impunătoare, purta pe sub veșmântul grosolan haine minunate, cu broderii strălucitoare și pietre prețioase. Oricât de obosit și de năucit aș fi fost, frumusețea ei m-a uluit și m-am simțit parcă strâns într-o menghină, căci niciodată nu mai văzusem o asemenea mândrețe de femeie. Ochii îi erau mândri și rotați ca a unei căprioare, părul buclat îi cădea pe umeri, iar trăsăturile îi erau nobile și totuși avea un fel de gingășie aproape tristă, deși uneori putea să pară destul de sălbatică. Era foarte tânără, să fi avut cel mult optsprezece ani, dar silueta era a unei femei împlinite, cu o înfățișare într-adevăr împărătească.

— Salut, vere Guatemoc – zise ea cu glas blând. În sfârșit, ai venit. Tatăl meu, împăratul, te așteaptă de mult și are să-ți pună câteva întrebări în legătură cu întârzierea ta. Sora mea, soția ta, se întreba de asemeni de ce zăbovești.

În timp ce vorbea, am simțit mai mult decât am văzut că privirile ei se opriseră asupra-mi.

— Salut, verișoară Otomie – răspunse prințul. Am întârziat din pricina unor întâmplări neprevăzute. Tobasco este foarte departe

și, pe deasupra, tovarășul meu pe care-l aveam în grijă, acest *teul* - și făcu semn cu capul către mine - a avut un necaz pe drum.

— Ce fel de necaz? întrebă ea.

— Doar atât, că m-a scăpat din colții unei pume, primejduindu-și viața, pe când toți ceilalți au luat-o la fugă și s-a ales cu niște răni din această ispravă. Iată cum m-a scăpat... - și în câteva cuvinte povesti întâmplarea.

În timp ce asculta, am văzut că ochii îi scânteiau. La sfârșit a vorbit din nou, de data aceasta către mine.

— Fii bine venit, *teulule* - zise și-mi zâmbi. Nu ești din neamul nostru, dar inima mea se îndreaptă spre astfel de oameni.

Și ne părăsi cu zâmbetul pe față.

— Cine este această doamnă? l-am întrebat pe Guatemoc.

— Este verișoara mea, Otomie, prințesa de Otomie, fiica cea mai iubită a unchiului meu Montezuma - răspuse el. l-ai plăcut, *teulule* și asta-i bine pentru tine din multe pricini. Șșșt!

În timp ce vorbea, paravanul de la celălalt capăt al sălii fusese tras într-o parte. În dosul lui, un bărbat stătea așezat pe o pernă brodată și, după moda indiană, trăgea în piept fum de frunze de tutun, dintr-o pipă de lemn aurit. Acest om, care nu era altul decât însuși împăratul Montezuma, avea o statură înaltă și o înfățișare mahnită, iar fața lui era foarte palidă pentru unul din neamul său. Părul îl avea negru și rar. Era îmbrăcat într-un veșmânt alb de bumbac, din cel mai curat, purta o cingătoare de aur și sandale împodobite cu perle, iar pe cap un penaj din pene de un verde regal. În spatele lui stătea un șir de fete negrăit de frumoase, îmbrăcate destul de sumar, unele din ele cântând din lăute și din alte instrumente. Lângă împărat, de fiecare parte, stăteau în picioare câte patru sfetnici bătrâni, cu toții în picioarele goale și îmbrăcați în veșmintele cele mai grosolane.

De îndată ce paravanul a fost tras, întreaga mulțime din sală s-a aruncat în genunchi, iar eu m-am grăbit să le urmez pilda. Am rămas astfel până când împăratul a făcut un semn cu pipa lui aurită și atunci ne-am ridicat din nou în picioare, rămânând cu mâinile încrucișate și cu ochii ațintiți cu umilință în pământ. Îndată după aceea, Montezuma a făcut încă un semn și trei bărbați în vârstă, despre care mi-am zis că trebuie să fie ambasadori, au înaintat și și-au rostit rugămintea. Regele le-a răspuns cu un semn din cap și atunci cei trei bărbați s-au retras din fața lui, făcând o plecăciune și pășind înapoi tot cu fața la el,

până s-au amestecat în mulțime. Atunci monarhul a spus o vorbă unuia din sfetnici, care s-a înclinat și-a coborât încet în sală, căutând cu privirea în dreapta și-n stânga. Îndată, ochii-i au dat de Guatemoc, care nici nu era greu de văzut, căci se înălța cu un cap mai sus decât toți cei de acolo.

— Salut, prințe - zise el. Împăratul Montezuma dorește să vorbească cu tine și cu *teului* care te însoțește.

— Fă la fel ca mine, *teulule* - zise Guatemoc.

Și o porni înainte prin sală, până ajunserăm în locul unde fusese paravanul de lemn, care, după ce am trecut de el, a fost tras în urma noastră, despărțindu-ne de ceilalți.

Am stat câteva clipe cu mâinile încrucișate și ochii plecați, până când ni s-a făcut semn să înaintăm.

— Spune ce-ai făcut, nepoate - zise Montezuma cu glas scăzut, dar poruncitor.

— M-am dus până în orașul Tobasco, o, slăvite Montezuma! L-am găsit pe *teul* și l-am adus înapoi. De asemeni, am făcut ca înaltul preot să fie sacrificat conform poruncii împărătești și acum înapoiez pecetea imperială - și dădu inelul unui sfetnic.

— De ce-ai întârziat atât de mult pe drum, nepoate?

— Din pricina întâmplărilor din timpul călătoriei; acest *teul* care-i prizonierul meu mi-a salvat viața, slăvite Montezuma și-a fost rănit de puma ce mă atacase. Pielea ei ți-am adus-o drept ofrandă.

Montezuma mă privi acum pentru prima dată, apoi desfășură un sul de pergament pe care i-l dădu unul din sfetnici și-l citi, aruncându-mi din când în când o privire.

— Ceea ce se spune acolo e adevărat - zise el în cele din urmă - în afară de un singur lucru: nu se spune că acest prizonier este cel mai frumos bărbat din Anahuac. Spune, *teulule*, de ce oamenii din țara ta au năvălit pe pământurile mele și mi-au ucis oamenii?

— Nu știu nimic despre aceasta, o, împărate - am răspuns cum am putut mai bine, folosind ajutorul lui Guatemoc. Nu sunt din țara mea.

— Spune acolo, după propria-ți mărturisire, că ai sângele acestor *tenii* în vine și că ai venit pe aceste țărmuri, sau în apropierea lor, pe una din marile lor canoe.

— Așa este, o, împărate și totuși nu sunt din neamul lor, iar pe țărm am ajuns plutind într-un butoi.

— Asta-i o minciună - răspunse Montezuma încruntându-se -

căci rechinii și crocodilii ar fi mâncat pe oricine ar fi venit astfel pe mare. Apoi adăugă, nerăbdător: Spune, faci parte din urmașii lui Quetzal?

— Nu știu, o, împărate. Sunt dintr-o rasă aibă și strămoșul nostru se numea Adam.

— Poate că este un alt nume al lui Quetzal – zise el. S-a prorocit de mult că fiii lui se vor întoarce și pare-se că e aproape ceasul când vor sosi – și Montezuma suspină adânc, apoi adăugă: Du-te acum. Măine ai să-mi povestești despre acești *teuli*, iar sfatul preoților îți va hotărî soarta.

Când am auzit că voi fi judecat de preoți, am început să tremur din toate încheieturile și-am strigat, încleștându-mi mâinile a rugă:

— Ucide-mă dacă vrei, o, împărate, dar, te rog, nu mă da din nou pe mâinile preoților.

— Cu toții suntem în mâinile preoților, prin gura cărora vorbește zeul cel mare – răspunse el cu răceală. Și apoi bănuiesc și acum că m-ai mințit.

Părăsindu-l pe Montezuma, aveam presimțiri negre, iar Guatemoc părea și el abătut. Amarnic am blestemat ceasul când spusese că eram de sânge spaniol și că totuși nu eram spaniol. Dacă aș fi știut ce aveam să aflu mai târziu, nici tortura nu m-ar fi făcut să rostesc vorbele acelea. Dar acum era prea târziu.

Guatemoc m-a dus apoi în alte încăperi ale aceluia palat din Chapultepec, unde-l aștepta soția sa, prințesa de sânge împărătesc Tecuichpo, o mândră doamnă cu chip plăcut; împreună cu ea erau și alte domnițe, printre care și prințesa Otomie, fiica lui Montezuma, ca și câțiva bărbați nobili. Mi s-au pus dinainte mâncăruri felurite și m-am pomenit așezat chiar lângă prințesa Otomie, care mi-a vorbit cu multă gingășie, întrebându-mă multe lucruri despre țara mea și poporul *teuilor*. De la ea am aflat pentru prima dată că monarhul era foarte tulburat din pricina *teuilor*, adică a spaniolilor, socotindu-i urmașii zeului Quetzal, care, după o străveche profeție în care credea, aveau să vină să-i ia țara. Și era atât de grațioasă și de o drăgălășenie atât de maiestuoasă, încât pentru prima dată de la plecarea mea de acasă mi-am simțit inima mișcată de vreo altă femeie în afară de logodnica mea pe care o lăsasem departe în Anglia și pe care, îmi ziceam, n-aveam s-o mai văd vreodată. Iar după cum mi-era dat să aflu mai târziu, nu numai inima mea se simțise tulburată în seara aceea.

Lângă noi stătea o altă prințesă, Papantzin, sora lui Montezuma, dar care nu era nici tânără, nici frumoasă. Avea însă o față foarte blândă și tristă, ca de presimțirea morții. Într-adevăr, a murit câteva săptămâni mai târziu, dar n-a avut liniște nici în mormânt, după cum voi arăta mai departe.

Când petrecerea s-a apropiat de sfârșit, după ce-am băut cacao sau *ciocolată* și-am fumat tutun din pipe – un obicei ciudat, dar foarte liniștitor, pe care l-am deprins la Tobasco și de care n-am reușit să mă dezbar niciodată, deși buruiana aceasta se aduce destul de greu aici, în Anglia – am fost condus în odaia în care aveam să dorm – o încăpere cu pereții căptușiți cu lemn de cedru. Câtva timp n-am putut să adorm, căci eram copleșit de toate ciudățeniile pe care le văzusem în această minunată țară nouă, atât de civilizată și totuși atât de barbară. M-am gândit la împărat, cu fața-i atât de mahnită, stăpân absolut peste milioane de oameni, având tot ce poate să-și dorească inima unui om, bogății uriașe, sute de soții frumoase, copii iubitori, ostași fără număr, bucurându-și ochii de toată strălucirea artelor, domnind peste cel mai frumos imperiu de pe pământ, având la îndemână toate plăcerile, stăpânitor a toate ca un zeu, în afară de nemurire – adorat însă ca un zeu – și totuși victimă a fricii și superstițiilor, cu inima mai grea decât cel din urmă sclav din jurul palatelor sale. Iată o învățătură demnă de Solomon și Montezuma putea striga împreună cu el: „Am strâns aur și argint și comori de regi și de satrapi adunate; adus-am cântăreți și cântărețe și desfătarea fiilor omului mi-am agonisit. Și tot ceea ce doreau ochii mei nu am dat la o parte și n-am oprit inima mea de la nici o veselie. Și iată, totul este deșertăciune și amăgire a spiritului și fără de nici un folos sub soare”.

Astfel ar fi putut spune și chiar o spunea, dar cu alte cuvinte. Căci, după cum arată atât de bine zugrăvelile de pe peretele dinspre nord al naosului din biserica din Ditchingham, unde sunt înfățișate niște schelete care târăsc după ele trei regi, monarhii își au și ei soarta lor și fericirea nu înseamnă pentru ei mai mult decât pentru oricare altul dintre fiii omului. Într-adevăr, așa e, după cum mi-a spus cândva binefăcătorul meu, Fonseca; adevărata fericire este doar un vis, din care ne trezesc neîncetat suferințele fiecărei zile de trudă.

Apoi gândurile mi-au zburat spre chipul domniței celei mândre, prințesa Otomie, care, îmi ziceam în sinea mea, îmi arătase atâta bunătate și imaginea aceea mi s-a părut dulce,

căci eram tânăr, iar iubita mea Lily din Anglia era departe și pierdută pe vecie pentru mine. Era oare de mirare că găseam frumoasă această floare indiană? Cine nu ar fi fost copleșit de duioșia, de frumusețea și de grația ei împăratească? Ca și strălucirea și podoabele de pe veșmântul ei, însăși sălbăticia ei, din care în clipa aceea nu vedeam decât partea bună, îmi atrăgea și-mi orbea închipuirea, adăugind duioșiei ei femeiești o însușire nouă, sumbră și stranie, o bogăție orientală ce lipsește femeilor noastre bine educate din Anglia, care-mi tulbura atât mintea cât și simțurile, fermecându-mi inima.

Căci Otomie părea să fie femeia pe care o visează toți bărbații, dar de care rareori au parte, căci în lume sunt puține ca ea și din ce în ce mai puține locuri unde să crească asemenea flori rare. În același timp pură și pasionată, de sânge împărătesc și cu inimă împăratească, înzestrată din plin cu cele mai alese daruri ale naturii, atât de feminină și totuși curajoasă ca un bărbat, frumoasă ca noaptea, cu o minte însetată de cunoaștere și un spirit pe care nici o suferință nu poate să-l înăbușe, mereu schimbătoare în stările ei sufletești și totuși atât de credincioasă și având simțul onoarei ca un bărbat – astfel era Otomie, fiica lui Montezuma, prințesă de Otomie. Era deci de mirare că o găseam frumoasă, ori, mai târziu, când soarta mi-a dăruit iubirea ei, că am iubit-o și eu în cele din urmă? Și totuși era ceva în firea ei care m-ar fi făcut să stau deoparte dacă aș fi știut de la început, căci cu tot farmecul ei, cu toată frumusețea și virtuțile ei, avea inima sălbatică și oricât s-ar fi străduit s-o ascundă, uneori sângele-i barbar izbucnea năvalnic, dominând-o.

Dar cum stăteam întins în odaia din palatul Chapultepec, zgomotul de pași al gărzilor din fața ușii mi-au amintit că aveam prea puțin de-a face cu iubirea și cu alte plăceri și că viața îmi atârna, de la o zi la alta, de-un fir de păr. Mâine, preoții îmi vor hotărî soarta și când preoții sunt judecători, un prizonier își cunoaște sentința înainte de a fi rostită. Eram străin și încă un alb și firește că o asemenea jertfă se va dovedi mai plăcută zeilor decât o mie de inimi indiene. Fusesem smuls de pe altarele din Tobasco pentru a împodobi altarele mai mari din Tenochtitlan – asta era totul. Îmi fusese scris să pier jalnic departe de casă și nimeni în lumea aceasta nu avea să mai audă de mine.

Meditând astfel cu tristețe, în cele din urmă am adormit. Când m-am trezit, soarele răsărise. M-am ridicat de pe rogojina pe care dormisem, m-am dus la fereastra cu gratii de lemn și am privit

afară. Palatul de unde priveam eu era așezat pe creasta unei ridicături stâncoase. Într-o parte, dealul era scăldat de apele albastre ale lacului Tezcucó, iar în cealaltă, la o milă și mai bine depărtare, se înălțau turnurile templelor din Mexico. Pe povârnișurile dealului și în unele locuri chiar și la poalele lui, pe o întindere de mai bine de un kilometru, creșteau cedri uriași, de pe ramurile cărora spânzurau perdele cenușii de mușchi cu înfățișare fantomatică. Cedrii aceștia sunt de-a dreptul uriași și chiar cel mai mic dintre ei este mai falnic decât cel mai înalt stejar din parohia Ditchingham; iar dacă vrei să înconjuri trunchiul unui cedru bătrân, trebuie să faci, după cum am numărat eu, douăzeci și doi de pași. Dincolo de cedri, zărindu-se printre ramurile lor, se întindeau grădinile lui Montezuma, care, cu florile lor ciudate și minunate, cu bazinele lor de marmură, cu cuștile lor de pasări rare și vizuinele de fiare sălbatice, erau, cred, cele mai înimoase din întreaga lume²².

„Cel puțin – m-am gândit eu – chiar dacă voi muri, nu e puțin lucru să fi văzut țara aceasta Anahuac, pe împăratul ei, obiceiurile și poporul ei.”

²² Grădinile lui Montezuma au fost de mult distruse și deși spaniolii au tăiat de la rădăcină mulți cedri, câțiva tot au mai rămas la Chapultepec. Unul dintre ei, despre care tradiția spune că era copacul favorit al marelui împărat, măsoară (după niște socoteli sumare făcute pe loc chiar de autorul acestei cărți) cam șaizeci de picioare în jurul trunchiului. Este ciudat să te gândești că din toată strălucirea bogăției și măreția lui Montezuma n-au rămas decât câțiva cedri seculari, (n.a.).

CAPITOLUL XVI

THOMAS AJUNGE ZEU

Nici nu bănuiam când m-am trezit în dimineața aceea că eu, Thomas Wingfield, un om obișnuit, voi ajunge, înainte de apusul soarelui, un zeu și că, după împăratul Montezuma, voi fi cel mai slăvit om, sau mai curând zeu, din orașul Mexico.

Iată cum s-au petrecut lucrurile. După ce am mâncat împreună cu toți cei din casa prințului Guatemoc, am fost condus în sala de judecată, numită „tribunalul zeului”. Aici, pe un tron de aur, stătea așezat Montezuma, împărțind dreptatea cu o pompă pe care nici nu o pot descrie. În jurul său se aflau sfetnicii și căpeteniile cele mari, iar în față era pusă o țeastă omenească, încoronată cu smaralde atât de mari, încât împrăstiau o lumină strălucitoare. În mână ținea o săgeată în chip de sceptru.

În ziua aceea fuseseră aduși la judecată niște căpetenii, sau *caciques*, care n-au fost lăsați mult timp în îndoială asupra sorții ce-i aștepta. Căci, după ce s-a dat ascultare câtorva dovezi, au fost întrebați ce au de spus în apărarea lor. Fiecare dintre ei a rostit câteva vorbe, încercând pe scurt să înlăture vina. Apoi Montezuma, care nu spusese și nu făcuse nimic, a luat pergamentul pe care fuseseră zugrăvite vinile fiecăruia și l-a străpuns cu săgeata din mână în locul unde imaginea fiecărui prizonier apărea pe pergament. Atunci au fost luați și duși la moarte, dar cum au murit nu știu.

După ce judecata s-a sfârșit, în sală au intrat câțiva preoți îmbrăcați în veșminte negre, cu părul împletit în cozi ce le atârnavă pe spate. Erau bărbați cu înfățișare sălbatică, cu ochi cruzi, dar plini de demnitate și m-am înfiorat când i-am văzut. Am observat că erau singurii care s-au plecat foarte puțin în fața tronului împăratesc. Sfetnicii și curtenii s-au retras și atunci preoții au început să vorbească în taină cu împăratul; îndată după aceea, doi dintre ei s-au apropiat și, luându-mă de sub supravegherea paznicilor, m-au adus în fața tronului. Deodată, căci nu mă așteptam la așa ceva, mi s-a poruncit să lepăd veșmintele, ceea ce am făcut cu destulă sfială, până când am

rămas gol în fața tuturor. Preoții s-au apropiat și mi-au cercetat de aproape fiecare parte a trupului. Pe braț aveam urmele vindecate ale rănii lăsate de spada lui de Garcia, pe piept – semnele rănilor abia închise de pe urma dinților și ghearelor pumei. Cercetându-le, m-au întrebat cum le-am căpătat. Le-am spus și îndată după aceea s-au pornit să vorbească între ei, la o depărtare la care să nu-i pot auzi; convorbirea a devenit curând atât de aprinsă, încât până la urmă l-au rugat pe împărat să hotărască. Montezuma s-a gândit o clipă, apoi l-am auzit spunând:

— Semnele nu vin din lăuntru trupului și nici nu le are din naștere, ci au fost făcute prin violența omului și a fiarei.

Atunci preoții s-au sfătuit din nou între ei, apoi cel care părea mai mare peste toți șopti câteva cuvinte la urechea împăratului. Montezuma încuviință din cap și, ridicându-se de pe tron, se îndreptă spre mine, care stăteam gol și tremuram, căci aerul în Mexico este răcoros. În timp ce înainta, își desfăcu un lanț de smaralde și aur din jurul gâtului și-și luă de pe umeri pelerina imperială. Apoi, chiar el, cu mâna lui, mi-a pus lanțul în jurul gâtului și pelerina pe umeri, după care și-a îndoit cu umilință genunchiul în fața mea, într-un gest de adorație, înconjurându-mă cu brațele și îmbrățișându-mă.

— Te salut, binecuvântatele – grăi – fiu divin al lui Quetzal, deținătorul spiritului lui Tezcat, Sufletul Lumii, Creatorul Lumii! Ce-am făcut noi pentru a merita să ne cinstești astfel cu prezența ta pe timp de un an? Ce putem face pentru a plăti o asemenea cinste? Doar tu ne-ai creat pe noi și toată această țară. Ascultă! Cât timp vei rămâne printre noi, a ta va fi țara, iar noi nu vom fi altceva decât slujitorii tăi. Poruncește și poruncile îți vor fi ascultate, dorește și dorințele îți vor fi îndeplinite chiar înainte de a le rosti. O, Tezcat, eu, Montezuma, servitorul tău, îți ofer adorația mea și prin mine adorația întregului meu popor.

Și din nou își îndoi genunchiul.

— Te adorăm, o, Tezcat! intonară într-un glas preoții.

Uluit, am rămas fără glas, căci nu înțelegeam nimic din toată această prosteală. În timp ce stăteam astfel, Montezuma a bătut din palme și câteva femei au intrat aducând niște veșminte minunate și o cunună de flori. Cu veșmintele mi-au îmbrăcat trupul, iar cununa de flori mi-au pus-o pe cap, închinându-se tot timpul în fața mea și spunând: „Tezcat care a fost mort a revenit printre noi, bucurați-vă, Tezcat a revenit în trupul prizonierului

teul”.

Am înțeles atunci că eram socotit un zeu și încă cel mai mare dintre zei, dar trebuie să mărturisesc că, în sinea mea, mă simțeam în clipa aceea mai prost decât mă simțisem vreodată.

Au apărut apoi niște bărbați gravi și cu înfățișare smerită, purtând lăute în mâini. Mi s-a spus că erau tutorii mei și în urma lor a venit un alai de paji imperiali, care aveau să mă slujească. Am ieșit afară din sală și în vremea aceasta lăutele cântau, iar crainicul din fața mea vestea că zeul Tezcat, Sufletul Lumii, Creatorul Lumii, venise din nou în mijlocul poporului său. M-au dus prin toate curțile și încăperile nesfârșite ale palatului și pe oriunde treceam, bărbați, femei și copii se închinau până la pământ în fața mea, adorându-mă ca pe un zeu, pe mine, Thomas Wingfield din Ditchingham, comitatul Norfolk, până am început să cred că m-am smintit.

Mi s-a adus apoi un palanchin și am fost purtat la vale, spre poalele dealului Chapultepec, după aceea de-a lungul unor diguri și pe numeroase străzi, până am ajuns în marea piață a templului. Alaiul nostru era deschis de crainici și preoți, iar după mine veneau pajii și curtenii și în vreme ce treceam mulțimile se prosternau, până când am început să înțeleg cât de obositor este să fii zeu. Am trecut prin zidul șerpilor și am urcat pe cărările în spirală ale uriașului *teocalli*, până am ajuns în vârful lui, unde se înălțau templele și idolii.

Acolo a prins să bată o toabă mare și preoții au jertfit victimă după victimă în cinstea mea, de mi s-a făcut silă văzând atâta cruzime și sânge. După aceea m-au poftit să cobor din palanchin, așternându-mi covoare bogate și flori sub picioare, iar eu m-am înfricoșat gândind că voiau să mă jertfească cine știe cărei alte divinități. Dar n-a fost așa. M-au dus până la marginea piramidei, sau cât de aproape puteam ajunge, căci mă tot trăgeam înapoi de teamă ca nu cumva să mă apuce pe neașteptate și să mă arunce peste margine. Și acolo, preotul cel mare a strigat către miile de oameni adunați dedesubt, vestindu-le cine sunt și fiecare dintre ei și-a îndoit genunchii prosternându-se, atât preoții de lângă mine, cât și gloata de jos. Și s-au tot închinat și prosternat, până când am amețit de atâta adorație, de strigăte, de sunetele tobei și de sacrificiile sângeroase, fiindu-le tare recunoscător când, în cele din urmă, m-au dus înapoi la Chapultepec.

Aici mă așteptau noi onoruri, căci am fost dus într-un șir de

încăperi minunate, chiar alături de cele imperiale, spunându-mi-se că toți cei din palatul lui Montezuma se află la dispoziția mea și că acela care va îndrăzni să nu mi se supună va trebui să moară.

În sfârșit, atunci am vorbit și eu, poruncind să fiu lăsat să mă odihnesc până aveau să fie gata pregătirile pentru serbarea dată în cinstea mea în încăperile prințului Guatemoc, unde nădăjduiam să o întâlnesc pe Otomie. Tutorii mei și curtenii care aveau grijă de mine mi-au răspuns că sluga mea, Montezuma, se așteptase să serbez împreună cu el seara aceea. Totuși porunca mea trebuia împlinită. Apoi m-au părăsit, vestindu-mă că se vor întoarce peste un ceas, ca să mă conducă la serbare. Am aruncat jos însemnele zeificării mele și m-am întins pe perne să mă odihnesc și să cuget în liniște și o anumită exaltare m-a cuprins, căci oare nu eram zeu și nu aveam puteri aproape absolute? Totuși, fiind prevăzător din fire, m-am întrebat de ce oare mă socoteau zeu și cât timp va dăinui puterea mea.

Cu puțin înainte de a se fi scurs ceasul de odihnă, pajii și curtenii au intrat, aducându-mi alte veșminte și alte flori; am fost apoi condus până la încăperile lui Guatemoc și înaintea mea pășeau deschizându-mi calea femei frumoase, cântând din felurite instrumente muzicale.

Prințul Guatemoc mă aștepta și m-a primit de parcă eu, prizonierul și tovarășul său, aș fi fost primul printre regi. Și totuși mi s-a părut că în ochii săi vedeam o ușoară ironie amestecată cu tristețe. Aplecându-mă înainte, i-am vorbit în șoaptă:

— Ce înseamnă toate astea, prințe? Își bat joc de mine, sau sunt cu adevărat zeu?

— Șșșt! șopti el, făcând o plecăciune adâncă și urmă cu glas scăzut: Asta înseamnă și bine și rău pentru tine, prietene *teul*. O să-ți spun totul altă dată. Apoi adăugă cu glas tare: Îți este pe plac, o, Tezcat, zeu al zeilor, să stăm la masă împreună cu tine, sau vrei să mănânci singur?

— Zeilor le place tovarășia, prințe – am zis eu.

În timp ce vorbeam cu el, ochii mei descoperiră printre cei adunați în sală pe prințesa Otomie. Așa încât, când ne-am îndreptat spre masa scundă în jurul căreia urma să ne așezăm pe perne, am rămas puțin în urmă, așteptând să văd unde se așază și apoi m-am grăbit să stau lângă ea. I-am văzut pe ceilalți nedumeriți de ce făcusem, căci mi se pregătise locul de onoare în capul mesei, cu Guatemoc în dreapta mea și soția sa, prințesa

de sânge împărătesc Tecuichpo, în stânga.

— Locul tău este acolo, o, Tezcat – zise Otomie, înroșindu-se sub pielea-i măslinie în timp ce rostea aceste cuvinte.

— Un zeu poate să se așeze unde-i place, prințesa Otomie – i-am răspuns – mai cu seamă – am adăugat cu glas șoptit – că nu se află un alt loc mai bun decât acela de lângă cea mai frumoasă zeiță de pe pământ.

Ea se înroși din nou și-mi răspunse:

— Vai! Eu nu sunt zeiță, ci doar o muritoare. Dar dacă dorești cu adevărat să stau alături de tine la serbări, spune-o ca o poruncă și nimeni nu va îndrăzni să nu te asculte, nici chiar Montezuma, tatăl meu.

M-am ridicat atunci în picioare și am rostit într-o aztecă foarte sovăielnică, către curtenii puși să aibă grijă de mine:

— Dorința mea este să fiu așezat întotdeauna alături de prințesa Otomie.

La aceste cuvinte, Otomie se înroși și mai mult și un murmur trecu printre oaspeți, în timp ce Guatemoc aruncă mai întâi o privire mânioasă, apoi râse. Curtenii însă și slujitorii mei se înclinară, iar purtătorul lor de cuvânt răspunse:

— Cuvintele lui Tezcat trebuie să fie ascultate. Locul prințesei de sânge împărătesc Otomie, favorita lui Tezcat, va fi alături de zeu.

Și într-adevăr, de atunci locul ei era întotdeauna lângă al meu, afară doar de împrejurările când eram poftit să prânzesc cu însuși Montezuma. Ba, mai mult, prințesa Otomie începu să fie numită în tot orașul „prințesa binecuvântată, favorita lui Tezcat”. Căci atât de mare era puterea obiceiurilor și a eresurilor asupra acestui popor, încât socoteau că cea mai mare cinste pentru una dintre primele domnițe era să-i țină tovărășie la masă celui despre care se credea că găzduiește vremelnice spiritul sufletului lumii.

Serbarea își urmă cursul și îndată după aceea am întrebat-o pe Otomie ce puteau să însemne toate acestea.

— Din păcate – șopti ea – văd că nu știi și nici eu nu îndrăznesc să-ți spun. Îți voi spune doar atât: deși ești zeu și stai astăzi unde vrei, va veni un ceas când va trebui să stai unde nu vei voi. Ascultă, după ce se va sfârși masa, spune că dorești să te plimbi prin grădinile palatului și că vrei să te însoțesc. S-ar putea să găsesc atunci un prilej să-ți povestesc mai multe.

Așa că, atunci când serbarea s-a apropiat de sfârșit, le-am

făcut cunoscut că doream să mă plimb prin grădini cu prințesa Otomie și am ieșit împreună. Am mers pe sub copacii semeți, de pe ale căror ramuri atârna ca niște perdele un fel de mușchi cenușiu, de parcă întreaga pădure ar fi fost împodobită cu bărbile albe ale unei armate de bătrâni, care se legănau și foșneau jalnic în aerul rece al nopții. Dar, vai! Nu puteam să fim singuri, căci după noi, la o depărtare de douăzeci de pași doar, ne urma toată mulțimea de curteni și paji, împreună cu frumoasele dansatoare și cântăreții înarmați cu flautele lor blestemate; și de-ți plăcea sau nu, ei cântau și în același timp dansau. În zadar le-am poruncit să tacă, spunându-le că, așa cum stă scris din timpurile străvechi, după vremea cântatului și-a jocului vine și o vreme când cântecul și jocul trebuie să înceteze, dar n-au vrut să mă asculte. Nu m-au lăsat în pace nici o clipă, atunci ca și mai târziu și abia în clipele acelea am început să-mi dau seama ce prețioasă comoară este singurătatea.

Ne-au lăsat totuși să ne plimbăm împreună pe sub copaci și deși sunetele muzicii ne urmăreau pretutindeni, în curând ne-am adâncit în convorbire, uitând de ei. Așa am aflat cât de îngrozitoare era soarta ce mă amenința.

— Află, o, *teulule* – zise Otomie, adresându-mi-se tot cu acest nume când nu era nimeni să ne audă – că așa cere obiceiul în țara noastră: în fiecare an, un tânăr prizonier este ales ca imagine pământească a zeului Tezcat, care a creat lumea. Pentru aceasta, numai două lucruri îi sunt trebuincioase prizonierului – și anume ca sângele să-i fie nobil și să aibă o înfățișare frumoasă, fără vreun cusur sau vreun stigmat. În ziua când ai venit aici, *teulule*, urma tocmai să fie ales prizonierul care să-l întruchipeze pe zeu în anul acesta; ai fost ales tu, pentru că ești și nobil și mai frumos decât orice alt om din Anahuac și pentru că, fiind din neamul *teuilor*, fiii lui Quetzal, despre care se zvonesc atâtea și de a căror sosire tatăl meu, Montezuma, se teme mai mult decât de orice pe lume, preoții și-au zis că ai putea să le îndepărtezi mânia și să înlături blestemul zeilor de pe capetele noastre.

Otomie se opri, ca și cum ar fi vrut să spună ceva, dar nu găsea cuvintele potrivite. Iar eu, gândindu-mă doar la cele ce-mi spusese, m-am îngâmfat în sinea mea de conștiința propriei mele măreții și pentru că frumoasa prințesă vorbise despre mine ca de cel mai frumos bărbat din Anahuac. Căci, deși mă știam destul de arătos, nu mai fusesem niciodată numit „frumos” de vreun bărbat, femeie sau copil. Dar în această împrejurare, ca și în

multe altele, mândria premergea prăbușirii.

— Și mai trebuie să-ți spun, *teulule*... - urmă Otomie - ... vai, tocmai eu trebuie să fiu sortită să-ți spun! - timp de un an vei domni ca un zeu peste orașul acesta, Tenochtitlan și în afară doar de anumite ceremonii pe care va trebui să le rabzi și de anumite îndeletniciri pe care e nevoie să le înveți, nimeni nu te va tulbura. Cea mai mică dorință a ta va fi lege, iar când vei zâmbi cuiva, acela va socoti aceasta o prevestire de bine și te va binecuvânta; chiar și tatăl meu, Montezuma, îți va arăta respect, ca unuia de același rang cu el, ba chiar mai mult. Orice plăcere îți va fi împlinită, în afară de cea a căsătoriei, care îți va fi oprită până în luna a douăsprezecea a anului. Atunci, patru dintre cele mai frumoase fete din țară îți vor fi date ca mirese.

— Și cine le va alege? am întrebat-o eu.

— Nu știu, *teulule*, căci n-am nici un amestec în asemenea lucruri tainice - răspunse ea în grabă. Uneori alege zeul, iar alteori preoții sunt acei care aleg pentru el. După cum se întâmplă. Ascultă acum sfârșitul povestirii, care te va face să uiți restul. O lună întreagă, a douăsprezecea, vei trăi cu soțiile tale și vei avea parte numai de petreceri, în cele mai de vază case din oraș. În ultima zi a lunii, însă, vei fi așezat într-o barcă împărătească și, împreună cu soțiile tale, vei fi dus peste lac, într-un loc numit „Topitoria Metalelor”. De acolo vei fi dus apoi la un *teocalli* numit „Casa Armelor”, unde soțiile tale își vor lua rămas bun de la tine pentru totdeauna și acolo, *teulule* - vai, mie, că trebuie să ți-o spun! - ți-e sortit să fii oferit ca jertfă zeului al cărui spirit îl porți, marelui zeu Tezcat. Atunci, inima îți va fi smulsă din trup, iar capul îți va fi tăiat de pe umeri și așezat pe un par, numit „Stâlpul Capetelor”.

Auzind ce soartă îngrozitoare mă așteaptă, am scos un geamăt puternic și genunchii mi-au tremurat atât de tare, încât am fost pe punctul să cad la pământ. Apoi m-a cuprins furia și, uitând de sfatul tatălui meu, am blestemat zeii acestei țări și pe poporul care-i slujește, mai întâi în limbile aztecă și maya, apoi, când cunoștințele în aceste limbi nu mi-au mai ajuns, în spaniolă și chiar în engleză. Auzindu-mi vorbele, mai mult ghicind ce spuneam, Otomie fu cuprinsă de teamă și-și ridică mâinile, rostind:

— Nu-i blestema pe zeii cei cumpliți, te rog, ca nu cumva nenorocirea să se abată dintr-o dată asupra-ți. Dacă te va auzi cineva, s-ar crede că găzduiești un spirit rău și nu unul bun și

atunci va trebui să mori chiar acum și încă în cazne. Ferește-te cel puțin ca zeii, care se află peste tot, să nu te audă.

— Lasă-i să mă audă. Sunt zei mincinoși, iar țara asta e blestemată pentru că-i slăvește. Sunt sortiți pieirii, îți spun și toți cei care li se închină sunt și ei sortiți pieirii. Nu, nu-mi pasă dacă mă aude cineva, mai bine să mor acum în chinuri, decât să trăiesc un an în chinul morții ce se apropie... Dar să știi că n-am să mor singur! Tot oceanul de sânge pe care l-au vărsat preoții voștri cer răzbunare de la Dumnezeu cel adevărat și el se va răzbuna.

Astfel vorbeam, în neștire, înnebunit de spaimă și de furie neputincioasă, în timp ce prințesa Otomie stătea îngrozită, uluită de blestemele mele, iar flautele cântau și dansatorii se roteau în apropierea noastră. Deodată însă am văzut că gândurile prințesei rătăceau în altă parte, căci privea țință spre răsărit, de parcă ar fi avut o viziune. M-am uitat și eu într-acolo și am văzut că de la marginea orizontului până în înaltul cerului se desfăcea în mănunchi o lumină palidă și înspăimântătoare, presărată cu scânteii de foc; era ca un evantai al cărui mâner sta înfipt în pământ, în timp ce aripile lui acopereau tot cerul la răsărit. Am încetat cu blestemele și am rămas nemișcat; în timp ce stăteam astfel, un strigăt de groază s-a ridicat din palat și oamenii s-au revărsat pe porți afară, să privească la minunea care strălucea și ardea la răsărit. Curând apăru și Montezuma însuși, însoțit de căpeteniile cele mari și în lumina aceea fantomatică am văzut că buzele-i tremurau și mâinile i se încheștau una de cealaltă. Dar minunea încă nu se sfârșise, căci deodată, din cerul limpede de deasupra orașului coborî un glob de foc; după ce păru să se odihnească o clipă pe vârfurile semețului templu din piața cea mare, luminând întregul *teocalii* cu o lumină ca ziua, dispăru. Dar în locul unde stătuse ardea acum o altă lumină, căci templul lui Quetzal era în flăcări.

Strigăte de spaimă și bocete s-au ridicat din rândul celor ce văzuseră minunea – toți cei ce se aflau pe dealul din Chapultepec, ca și oamenii din orașul de jos. Chiar și eu m-am simțit înfricoșat, deși nu aveam pricină, căci s-ar fi putut prea bine ca raza de lumină din noaptea aceea și din cele următoare să nu fi fost altceva decât strălucirea unei comete, iar focul din templu să fi fost pricinuit de un trăsnet. Dar pentru locuitorii orașului și mai ales pentru Montezuma, cu închipuirea-i tulburată de zvonuri în legătură cu sosirea unui neam ciudat cu pielea

albă, care - așa cum spuneau de mult prevestirile - avea să aducă țării nimicirea, toate acestea păreau să prezică nenorociri. Și chiar dacă ar fi avut vreo îndoială în privința înțeleșului tuturor acestor întâmplări, în curând ea a fost risipită, cel puțin în mintea lor. Căci pe când stăteau cu toții plini de uimire, a sosit un sol, abia trăgându-și sufletul și murdar de praful drumului și, închinându-se până la pământ în fața împăratescului său stăpân, a scos din veșmânt un sul pictat și l-a înmănat unui curtean. Atât de dornic era Montezuma să-i afle cuprinsul, încât, împotriva obiceiurilor statornicite, a smuls sulul din mâinile curteanului și, desfăcându-l, a început să-i descifreze semnele la lumina sinistră de pe cer și a templului în flăcări. Și în timp ce-l priveam toți cum citea, Montezuma a scos un geamăt puternic și, lăsând să-i scape jos răvașul și-a acoperit fața cu mâinile. Cum sulul căzuse aproape la picioarele mele, am putut vedea pictate pe el imaginile grosolane ale unor corăbii cu pavilion spaniol și ale oștenilor spanioli în armură. Am înțeles atunci spaima lui Montezuma: spaniolii debarcaseră pe coastele țării sale!

Câțiva sfetnici s-au apropiat de el ca să-l liniștească, dar monarhul i-a împins la o parte, spunând:

— Lăsați-mă să jelesc, căci prorocirea de mult vestită a căzut asupra copiilor lui Anahuac. Urmașii lui Quetzal se adună pe țărmurile noastre și aduc moarte poporului meu. Lăsați-mă să jelesc, vă spun.

În clipa aceea, un alt sol sosi dinspre palat și chipul îi era răvășit de durere.

— Vorbește - zise Montezuma.

— O, împărate, iartă-l pe cel nevoit să ți aducă o astfel de veste, dar împărăteasca ta soră, Papantzin, cuprinsă de spaimă în fața acestor vedenii îngrozitoare - zise el arătând spre cer - trage să moară în palat!

Auzind că sora iubită e pe patul de moarte, împăratul nu scoase nici o vorbă, ci-și acoperi fața cu mantia imperială și păși încet înapoi spre palat.

Și în tot acest timp lumina cea roșiatică sclipea și scânteia spre răsărit - o auroră nefirească și monstruoasă - iar templul lui Quetzal ardea cu vâlvătați în orașul ce se întindea la poalele munților.

M-am întors spre prințesa Otomie, care stătuse toată vremea lângă mine, tremurând copleșită de spaimă și uimire.

— Oare nu ți-am spus că această țară e blestemată, prințesă

Otomie?

— Așa ai spus, *teulule* - răspunse ea - și adevăr grăit-ai, căci este blestemată.

Apoi am intrat în palat și chiar și în clipele acestea de tulburare cântăreții m-au urmat ca și înainte.

CAPITOLUL XVII

ÎNVIEREA PAPANTZINEI

A doua zi, Papantzin a murit și în seara aceleiași zile a fost îngropată cu mare pompă în cimitirul din Chapultepec, alături de strămoșii ei de sânge împărătesc. Dar, după câte se va vedea, nu i-a plăcut tovărășia acestora.

În aceeași zi mi-a fost dat și mie să înțeleg că nu e prea plăcut să fii zeu, deoarece se aștepta din partea mea să învăț să stăpânesc diferite meșteșuguri și mai ales unul atât de groaznic ca acela al muzicii, pentru care n-am avut niciodată vreo înclinare. Totuși nu s-a ținut seama cătuși de puțin de dorințele mele în această privință, așa că tutorii mei, niște bătrâni care ar fi putut găsi o ocupație mai bună, au venit ca să mă învețe să cânt la lăută, silindu-mă să zdrăngănesc toată ziua. Alții au încercat să mă inițieze în tainele literaturii, poeziei și artei, cel puțin așa cum erau înțelese de azteci și trebuie să mărturisesc că m-am bucurat să-mi însușesc aceste cunoștințe. Îmi aminteam, totuși, de cuvintele predicatorului, care ne spunea că cel ce-și sporește cunoștințele își sporește și suferințele și, pe lângă aceasta, nu prea vedeam ce folos aveau atâtea cunoștințe noi, dacă în curând totul avea să se încheie pe piatra de sacrificiu.

Soarta ce mă aștepta, de a fi sacrificat, mai întâi m-a deznădădui. Dar, gândindu-mă mai bine, mi-am spus că trecusem până acum prin atâtea primejdii și scăpasem totuși nevătămat, încât se putea să scap și de data aceasta. Moartea era încă destul de departe și deocamdată eram zeu. Așa încât m-am hotărât că, de voi muri sau voi trăi, atâta timp cât eram în viață se cădea să trăiesc ca un zeu și să am parte de toate desfătările care-mi erau la îndemână – și chiar așa am făcut. Și, trebuie s-o spun, cred că nimeni n-a avut vreodată ocazii mai mari sau mai ciudate și nimeni nu putea să le folosească mai bine. Într-adevăr, dacă nu m-ar fi năpădit gândurile triste în legătură cu iubita și casa-mi pierdută, aș fi fost aproape fericit, atât de mare era puterea pe care o aveam și ciudățenia tuturor

lucrurilor din jurul meu. Dar să-mi urmez povestirea.

În zilele care au urmat morții Papantzinei, la palat și în tot orașul a domnit tulburarea. Oamenii erau neobișnuit de neliniștiți din pricina zvonurilor care umpleau văzduhul. În fiecare noapte, lumina prevestitoare se aprindea la răsărit, în fiecare zi se auzea despre o nouă minune sau prorocie, iar o dată cu ea se răspândeau și zvonurile ciudate despre isprăvile spaniolilor, socotiți de mai toți ca zeli albi, fiii lui Quetzal, reînțorși pentru a lua în stăpânire pământurile peste care domnise odinioară strămoșul lor.

Dar, dintre toți, cel mai tulburat era însuși Montezuma, care săptămâni de-a rândul aproape că n-a putut să mănânce, să bea sau să închidă ochii, atât de greu îl apăsau temerile. Până la urmă, trimise soli la vechiul său dușman, Neza, bărbat înțelept și neîndurător, regele statului aliat din Tezcucó, rugându-l să-i facă o vizită. Într-adevăr, regele Neza sosi – un bătrân cu privire cruntă și pătrunzătoare – și am fost de față la întrevvedere lor, căci, fiind zeu, aveam toată libertatea să umblu prin palat și chiar să fiu de față la sfatul împăratului cu nobilii săi. Sfârșind deci cei doi de ospătat, Montezuma vorbi către Neza, povestindu-i despre prevestirile și despre sosirea *teulilor* și cerându-i să risipească bezna spaimei cu înțelepciunea sa. Atunci Neza, după ce-și mângâie barba-i lungă și cenușie, răspunse că, oricât de grea ar fi acum inima lui Montezuma, până la urmă va fi și mai grea.

— Vezi, mărite împărate – vorbi el – sunt atât de încredințat că zilele țărilor noastre sunt numărate, încât îmi voi juca cu tine la zaruri țara, pe care tu și strămoșii tăi ați ținut atâta să puneți stăpânire.

— Pe ce să jucăm? întrebă Montezuma.

— Iată cum vom juca – vorbi Neza. Tu vei pune în joc trei cocoși de luptă, de la care, dacă voi câștiga, nu-ți cer decât pintenii. Iar eu voi pune toată întinsa țară Tezcucó.

— Pun cam puțin – zise Montezuma. Cocoși sunt mulți, dar țări sunt puține.

— Totuși, țelul nostru va fi atins – răspunse bătrânul rege – căci află că jucăm împotriva sorții. Și așa cum va hotărî jocul, tot astfel se vor petrece lucrurile și în realitate. Dacă-mi vei câștiga țara, înseamnă că totul va fi bine; dar dacă eu câștig cocoșii, atunci gloria Anahuacului va apune, căci poporul său va înceta de a mai fi un popor și străinii vor pune stăpânire pe țară.

— Hai să jucăm și să vedem – zise Montezuma.

Și coborâră în locul numit *tlachco*, unde se desfășurau de obicei jocurile. Au început jocul cu zaruri și mai întâi norocul a fost de partea lui Montezuma, care a strigat cu glas tare că era ca și stăpân pe Tezcucu.

— De-ar fi așa! răspunse bătrânul Neza și din clipa aceea norocul și-a schimbat fața.

Căci oricât s-a mai străduit Montezuma, n-a mai putut câștiga și îndată după aceea partida s-a sfârșit și Neza câștigase cocoșii. Muzica a prins a cânta și curtenii s-au apropiat să-i aducă laudă regelui Neza pentru izbândă. Dar el s-a ridicat suspinând și a grăit:

— Mai bine mi-aș fi pierdut țara decât să fi câștigat acești cocoși, căci dacă mi-aș fi pierdut țara, ea ar fi trecut totuși în stăpânirea unuia din neamul meu. Acum, însă, vai nouă! Glia mea și a lui vor ajunge în stăpânirea străinilor, care ne vor nimici zeei, iar din numele nostru se va alege doar praful și pulberea.

După ce a vorbit astfel, s-a ridicat și, luându-și rămas bun de la Montezuma, a plecat spre țara sa. Soarta a făcut să moară în scurt timp, fără a mai trăi să-și vadă temerile împlinite.

A doua zi după plecarea lui au sosit și alte vești despre faptele săvârșite de spanioli, care l-au neliniștit și mai tare pe Montezuma. Înfricoșat, a trimis după un astronom, vestit în toată țara pentru adevărul prevestirilor sale. Astronomul a venit și a fost primit de împărat, dar ce-au vorbit a rămas o taină. Nu știu ce i-o fi spus, dar fără îndoială că n-au fost lucruri plăcute, căci peste noapte s-a dat poruncă să se dărâme casa astronomului, care a fost îngropat sub ruinele ei.

La două zile după moartea astronomului, Montezuma s-a gândit că, fiind și eu, cum credea el, un *teul*, aș putea să-i dau anumite lămuriri. Și astfel, la apusul soarelui, a trimis după mine, poruncind să fiu adus în fața lui la ceasul plimbării în grădină. M-am dus urmat de muzicanții și slujitorii mei, care nu mă lăsau o clipă singur, dar, la o poruncă a lui, au rămas cu toții deoparte, întrucât dorea să-mi vorbească în taină. A pornit apoi pe sub cedrii uriași, iar eu mi-am potrivit pașii după ai săi, rămânând însă puțin în urmă.

— *Teulule* – zise el într-un târziu – vorbește-mi despre oamenii din neamul tău și lămurește-mă de ce au venit spre aceste țărmuri. Ai grijă însă de-mi spune adevărul.

— Ei nu sunt din neamul meu, o, Montezuma – am răspuns –

deși trebuie să recunosc că maică-mea era din țara lor.

— Oare nu ți-am cerut să-mi spui adevărul, *teulule*? Dacă maică-ta a fost de-a lor, cum poți susține că nu ești și tu? Căci nu ești carne din carnea și sânge din sângele mamei tale?

— Voi face cum mi-ai cerut - am răspuns eu cu o plecăciune.

Apoi am început să-i povestesc despre spanioli - despre țara lor, despre măreția, despre cruzimea și despre lăcomia lor pentru aur, iar împăratul mă asculta cu nesaț, deși în sinea mea bănuiesc că nu prea credea tot ce-i spuneam, căci teama îl făcuse foarte bănuitor. După ce am sfârșit, Montezuma m-a întrebat:

— De ce vin aici, în Anahuac?

— Mă tem, o, împărate, că vin să ia pământul, sau măcar să-i prade comorile și să-i nimicească credințele.

— Și atunci care îți este sfatul, *teulule*? Cum să mă apăr împotriva acestor oameni puternici, îmbrăcați în fier, care vin călare pe niște fiare sălbatice cumplite și au niște scule ciudate, la al căror trăsnet dușmanii cad morți cu sutele, precum și arme de argint strălucitor? Vai! Nu cred că-mi este cu puțință să mă apăr împotriva lor, căci sunt fiii lui Quetzal, veniți să-și ia înapoi pământul. Am știut încă din copilărie că asta-i primejdia care mă amenință și acum iat-o că bate la ușă.

— O, tu, care ești stăpânul acestui pământ - am vorbit eu atunci - lasă-mă pe mine, care sunt doar un zeu, să-ți spun: înfruntarea nu este grea. Răspunde la forță prin forță. *Teuli* sunt puțini, iar tu poți aduna câte o mie de ostași pentru fiecare din ei. Aruncă-te dintr-o dată cu oaste asupra lor, nu șovăi până când vitejia le va ajuta să-și găsească prieteni, ci zdrobește-i de la început.

— Va să zică acesta-i sfatul unuia a cărui mamă a fost o *teulă* - grăi Montezuma și vocea-i sună plină de sarcasm și ironie usturătoare. Dar spune-mi, sfetnice, de unde știu oare că, luptând împotriva lor, nu mă ridic împotriva zeilor înșiși? Și cum pot afla adevăratele dorințe și țeluri ale unor oameni, sau zei, care nu-mi cunosc limba și a căror limbă nu pot s-o vorbesc?

— Nu-i nici o greutate, Montezuma - am răspuns. Eu pot vorbi limba lor, așa că trimite-mă să aflu din gura lor și pe urmă voi veni și-ți voi spune.

În timp ce vorbeam, inima mi-a tresărit de speranță, gândindu-mă că dacă aș putea să ajung printre spanioli, aș scăpa poate de a fi jertfit. Și apoi, spaniolii mi se păreau a fi o verigă

Între mine și puțința de a ajunge acasă. Ei veniseră aici cu corăbiile și corăbiile se pot întoarce de unde au venit. Căci deși în clipa aceea soarta-mi nu era încă deznădăduită, vă puteți închipui cât m-aș fi bucurat dacă m-aș fi aflat din nou printre creștini.

Montezuma mă privi câteva clipe, apoi grăi:

— Mă crezi tare prost, *teulule*. Cum, să te trimit ca să le povestești celor din neamul tău temerile și îndoielile mele și să le dezvălui cum ar putea să-mi vină de hac? Crezi oare că nu știu că ești o iscodă trimisă în țara mea de *teuli*, ca să afli amănunte ce le-ar putea fi de folos? Smintit ce ești, am știut-o de la început și, pe Huitzel, dacă n-ai fi fost făgăduit lui Tezcat, inima ta ar fumegea chiar mâine pe altarul lui Huitzel. Ia seama și nu-mi mai da sfaturi mincinoase, ca nu cumva sfârșitul să-ți vină mai repede decât te aștepți. Află că întrebările ți le-am pus cu un țel anume, din porunca zeilor înșiși – după cum au arătat inimile celor jertfiți astăzi. Acesta a fost țelul și aceasta a fost porunca – să-ți afli gândurile tainice și să mă feresc de sfaturile pe care mi le-ai da. Mă sfătuiești să mă lupt cu *teulii*; dacă acesta este sfatul tău, trebuie deci să nu mă lupt cu ei, ci să-i întâmpin cu daruri și cu vorbe bune, căci știu prea bine că sfatul tău mă va duce negreșit la pierzanie.

Astfel vorbi Montezuma și la cuvintele lui atât de stranii, spuse cu glas scăzut, cu capul plecat și brațele încrucișate pe piept, mi-am dat seama că era zguduit de mânie. Dat chiar și atunci (deși eram înfricoșat, căci oricât aș fi fost zeu, la un semn al puternicului împărat aș fi fost trimis la moarte în cazne) m-am minunat de nebunia unuia care părea în celelalte privințe atât de înțelept. De ce se îndoia atâta de mine și se lăsa târât de superstiții spre pierzanie? Astăzi am înțeles de ce. Montezuma nu făcea ceea ce făcea din propria-i voință, ci mâna destinului era aceea care îi călăuzea mâna și glasul destinului vorbea în glasul său. Zeii aztecilor erau niște zei mincinoși, dar nu mă îndoiesc că aveau viață și inteligență, căci în aceste forme hidoase de piatră își aveau lăcașul diavoli și preoții spuneau adevărul când susțineau că jertfele omenești erau pe placul zeilor lor.

Acestor diavoli le ceruse monarhul sfatul prin mijlocirea preoților – ei erau sortiți ca, dând sfaturi mincinoase, să-și atragă pierzania, a lor și a celor care credeau în ei.

Cât timp stătusem de vorbă, soarele coborâse grăbit spre

apus, așa încât acum totul era învăluit în întuneric. Lumina mai întârzia încă doar pe crestele înzăpezite ale vulcanilor Popocatepetl și Ixtac, însângărându-le parcă vârfurile. Niciodată forma aceea de femeie zăcând parcă pe un catafalc, care este vulcanul Ixtac, nu mi-a apărut atât de limpede și de minunată ca în noaptea aceea, căci fie că era într-adevăr astfel, fie că închipuirea mea era de vină, dar avea forma și culoarea unei moarte însângerate, gata de înmormântare. Dar nu, nu era doar închipuire, căci, după ce a sfârșit cu muștrările, Montezuma a privit din întâmplare spre apus și ochii i-au rămas ațintiți asupra muntelui.

— Privește, *teulule*! zise el și râse solemn. Colo zace leșul neamului Anahuac, scăldat într-o mare de sânge, gata de îngropăciune. Cât de cumplită e vedenia acestei femei moarte!

În timp ce rostea cuvintele de mai sus și se întorcea să plece, un vaiet lugubru se auzi dinspre munte, un vaiet ciudat, nepământesc, care făcu să-mi înghețe sângele în vine. Înspăimântat, Montezuma mă apucă de braț și amândoi privirăm spre Ixtac. Ni se părea că se întâmplase o minune, căci în lumina aceea roșiatică și înfricoșătoare femeia adormită se ridică, sau păru că se ridică de pe catafalcul de piatră. Vedenia se mișca încet, aidoma cuiva care se trezește din somn și iat-o în picioare pe marginea muntelui, proiectându-se pe firmament. Acolo, leșul cel uriaș trezit din morți, cu giulgiul alb însângerat, păru să se oprească în loc, iar noi priveam tremurând de groază.

Câteva clipe, arătarea a rămas astfel, cu ochii ațintiți spre orașul Tenohtitlan, apoi, deodată și-a ridicat brațele-i uriașe în sus, parcă de durere și în clipa aceea noaptea s-a lăsat asupra muntelui acoperind-o, în timp ce vaietul se stingea cu încetul.

— Spune, *teulule* - găfâi împăratul - n-am oare dreptate să fiu înfricoșat când vezi bine că prevestiri ca acestea mi se arată în fiecare zi? Ascultă bocetele ce se înalță din oraș: n-am fost singurii care am zărit vedenia. Ascultă cum geme de teamă poporul și, iată, preoții bat tobele ca să îndepărteze prevestirile cele rele. Plângi, o, popor al meu și voi, preoți, rugați-vă și aduceți jertfe, căci așa se cuvine: ziua pieirii voastre a sosit! O, Tenochtitlan, tu, regină a orașelor, te văd pustiită și în ruine, cu palatele înnegrite de flăcările incendiilor, cu templele profanate, cu frumoasele tale grădini sălbăticate. Îți văd femeile de viță nobilă pângărite de cuceritorii străini, iar prinții tăi în sclavie; canalele curg roșii de sângele fiilor tăi, iar la porțile tale se ridică

munți de oase. Pretutindeni în jurul tău nu e decât moarte, dezonoarea este hrana ta zilnică, iar dezolarea îți este soarta. Rămâi cu bine, regină a orașelor, leagăn al strămoșilor mei unde am crescut!

Astfel jelea Montezuma în întuneric și în timp ce se văita și gemea răsări și se ridică luna plină, revărsându-și lumina liniștită peste ramurile cedrilor îmbrăcați în haina fantomatică de mușchi. Razele lunii se opriră pe statura înaltă a lui Montezuma, pe înfățișarea-i răvășită și pe brațele-i lungi, pe care le mișca într-o parte și-n alta într-o agitație profetică, pe hainele mele strălucitoare, ca și pe curtenii încremeniți de spaimă și pe muzicanții ce se opriseră din cântat. O boare de vânt trecu, gemând trist, printre ramurile copacilor înalți de deasupra și peste stâncile din Chapultepec. Niciodată n-am văzut o scenă mai stranie, mai plină de mister și de făgăduiala unor grozăvii viitoare ca aceea de atunci, când marele împărat jelea prăbușirea neamului și a puterii sale. Până acum, nici o nenorocire nu se abătuse asupra lor și totuși împăratul aztec știa că amândouă erau osândite, iar cuvintele-i de jale izbucneau dintr-o inimă frântă de durere.

Dar minunile din noaptea aceea nu se sfârșiseră încă.

După ce Montezuma își strigă profețiile, l-am întrebat cu umilință dacă n-ar fi bine să-i cheme pe curtenii care-l slujeau și care acuma stăteau la oarecare depărtare.

— Nu - răspunse el - nu vreau ca ei să mă vadă astfel, cu durerea și groaza întipărite pe față. Oricine are dreptul să se teamă, eu însă trebuie să par curajos. Vino să facem câțiva pași împreună, *teulule* și dacă te gândești cumva să mă ucizi să știi că nu-mi va părea rău.

Nu i-am răspuns nimic, ci l-am urmat prin întunericul cărărilor ocolite care șerpuiau printre cedri, unde mi-ar fi fost ușor să-lucid dacă aș fi vrut, dar nu vedeam la ce mi-ar fi: folosit o asemenea faptă; și-apoi, deși Montezuma îmi era dușman, inima mi se strângea la gândul de a ucide. Am mers astfel o milă și mai bine, în tăcere. Am trecut pe sub umbra copacilor, pe urmă prin grădinile pline cu flori minunate, până când, în cele din urmă, am ajuns la porțile cimitirului unde se odihnesc morții casei domnitoare. În fața acestor porți se întindea un loc deschis, acoperit cu iarbă, peste care lumina lunii se revărsa din belșug și chiar în mijloc am zărit o formă albă, asemenea trupului unei femei, întinsă în iarbă. Montezuma s-a oprit și, privind spre

porțile cimitirului, a spus:

— Aceste porți s-au deschis acum patru zile pentru Papantzin, sora mea. Mă întreb, cât timp va mai trece până se vor deschide și pentru mine?

Dar în timp ce vorbea, forma albă de pe iarbă, pe care eu o zărisem mai înainte, dar Montezuma nu, s-a mișcat ca trezită din somn. Și am rămas încremenit, căci se mișca la fel ca vedenia aceea de pe munte; la fel de încet se scula de jos, la fel își ridica brațele în sus. În clipa aceea o văzu și Montezuma și se opri în loc tremurând; trebuie să mărturisesc că și eu tremuram.

Atunci femeia – căci era o femeie – o porni încet spre noi și în timp ce se apropia am văzut că era înfășurată într-un giulgiu. Apoi și-a ridicat capul și lumina lunii a căzut din plin pe fața ei. Montezuma a scos un geamăt puternic și am gemut și eu. În fața noastră se afla chipul palid și îngust al prințesei Papantzin – al prințesei Papantzin care zăcea de patru zile în mormânt. A continuat să se apropie de noi, lunecând ușor ca și când ar fi pășit prin somn și s-a oprit în fața tufișului la umbra căruia stăteam. Acum Papantzin, sau duhul Papantzinei, privi spre noi cu ochi orbi, căci, deși ținea ochii deschiși, părea totuși că nu vede.

— Tu ești, Montezuma, frate al meu? întrebă arătarea și glasul era al prințesei Papantzin. Simt că ești aici, deși nu te pot vedea.

Montezuma păși din umbră și se opri în fața surorii sale moarte.

— Cine ești – zise el – tu care ai înfățișarea surorii mele moarte și ești îmbrăcată în hainele unei moarte?

— Sunt Papantzin – răspunse ea – și m-am sculat din morți ca să-ți aduc un mesaj, Montezuma, frate al meu.

— Ce mesaj îmi aduci? întrebă el și vocea îi era răgușită.

— Îți aduc un mesaj de moarte, frate al meu. Împărăția ta se va prăbuși și în curând vei muri și tu și te vor urma în moarte zeci de mii de oameni din poporul tău. În cele patru zile cât am stat printre morți i-am văzut pe zeii tăi, care nu sunt decât niște zei mincinoși și niște diavoli. Acolo i-am mai văzut și pe preoții care-i slujeau, ca și pe mulți dintre cei care i-au slăvit – supuși cu toții unor cazne de nedescris. Din pricină că i-a cinstit pe acești zei-diavoli, poporul Anahuacului este sortit pieirii.

— N-ai nici o vorbă de îmbărbătare pentru mine, Papantzin, soră a mea? întrebă el.

— Nici una – răspunse ea. Poate că dacă vei înceta să te mai

Închini zeilor celor mincinoși, ai putea să-ți mântuiești sufletul; viața însă nu ți-o poți salva și nici viața poporului tău.

Apoi se întoarse și dispăru în umbra copacilor și-i auzeam veșmintele mortuare foșnind pe iarbă.

Atunci Montezuma fu cuprins de furie și începu să strige cu glas tare și iată ce spunea:

— Blestemele să se abată asupra ta, Papantzin, soră a mea! De ce-ai venit din mormânt să-mi aduci vești atât de cumplite? Dacă ai fi adus cu tine speranța, dacă mi-ai fi arătat vreo cale de scăpare, te-aș fi binecuvântat. Dar așa, întoarce-te în întuneric și pământul să-ți apese din greu inima pe vecie! Cât despre zeii mei, părinții mei i-au cinstit și am să-i cinstesc și eu până în ultima zi a vieții mele, căci – vai! – dacă ei mă părăsesc, cel puțin eu n-am să-i părăsesc niciodată. Zeii s-au mâniat pentru că jertfele s-au împușinat pe altare; de aceea va trebui să fie îndoit numărul lor. Înșiși preoții vor trebui să fie jertfiți, ca pedeapsă că nu s-au îngrijit cât se cuvine de cinstirea zeilor.

Aiură așa mai departe, ca orice om slab înnebunit de spaimă, în timp ce curtenii și slujitorii care-l urmaseră până atunci la oarecare depărtare se strânseseră în jurul său, înfricoșați și plini de uimire. Și iată că, smulgându-și veșmintele împărătești și părul din cap și din barbă, Montezuma căzu jos, zvârcolindu-se ca apucat.

L-au dus pe urmă în palat și nimeni nu l-a mai văzut trei zile și trei nopți. Dar monarhul nu vorbise în vânt când amenințase cu jertfele, căci începând din noaptea aceea părea că sacrificiile nu se mai opreau. Cu toate că umbra crucii se întindea mereu asupra altarelor din Anahuac, fumul sacrificiilor continua să se ridice spre cer și strigătele captivilor răsunau mereu în jurul *teocalli-lor*. E drept că zeilor-demoni le sunase ceasul, dar ei își culegeau ultima recoltă de sânge și această recoltă era bogată.

Toate aceste întâmplări, eu, Thomas Wingfield, le-am văzut cu propriii mei ochi, dar n-aș putea spune dacă erau cu adevărat semne trimise din cer, sau vedenii născute din fapte neprevăzute ale firii. Țara era cuprinsă de spaimă și s-ar putea ca mințile oamenilor să fi găsit un înțeles întunecat în semne care altminteri ar fi trecut neobservate. E adevărat că prințesa Papantzin s-a sculat din morți, dar probabil că nu murise cu adevărat, ci i se oprise inima pentru scurt timp. Dar în mormânt nu s-a mai reîntors, căci, deși n-am mai văzut-o niciodată, se

spune că a mai trăit, ajungând creștină și că povestea lucruri ciudate despre ceea ce văzuse în Țara Morții²³.

²³ Legenda învierii Papantzinei figurează în opera intitulată „Istoria generală a Noii Spanii” a lui Bernardino de Sahagun, unul dintre primii istoriografi ai coloniilor spaniole din America.

CAPITOLUL XVIII

ALEGEREA MIRESELOR

Trecuseră câteva luni de când eram zeul Tezcat și de la intrarea spaniolilor în Mexic și în tot acest timp orașul era într-o stare de neconținută fierbere. Montezuma trimitea tot mereu soli lui Cortez încărcăți cu daruri neprețuite de aur și nestemate, rugându-l pe cuceritor să plece, fără să-și dea seama – nesăbuitul împărat! – că, arătându-i bogății atât de fabuloase, arunca o momeală ce nu putea să nu atragă șoimul asupra lui. Solilor, Cortez le dădea răspunsuri curtenitoare, trimițându-i înapoi cu daruri fără valoare – și asta era totul.

Apoi spaniolii au început să înainteze și marele împărat a aflat cu spaimă despre cucerirea tribului războinic al tlaxcalanilor, care, deși oameni neînduplecați și vechi dușmani ai lui Montezuma, se împotriviseră totuși omului alb. După aceea a sosit vestea că, odată cuceriti, din dușmani tlaxcalanii deveniseră aliații și oamenii de încredere ai spaniolilor și că mii de războinici sălbatici de-ai lor se îndreptau acum împreună cu Cortez asupra orașului sacru Cholula. N-a trecut mult timp și s-a aflat că orașul Cholula fusese cucerit și trecut prin foc și sabie, iar zeii cei sfinți (sau mai bine zis nesfinți) fuseseră prăvăliți de pe altarele lor. Se povesteau lucruri uimitoare despre spanioli, despre curajul și puterea lor, despre armura pe care o purtau, despre zgomotul de tunet pe care-l făceau armele lor în bătălie și despre fiarele sălbatice pe care călăreau. O dată i-au fost trimise lui Montezuma două capete de spanioli prinși într-o încăierare, niște capete cu o înfățișare sălbatică, mari și păroase și împreună cu ele capul unui cal. Când Montezuma a văzut capetele acelea îngrozitoare, aproape că și-a pierdut cunoștința de spaimă; și totuși a poruncit să fie așezate pe turlele marelui templu și să se vestească pretutindeni că aceeași soartă îi așteaptă pe toți cotropitorii țării.

Între timp, totul în politica sa nu era decât zăpăceală. Zi de zi se țineau sfaturi cu nobilii, cu preoții cei mari și cu regii vecini și prieteni. Unii dădeau un sfat, alții altul, așa că ceea ce urma era

doar șovăială și încurcătură. Ah, dacă Montezuma ar fi ascultat glasul marelui bărbat care era Guatemoc, astăzi Anahuacul n-ar fi o feudă spaniolă. Căci Guatemoc l-a rugat de nenumărate ori să lase la o parte teama și să pornească război pe față împotriva *teulilor*, înainte de a fi prea târziu; să înceteze de a le mai trimite daruri și solii, să-și strângă nenumăratele armate și să-l zdrobească în trecătorile munților.

Dar Montezuma răspundea:

— La ce bun, nepoate? Cum aș putea să lupt împotriva acestor oameni, când înșiși zeii sunt de partea lor? Este neîndoielnic că zeii pot face ce vor – iar dacă nu vor, nu-mi pasă de mine și de soarta mea. Dar, vai! Mă doare inima pentru poporul meu, vai! Pentru femei și copii, pentru cei bătrâni și neajutorați.

Apoi își acoperea fața, gemând și plângând ca un copil, iar Guatemoc pleca din fața lui – mut de furie în fața nebulii unui împărat atât de mare. Dar nu putea face nimic. Căci, la fel ca și mine, Guatemoc credea că Montezuma fusese lovit de o nebunie trimisă din cer pentru a duce țara la ruină.

Un lucru, însă, vreau să fie înțeles: că deși locul meu ca zeu îmi dădea prilejul să aflu tot ce se petrecea, totuși eu, Thomas Wingfield, nu eram decât o picătură în valul uriaș de evenimente care se revărsase de două generații peste Anahuac. Eram o picătură de spumă pe creasta aceluia val, dar e drept că în vremea aceea nu aveam mai multă putere decât are spuma asupra valului. Montezuma mă privea cu neîncredere, socotindu-mă iscoadă; preoții mă priveau ca pe un zeu ce va fi jertfit în curând – și nimic mai mult. Doar Guatemoc, prietenul meu și Otomie, care mă iubea în taină, aveau încredere în mine și cu aceștia doi stăteam deseori de vorbă, arătându-le adevăratul înțeles al celor ce se petreceau sub ochii noștri. Numai că și ei erau lipsiți de putere, căci deși corabia țării nu mai era cârmuită cu înțelepciune, tot puterea nemărginită a lui Montezuma era cea care o conducea – când într-o parte, când în alta, întocmai ca o cârmă ce duce vasul spre pierzanie după ce cârmaciul a părăsit-o și se leagănă în voia vântului și a valurilor.

Poporul era îngrozit de ceea ce-l aștepta în viitor, dar asta nu-l împiedica, sau poate chiar dimpotrivă, să-și treacă toată vremea doar în plăceri, atunci când nu erau, firește, ceremonii religioase. Căci în zilele acelea nici o sărbătoare nu era uitată și nici un altar nu ducea lipsă de victime. Ca un râu ce-și rostogolește mai repede apele pe măsură ce se apropie de prăpastie, tot astfel

poporul din Mexic, prevăzând ruina și pierzania, se trezea parcă și trăia cu o frenezie necunoscută până atunci. Țipetele celor jertfiți se auzeau toată ziua din vârful a sute de temple, în timp ce noaptea larma petrecerilor nu se mai potolea. „Să mâncăm și să bem – spuneau oamenii – căci zeii mării sunt asupra noastră și mâine vom muri.” Femei socotite până atunci virtuose se dovedeau acum niște desfrânate, iar bărbați cu nume cinstite se vedeau a fi niște ticăloși și nimeni nu-i condamna; vai, până și copiii erau văzuți beți pe ulițe, lucru de mare ocară printre azteci.

Marele împărat se mutase cu toată familia din Chapultepec în palatul din piața cea întinsă din fața templului. Acest palat era el însuși un oraș, căci în fiecare noapte mai bine de o mie de ființe omenești dormeau sub acoperișul său, ca să nu mai vorbim de pitici și monștri și de sutele de păsări și animale sălbatice închise în cuști. Aici petreceam în fiecare zi cu cine-mi plăcea și când mă săturam de petreceri, aveam obiceiul să ies pe străzi cântând din lăută (căci ajunsesem să stăpânesc destul de bine meșteșugul acesta nesuferit), îmbrăcat în haine somptuoase și însoțit de nenumărați curteni și paji împărătești. Tot norodul ieșea atunci din case, strigând și făcându-mi plecăciuni; copiii aruncau cu flori, iar fetele porneau să danseze sărutându-mi mâinile și picioarele, până ce ajungeam să fiu înconjurat de o gloată de vreo mie de oameni. Trebuie să spun că dansam și strigam și eu ca un smintit, căci cred că era un fel de sminteală, sau poate beția de a fi adorat ca un zeu, ceea ce mă cuprindea în zilele acelea. Poate că mai căutam de asemeni să uit de frică, să uit că eram sortit sacrificării și că fiecare zi mă apropia tot mai mult de cușitul roșu al preotului.

Doream să uit, dar, vai! Nu puteam. Beția pricinuită de *mescal* și de *pulque*²⁴, pe care le beam la serbări, se risipea; mireasma florilor, toate minunățiile pe care le vedeam, ca și adorația poporului încetau de a mă mai mișca și mă năpădeau gândurile negre privind soarta ce mă aștepta, ca și dorul de iubită și de casa-mi de departe. În zilele acelea, dacă n-ar fi fost bunătatea duioasă a Otomie, cred că inima mi s-ar fi frânt sau mi-aș fi pus capăt zilelor. Dar mândra și frumoasa prințesă era mereu alături de mine, căutând să-mi alunge într-o mie de chipuri gândurile negre, lăsând mereu să cadă câteva vagi cuvinte de speranță, care făceau inima să-mi bată. Vă amintiți, poate, că în prima zi când venisem la curtea lui Montezuma o găsisem pe Otomie

²⁴ Băuturi alcoolice, obținute prin fermentarea frunzelor de agave.

deosebit de frumoasă și gândul mi se îndreptase spre ea. Și acum o socoteam tot frumoasă, dar inima îmi era atât de plină de spaimă, încât nu mai aveau loc în ea gânduri drăgăstoase pentru prințesă sau pentru oricare altă femeie. Într-adevăr, când nu eram beat de vin sau de adorație, îmi îndreptam gândurile spre împăcarea mea cu cerul, de care aveam destulă nevoie.

Totuși, stăteam mult de vorbă cu Otomie, povestindu-i despre credința mea și despre multe altele, la fel cum făcusem mai înainte cu Marina, despre care auzeam acum că era ibovnica lui Cortez, conducătorul spaniolilor și tălmaci în armata lui. Cât despre Otomie, mă asculta gravă, privindu-mă tot timpul cu ochii ei duioși, dar atât – căci, dintre toate femeile, Otomie era cea mai modestă, după cum era și cea mai mândră și mai frumoasă.

Așa au mers lucrurile, până când spaniolii au părăsit Cholula, îndreptându-se spre Mexico. Mă aflu în grădină într-o dimineață, cu lăuta în mână, iar curtenii și tutorii care mă slujeau rămăseseră cu toții la o depărtare respectuoasă în urma mea. Din locul unde ședeam, puteam vedea intrarea în curtea unde marele împărat se întrunea zilnic cu sfatul său. Am observat astfel că, după plecarea nobililor, au început să se adune preoții și după ei au venit multe fecioare mândre și frumoase, însoțite de femei mai în vârstă. Curând după aceea, prințul Guatemoc, care acum zâmbea foarte rar, s-a apropiat zâmbind de mine și m-a întrebat dacă știam ce se petrece acolo. I-am răspuns că nu știam și că nici nu-mi păsa, dar că-mi închipuiam că Montezuma strângea iar o comoară deosebită ca s-o trimită stăpânilor săi, spaniolii.

— la seama cum vorbești, *teulule* – zise prințul semeț. Cuvintele tale s-ar putea să fie adevărate, dar dacă n-aș ține la tine le-ai regreta, chiar dacă întruchipezi acum spiritul lui Tezcat. Din păcate – adăugă el bătând cu piciorul în pământ – nebunia unchiului meu îngăduie să fie rostite asemenea cuvinte. Oh, de-aș fi eu împărat în Anahuac, într-o singură săptămână capetele tuturor *teulilor* din Cholula ar sta pe turnurile templelor de colo!

— la seama cum vorbești tu, prințe – i-am răspuns eu în bătaie de joc – căci sunt oameni care, dacă te-ar auzi, ar putea să te facă *pe tine* să-ți regreti vorbele. Totuși s-ar putea ca într-o zi să fii împărat și atunci vom vedea ce vei face cu *teulii*, sau cel puțin alții vor vedea, dacă eu nu voi mai fi... Dar, spune-mi, ce se petrece acolo? Oare Montezuma își alege alte soții?

— Alege soții, dar nu pentru ei. Cred că știi, *teulule*, că ți se apropie vremea. Montezuma și preoții aleg acum fecioarele care îți vor fi date ca soții.

— Îmi vor fi date ca soții! am strigat eu și am sărit în picioare. Mie, a cărei mireasă este doar moartea! Ce-mi trebuie mie dragoste ori căsătorie? Mie care, peste câteva săptămâni, voi fi jertfit pe altar? Ah, Guatemoc, spui că ții la mine și odată te-am scăpat chiar de la moarte! Dacă m-ai iubi, m-ai salva, așa cum ai jurat că vei face.

— Am jurat că-mi voi da viața pentru tine, *teulule*, dacă-mi va sta în putere și mi-aș ține jurământul, căci nu toți pun atâta preț pe viață ca tine, prietene. Numai că nu te pot ajuta cu nimic; ești făgăduit zeilor și chiar dacă aș muri de o sută de ori, tot n-aș putea să te scap de soarta ce te așteaptă. Nimeni nu te poate scăpa, decât cerul, dacă va voi. De aceea, *teulule*, veselește-te cât poți și mori curajos când va sosi ceasul. Nu ești mai nenorocit decât mine și decât mulți alții, căci pe toți ne așteaptă moartea. Rămâi cu bine.

După ce a plecat, m-am ridicat și, părăsind grădina, am intrat în încăperea în care obișnuiam să-i primesc pe cei ce doreau să-l privească pe zeul Tezcat – cum mă numeau ei. Aici m-am întins pe divanul meu de aur și m-am apucat să trag din pipă. Eram singur, căci nimeni nu îndrăznește să intre în această odaie fără îngăduința mea. N-a trecut însă mult și mai marele pajilor mei m-a vestit că cineva dorea să-mi vorbească; sătul de gândurile mele, am dat din cap, ceea ce însemna că acel cineva putea să intre. Pajul s-a retras și îndată o femeie cu fața ascunsă de văluri a apărut în fața mea. Am fost tare uimit și i-am cerut să-și scoată vălul și să vorbească. Mi-a dat ascultare; am văzut atunci că nu era alta decât prințesa Otomie. M-am ridicat uluit, căci nu mi se întâmplase încă să mă viziteze astfel, singură. Ce să se fi întâmplat? Îmi aducea oare anumite vești, sau îndeplinea unele obiceiuri pe care nu le cunoșteam?

— Te rog să te așezi la loc – vorbi ea și am văzut că era încurcată. Nu se cuvine să stai în picioare în fața mea.

— De ce nu, prințesă? am răspuns. De n-aș avea respect pentru rangul pe care îl ai, atunci frumusețea ta ar cere-o.

— Destul cu vorba – spuse ea, făcând un semn cu mâna-i gingașă. Am venit aici, o, Tezcat, conform unui străvechi obicei, trimisă cu o solie: fecioarele care-ți vor fi mirese au fost alese. Îți aduc numele lor.

— Vorbește, prințesă Otomie.

— Ele sunt... - și prințesa numi trei tinere fete despre care știam că erau printre cele mai frumoase din țară.

— Credeam că trebuie să fie patru - am zis cu un râs amar. Oare mi se va răpi plăcerea de a avea patru mirese?

— Mai este și a patra - răspunse ea, apoi tăcu.

— Spune-mi numele ei! am strigat eu. Ce altă târfă a fost aleasă să se mărite cu un ticălos sortit sacrificiului?

— A fost găsită una, o, Tezcat, dar are alte titluri decât acela ce i-l dai tu.

Am privit-o întrebător și atunci vorbi din nou, cu glas șoptit:

— Eu, Otomie, prințesă de Otomie, fiica lui Montezuma, sunt cea de a patra și prima.

— Tu! am exclamat și, de uimire, am căzut înapoi pe perne. *Tu!*

— Da, eu. Și acum ascultă: am fost aleasă de preoți, chiar dacă pe nedrept, ca fiind cea mai frumoasă din țară. Tatăl meu, marele împărat, s-a arătat mânios, zicând că, orice s-ar întâmpla, nu trebuie pentru nimic în lume să fiu soția unui captiv care urmează să moară pe altarul de sacrificiu. Preoții i-au răspuns însă că nu era timpul să fie părtinitor cu cei de un sânge cu el acum când zeii erau mâniați. Putea zeul să fie lipsit de prima doamnă a țării? Au întrebat ei. Tatăl meu a suspinat atunci și a spus să se facă după voia mea. Iar voia mea a fost asemeni celei a preoților, căci, în durerea care s-a abătut asupra noastră, cei mândri trebuie să se umilească până în țărână, iar eu să nu mă dau în lături de la căsătoria cu un sclav captiv, așa-zis zeu și sortit sacrificiului. Și astfel eu, prințesa de Otomie, am primit să-ți fiu soție, o, Tezcat, deși, dacă aș fi știut tot ce-ți citesc în ochi în clipa aceasta, poate că n-ar fi trebuit să primesc. Cine știe, poate că în această rușine am nădărduit să găsesc iubirea, chiar și numai pentru câteva ceasuri. Și s-ar mai putea să schimb obiceiul poporului meu și să-mi împlinesc căsătoria alături de victimă, pe altar, după cum, dacă vreau, am dreptul s-o fac. Văd însă că nu sunt binevenită... oh și acum e prea târziu ca să revin asupra hotărârii, dar să n-ai nici o teamă. Rămân celelalte mirese... eu n-am să te tulbur. Ți-am adus solia și acum, dacă dorești, plec. Ceremonia solemnă a căsătoriei va avea loc în a douăsprezecea zi de acum înainte, o, Tezcat.

M-am ridicat de pe divan și i-am luat mâna, spunând:

— Îți mulțumesc, Otomie, pentru noblețea gândului tău. De n-

ar fi fost mângâierea și prietenia pe care tu și vărul tău Guatemoc mi-ai dat-o, cred că nu mai eram de mult printre cei vii. Mai mult încă, vrei să-mi aduci alinare până la urmă; te gândești chiar să mori cu mine. Ce pot înțelege din vorbele tale, Otomie? În țara mea, o femeie înseamnă că iubește într-un mod neobișnuit un bărbat dacă primește să împartă cu el patul care mă așteaptă pe piramida de colo. Dar nu-mi vine să cred că tu, pe care ar fi fost fericiți s-o ia de soție atâția regi, ți-ai putea dărui inima unuia care se află atât de jos. Cum să înțeleg vorbele tale, prințesă Otomie?

— Înțelege-le cu inima - șopti ea încet și îi simții mâna tremurând într-a mea.

Am privit-o și am văzut că era de o frumusețe nespusă; m-am gândit la devotamentul ei, care nu se dădea înapoi de la moartea cea mai cumplită și un val de sentimente înrudite cu dragostea mi-a copleșit sufletul. Dar chiar în timp ce o priveam și mă gândeam cu dragoste la ea, mi-am amintit de o grădină din Anglia și de fata de care mă despărțisem sub fagii din Ditchingham, ca și de vorbele pe care le rostisem atunci. Nu mă îndoiam că mai trăia și-mi era credincioasă; nu trebuia să-i rămân și eu credincios cât timp trăiam? Dacă eram nevoit să mă căsătoresc cu patru fete indiene, o făceam de nevoie, dar dacă-i spuneam Otomiei că o iubesc, călcam un legământ și nici măcar nu-i dăruiam dragostea mea. Deși eram profund mișcat și ispita era mare, m-am hotărât să-i spun adevărul.

— Stai jos, Otomie - am zis - și ascultă-mă. Vezi acest inel de aur - și am scos de pe deget verigheta dăruită de Lily - și vezi că înăuntru scrie ceva.

Și-a plecat capul, dar n-a scos o vorbă, iar eu am zărit în ochii ei o privire temătoare.

— Am să-ți citesc eu cuvintele, Otomie - și i-am tălmăcit în aztecă cele două versuri naive:

*Deși suntem departe,
Nimic nu ne desparte.*

În cele din urmă, Otomie vorbi:

— Ce înseamnă aceste semne? Eu nu pot citi decât în imagini, *teulule*.

— Înseamnă, Otomie, că în țara îndepărtată de unde vin se află o femeie care mă iubește și care este iubita mea.

— Vrei să spui că e soția ta?

— Nu e încă soția mea, dar îmi este promisă.

— Îți este promisă - vorbi ea și vocea îi suna plină de amărăciune. Înseamnă că suntem egale, căci și eu îți sunt promisă, *teulule*. Numai că între noi este o deosebire: pe ea o iubești, iar pe mine nu - cred că asta ai vrut să mă faci să înțeleg. Scutește-mă de alte lămuriri, am înțeles totul... Dar dacă se pare că am pierdut, nu o văd câștigând nici pe ea. Între tine și iubita ta, *teulule*, se rostogolesc mari întinderi de apă și altarul de sacrificiu și neantul morții. Acum lasă-mă să plec. Se cheamă că sunt soția ta, căci legea nu lasă nici o scăpare, dar nu te voi tulbura prea mult și în curând totul se va sfârși. Ai să-ți cauți atunci dorul în Casele Stelelor, unde va trebui să rătăcești și mă voi ruga să-l găsești. În toate aceste luni din urmă am plănuit și am căutat o speranță de scăpare pentru tine și-am crezut că am găsit-o. Dar a fost clădită pe o credință greșită și s-a dărâmat. Dacă ai fi putut spune, din toată inima, că mă iubești, poate că ar fi fost bine pentru amândoi; dacă ai putea s-o spui înainte de a fi prea târziu, poate că tot ar fi bine. Dar nu ți-o cer și ferește-te să-mi spui o minciună! Mă duc, *teulule*, dar, înainte de a pleca, trebuie să-ți mărturisesc că te cinstesc acum mai mult decât înainte, pentru că ai îndrăznit să-mi spui adevărul, mie, fiica lui Montezuma, când o minciună ar fi fost atât de ușor și de sigur de spus. Femeia aceea de peste mări trebuie să-ți fie recunoscătoare, dar, deși nu-i port pică, între mine și ea lupta este pe viață și pe moarte. Suntem străine una de cealaltă și străine vom rămâne, dar ea ți-a atins mâna, așa cum ți-o ating eu acum; tu ești acela care ne unești, dar ne și legi în dușmănie. Rămâi cu bine, o, viitor soț al meu. Nu ne vom mai întâlni până în ziua aceea plină de tristețe când o „târfă” îi va fi dată unui „ticălos” în căsătorie. Folosesc propriile tale cuvinte, *teulule*!

Ridicându-se, Otomie își înfășură vâlul în jurul capului și ieși încet, lăsându-mă foarte tulburat. Fusese o mare îndrăzneală din partea mea să resping dragostea mărturisită a acestei regine printre femei și acum că o făcusem, nu eram nici măcar fericit. Mă întrebam dacă Lily ar fi fost în stare să se umilească, să azvârle purpura rangului împăărătesc, pentru a sta alături de cel pe care-l iubește pe piatra roșie de sacrificiu? Poate că nu, căci o asemenea fidelitate sălbatică nu se poate găsi decât la femei de un alt neam. Aceste fiice ale Soarelui, atunci când iubesc, se dăruiesc cu totul și așa cum știu să iubească știu să și urască. Nu

au nevoie de preot ca să le sfințească legământul, iar dacă nu le mai este pe plac, nici un legământ nu le poate aduce pe calea datoriei. Lege le este doar dorința, dar cât timp le stăpânește o urmează neclintit și, la nevoie, își caută împlinirea la porțile morții, sau, dacă nu, în uitare.

CAPITOLUL XIX

CELE PATRU ZEIȚE

Vremea se scurgea încet și în cele din urmă a sosit ziua când Cortez și conchistadorii săi au intrat în Mexico. Despre cele ce au făcut spaniolii după ce au cucerit orașul nu am de ghid să vorbesc pe larg, căci sunt lucruri care interesează istoria, iar eu îmi am povestirea mea de spus. Așa încât am să scriu doar despre faptele care au legătură cu mine. N-am luat parte la întâlnirea dintre Montezuma și Cortez, deși l-am văzut pe marele împărat îndreptându-se spre întâlnire, îmbrăcat ca Solomon în culmea gloriei și înconjurat de curteni. Ceea ce știu bine e că nici un sclav dus spre sacrificiu nu avea în pieptul său o inimă mai grea decât Montezuma în ziua aceea nefericită. Căci nebunia sa îl duse la pierzanie și cred că știa că se îndreaptă spre moarte.

După aceea, spre seară, l-am văzut pe Montezuma întorcându-se în palanchinul său de aur spre palatul clădit de părintele său, Axa, ce se ridica în fața propriului său palat, cam la vreo cinci sute de pași de el, față în față cu poarta dinspre apus a templului. Apoi am auzit strigătele și urletele mulțimii, iar în mijlocul lor tropot de cai și zăngănit de arme și, cocoțându-mă pe un scaun la fereastra odăii mele, i-am văzut pe spanioli înaintând pe strada cea mare și inima a început să-mi bată la vederea unor creștini. În față, într-o armură bogată, mergea călare conducătorul lor, Cortez, un bărbat de statură mijlocie, cu înfățișarea nobilă, cu ochi care păreau să vadă totul și în urma lui mica sa armată de conchistadori, câțiva călare, iar restul pe jos, privind în jur cu mirare cutezătoare și strigându-și unii altora glume în castiliană. Erau doar o mână de oameni, arși de soare și brăzdați de cicatricele luptelor, unii dintre ei prost înarmați și aproape în zdrențe și uitându-mă la ei n-am putut decât să mă minunez de curajul nestăvilit care-i împinsese înainte printre mii de dușmani, prin boli și lupte, până în lăcașul puterii lui Montezuma.

Alături de Cortez și ținându-i scara cu mâna pășea o inimoasă indiană, îmbrăcată în veșminte albe și încoronată cu flori.

Trecând pe lângă palat, a întors capul și atunci mi-am dat seama că era prietena mea Marina. Ajunsesse, în fine, la măreția pe care și-o dorea și cu toate nenorocirile ce se abătuseră asupra țării sale arăta cât se poate de fericită, mândră de dragostea stăpânului ei.

În timp ce spaniolii treceau, le-am cercetat chipurile unul câte unul, cu speranța vagă pe care mi-o hrănea ura. Căci deși se putea prea bine ca moartea să ne fi despărțit pentru totdeauna, aproape că mi s-a părut că-l văd pe de Garcia printre conchistadori. Un țel ca acela care-i însuflețea pe acești ostași, cu făgăduieli de aur, jaf și vărsare de sânge, nu se putea să nu fi aprins dorinți în inima sa păcătoasă, dacă ar fi putut să li se alăture – și un straniu instinct îmi spunea că *nu* era mort. Dar nu se afla printre oamenii care au intrat în Mexico în ziua aceea, nici mort și nici viu.

Pe seară l-am văzut pe Guatemoc și l-am întrebat ce se întâmplă.

— E bine pentru uliul ce și-a făcut culcuș în cuibul porumbelului – răspunse el cu un râs amar – dar e foarte rău pentru porumbel. Montezuma, unchiul meu, s-a dus să gângurească acolo – și arată spre palatul lui Axa – iar căpitanul *teulilor* a gângurit și el în semn de răspuns, dar, deși încerca să-l ascundă, în gânguritul de porumbel răsună țipătul uliului. Nu va trece multă vreme și în Tenochtitlan se vor petrece lucruri vesele.

Și a avut dreptate. Până într-o săptămână, Montezuma a fost prins prin trădare de către spanioli și ținut prizonier în tabăra lor, păzit zi și noapte de ostași. Apoi evenimentele au urmat unele după altele. Căpeteniile din regiunile de coastă, care uciseseră câțiva spanioli, au fost chemați la Mexico prin uneltirile lui Cortez. Venind, au fost arși de vii în curtea palatului. Nu numai atât: Montezuma, împăratul lor, a fost silit să fie martor la ardere – cu lanțuri la picioare. Atât de mult decăzuse marele împărat al aztecilor, încât purta lanțuri ca orice ticălos de rând. După această umilință, a jurat supunere regelui Spaniei și chiar a izbutit să-l prindă prin trădare pe Cocaina, căpetenia din Texcoco și să-l dea pe mâinile spaniolilor, împotriva cărora acesta voise să pornească război. Le-a dat de asemenea spaniolilor grămezi de aur și toate comorile țării, preț de sute de mii de lire englezești. Iar poporul răbda totul, căci era prea uluit și continua să asculte de poruncile împăratului, chiar dacă acesta era captiv.

Dar când Montezuma a îngăduit ca spaniolii să facă slujbe într-unul din sanctuarele marelui templu, un murmur de nemulțumire și de furie înăbușită s-a ridicat dintre miile de azteci. Murmurul a umplut văzduhul, putând fi auzit oriunde erau adunați oameni și semăna cu tălăzuirea îndepărtată a unei mări înfuriate. Vedeam că se apropie ceasul dezlănțuirii furtunii.

În vremea aceasta, viața mea se scurgea ca și înainte, doar că nu mi se îngăduia să ies dincolo de zidurile palatului, de teamă ca nu cumva să găsesc mijlocul de a intra în legătură cu spaniolii, care nu știau că un bărbat de rasă albă era închis acolo, osândit la sacrificiu. În zilele acelea am văzut-o prea puțin pe prințesa Otomie, prima dintre miresele făgăduite, întrucât după ciudata noastră scenă de dragoste mi-am dat seama că mă ocolea; iar când ne întâlneam la serbări sau prin grădini, îmi vorbea doar despre lucruri care n-aveau legătură cu noi, sau despre treburile țării. În cele din urmă a sosit însă și ziua căsătoriei. Era, îmi amintesc, în noaptea dinaintea masacrării celor șase sute de nobili azteci, cu prilejul sărbătorii lui Huitzel.

În ziua când urma să fiu căsătorit am avut parte de tot respectul și am fost adorat ca un zeu de mai marii orașului, care au venit să mi se închine. Și atâta tămâie s-a ars în fața mea, încât până la urmă mi s-a făcut greață, căci deși asupra țării se abătuse nenorocirea și jalea, preoții nu voiau să schimbe nimic din ceremonii sau să reducă din cruzimi, punându-se mari speranțe în sacrificarea mea, a unui om din neamul *teuilor*, pentru a îndepărta mânia zeilor. La apusul soarelui a avut loc, în cinstea mea, o serbare minunată, care a durat două ceasuri și mai bine și la sfârșit toți cei de față s-au ridicat și-au strigat într-un singur glas:

— Glorie ție, o, Tezcat! Fericit ești pe pământ, fericit vei fi și în Casele Soarelui. Când vei ajunge acolo, amintește-ți că te-am cinstit și ți-am dăruit ce aveam mai bun și stăruie să ne fie iertate păcatele. Slavă ție, o, Tezcat!

Apoi doi dintre nobilii cei mai de neam s-au apropiat și, luând niște torțe, m-au condus într-o încăpere somptuoasă, pe care n-o mai văzusem niciodată. Aici mi-au fost scoase hainele, dându-mi-se altele, mai bogate și mai minunate decât toate cele pe care le purtasem până atunci, fiind lucrate din pânza cea mai fină, brodate și împodobite cu pene strălucitoare de colibri. Pe cap mi-au așezat cununi de flori, iar în jurul gâtului și la încheieturile mâinii - smaralde uriașe, de o valoare neprețuită. Arătam, așa

gătit cum eram, ca un papagal nenorocit, căci toate acestea se potriveau mai bine frumuseții unei femei decât mie.

După ce am fost astfel împodobit și dichisit, pe neașteptate torțele s-au stins și s-a așternut tăcerea. Apoi, în depărtare, am auzit glasuri de femei intonând un cântec nupțial, destul de frumos în felul lui, deși mă abțin să-l aștern pe hârtie. Cântecul a încetat și el, după care s-a auzit un foșnet de rochii și șoapte încete. Apoi un glas de bărbat a vorbit, zicând:

— Sunteți aici, voi, alesele cerului?

Și un glas de femeie, cred că al Otomieii, a răspuns:

— Suntem aici.

— O, fecioare din Anahuac - urmă vocea bărbatului din întuneric - și tu, o, Tezcat, zeu printre zei, ascultați cuvintele mele! O mare cinste vi s-a făcut, fecioare, căci prin însăși alegerea cerului ați fost înzestrate cu numele, frumusețea și virtuțile celor patru mari zeițe și alese să rămâneți o vreme alături de zeul Tezcat, creatorul și stăpânul vostru, a cărui vrere a fost să vină printre noi o vreme, înainte de a se întoarce în lăcașurile Soarelui. Aveți grijă să vă arătați demne de această cinste. Mângâiați-l și înveseliți-l, ca să-și poată uita strălucirea alături de drăgălășenia voastră, ca atunci când se va întoarce în casa lui să ducă cu el amintiri plăcute despre poporul nostru. Nu veți trăi decât puțin timp alături de el în această viață, căci încă de pe acum aripile spiritului i se izbesc de gratiile cărnii ca aripile unei păsări de colivie și în curând le va sfărâma, eliberându-se de noi și de voi. Veți ști însă că uneia dintre voi îi este îngăduit, dacă va voi, să-l însoțească în locuința sa, urmându-l în zborul său spre Casele Soarelui. Vreau să vă spun însă tuturora, fie că veți merge cu el, fie că veți rămâne, să-l jeliți câte zile veți mai avea, căci datoria voastră este să-l iubiți și să-l mângâiați, să fiți blânde cu el; altfel, blestemul va cădea asupra voastră și aici și pe lumea cealaltă, iar alături de voi vom fi cu toții blestemați în cer. Iar tu, o, Tezcat, rugându-ne, primește aceste fecioare, care poartă numele și farmecele soțiilor tale din cer, căci nu se află altele mai frumoase sau mai de neam în țara Anahuacului și printre ele se numără și fiica împăratului nostru. Mărturisesc, nu sunt desăvârșite, căci desăvârșirea domnește doar în împărăția cerească, aceste tinere fecioare nefiind decât umbra și simbolul zeitelor divine care sunt adevăratele tale soții, căci aici, pe pământ, femei desăvârșite nu se află. Iartă-ne că nu avem altele mai bune să-ți oferim, dar nădăjduim că, după ce vei pleca dintre

noi, te vei gândi cu bunăvoință la femeile din această țară și le vei da de sus binecuvântarea ta, arătându-ne astfel că ai păstrat o amintire plăcută despre cele care au fost alese să-ți fie soții pe pământ.

Glasul se opri, apoi vorbi iarăși:

— Voi, fecioare, pe numele voastre divine Xochi, Xilo, Atla și Clixto, în numele tuturor zeilor, vă căsătoresc cu Tezcat, creatorul, ca să rămâneți cu el cât timp va ședea încă pe pământ. Zeul, întrupat în acest bărbat, vă ia în căsătorie pe voi, pe care el v-a creat, pentru ca simbolul să fie desăvârșit și taina împlinită. Totuși, ca nu cumva bucuria să vă fie deplină, priviți la ceea ce se va întâmpla.

La ultimele sale cuvinte, mai multe torțe se aprinseră la celălalt capăt al uriașei încăperi, dezvăluind o vedenie înfricoșătoare. Căci acolo, întins pe piatra de sacrificiu, se afla trupul unui om, dar de era un om viu sau doar un trup modelat din ceară nu știu nici până în clipa de față. Totuși cred că fusese modelat din ceară, sau fusese pictat în culori deschise, căci pielea îi lucea albă ca a mea. Brațele și picioarele și la fel și capul, îi erau ținute de cinci preoți, iar al șaselea stătea aplecat deasupra-i, ținând cu amândouă mâinile un cuțit de obsidian. În clipa când l-a ridicat, lumina a fulgerat în luciul cuțitului și în aceeași clipă torțele s-au stins. Apoi s-a auzit ecoul înfundat al unei lovituri, însoțit de gemete și totul s-a cufundat în liniște, până când miresele au intonat iarăși cântecul nupțial, un imn straniu, sălbatic și dulce, care însă, după toate cele văzute și auzite, nu prea avea puterea să mă mai miște.

Cântau din ce în ce mai tare în întuneric, până când, deodată, o torță s-a aprins într-un capăt al încăperii, apoi o a doua și încă una – deși nu izbuteam să văd cine le aprindea – și încăperea s-a umplut de lumină. Altarul, victima și preoții dispăruseră, nu mai rămăsese nimeni în afară de mine și de cele patru mirese. Erau toate patru înalte și frumoase, îmbrăcate în rochii albe de nuntă și găsite cu nestemate și flori, pe frunte cu emblemele celor patru zeițe; dar dintre toate, Otomie era cea mai mândră și mai frumoasă. Părea cu adevărat o zeiță. Una câte una, s-au apropiat de mine zâmbind și suspinând; au îngenuncheat în fața mea și mi-au sărutat mâna, spunând:

— Am fost aleasă, Tezcat, să-ți fiu pentru o vreme soție, fericita de mine. Fie ca zeii cei milostivi să-mi dăruie bucuria de a fi plăcut privirilor tale, ca să mă iubești după cum te ador și eu.

Aceea care vorbise se retrăgea până la o depărtare de la care să nu mai poată auzi ce se vorbește și alta îi lua locul.

La urmă de tot s-a apropiat și Otomie. A îngenuncheat și a spus cuvintele cuvenite, apoi a adăugat în șoaptă:

— Acum, după ce ți-am vorbit așa cum vorbește o mireasă și o zeiță către soțul său, zeul Tezcat, ascultă, o, *teulule*, să-ți vorbesc ca o femeie unui bărbat. Tu nu mă iubești, *teulule*, așa că, dacă aceasta ți-e voia, să ne despărțim din propria noastră voință, după cum am fost căsătoriți din porunca altora, pentru ca astfel să fiu scutită de rușine. Sunt prietenele mele și nu ne vor trăda – zise ea făcând semn cu capul spre celelalte mirese.

— Cum vrei tu, Otomie – am răspuns scurt.

— Îți mulțumesc pentru bunătatea ta, *teulule* – zise ea zâmbind trist.

Și se retrase cu o plecăciune, arătând atât de frumoasă și de dulce în timp ce se îndepărta, încât din nou mi-am simțit inima tulburată, de parcă era într-adevăr plină de dragoste pentru ea.

Din noaptea aceea și până în ceasul cumplit al sacrificiului, nici un sărut sau vorbă duioasă n-au fost schimbate între mine și prințesa Otomie. Și totuși, prietenia și înțelegerea dintre noi creștea zilnic, căci stăteam mult de vorbă împreună, căutând în acest timp să-i întorc inima către adevăratul stăpân al cerului. Dar nu era lucru ușor, căci, la fel ca și Montezuma, tatăl ei, Otomie se agăța de zeii poporului ei. Pe preoți îi ura și afară doar când cei jertfiți erau dușmani ai țării sale, nu privea cu ochi buni ritualurile de sacrificii omenești, despre care spunea că fuseseră născocite de către *pagas*, deoarece în vremurile vechi nu se jertfeau oameni pe altarele zeilor, acestea fiind acoperite doar de flori. În fiecare zi, simțămintele mele față de ea deveneau mai profunde, până când, aproape fără să-mi dau seama, am ajuns s-o iubesc, după Lily, mai mult decât pe oricine din lumea asta. Cât despre celelalte femei care-mi fuseseră date soții, deși erau blânde și frumoase, în curând nu mai puteam să le văd în ochi. Totuși petreceam și mă veseleam cu ele, în parte deoarece trebuia, căci altfel le-aș fi osândit la o moarte rușinoasă, pentru că nu izbutiseră să-mi placă, în parte ca să-mi înec necazurile în băutură și plăceri, căci trebuie să vă amintiți că zilele ce-mi rămăseseră de trăit pe pământ erau puține și sfârșitul cel îngrozitor se apropia.

A doua zi după ceremonia căsătoriei mele a fost ziua masacrării mârșave a șase sute de nobili azteci, din porunca

hidalgului Alvarado, pe care Cortez îl lăsase comandant peste spanioli. Cortez plecase în regiunile de coastă, ca să se lupte împotriva lui Narvaez, trimis de către dușmanul său, Velasquez, guvernatorul Cubei, ca să-l subjuge.

În ziua aceea era marea sărbătoare a lui Huitzel, pe care poporul îl cinstea cu sacrificii, cântece și dansuri în marea curte a templului, înconjurată de un zid împodobit în partea de sus cu sculpturi înfățișând șerpi încolăciți.

Dimineața, înainte de a se duce la marea sărbătoare, prințul Guatemoc a venit să-mi facă o vizită de curtoazie. L-am întrebat dacă avea de gând să ia parte la serbare, după cum arăta frumusețea veșmintelor pe care le purta.

— Da – răspunse el. Dar de ce mă întrebi?

— Pentru că, dacă aș fi în locul tău, Guatemoc, nu m-aș duce. Spune-mi, rogu-te, dansatorii vor fi înarmați?

— Nu, așa ceva nu se obișnuiește.

— Vor fi neînarmați, Guatemoc și ei sunt floarea țării. Neînarmați vor dansa în locul acela îngrădit, iar *teulii* îi vor veghea înarmați. Spune-mi acum, ce se va întâmpla dacă spaniolii vor căuta ceartă nobililor dansatori?

— Nu știu de ce vorbești astfel, *teulule*, căci nu cred că oamenii albi sunt niște ucigași mișei; totuși îți iau vorbele drept o prevestire și deși serbarea trebuie să se țină, căci iată-i chiar pe nobili adunându-se, eu nu voi lua parte.

— Ești un bărbat înțelept, Guatemoc – am spus eu. Nu mă îndoiesc că ești un bărbat înțelept.

Mai târziu, Otomie, Guatemoc și cu mine ne-am dus în grădina palatului și ne-am așezat pe creasta unei mici piramide, un *teocalli* în miniatură clădit din porunca lui Montezuma pentru a putea supraveghea piața și curțile templului. De acolo puteam vedea dansul nobililor azteci și auzi cântecul muzicanților. Era o priveliște veselă, căci pelerinele lor de pene străluceau în lumina puternică a soarelui ca niște nestemate – și cred că nimeni nu bănuia cum avea să se sfârșească această petrecere. Amestecați printre dansatori, spaniolii stăteau la început în cete, îmbrăcați în zale și înarmați cu spade și cu flinte, dar pe măsură ce timpul trecea i-am văzut îndepărtându-se de indieni și începând să se strângă ca albinele în fața porților și în alte câteva locuri, la umbra zidului șerpilor.

— Oare ce să însemne asta? L-am întrebat pe Guatemoc, dar nici nu-mi isprăvisem bine vorba, când am văzut un spaniol

fluturând prin văzduh o pânză albă și într-o clipă, în timp ce pânza mai flutura încă, din toate părțile au izbucnit norișori de fum și, o dată cu ei, s-a auzit trosnetul flintelor. O mulțime de dansatori au căzut pe dată, morți sau răniți, dar cei mai mulți, care nu fuseseră atinși, s-au îngrămădit unii în alții ca oile înspăimântate, rămânând nemișcați locului, cuprinși de o spaimă fără seamăn. Atunci spaniolii, răcnind numele sfântului care le era patron (după cum obișnuiesc să facă ori de câte ori pun la cale vreo ticăloșie) și-au tras spadele și s-au repezit asupra nobililor azteci neînarmați, pe care au început să-i ucidă. Unii dintre dansatori țipau și fugeau, iar alții rămâneau nemișcați până când erau omorâți, dar fie că stăteau locului sau fugeau, sfârșitul era același, căci porțile erau păzite, iar zidul prea înalt pentru a putea fi sărit. Au fost astfel uciși până la unul – și deie Domnul, care le vede pe toate, să-i pedepsească cum se cuvine pe ucigași! În scurt timp, totul se sfârșise; trecuseră abia zece minute de când fusese fluturată pânza și șase sute de bărbați zăceau la pământ, morți sau muribunzi, pe când spaniolii, cu strigăte de victorie, le despuiau cadavrele de bogatele podoabe pe care le purtaseră.

M-am întors spre Guatemoc și i-am spus:

— După câte se pare, ai făcut bine că n-ai luat parte la petrecere.

Dar Guatemoc nu răspunse nimic. Privea spre cei morți și spre cei care îi uciseseră, fără să spună nimic. Numai Otomie vorbi:

— Voi, creștinii, sunteți oameni blânzi – și râse cu amărăciune – care știți să ne răsplățiți ospitalitatea. Nădăjduiesc ca Montezuma, tatăl meu, este acum bucuros de oaspeții săi. Ah, de-aș fi în locul lui, fiecare dintre ei ar fi întins în clipa aceasta pe piatra de sacrificiu. Dacă zeii noștri sunt diavoli, după cum spui tu, explică-mi, ce sunt aceia pe care-i slăvesc ai voștri?

Și atunci, într-un târziu, vorbi și Guatemoc:

— Nu ne mai rămâne decât o singură armă – răzbunarea. Montezuma a ajuns o muiere, de care puțin îmi mai pasă; de-ar fi nevoie, l-aș omorî cu mâna mea. Acum, în toată țara n-au mai rămas decât doi oameni care ar putea face ceva: Cuitlahuac, unchiul meu și cu mine. Mă duc să adun războinicii.

Și plecă.

Toată noaptea, orașul a fremătat surd, ca un roi de viespi. Iar a doua zi în zori, când abia se crăpa de ziuă, ulițele și piața erau pline de zeci de mii de războinici înarmați. Se aruncau ca un val

asupra zidurilor palatului lui Axa și ca un val lovindu-se de stânci se retrăgeau iarăși, sub focul arcehuzelor. De trei ori s-au năpustit și de trei ori au fost respinși. Apoi Montezuma, care nu mai era un împărat, ci o muiere, apăru pe ziduri rugându-i să înceteze, pentru că altfel va pieri și el. Și oamenii l-au ascultat, atât de mare era respectul lor pentru regalitatea lui sacră, așa că nu i-au mai atacat pe spanioli. Dar atât! Dacă Montezuma îi oprea să-i ucidă pe spanioli, s-au gândit atunci să-i facă cel puțin să moară de foame. Din ceasul acela, o strictă blocadă a fost ridicată în jurul palatului. Sute de războinici azteci fuseseră uciși, dar nu numai tabăra lor avea pierderi, căci fuseseră prinși câțiva spanioli și mulți tlaxcalanii. Vai de acești nefericiți prizonieri, căci sfârșitul lor a fost groaznic! Au fost duși de îndată la templele de pe marele *teocalli* și jertfiți acolo zeilor, sub privirile tovarășilor de arme de jos.

Între timp, Cortez se întorsese împreună cu mulți alți ostași, căci îl învinsese pe Narvaez și oamenii acestuia trecuseră sub steagul lui Cortez. Mai erau și alții, dar pe unul din ei aveam motive întemeiate să-l cunosc.

S-a îngăduit lui Cortez – de ce oare, rămâne o taină pentru mine – să ajungă în palatul lui Axa fără a fi atacat, în ziua următoare, Cortez l-a eliberat pe fratele lui Montezuma, numit Cuitlahuac, regele Palapanului, pentru a putea potoli poporul. Dar Cuitlahuac nu era laș. De îndată ce s-a aflat liber în afara zidurilor închisorii și-a strâns sfatul, al cărui șef era Guatemoc.

Hotărârea luată cerea să se lupte până la capăt, vestindu-se că Montezuma își pierduse dreptul de a mai fi împărat, întrucât se dovedise laș. Și hotărârea a fost urmată. Dacă o asemenea hotărâre s-ar fi luat cu două luni înainte, în ziua aceea nici un picior de spaniol n-ar mai fi fost în Tenochtitlan. Căci după Marina, ibovnica lui Cortez, a cărei istețime și șiretenie i-au adus izbânda, însuși Montezuma a fost pricina cea mai de seamă a propriei sale prăbușiri și a împărăției Anahuacului.

CAPITOLUL XX

SFATUL OTOMIEI

În ziua ce a urmat întoarcerii lui Cortez în Mexico am fost trezit înainte de răsăritul soarelui, dintr-un somn neliniștit, de țipete ascuțite scoase de mii de războinici și de sunetul *atabal*-uilor²⁵ și tobelor.

Alergând la locul meu de veghe de pe mica piramidă, unde curând mi s-a alăturat și Otomie, am văzut că tot poporul era adunat, pregătit pentru război. Cât puteai vedea cu ochii, în piață și pe străzi, se strânseseră cu miile și cu zecile de mii. Unii erau înarmați cu praștii, alții cu arcuri și săgeți, unii aveau sulite cu vârful de aramă și măciuci încrustate cu cioburi de obsidian, numite *maqua*, pe când alții, din rândurile sărăcimii, nu aveau decât pari căliți în foc. Trupurile unora erau acoperite cu cămăși de zale aurite și mantale din pene, iar capetele le erau apărate de căști de lemn pictate, împodobite cu păr ori în formă de capete de pumă, șerpi sau lupi, pe când alții purtau *escaupile*, adică haine de bumbac vătuite; cei mai mulți erau însă goi, în afara doar a unei bucăți de pânză în jurul șoldurilor. Mulți oameni se cățăraseră pe *azoteas*, acele acoperișuri netede ale caselor lor și chiar pe vârful marelui *teocalli* se aflau cete de războinici, care urmau să arunce de acolo tot felul de proiectile în tabăra spaniolilor. Era o priveliște ciudată, în lumina roșiatică a răsăritului, o priveliște de neuitat: lumina scânteia pe temple și pe zidurile palatului, pe veșmintele strălucitoare, din pene și pe steagurile în culori vii, pe vârfurile nenumăratelor sulite și pe armurile spaniolilor, care forfoteau încoace și încolo în dosul meterezelor, pregătindu-se de apărare..

Și iată că soarele a răsărit; atunci, un preot a suflat într-o scoică, scoțând un vaier prelung, căruia tabăra spaniolă i-a răspuns printr-un sunet de trompetă. În clipa aceea, cu un răcnet de furie, miile de azteci s-au repezit la luptă și în același timp văzduhul s-a întunecat din pricina proiectilelor. Un val de foc și

²⁵ Tamburine.

de fum, urmat de trosnete ca de tunete, a izbucnit de pe zidurile palatului lui Axa și războinicii atacanți au căzut ca frunzele de toamnă, sub focul tunurilor și arcehuzelor creștinilor. O clipă au șovăit și un geamăt puternic s-a ridicat spre cer, dar l-am văzut pe Guatemoc țâșnind înainte cu steagul în mână; adunându-și din nou rândurile, oamenii s-au repezit după el. Acum se găseau chiar sub zidul palatului și asaltul începu. Aztecii luptau cu furie. De nenumărate ori au încercat să se cațare pe zid, îngrămădind trupurile morților pentru a le servi drept scări și tot de atâtea ori au fost respinși. Pierderile aztecilor erau mari. Văzând că nu pot sări zidul, s-au apucat să izbească în el cu niște grinzi grele, pentru a-l dărâma; însă în clipa când s-a făcut o deschizătură și ei s-au îngrămădit acolo ca o turmă de oi, tunul a deschis asupra lor focul, făcând goluri mari printre războinici și lăsând zeci de morți. Apoi aztecii s-au apucat să arunce cu săgeți aprinse, izbutind într-adevăr să dea foc fortificațiilor – dar palatul era de piatră și nu se putea aprinde.

Douăsprezece ceasuri lungi, nesfârșite, a durat lupta, fără încetare, până când noaptea s-a lăsat pe neașteptate, punându-i capăt. Tot ce se mai vedea erau flăcările nenumăratelor torțe purtate de cei care-și căutau morții și singurele sunete ce se auzeau erau glasurile femeilor ce jeleau și gemetele muribunzilor.

A doua zi în zori, lupta a izbucnit iarăși, când, deodată, Cortez a ieșit din palat, împreună cu cea mai mare parte a ostașilor săi și cu câteva mii de aliați tlaxcalani. Mai întâi am crezut că-și îndrepta atacul asupra palatului lui Montezuma și un suflu de speranță m-a năpădit, gândindu-mă că aş putea să scap în învălmășeală. Dar n-a fost așa, țelul său fiind de a da foc caselor, de pe ale căror acoperișuri netede aztecii aruncau într-una proiectile asupra oamenilor săi. Era un atac disperat, dar care a reușit, pentru că indienii n-au putut ține piept năvalei călăreților, după cum nici pielea lor goală nu putea rezista oțelului spaniolilor. În curând, zeci de case erau în flăcări și coloane groase de fum urcau în sus, ca din gura vulcanului Popocatepetl. Numai că mulți dintre cei care porniseră călare sau pe jos din palatul lui Axa nu s-au mai întors înapoi, căci aztecii se agățau de picioarele cailor și-i trăgeau jos pe călăreți, prinzându-i de vii. În aceeași zi, prizonierii au fost jertfiți pe altarul lui Huitzel, chiar sub ochii tovarășilor de arme și împreună cu ei a fost sacrificat și un cal care fusese prins viu, apoi purtat și târât cu mare greutate

sus pe panta povârnită a piramidei.

Într-adevăr, niciodată sacrificiile nu fuseseră atât de dese ca în acele zile de luptă. Cât era ziua de lungă, altarele erau scăldate în sânge și cât era ziua de lungă, strigătele victimelor îmi răsunau în urechi, în timp ce preoții, înnebuniți, nu se opreau o clipă. Își închipuiau, după cât se pare, că le fac pe plac zeilor, pentru a-i ajuta să-i înfrângă pe *teuli*.

Chiar și în timpul nopții jertfele nu conteneau, fiind săvârșite la lumina focurilor sacre, care, văzute de jos, dădeau preoților înfățișări de diavoli mișcându-se printre flăcările iadului și chinuindu-i pe cei osândiți. Asemenea imaginilor din „ziua de apoi” aflate deasupra arcadei altarului în biserica din Ditchingham. Și ceas de ceas, prin întuneric, un glas striga amenințări către spanioli, prevenindu-i asupra a ceea ce-i aștepta: „Huitzel este însetat de sângele vostru, teulilor; în curând vă va veni la toți rândul și-i veți urma pe tovarășii voștri; închisorile sunt gata, cuțitele sunt ascuțite și fiarele înroșite pentru cazne. Pregătiți-vă, teulilor, căci chiar dacă veți mai ucide frați de-ai noștri, până la urmă, nu veți putea scăpa”.

Și lupta a durat astfel zile la rând, căzând în vremea asta mii de azteci, iar spaniolii fiind vlăguiți de foame, lipsuri și răni, căci nu puteau să se odihnească nici măcar un ceas. În cele din urmă, într-o dimineață, când asaltul era în toi, Montezuma însuși apărură, pe turnul central al palatului, îmbrăcat în veșminte bogate și purtând pe cap diadema împărătească. În fața lui stăteau crainicii, în mâini cu baghete de aur, iar în jurul său se aflau nobilii azteci care-l slujeau în captivitate, împreună cu un guard al spaniolilor. Montezuma întinse mâna și deodată lupta se opri și tăcerea se așternu pretutindeni – chiar și răniții își opriră gemetele. Atunci Montezuma vorbi norodului. Eram prea departe pentru a auzi ce spune, dar am aflat mai târziu. Ruga poporul său să înceteze războiul, căci spaniolii erau prietenii și oaspeții săi și aveau să părăsească în curând orașul Tenochtitlan. Când vorbele acestea pline de lașitate îi ieșiră de pe buze, supușii săi, care atâția ani îl cinstiseră ca pe un zeu, fură cuprinși de furie și un strigăt sfâșie aerul, un strigăt în care se deslușeau numai două cuvinte: „Muiere! Trădător!” Apoi am zărit o săgeată zburând în sus și lovindu-l și împreună cu ei a fost sacrificat și un cal care fusese prins pietre și l-am văzut pe Montezuma prăvălit, acolo, în vârful turnului.

Un glas strigă atunci: „L-am ucis pe împărat! Montezuma e

mort!” și, într-o clipă, cu un vaiet înspăimântător, mulțimea se împrăstie în toate părțile, încât în scurt timp nici țipenie de om nu se mai vedea acolo unde până cu puțin înainte fuseseră cu miile.

M-am întors, cu gândul s-o îmbărbătez pe Otomie, care privise de lângă mine și-l văzuse pe împărațesul ei tată căzând și am condus-o, scăldată în lacrimi, în palat. Aici l-am întâlnit pe prințul Guatemoc, a cărui înfățișare era aprinsă și necruțătoare. Era înarmat și ținea în mână un arc.

— Montezuma a murit? am întrebat eu.

— Nu știu și nici nu-mi pasă – răspunse el cu un râs sălbatic, apoi adăugă: Blestemă-mă, verișoară Otomie, căci a mea a fost săgeata care l-a lovit pe împăratul nostru, ajuns muiere și trădător, înșelându-și bărbăția și propria-i țară.

La care Otomie încetă de a mai plânge și răspunse:

— Nu pot să te blestem, Guatemoc, căci zeii l-au lovit pe tatăl meu cu nebulie, după cum tu l-ai lovit cu săgeata. E mai bine că a murit, atât pentru el cât și pentru poporul său. Totuși, Guatemoc, sunt încredințată că omorul acesta nu va rămâne nepedepsit și cred că vei plăti pentru acest sacrilegiu printr-o moarte rușinoasă.

— Se poate – zise Guatemoc – dar cel puțin nu voi muri ca un trădător.

Și plecă.

Trebuie să vă spun că-mi trăiam ultima mea zi pe acest pământ; așa credeam, căci a doua zi se împlinea anul de când fusesem socotit zeu și eu, Thomas Wingfield, urma să fiu dus la sacrificiu. Cu toată zarva din oraș, cu toate bocetele pentru morți și teama care plutea asupra tuturor ca un nor, ceremoniile și serbările religioase erau ținute fără nici o abatere, mai strict chiar decât înainte. Astfel, chiar în noaptea din ajun se dăduse o serbare în cinstea mea și trebuise să stau la ospăț – încoronat cu flori și înconjurat de soțiile mele, în timp ce nobilii care mai rămăseseră în viață îmi aduseseră închinări, însuși Cuitlahuac, care urma să fie ales împărat după moartea lui Montezuma, se plecase în fața mea. Fusesse un ospăț destul de mohorât, căci cu greu mă putusem veseli, deși mă străduisem să-mi înec tristețea în băutură; cât despre oaspeți, nu avusese nici unul chef. Nenumărate neamuri le muriseră și, împreună cu ei, mii de alți oameni; spaniolii rezistau mai departe în fortăreață și chiar în ziua aceea îl văzuseră pe marele împărat Montezuma, care

fusesse pentru ei un zeu, doborât de unul dintr-ai lor; și, mai presus de toate, se simțeau sortiți morții. E de mirare oare că nu se putuseră veseli? Cred că nici o înmormântare n-ar fi fost mai tristă, căci nici florile, nici vinul și nici femeile frumoase nu făcuseră nimănui plăcere – și, la urma urmei, pentru mine fusesse chiar o înmormântare.

În cele din urmă ospățul se sfârșise și mă grăbisem să plec în odăile mele, unde soțiile mele, în afară de Otomie, mă urmaseră, fericindu-mă și binecuvântându-mă că a doua zi aveam să fiu împreună cu mine însumi, adică cu propriul meu zeu, în cer. Eu însă nu le-am binecuvântat, ci, ridicându-mă mânios, le-am gonit, spunându-le că mai aveam doar o singură mângâiere – și anume că oriunde o să mă duc, o să scap de ele.

Apoi m-am aruncat pe pernele patului, cu inima înecată de frică și amărăciune. Va să zică, așa avea să sfârșească răzbunarea de care jurasem că de Garcia nu va scăpa – cu inima-mi smulsă din piept și oferită unui diavol. Cu câtă înțelepciune vorbise Fonseca, binefăcătorul meu, când mă sfătuisese să-mi iau averea și să uit de jurământ. Dacă i-aș fi urmat sfatul, astăzi aș fi fost căsătorit cu logodnica mea și fericit de dragostea ei, acasă, în pașnica Anglie; pe când acum nu eram decât un suflet pierdut, în puterea diavolilor, urmând să fiu oferit ca jertfă unui diavol. Cu cupa amărăciunii plină ochi, ajuns la marginea îndurării chinurilor, am început să plâng și să gem, rugându-l pe creator să mă absolve de o asemenea moarte crudă, sau cel puțin să-mi fie iertate păcatele, încât să mă pot odihni împăcat în cer mâine seară.

Plângând și rugându-mă astfel, am căzut într-un fel de toropeală și am visat că mă plimbam pe coasta dealului, pe cărarea ce duce spre biserică, acolo lângă casa părintească din Ditchingham. Șoaptele vântului treceau prin copacii de pe malul dinspre Vineyard Hills, mireasma dulce a florilor din Anglia îmi pătrundea în nări și adieri înmiresmate de iunie îmi mângâiau fruntea. Era noapte în vis și mi se părea că luna lucește lin pe pajiști și pe undele râului, în timp ce de pretutindeni răsună cântul privighetorilor. Dar gândurile nu-mi erau la aceste minunate priveliști și sunete, deși le vedeam și le auzeam, căci ochii îmi erau ațintiți pe cărarea ce urcă dealul prin spatele casei și inima asculta zgomotul ușor de pași pe care-mi era dor să-l aud. Atunci s-a înălțat un cântec tânguitor din spatele dealului și vorbele cântecului erau triste, căci povesteau despre un tânăr

care plecase peste mări și țări și nu se mai întorsese – și îndată după aceea am văzut printre meri, înaintând pe creastă, o siluetă albă. Se apropia încet de mine și știam că era aceea pe care o așteptam, că era Lily, iubita mea. Cântecul contenise, dar Lily se apropia mereu și chipul îi părea nespus de trist. Și deodată am văzut că era chipul unei femei care nu mai era atât de tânără, dar era încă foarte frumoasă, mai frumoasă chiar decât fusese în floarea tinereții. Ajunsese la poalele dealului și se întorcea spre porțița grădinii, când am ieșit din umbra copacilor și m-am oprit în fața ei. S-a dat înapoi cu un țipăt de spaimă, apoi a tăcut și m-a privit drept în față.

— Atât de schimbat – a murmurat ea. Oare să fie același? Thomas, ești tu, care te-ai întors din morți, sau nu e decât o arătare?

Și încet și cu îndoială, arătarea din vis și-a întins brațele, ca și cum ar fi încercat să mă îmbrățișeze.

Atunci m-am trezit. M-am trezit, dar – iată! – în fața mea stătea o femeie frumoasă, îmbrăcată în alb, peste care lumina lunii lucea ca în vis și brațele îi erau întinse drăgăstos spre mine.

— Eu sunt, iubito, nu-i nici o arătare! Am strigat, sărind din pat și strângând-o la piept ca s-o sărut.

Dar înainte ca buzele mele să le atingă pe ale ei, am înțeles greșeala. Acea pe care o îmbrățișam nu era Liliy Bozard, logodnica mea, ci Otomie, prințesă de Otomie, care-mi fusese dată de soție. Cât de trist și de amar fusese acel vis, trimis parcă în bătaie de joc, căci întreaga realitate îmi apăru deodată în față. Desfăcându-mi brațele din jurul Otomie, am căzut din nou pe pat, gemând de durere, dar în timp ce mă prăbușeam am văzut roșeața rușinii pe fruntea și pe pieptul ei. Pentru că Otomie mă iubea, iar purtarea și vorbele mele o răniseră și o umiliseră, întrucât cunoștea destul de bine înțelesul lor. Totuși mi-a vorbit cu blândețe.

— Iartă-mă, *teulule*, venisem doar să te veghez, nu să te trezesc. Am mai venit, e drept și ca să te văd singur înainte de ivirea zorilor, nădăjduind să-ți fiu de vreun folos, sau cel puțin să-ți aduc puțină alinare, căci sfârșitul se apropie. Spune-mi însă, rogu-te, în visul tău m-ai luat drept o altă femeie, mai dragă și mai frumoasă decât mine, de-ai vrut să mă îmbrățișezi?

— Visasem că eram cu logodnica mea iubită, care se află departe, peste ocean – i-am răspuns cu inima grea. Dar ce rost mai are să vorbim de iubire și de lucruri asemănătoare? Ce-mi

pasă de ele, când tot mă voi coborî în întuneric?

— Nu știi ce să-ți spun, *teulule*, totuși am auzit oameni înțelepți zicând că iubirea poate fi găsită oriunde, chiar în întunericul morții, care înseamnă de fapt adevărata lumină. Nu fi trist; dacă este un sâmbure de adevăr în credința ta, sau într-a noastră, îți vei vedea, cu ochii spiritului, iubita încă înainte de apusul soarelui, fie pe acest pământ, fie dincolo de el și mă rog cerului să afli că ți-a rămas credincioasă. Dar, spune-mi te rog, cât de mult te iubește? S-ar fi așezat *ea* alături de tine, *teulule*, pe piatra de sacrificiu, așa cum nădăjduiam s-o fac eu, dacă lucrurile ar fi mers altfel între noi?

— Nu - am răspuns - nu este în obiceiul femeilor noastre să-și sacrifice viața dacă bărbații lor sunt nevoiți să moară.

— Poate că-și zic că e mai bine să trăiască și să se mărite pe urmă cu altul - vorbi Otomie cu glas liniștit, dar i-am văzut ochii aruncând fulgere și pieptul ridicându-i-se în lumina lunii, în timp ce vorbea.

— Să sfârșim cu vorbăria fără rost. Ascultă, Otomie, dacă ai fi ținut la mine cu adevărat, ai fi făcut ceva ca să mă scapi de această moarte cumplită, sau l-ai fi convins pe Guatemoc să mă salveze. Ești fiica lui Montezuma doar - de ce nu i-ai cerut în timpul acestor luni să-și folosească puterea împărătească, poruncind să fiu cruțat?

— Mă crezi, deci, o prietenă atât de necredincioasă, *teulule*? vorbi Otomie și vocea îi vibra cu căldură. Află că în ultimele luni m-am zbatut zi și noapte și m-am străduit tot timpul să găsesc un mijloc de a te salva. Înainte ca tatăl meu să fi fost luat captiv, l-am sâcâit atâta, încât până la urmă m-a gonit de lângă el. Am încercat să-i mituiesc pe preoți, am plănuit diferite căi de scăpare și Guatemoc m-a ajutat, căci ține la tine. Dacă n-ar fi venit blestemații de *teuli* și dacă n-ar fi fost războiul pe care l-au pornit în oraș, fără îndoială că aș fi izbutit să te salvez, căci gândul unei femei merge departe și ea poate găsi o cale chiar și acolo unde nu pare să existe vreuna. Dar războiul a schimbat totul și, ce e mai rău, cititorii în stele și ghicitorii viitorului au făcut o profeție care-ți pecetluiește soarta. După profeția lor, dacă sângele tău va curge și inima îți va fi oferită ca sacrificiu la ceasul prânzului, pe altarul lui Tezcat, poporul nostru îi va învinge pe *teuli* și-i va nimici până la unul. Dar dacă sacrificiul va fi săvârșit cu o clipă înainte sau după acest ceas prielnic, soarta Tenochtitlanului e pecetluită. Au mai spus că trebuie să mori nu

după obicei, la Templul Armelor, de partea cealaltă a lacului, ci pe marea piramidă, în fața principalei statui a zeului. Toate acestea sunt pretutindeni cunoscute acum, în toată țara; mii de preoți se roagă în prezent ca sacrificiul să fie primit; deasupra pietrei de sacrificiu a fost atârnat un inel de aur, astfel încât lumina soarelui să cadă drept pe inima ta chiar la amiază. De săptămâni întregi ești vegheat, așa cum numai un jaguar își păzește prada, de teamă ca nu cumva să fugi la *teuli*; și noi, soțiile tale, am fost păzite. În această clipă se află un întreit cerc de paznici în jurul palatului și preoții sunt așezați în fața ușilor și sub ferestre. Judecă, deci, dacă poate fi vreun mijloc de scăpare, *teulule*.

— Într-adevăr, nici unul - am zis eu. Și totuși știu o cale. Dacă mă omor eu, nu mă vor mai putea ucide ei.

— Nu! mă întrerupse cu grabă Otomie. La ce ți-ar folosi. Cât timp trăiești poți spera, dar odată mort ești mort pentru totdeauna. Iar dacă tot trebuie să mori, mai bine să mori de mâna preotului. Crede-mă, deși sfârșitul e cumplit - și zicând asta se înfioră - moartea vine aproape fără durere, cel puțin așa se spune și într-o clipă. Nu vei fi torturat, am obținut această făgăduială Guatemoc și cu mine, deși preoții voiau la început să cinstească zeul într-un mod deosebit în această zi mare.

Apoi, așezându-se pe pat lângă mine și luându-mi mâna, Otomie urmă:

— Nu te mai gândești la clipele scurte de spaimă, ci încearcă să privești dincolo de ele. Este oare atât de greu să mori, mai ales când moartea vine fulgerător? Cu toții trebuie să murim - fie azi, fie la noapte sau mâine. Când, n-are importanță, doar credința voastră, ca și a noastră, ne învață că după moarte urmează fericirea fără de sfârșit. Gândește-te, prietene, că mâine vei fi părăsit pentru totdeauna lupta și larma de pe acest pământ; și războiul și suferințele și temerile zilnice pentru ce va fi mâine, temeri care ne chinuiesc sufletul, se vor sfârși. Vei ajunge pe un tărâm al liniștii, unde nimeni nu te va mai tulbura niciodată. Acolo îți vei găsi mama, despre care mi-ai povestit și care te-a iubit atât și tot acolo te va ajunge poate din urmă aceea care te iubește mai mult decât maică-ta; și s-ar putea ca și *eu* să te întâlnesc acolo, prietene - și zicând acestea mă privi într-un chip straniu. Cărarea pe care îți este sortit să mergi este într-adevăr întunecoasă, dar nu mă îndoiesc că e bine bătătorită și că în depărtare strălucește o lumină care te va călăuzi. Fii deci bărbat,

prietene și nu plânge; mai bine bucură-te că ai pus capăt, la o vârstă atât de tânără, chinurilor și îndoielilor. Acum te așteaptă porțile bucuriei, căci ai trecut de pustietățile pârjolite, pline de spini și ai în față lacuri și grădini înflorite, din mijlocul cărora se înalță templele cetății tale veșnice...

După un timp spuse:

— Și acum, rămâi cu bine. N-o să ne mai vedem până la ceasul sacrificiului, căci noi, cele care ți-am fost date ca soții, se cade să te însoțim până la primele platforme ale templului. Rămâi cu bine, prieten drag și gândește-te la vorbele mele; fie că mă crezi sau nu, sunt încredințată că de dragul onoarei tale și pentru că ți-o cer vei muri curajos, ca și cum ochii tuturor oamenilor din neamul tău te-ar privi.

Și, aplecându-se pe neașteptate, Otomie mă sărută pe frunte ușor, ca o soră și dispăru.

Mult timp după ce perdelele căzuseră în urma ei ecoul vorbelor sale alese îmi răsuna încă în inimă. Nimic nu poate face pe un om să privească moartea cu simpatie, iar aceea care mă aștepta pe mine putea face chiar și pe cei mai curajoși să dea înapoi și totuși am simțit că Otomie spusese adevărul și că, oricât îmi părea de cumplită, se putea să fie mai ușoară decât se dovedise a fi viața. O liniște nefirească mi se așternu în suflet, aidoma unei ceți dese pe apele oceanului. Sub această ceață apele puteau să se învoldureze, deasupra soarele putea să strălucească, dar în cuprinsul ei domnea o pace cenușie. Mi se părea că mă află în afara ființei mele pământești și că văd totul cu alți ochi, cu un simțământ nou. Fluxul vieții curgea departe de mine, din ce în ce mai aproape se întrezărea țărnul morții și am înțeles atunci, după cum înțeleg și astăzi, la vârsta mea atât de înaintată, că, muritori fiind, avem mult mai multă parte de moarte decât de scurtul răstimp care se cheamă viață. Izbuteam să-mi privesc trecutul, să mă întreb ce se va întâmpla cu spiritul meu și chiar să mă minunez de blândețea și înțelepciunea acestei indiene, în stare să cugete astfel și să îmbrace în cuvinte asemenea gânduri.

Ei bine, orice s-ar întâmpla, într-o singură privință nu voiam s-o dezamăgesc: aveam să mor curajos, cum ar face orice englez, lăsând restul în seama lui Dumnezeu. Păgânii aceștia nu vor putea spune niciodată că străinul a fost un laș. Cine eram eu ca să mă plâng? Oare nu piereau zilnic în piață, fără un murmur, sute de oameni, cel puțin tot atât de buni ca mine? Și oare mama

n-a murit și ea de mâna unui ucigaș? Sau nefericita aceea de Isabella de Siguenza n-a fost oare zidită de vie, pentru că fusese destul de smintită să iubească un ticălos care a trădat-o? Lumea e plină de groază și suferință – așa că cine eram eu ca să mă plâng?

Astfel am stat și am chibzuit, până când, în cele din urmă, s-a crăpat de ziuă și o dată cu răsăritul soarelui s-a pornit și larma pregătirilor de luptă. Căci acum se dădeau lupte crâncene în fiecare zi, iar cea din ziua aceea avea să fie una dintre cele mai crunte. Eu, însă, mă gândeam prea puțin la luptele dintre azteci și spanioli, când trebuia să mă pregătesc de lupta cu propria mea moarte, care era acum aproape.

CAPITOLUL XXI

SĂRUTUL IUBIRII

Curând am auzit răsunând muzica și pajii mei însoțiți da câțiva meșteri în zugrăvirea trupului au apărut aducând cu ei un costum mai împodobit decât toate cele pe care le purtasem până atunci. Mai întâi, după ce pajii m-au dezbrăcat până la piele, meșterii zugrăvitori mi-au pictat tot trupul cu desene hidoase, în roșu, alb și albastru, de semănăm cu un steag, fără să-mi cruțe nici măcar fața și buzele, pe acestea din urmă acoperindu-mi-le cu un strat de vopsea roșie. În dreptul inimii, de asemeni, mi-au desenat cu multă grijă și cu măsurători precise un cerc roșu. Apoi mi-au strâns părul, care între timp îmi crescuse lung de-mi atârna pe umeri, după obiceiul generalilor indieni, legându-mi-l în vârful capului cu o panglică brodată, de culoare roșie, așezând deasupra un penaj din pene de cocoș. Apoi, după ce mi-au acoperit trupul cu veșminte minunate, asemănătoare cu odăjdiile purtate de preoții papistași la celebrarea slujbei, mi-au pus cercei de aur în urechi, brățări tot de aur la încheieturile mâinilor și ale picioarelor, iar în jurul gâtului un colier de smaralde neprețuite. Pe piept mi-au atârnat o nestemată mare cum nu mai văzusem, care lucea ca apa sub razele lunii și sub bărbie o barbă falsă din scoici trandafirii de mare. Apoi, după ce m-au înfășurat de jur împrejur cu ghirlande de flori, încât mi-am amintit de stâlpii de la serbarea primăverii de pe izlazul comunal din Bungay, s-au oprit, încântați pare-se de isprava lor.

Muzica a început din nou să sune și, după ce mi-au dat două lăute pe care trebuia să le țin în fiecare mână, m-au condus în marea sală a palatului. Aici erau adunați numeroși bărbați de rang înalt, cu toții îmbrăcați în costume de1 sărbătoare și tot aici, pe o platformă spre care am fost dus, se aflau cele patru soții ale mele, înveșmântate în costumele bogate ale celor patru zeițe, Xochi, Xilo, Atla și Clixto, cărora le purtau numele cât timp îmi erau soții, Atla fiind prințesa Otomie. După ce mi-am luat locul pe platformă, soțiile s-au apropiat una câte una și, sărutându-mă pe frunte, mi-au dăruit dulciuri și turte de mălai pe tăvi de aur și

cacao cu *mesca*/în cupe de aur. Din *mesca*/ am băut, căci este o băutură spirtoasă și aveam nevoie de un întăritor, dar de celelalte bunătăți nu m-am putut atinge. Sfârșindu-se partea aceasta a ceremoniei, s-a făcut o clipă tăcere; curând după aceea, la capătul celălalt al încăperii au apărut mai mulți preoți murdari, îmbrăcați în veșmintele lor roșii de sacrificiu. Hainele le erau năclăite, pletele lungi stropite, iar mâinile roșii de sânge; până și ochii lor cruzi păreau plini de sânge. Au înaintat în încăpere, oprindu-se în fața platformei pe care mă aflu, apoi deodată mai marele preoților și-a ridicat mâinile, strigând cu glas tunător:

— Slăviți-l pe zeul cel nemuritor, voi, oameni!

Și toți cei adunați acolo s-au prosternat cu fața la pământ, strigând:

— Slăvit fie zeul!

De trei ori a strigat preotul cu glas tare, de trei ori i-a răspuns oamenii, prosternându-se cu fața la pământ la fiecare răspuns. Apoi s-au ridicat, iar preotul cel mare s-a întors spre mine și a grăit:

— Iartă-ne, o, Tezcat, că nu te putem cinsti precum se cuvine, căci ar fi trebuit să fie aici și împăratul nostru, să te slăvească împreună cu noi. Dar tu știi bine, o, Tezcat, ce nenorociri au căzut asupra robilor tăi, care trebuie să poarte război în propria lor cetate împotriva celor ce te hulesc pe tine și pe ceilalți zei, frații tăi, Știi că iubitul nostru împărat zace rănit, prizonier în mâinile lor păcătoase. După ce îți vom fi împlinit dorința de a te urca în ceruri, o, Tezcat și după ce prin ființa ta pământească ne vei fi învățat că viața omenească nu este decât o umbră care piere, îți vei aminti cât de mult te iubim și vei pune, rogu-te, o vorbă bună în cer pentru noi, ca să-i putem zdrobi pe acești păcătoși și să te putem cinsti mai departe, pe tine și pe ceilalți zei, prin ritualul de sacrificiu, convenit fiecăruia. O, Tezcat, n-ai stat printre noi decât puțină vreme și nu te vom mai reține, căci te așteaptă slava. Ochii tăi au așteptat cu dor această zi fericită, care în sfârșit a venit. Te-am iubit, Tezcat și te-am slujit; arată-te în toată slava ta, nouă, copiilor tăi și veghează asupra bunăstării noastre pământești și asupra poporului în mijlocul căruia ai binevoit să te oprești, până când ne va fi dat să părăsim această lume.

După ce a vorbit cam în felul acesta, deși n-am putut auzi tot ce-a spus, căci uneori cuvintele îi erau acoperite de suspinele

celorlalți și de gemetele femeilor care îmi erau soții, în afară doar de Otomie, ticălosul de preot a făcut un semn și muzica a început din nou să răsună. Apoi toți preoții m-au înconjurat, soțiile-zeițe mergând înaintea și în urma mea și am fost condus de-a lungul sălii spre porțile palatului, deschise larg pentru a ne lăsa să trecem. Priveam în jurul meu încremenit de uimire – căci în aceste ultime ceasuri nimic nu părea să-mi scape – și am văzut că în jurul nostru parcă se juca o piesă stranie. La câteva sute de pași, atacul asupra palatului lui Axa, unde se fortificaseră spaniolii, se dezlănțuise cu furie. Cete de războinici încercau să treacă peste ziduri, fiind respinși de focul ucigător al arcebuzele spaniole și de sulile și măciucile aliaților lor tlaxcalani, în timp ce de pe acoperișurile caselor învecinate, câte mai rămăseseră nearse și mai ales de pe platforma marelui *teocalli*, unde urma să fiu jertfit în curând, săgeți, lănci și pietre erau aruncate cu miile spre curțile și părțile marginase ale taberei spaniole.

Această luptă pe viață și pe moarte se dădea cam la cinci sute de pași depărtare, dar în jurul meu, lângă porțile palatului lui Montezuma, de ceastăaltă parte a pieții, scena era cu totul diferită. Aici se strânsese o mulțime uriașă, mai ales femei și copii, care veniseră să mă vadă murind. Mă așteptau cu flori în mână, cu cântece și strigăte vesele, iar când m-au văzut au scos un strigăt de bun-venit atât de puternic, încât aproape că au acoperit bubuitul tunurilor și mugetul crâncen al bătăliei. Din când în când, câte un obuz rătăcit cădea printre ei, ucigând câțiva și rănind pe alții, dar ceilalți păreau să nu vadă nimic, strigând și. Mai tare: „Fii binevenit, Tezcat și rămâi cu bine! Binecuvântat să fii, eliberatorul, bun venit și rămas bun!”

Pășeam încet prin mulțime, călcând pe o cărare așternută cu flori, până când am ajuns la capătul curții, la poalele piramidei. Aici, la poarta dinafară a palatului, ne-am oprit din pricina mulțimii care se strânsese și în timp ce așteptam, un războinic și-a croit drum prin mijlocul norodului și s-a înclinat în fața mea. Ridicându-mi privirea, am văzut că era Guatemoc.

— *Teulule* – șopti el – am părăsit o clipă lupta – și îmi făcu semn cu capul spre războinicii azteci care încercau să pătrundă în palatul lui Axa – ca să-ți spun rămas bun. Nu mă îndoiesc că peste puțin timp ne vom întâlni din nou. Crede-mă, *teulule*, te-aș fi ajutat dacă aș fi putut, dar n-a fost cu putință. Aș vrea să fiu în locul tău. Rămâi cu bine, prietene. De două ori mi-ai salvat viața,

dar, din păcate, eu nu o pot salva pe a ta.

— Rămâi cu bine, Guatemoc - am răspuns. Cerul să te aibă în pază, căci ești un adevărat om.

Apoi am trecut mai departe.

La poalele piramidei s-a format alaiul și aici una dintre soțiile mele și-a luat rămas bun plângând pe umărul meu, dar mie nu mi-a curs o lacrimă.

Drumul spre vârful marelui *teocalli* se răsucesce de jur împrejurul piramidei, urcând tot mai mult pe măsură ce se răsucesce și am pornit de-a lungul acestui drum cu mare pompă. La fiecare cotitură ne opream și una din soții își lua un ultim rămas bun, ori mi se lua vreunul din instrumentele de muzică, de care nu-mi părea rău că mă despart, ori vreo podoabă din veșmântul ciudat pe care îl purtam. În cele din urmă, după ce am urcat așa timp de vreo oră, căci înaintam încet, am ajuns pe platforma de sus a piramidei, unde se urcă pe o scară lată; platforma era, cred, mai mare decât cimitirul de aici, din Ditchingham și neîmprejmuită pe margine. Acolo, pe acea înălțime amănunțită, se aflau templele lui Huitzel și Tezcat, clădiri semețe din piatră și lemn, înlăuntru! Căroră se vedeau efigiile hidoase ale zeilor și încăperi îngrozitoare, mânjite de sângele jertfelor. Tot aici erau și focurile sacre, care ardeau neconținut, pietrele de sacrificiu, uneltele de caznă și uriașa tobă din piei de șarpe - în rest rămânea încă mult loc gol. Locul era într-adevăr gol, dar nu pustiu, căci în partea care dădea spre tabăra spaniolilor se aflau câteva sute de războinici ce azvârleau fără încetare proiectile asupra dușmanilor. În partea cealaltă erau adunați preoții, care așteptau ceremonia morții mele. Dedesubt, marea piață, împrejmuită de case arse, era înțesată de mii de oameni, unii dintre ei veniți să-i hărțuiască pe spanioli, dar cei mai mulți adunați ca să vadă cum voi fi sacrificat.

Ajunsesem, în sfârșit, în vârful piramidei, dar mai erau două ceasuri până la amiază și încă multe ritualuri de îndeplinit până în clipa sacrificiului. Mai întâi am fost dus în sanctuarul lui Tezcat, zeul al cărui nume îl purtam. Aici se afla statuia sau idolul său, din marmură neagră și împodobit cu ornamente de aur. Zeul, adică idolul, ținea în mână un scut de aur lustruit spre care își ațintea ochii din nestemate, citind acolo - cel puțin așa ziceau preoții - tot ce se petrecea pe pământul creat de el. În fața lui se mai afla o tavă de aur, pe care, murmurând invocații, mai marele preoților o lustrui ștergând-o cu pletele-i lungi, după care mi-o

țin la buze ca să-mi primească răsuflarea. Am privit-o cu oroare și silă, căci știam că era pregătită pentru a primi inima pe care o simțeam bătându-mi în piept.

Nu știu dacă mai trebuiau să aibă loc și alte ceremonii în lăcașul blestemat, căci în clipa aceea din piața de dedesubt s-a ridicat o larmă mare și preoții m-au scos în grabă afară. Și iată ce mi-a fost dat să văd: hărțuiți și înnebuniți de furtuna de proiectile care ploua asupra lor de aici de sus, *spaniolii atacau teocalli-ul*. Cete mari, conduse de însuși Cortez, se aruncau de-a curmezișul pieței și alături de ei se aflau sute de tlaxcalani, aliații lor. Atunci, văzând primejdia, câteva mii de azteci au făcut zid cu piepturile lor la picioarele primei scări, pentru a-i opri pe războinicii albi. N-a trecut mult și lupta ce se dădea deveni crâncenă. Acoperiți de focul archebuzelor, spaniolii îi atacau mereu pe azteci, dar caii lor alunecau pe dalele de piatră; în cele din urmă călăreții au descălecat și au continuat lupta pe jos. Încet și cu pierderi mari, indienii au fost împinși înapoi și spaniolii au izbutit să ocupe primul șir de trepte. Dar pe drumul care urca în spirală erau încă sute de războinici și alte sute se aflau pe platforma din vârf, așa că era limpede că nu va fi o treabă ușoară pentru spanioli să ajungă până la vârf. Și totuși, o speranță sălbatică mi-a trecut prin inimă, ca o lovitură de cuțit, când am văzut ce se petrecea. Dacă spaniolii cucereau templul, nu va mai avea loc nici un sacrificiu. Sacrificiul nu se putea săvârși înainte de amiază, mi-o spusese Otomie și până atunci mai erau două ceasuri bune. Așadar, dacă spaniolii vor cuceri piramida până în două ore, aveam o șansă să scap cu viață, dacă nu, trebuia să mor.

După ce am fost scos din sanctuarul lui Tezcat, am fost uimit văzând-o pe prințesa Otomie, sau mai curând pe zeița Atla, cum era numită, stând printre căpeteniile preoților și vorbind aprins cu ei, căci la ușa sanctuarului înclinase capul spre mine și crezusem că-și luase rămas bun, fiind ultima din cele patru soții care mă părăsea. Despre ce vorbeau nu puteam auzi din cauza larmei bătăliei, dar cearta era aprinsă și mi se părea că preoții erau oarecum înspăimântați de vorbele ei, neputând ascunde totuși o bucurie sălbatică. Mi s-a părut, de asemenea, că izbutise să-i convingă, căci în curând s-au înclinat în fața ei, iar ea, întorcându-se încet, s-a îndreptat spre mine cu o anumită maiestate în mers, pe care n-am putut să n-o iau în seamă chiar și atunci. Privindu-i chipul frumos, am văzut că era iluminat ca de un țel măreț și sfânt, de parcă ar fi fost o mireasă fericită venind

în brațele soțului ei.

— De ce n-ai plecat, Otomie? am întrebat-o. Acum e prea târziu. Spaniolii înconjoară piramida și vei fi ucisă sau luată prizonieră.

— Aștept sfârșitul, oricare ar fi - răspunse ea scurt și o vreme nici unul dintre noi n-a mai vorbit, privind desfășurarea luptei, care era cu adevărat crâncenă.

Războinicii azteci luptau cu disperare în fața idolilor lor, sub ochii uriașei adunări de oameni care umpleau piața de dedesubt și urmăreau lupta în tăcere. Se azvârleau în săbiile spaniolilor, se agățau cu mâinile de ei și, urlând cu furie, îi târau până la marginea drumului de pe piramidă, pentru a-i azvârli jos. Uneori izbuteau și atunci un ghem de oameni, agățați unii de alții, se rostogolea pe pantă și se fărâma în bucăți de dalele de piatră din curte - un spaniol fiind întotdeauna în centrul acestui ghem. Dar orice ar fi făcut, șirul lung de *tenii* îmbrăcați în zale strălucitoare își croia drum în sus ca un șarpe uriaș prin furtuna de sulite și săgeți. Clipă de clipă și pas cu pas continuau să înainteze, luptând așa cum luptă doar cei care știu ce soartă îi așteaptă pe profanatorii zeilor din Anahuac, pentru viață și onoare, pentru a scăpa de piatra de sacrificiu. O oră a trecut astfel și spaniolii ajunseseră aproape la jumătatea drumului piramidei. Larma cumplită a luptei devenea din ce în ce mai puternică: spaniolii strigau și-și chemau sfinții patroni în ajutor, aztecii urlau ca fiarele sălbatice, preoții răcneau invocații către zeii lor și-i încurajau cu strigăte pe războinicii azteci și în tot acest timp nu contenea răpăitul archebuzelor, trosnetul tunului și bubuiturile înspăimântătoare ale tobei uriașe din piele de șarpe, în care un preot pe jumătate gol bătea de parcă își ieșise din minți. Numai norodul de jos nici nu se mișca, nici nu striga. Stătea tăcut privind în sus și puteam vedea răsfrângerea razelor soarelui în miile de ochi ațintiți în sus.

Iar eu stăteam lângă piatra de sacrificiu, cu Otomie alături. Eram înconjurat de preoți, iar deasupra pietrei se afla întinsă o bucată pătrată de pânză neagră, prinsă de patru stâlpi înfiți în niște găuri din platformă. În mijlocul pânzei era cusută o pâlnie de aur cu un diametru de vreo cincisprezece centimetri, iar razele de soare care treceau prin ea se adunau într-un punct strălucitor, cam de mărimea unui măr, într-un loc de pe dalele de piatră aflate în umbra pânzei. Pe măsură ce soarele se urca pe cer, cercul de lumină se furișă prin umbră, până când, în cele din

urmă, s-a ridicat pe piatra de sacrificiu și a ajuns pe marginea ei.

Atunci, la un semn al căpeteniei preoților, slujitorii săi m-au apucat și mi-au smuls ce mai rămăsese din veșmintele cele frumoase, așa cum niște băiețandri fără inimă ar jumuli o pasăre vie, până când am rămas gol, dacă nu pun la socoteală picturile de pe trup și o bucată de pânză în jurul șoldurilor. Acum știam că-mi sosise ceasul și, lucru ciudat, pentru prima oară în ziua aceea m-am simțit încurajat, gândindu-mă că în curând aveam să scap de călăi. Întorcându-mă spre Otomie, începusem tocmai să-mi iau rămas bun de la ea cu vocea împăcată, când, spre uimirea mea, am văzut că ceea ce mi se întâmplase mie i se întâmpla și ei, căci minunatele-i rochii îi erau smulse de pe trup, rămânând în fața mea doar cu frumusețea ci drept veșmânt, cu păru-i lung și unduios și o cămașă de pânză brodată.

— Nu te mira, *teulule* – zise ea cu glas încet, răspunzând la întrebarea pe care mi-o citea în ochi, căci nu izbuteam să scot o vorbă – îți sunt soție, așa că patul de colo este patul nostru de nuntă – primul și ultimul. Deși nu mă iubești, astăzi am să-ți împărtășesc moartea, rămânând alături de tine, cum am dreptul s-o fac. N-am putut să te salvez, *teulule*, dar cel puțin pot să mor alături de tine.

N-am izbutit să-i răspund nimic, căci eram încremenit de uimire și înainte de a-mi putea regăsi glasul preoții m-au răsturnat și iată-mă pentru a doua oară întins pe piatra de sacrificiu. În timp ce mă țineau, un urlet mai sălbatic și mai prelung decât toate cele auzite până atunci mi-a dat de înțeles că spaniolii se luptau pe ultimele trepte ale piramidei, în clipa aceea, alături de trupul meu, așezat pe mijlocul pietrei, a fost întinsă Otomie, atât de aproape, încât coastele ni se atingeau; cum trebuia să stau chiar pe mijlocul pietrei, pentru ea nu mai rămânea prea mult loc. Dar cum clipa sacrificiului încă nu sosise, preoții ne-au legat cu frânghii, pe care le-au înnodat de niște inele de aramă prinse în pardoseală și s-au întors să privească mersul luptei.

Am rămas câteva clipe întinși astfel unul lângă altul și în acest timp îmi simțeam inima copleșită de uimire și recunoștință pentru iubirea pe care mi-o dăruia, pecetluind-o cu propriul ei sânge. Pentru că mă iubea alesese Otomie o moarte atât de înspăimântătoare – căci mă iubea atât de mult, încât dorea mai curând să moară alături de mine, decât să trăiască în măreție și onoare fără mine. Dintr-o dată, în timp ce mă gândeam la

această minune, un simțământ nou mi-a fulgerat inima și a făcut-o să se îndrepte spre ea. Am știut atunci că nici o femeie nu mi-ar putea fi vreodată atât de dragă ca această minunată femeie, nu, nici chiar logodnica mea. Simțeam... – dar nu, cine ar putea spune ce simțeam? Știu doar că lacrimile mi-au umplut ochii și au prins să-mi alunece pe fața-mi pictată și atunci am întors capul spre Otomie. Stătea întinsă lângă mine, întoarsă cât mai mult spre mine, atât cât îi îngăduiau legăturile, cu părul lung căzând în valuri de pe piatra de sacrificiu până jos, cu fața îndreptată spre mine. Era atât de aproape, încât aș fi putut să-i ating buzele cu gura.

— Otomie – am șoptit – ascultă-mă, Otomie, te iubesc.

Am văzut cum pieptul i se ridica sub legături și cum roșeața îi năpădea obraji.

— Atunci sunt răsplătită – murmură ea și buzele ni se uniră într-un sărut, primul și, după cum credeam noi, ultimul.

Da, acolo ne-am sărutat, pe piatra de sacrificiu, sub cuțitul preotului și în umbra morții și nu cred că a fost vreodată pe lume vreo scenă de dragoste mai stranie – iar dacă a fost, eu n-am auzit niciodată de ea.

— Oh! Sunt răsplătită! repetă Otomie. Aș muri bucuroasă de zeci de ori pentru această clipă. Facă zeii să mor înainte de a-ți lua înapoi cuvintele. Căci știu bine, *teulule*, că se află cineva care-ți este mai dragă decât mine, dar acum inima ți-a fost înduioșată de iubirea fără margini a unei fete indiene și crezi că o iubești și tu. Lasă-mă deci să mor crezând că visul este adevărat.

— Nu vorbi astfel – am răspuns cu inima grea, căci amintirea lui Lily îmi revenise chiar atunci în minte. Tu-ți dai viața pentru mine și pentru asta te iubesc.

— Viața mea nu înseamnă nimic, dar iubirea ta înseamnă mult – vorbi ea, cu fața numai zâmbet. Ah, *teulule*, ce magie ai tu ca să mă faci pe mine, fiica lui Montezuma, să urc pe altarul de sacrificiu și încă de bună voie? Află că nu-mi doresc un pat mai moale, iar cât privește rostul și înțelesul tuturor acestora, curând le vom cunoaște amândoi și împreună cu ele multe alte lucruri.

CAPITOLUL XXII

PIEIREA ZEILOR

— Otomie – am întrebat-o îndată după aceea – când ne vor uide?

— Când punctul de lumină se va opri pe cercul pictat pe inima ta – răspunse ea.

Mi-am întors atunci capul și am privit spre raza de soare care străpungea umbra de deasupra noastră ca o pană de aur. Ajunsesese aproape de mine, la o depărtare de vreo cincisprezece centimetri. Și-am socotit că va ajunge în cercul roșu pictat pe pieptul meu cam după vreun sfert de oră. Intra timp, larma bătăliei se întărea și se apropia tot mai mult. Mișcându-mă atât cât îmi îngăduiau frânghiile, mi-am încordat gâtul, ridicând puțin capul și am văzut că spaniolii ajunseseră la creasta piramidei, lupta dându-se acum pe marginea ei. Rar mi-a fost dat să văd o încăierare atât de crâncenă, căci aztecii luptau cu furia disperării, punând prea puțin preț pe viața lor, dacă puteau, în schimbul ei, să ucidă măcar un spaniol. De cele mai multe ori însă armele lor primitive nu puteau străpunge îmbrăcămintea de zale a spaniolilor, astfel încât nu le rămânea decât o singură cale de a-și îndeplini dorința – și anume să-i azvârle pe oamenii albi peste marginea piramidei, spre a fi zdrobiți ca o coajă de ou pe dalele de piatră, la vreo șaiszeci de metri mai jos. Astfel că încăierarea se destrăma în grupuri în care se târau și se sfâșiau unii pe alții pe marginea piramidei, pentru a dispărea din când în când în jos, în mănunchiuri de zece sau doisprezece oameni înțeleștați. Câțiva preoți se aruncaseră și ei în luptă, nu atât din grijă pentru viața lor, cât îngroziți de pângărirea templelor, căci am văzut pe unul dintre ei, un om de o putere și o statură uriașă, apucând de mijloc un ostaș spaniol și prăvălindu-se împreună cu el în gol. Și totuși, încet-încet, spaniolii și tlaxcalanii își croiau dram spre mijlocul platformei și cu cât se apropiau, cu atât primejdia morții îngrozitoare ce mă aștepta micșora, căci aztecii ar fi trebuit să-i respingă mai întâi.

Acum lupta se apropia de piatra de sacrificiu și toți aztecii care

mai rămăseseră în viață, vreo două sute cincizeci de războinici, fără a-i pune la socoteală pe preoți, făcuseră zid în jurul nostru. Raza de soare care cădea prin pâlnia de aur, continuând să se furișeze fără milă, îmi atingea acum coasta pictată, pe care mi se părea că o arde cu un fier înroșit – căci, vai! – nu puteam porunci soarelui să stea în loc în timp ce lupta se ducea mai departe, așa cum a făcut Joshua în valea Ajalonului²⁶. Și iată că cinci preoți m-au apucat de mâinii, de picioare și de cap și mai marele lor, cel care mă adusese de la palat, a luat cu amândouă mâinile cuțitul de obsidian. M-a cuprins o amețeală de moarte și-am închis ochii, zicându-mi că totul se sfârșise, dar în clipa aceea am auzit vocea unui indian cu privirea sălbatică, mai marele astrologilor, pe care-l văzusem puțin mai înainte lângă mine, strigând călăului:

— Nu încă, o, preot a lui Tezcat! Dacă lovești înainte ca raza de soare să atingă inima victimei, zeii sunt în primejdie și în primejdie e și poporul Anahuacului.

Preotul a scrâșnit din dinți de furie, dar s-a oprit; a privit mai întâi la punctul de lumină care se furișa, apoi peste umăr, la bătălia care-și urma cursul. Încet, cercul războinicilor se strângea în jurul nostru, încet, raza aurie se furișa pe pieptul meu, până când marginea ei atinse cercul roșu pictat pe inima mea. Din nou preotul și-a ridicat cuțitul cel îngrozitor, din nou am închis ochii și din nou am auzit vocea stridentă a astrologului:

— Nu, încă nu, căci altfel zeii sunt în primejdie!

Apoi am auzit un alt glas. Era glasul Otomieii strigând după ajutor.

— Salvați-ne, *teuli*; ne ucid! țipă ea cu o voce atât de pătrunzătoare, încât ajunse până la urechile spaniolilor, căci unul dintre ei strigă ca răspuns, în castiliană:

— Înainte, camarazi, înainte! Câinii fac sacrificii omenești pe altarele lor!

O ceată de spanioli s-a năpustit spre noi și aztecii apărători au fost împinși peste piatra de sacrificiu, iar eu m-am pomenit cu marele preot prăvălit peste trupul meu. De trei ori s-au repezit spaniolii, ca un val de nestăvilit și de fiecare dată aztecii au rămas mai zdruncinați. Acum cercul lor era rupt și săbiile spaniolilor luceau în toate părțile, dar iată că raza de aur ajunse în desenul de pe inima mea.

— Lovește, preot al lui Tezcat! țipă glasul astrologului. Lovește, pentru slava zeilor!

²⁶ Aluzie la o legendă biblică.

Cu un urlet înspăimântător, preotul își ridică cuțitul; am văzut raza aurie de soare care cădea pe inima mea strălucind pe lamă. Apoi, în timp ce cobora, am văzut aceeași rază strălucind pe lama de oțel a unei săbii nesfârșit de lungi, care a fulgerat pe deasupra mea și s-a înfipt în pieptul preotului ucigaș. Marele cuțit de obsidian apucase însă să fie îndreptat spre pieptul meu, dar nu și-a nimerit ținta. A lovit într-adevăr, dar nu în pieptul meu, deși n-am scăpat cu totul. A izbit piatra, de sacrificiu și s-a sfărâmat acolo, pătrunzând între mine și Otomie și sfâșiind carnea amândurora, astfel încât sângele nostru s-a amestecat pe piatra aceea, unindu-se. Pentru a dona oară, marele preot s-a prăvălit peste trupurile noastre, dar pentru a nu se mai scula; după ce s-a zvârcolit câteva clipe în chinurile morții peste cei care voise să-i ucidă și-a dat duhul.

Apoi, ca într-un vis, am auzit bocetul astrologului cântând cântecul funebru al zeilor Anahuacului.

— Marele preot a murit și zeii s-au prăbușit! strigă el. Tezcat n-a primit jertfa și s-a prăbușit; morți sunt zeii Anahuacului! Victoria este a crucii creștinilor!

Astfel se văita astrologul, dar deodată am auzit sunetul unor lovituri de sabie și am știut că murise și acest profet.

Un braț puternic a tras jos de pe noi leșul marelui preot, care s-a rostogolit și a căzut peste altarul unde ardea focul veșnic, înăbușind cu sângele și cu trupul său un foc ce arsesese atâtea generații, iar un cuțit a tăiat frânghiile cu care eram legați.

Mi-am ridicat capul și-am privit în jur năucit, când deodată am auzit un glas care vorbea deasupra mea în castiliană, dar nu mie, ci către vreun tovarăș de arme.

— Țștia doi au fost la un pas de moarte, sărmanii - zicea glasul. Dacă lovitura mea ar fi venit cu o clipă mai târziu, preotul cel sălbatic ar fi făcut în băiatul ăsta o gaură mare cât capul meu. Pe toți sfinții, fata-i drăguță, sau ar fi dacă s-ar spăla. Am să i-o cer lui Cortez, ca răsplată.

Am recunoscut pe dată glasul care vorbea. Nici un altul pe lume nu suna atât de aspru și. În același timp, atât de limpede. Am știut chiar atunci al cui era și mi-am ridicat privirea, în timp ce mă dădeam jos de pe piatra de sacrificiu. Acum vedeam. În fața mea, îmbrăcat cu totul în zale, se afla dușmanul meu, de Garcia. Sabia *lui* fusese aceea care, prin mila lui Dumnezeu, străpunsese pieptul preotului. El mă salvase și, dacă ar fi știut, mai curând și-ar fi întors spada și și-ar fi străpuns propriul piept

decât pe acela al călăului meu.

Mă uitam la el întrebându-mă dacă nu visam și buzele mele au rostit parcă fără voie:

— *De Garcia!*

S-a clătinat la auzul glasului meu ca un om izbit de un glonte, apoi a privit țintă la mine, s-a frecat la ochi cu mâna și a privit din nou. În cele din urmă m-a recunoscut sub zmângălelile care-mi acopereau trupul.

— Sfântă Fecioară! găfâi el. Este chiar ticălosul de Thomas Wingfield și *eu i-am salvat viața!*

Între timp îmi venisem în fire și, dându-mi seama de prostia pe care o făcusem, m-am întors căutând o scăpare. Numai că de Garcia n-avea de gând să mă lase să-i scap. Ridicându-și spada, se repezi la mine cu un strigăt sălbatic de furie și ură. Lute ca gândul, m-am furișat pe după piatra de sacrificiu, urmărit de sabia ridicată a dușmanului meu. M-ar fi ajuns destul de repede, căci eram slăbit de teamă și nemâncare și amortit din cauza legăturilor, dar în clipa aceea un cavaler, care, după îmbrăcămintă și ținută, mi-am dat seama că nu era nimeni altul decât însuși Cortez, a împins la o parte spada lui de Garcia, spunând:

— Ce-i cu tine, Sarceda? Te-a înnebunit pofta de sânge, de vrei să sacrifici și tu victimele, ca un preot indian? Lasă-l pe sârmanul ăsta să plece.

— Nu-i indian, este o iscoadă a englezilor! strigă de Garcia, încercând din răputeri să ajungă până la mine.

— Hotărât, prietenul nostru e nebun – zise Cortez cercetându-mă cu privirea. Spune că nenorocitul ăsta e un englez. Hai, plecați de-aici amândoi, căci s-ar putea ca și altul să facă aceeași greșală – și ne făcu semn cu sabia să plecăm, încredințat că nu puteam să-i înțeleg vorbele; apoi adăugă mânios, pe când de Garcia, mut de furie, făcea o nouă încercare să se repeadă la mine: Nu, pe legea mea! N-am să îngădui asemenea purtare. Suntem creștini și am venit aici să salvăm victimele, nu să le ucidem. Hei, băieți, veniți și țineți-l pe nebunul ăsta, care vrea să-și mânjească sufletul cu un omor!

Spaniolii l-au apucat pe de Garcia de brațe, iar el îi înjura și-i blestema, căci, după cum am mai spus, era atât de furios, încât părea mai degrabă o fiară decât un om.

Rămăsesem zăpăcit, neștiind încotro să fug. Din fericire pentru mine, era cineva aproape care, deși nu înțelegea

spaniola, pricepuse pe dată cum stăteau lucrurile. Otomie mă apucă de mână și, șoptindu-mi: „Fugi, fugi iute!” mă trase departe de piatra de sacrificiu.

— Unde mergem? am întrebat-o în cele din urmă. N-ar fi oare mai bine să ne lăsăm pe seama spaniolilor?

— Pe seama diavolului aceluia cu spada? răspunse ea. Liniștește-te, *teulule* și urmează-mă.

M-a dus mai departe și spaniolii ne-au lăsat să trecem nevătămați, spunându-ne chiar vorbe de compătimire pe când treceam, căci știau că eram victimele scăpate de la sacrificiu. Iar când o namilă de indian tlaxcalan s-a repezit la noi cu gândul de a ne ucide cu o măciucă, un ostaș spaniol i-a străpuns umărul, așa încât acesta a căzut rănit la pământ.

Și astfel ne-am continuat drumul până la marginea piramidei, când am privit înapoi; atunci am văzut că de Garcia se smulsese din mâinile celor care îl țineau, sau poate că-și regăsise graiul și le explicase adevărul. Acum se îndepărtase cu vreo cincizeci de metri de altarul de sacrificiu, venind în fugă după noi cu spada ridicată. Frica ne-a dat puteri noi, așa că am luat-o la goană ca purtați de aripile vântului. Alergam amândoi pe scara abruptă în jos, sărind peste trepte, peste sute de morți și răniți, oprindu-ne doar din când în când ca să ne ferim, căci puteam fi doborâți de trupurile preoților pe care spaniolii le azvârleau de pe creasta *teocalli-ului*. O dată, privind în sus, l-am zărit pe de Garcia urmărindu-ne, departe deasupra noastră, dar după aceea nu l-am mai văzut; fără îndoială că se lăsase păgubaș, sau se temea să nu nimerească în mâinile războinicilor azteci care mai rămăseseră la picioarele piramidei.

Trecuserăm prin atâtea primejdii în ziua aceea, prințesa Otomie și cu mine și totuși ne mai aștepta una înainte de a găsi un adăpost.

Odată ajunși la picioarele piramidei, am căutat să ne amestecăm cu gloata care fugea și se scurgea prin curtea templului, ducându-și morții și răniții; era ca marea care, după ce se revarsă, se retrage luând cu ea tot ce-a fărmat și a distrus. Și atunci, un zgomot ca de tunet m-a asurzit. Am privit în sus, căci zgomotul venea de deasupra și am văzut ceva ca o stâncă uriașă prăvălindu-se în jos pe latura abruptă a piramidei. Mi-am dat seama imediat: era idolul zeului Tezcat, pe care spaniolii îl răsturnaseră de pe altar și care acum, ca un demon răzbunător, se repezea asupra mea. Era chiar deasupra noastră și nu mai

aveam nici o scăpare, urmând să fim striviți pe loc; fusesem salvați de la sacrificiu către spiritul zeului pentru a fi zdrobiți și făcuți fărâme de greutatea statuii de marmură. Statuia se rostogolea drept spre noi, în timp ce de deasupra spaniolii răcneau triumfători. Și deodată, izbindu-se cu baza de latura de piatră a piramidei la cincisprezece metri deasupra noastră, idolul s-a răsucit în aer, pentru a cădea apoi la trei pași de locul unde ne aflam. Am simțit masivul munte zguduindu-se sub lovitură și în clipa următoare pretutindeni săreau bucăți de marmură, șuierând pe deasupra noastră și pe lângă noi, ca și cum o mină ar fi explodat sub picioarele noastre, despicând stâncile. Zeul Tezcat se spărsese în vreo douăzeci de bucăți care căzuseră în jurul nostru ca o ploaie de săgeți – și totuși eram neatinși. Capul îmi fusese zgâriat de o țandără din capul său, picioarele sale săpaseră o groapă sub picioarele mele, dar eram nevătămat, căci zeul cel mincinos nu avea nici o putere asupra victimei care tocmai îi scăpase!

După aceea nu-mi mai amintesc de nimic, decât că m-am pomenit iarăși în odăile mele din palatul lui Montezuma, pe care nu sperasem să-l mai văd vreodată. Otomie era lângă mine și-mi aducea apă ca să-mi curețe vopseaua de pe trup și să-mi spele sângele de pe răni; lăsându-le pe-ale ei neîngrijite, mi le lega cu îndemânare, căci tăietura făcută de cuțitul preotului era adâncă și sângerasesem mult. Își puse apoi o rochie albă și-mi aduse haine să mă îmbrac, apoi ceva de mâncare și o băutură, care mi-au ajutat să-mi vin în fire. Am rugat-o să mănânce și ea și după ce mi-a îndeplinit voia am început să-i vorbesc, căci mă simțeam iarăși în putere.

— Ce se va întâmpla acum? am întrebat eu. Preoții vor pune mâna iar pe noi în curând și vom fi din nou târați la sacrificiu. Pentru mine nu e nici o speranță aici, așa că trebuie să fug la spanioli și să mă predau lor.

— Să te dai pe mâna omului cu sabia? Spune, *teulule*, cine e omul acela?

— E spaniolul despre care ți-am vorbit, Otomie; e dușmanul meu de moarte, pe care l-am urmărit peste mări.

— Și acum vrei să te dai pe mâna lui? Ești tare nesocotit, *teulule*.

— Și totuși e mai bine să cad în mâinile creștinilor, decât să ajung iarăși în puterea preoților voștri – am răspuns.

— Nu-ți fie teamă – zise ea – căci preoții nu-ți mai pot face

nimic. Le-ai scăpat și nu mai au nici o putere asupra ta. Puțini au ieșit vii din ghearele lor, iar acela care izbutește este un adevărat vrăjitor. De altfel, cred că Dumnezeuul vostru este mai puternic decât zeii noștri, căci nu mă îndoiesc că el ne-a întins o mână de ajutor când ne aflam pe piatra de sacrificiu. Ah, *teulule*, ce-ai făcut din mine – să ajung să mă îndoiesc de zeii mei, vai și să chem pe dușmanii țării mele în ajutor! Crede-mă, nu am făcut-o pentru mine, căci eu aș fi murit cu sărutul tău pe buze și cu vorba ta de dragoste răsunându-mi în urechi, pe când acum va trebui să trăiesc, deși aceste bucurii îmi vor fi luate.

— Cum așa? i-am întors vorba. Ceea ce am spus rămâne spus. Otomie, tu ai fost gata să mori împreună cu mine și tot tu, prin istețimea ta, mi-ai salvat viața strigându-i pe spanioli. De acum înainte sunt al tău, căci nu există o altă femeie pe lume atât de duioasă și de curajoasă și o spun din nou, Otomie, soția mea – te iubesc. Sângele nostru s-a amestecat pe piatra de sacrificiu și tot acolo ne-am sărutat; fie ca acea ceremonie să însemne adevărata noastră căsătorie. Poate că nu mai am mult de trăit, dar până când voi muri sunt al tău, Otomie și tu îmi ești soție.

Astfel am vorbit din adâncul inimii, căci puterea și curajul îmi erau zdrobite, iar groaza și singurătatea pusese rădăcină pe mine. Doar două lucruri îmi mai rămăseseră pe lume: încrederea în Providență și iubirea acestei femei, care cutezase atâta pentru mine. De aceea mi-am călcat legământul și m-am agățat de Otomie ca un copil ce se agață de mama sa. Știu că nu era bine ce făceam, dar am curajul să spun că puțini bărbați aflați în starea în care mă găseam ar fi făcut altfel. Și nici nu puteam să-mi iau înapoi vorbele solemne pe care le rostisem pe piatra de sacrificiu. Când le spuseseam, mă așteptam să mor, dar ar fi fost o mârșăvie din partea mea să mă dezic de ele acum când umbra morții se risipise, chiar dacă numai pentru un scurt răgaz. La bine sau la rău. Mă dăruisem fiicei lui Montezuma și trebuia să-mi respect cuvântul, sau mă acopeream de rușine. Totuși, atât de mare era noblețea sufletească a fetei acesteia indiene, încât chiar și atunci n-a vrut să mă silească datorită cuvântului dat. Câteva clipe a rămas zâmbind tristă și trăgându-și prin palmă o şuviță din părul ei lung. Apoi vorbi:

— Acesta nu ești tu însuși, *teulule* și aș fi cu adevărat lipsită de orice demnitate dacă aș face o învoială atât de solemnă cu cineva care nu știe ce are de pierdut. Acolo, pe altar, în clipa morții, ai spus că mă iubești – și fără îndoială că era adevărat.

Dar acum ai revenit la viață și lucrurile s-au schimbat. Spune-mi, cine ți-a pus inelul acela de aur pe deget și ce stă scris înlăuntrul lui? Chiar dacă vorbele pe care mi le-ai spus sunt adevărate și ții puțin la mine, dincolo de mări se află o fată pe care o iubești mai mult. Putusem să îndur gândul acesta, căci inima mea te alesese dintre toți bărbații și cel puțin îmi ziceam că ești bun cu mine, iar eu mă puteam mișca în lumina prezenței tale. Dar după ce am cunoscut lumina nu mai pot trăi pentru a rătăci în întuneric. Nu înțelegi? Am să-ți spun de ce mi-e teamă. Mi-e teamă că dacă... ne căsătorim te vei sătura curând de mine, așa cum fac toți bărbații și amintirea fetei de peste mări va deveni prea puternică. Apoi, cu timpul, ai putea găsi un mijloc să te întorci în țara ta, la iubita ta și astfel să mă părăsești, *teulule*. Asta însă n-aș putea să îndur. Pot să renunț la tine acum, vai! Și să-ți rămân prietenă. Dar nu pot suferi gândul că voi fi dată la o parte ca o dansatoare, ca o ibovnică de-o lună, eu, fiica lui Montezuma, prima doamnă din țara mea. Dacă te căsătorești cu mine, *teulule*, aceasta va fi pentru viață și cred că este mai mult decât ai dori să promiți, cu tot sărutul pe care mi l-ai dat pe piatra de sacrificiu și sângele care ne-a legat – și Otomie privi spre pata roșie care se vedea într-o parte pe rochia-i de pânză.

După câteva clipe urmă:

— Și acum, *teulule*, te părăsesc puțin, ca să-l caut pe Guatemoc, dacă mai trăiește și pe ceilalți, care, acum când puterea preoților este sfărâmată, vor putea să te apere și să te cinstească cum se cuvine. Iar tu cântărește bine tot ce ți-am spus și nu te grăbi să iei o hotărâre. Sau vrei să termini totul acum și să fugi la oamenii albi, dacă pot să-ți găsesc un mijloc de scăpare?

— Sunt prea obosit pentru a fugi, chiar dacă aș putea. De altfel, dușmanul meu este în rândurile spaniolilor, dușmanul pe care am jurat să-l ucid și de aceea prietenii lui sunt dușmanii mei, iar dușmanii lui sunt prietenii mei. Nu voi fugi, Otomie.

— Ai vorbit cu înțelepciune – zise ea – căci dacă ajungi printre *teuli*, omul acela te va ucide; fie pe față, fie prin mijloace mârșave, te va ucide înainte de împlinirea câtorva ceasuri, am văzut asta în ochii lui. Acum odihnește-te, în timp ce eu mă voi îngriji de siguranța ta, dacă se poate vorbi de vreo siguranță în această țară scăldată în sânge.

CAPITOLUL XXIII

THOMAS SE CĂSĂTOREȘTE

Otomie se întoarse și plecă. Am privit perdelele aurite închizându-se în urma ei, apoi m-am lăsat pe spate în moliciunea divanului și într-o clipă am adormit – căci eram istovit și vlăguit și atât de amețit de oboseală, încât în clipa aceea abia dacă-mi dădeam seama de ceea ce se întâmplase sau de înțelesul vorbelor rostite de amândoi. Mai târziu, lotuși, mi-am amintit. Cred că dormisem câteva ceasuri, pentru că atunci când m-am trezit se înnoptase bine. Era noapte, dar nu întuneric, căci prin ferestrele zăbrelele pătrundea larma luptei, iar flăcările caselor ce ardeau își așterneau peste tot lumina roșiatică. Una dintre ferestre se afla chiar deasupra divanului și, ridicându-mă în picioare, am apucat pervazul cu mâinile. Cu multă durere, din pricina răniilor de la coastă, m-am opintit până am putut privi printre zăbrele. Și am văzut astfel că spaniolii nu se mulțumiseră doar să pună mâna pe piramidă, ci mai dăduseră un atac de noapte, punând foc la sute de case din oraș. Vălvătaia flăcărilor răspândea asupra orașului o lumină lividă, îngăduindu-mi să-i văd pe spanioli retrăgându-se spre tabăra lor, urmăriți de mii de azteci, care se strecurau pe flancurile lor și azvârleau cu pietre și săgeți.

Am dat drumul zăbrelelor și m-am lăsat să cad pe pat, chibzuind ce trebuie să fac, căci din nou mintea îmi șovăia. S-o părăsesc pe Otomie și să fug, dacă era cu puțință, la spanioli, cu riscul de a muri de mâna lui de Garcia? Sau să rămân printre azteci, dacă se vor învoi să mă primească și să mă căsătorească cu Otomie? Mai era și o a treia posibilitate și anume să rămân cu ei, dar s-o las în pace pe Otomie, deși era greu s-o fac fără a-mi pierde onoarea. Un lucru era însă limpede: dacă mă căsătoream cu Otomie, prețul trebuia să fie cel pus de ea și anume să devin un indian și să renunț la orice speranță de a mă mai reîntoarce vreodată în Anglia și la logodnica mea, speranță, firește, destul de mică, dar care totuși, atâta timp cât mă aflu în viață, mai era cu puțință – însă numai dacă rămâneam liber. Dar odată

legat prin această căsătorie, ar fi fost cu neputință câtă vreme trăia Otomie și pentru Lily Bozard aș fi fost ca și mort. Cum puteam să fiu necredincios amintirii ei și legământului meu? Pe de altă parte, cum puteam să o resping pe Otomie, care riscase totul pentru mine și care, ca să spun adevărul, îmi devenise atât de dragă – deși cealaltă îmi era încă și mai dragă? Un erou sau un înger ar putea găsi o cărare prin acest labirint, dar, vai! Nu eram nici erou și nici înger, ei doar un biet om ca toți ceilalți, plin de slăbiciuni omenești, iar Otomie se afla lângă mine, atât de dulce și de frumoasă. Și totuși, aproape că mă gândeam să fac apel la sufletul ei nobil, să-mi iau înapoi cuvântul și să-i cer să mă disprețuiască și să nu mă mai vadă, pentru ca să nu fiu silit să calc legământul pe care-l făcusem sub fagul din Ditchingham. Căci mă îngrozea de moarte jurământul de credință pentru toată viața pe care trebuia să-l fac dacă aveam să aleg calea căsătoriei cu Otomie.

Astfel gândeam, tulburat și în mare încurcătură, fără a ști că toate acestea erau mai presus de puterea mea de a hotărî, deoarece o cărare fusese pregătită în fața picioarelor mele, pe care trebuia s-o urmez sau să mor. Vreau să arăt însă că sunt o fire cinstită, deoarece, dacă aș fi ținut să ascund adevărul, n-aș fi avut nevoie să povestesc nimic despre lupta din conștiința mea și despre propria mea slăbiciune, pentru că lucrurile aveau să se desfășoare astfel încât – dar nu din vina Otomiei – trebuia fie să mă căsătoresc cu Otomie, fie să mor de îndată – și puțini sunt cei care mă vor osândi că am ales prima cale și nu pe a doua. Într-adevăr, deși m-am căsătorit cu ea, aș fi putut totuși să spun logodnicei mele și să susțin chiar în fața întregii lumi că am fost sclavul evenimentelor și că nu am avut altă scăpare. Dar n-ar fi fost cu totul adevărat, deoarece gândurile îmi erau împărțite și dacă nu mi s-ar fi hotărât soarta de către alții, nu pot spune cum s-ar fi sfârșit lupta cu mine însumi.

Acum, când privesc înapoi spre trecutul îndepărtat și-mi cântăresc faptele și gândurile cum ar face un judecător, îmi dau totuși seama că dacă aș fi avut timp să chibzuiesc, mai era încă ceva care nu putea să nu încline balanța în favoarea Otomiei. Și anume că de Garcia se afla printre spanioli și ura mea pentru el era patima care-mi stăpânea viața, o patimă mai puternică chiar decât dragostea pentru cele două femei, care ar fi putut fi bucuria acestei vieți. Într-adevăr, deși astăzi este mort de mulți ani, încă îl mai urăsc și oricât de plină de păcat v-ar apărea

dorința mea, chiar și acum, la vârsta mea, aș vrea ca răzbunarea să fie încă de îndeplinit, îmi spuneam deci că dacă rămâneam printre azteci, de Garcia fiind dușmanul lor ca și al meu, aș putea să-l întâlnesc în luptă și să-l ucid. Dar dacă ajungeam în tabăra spaniolă era aproape neîndoielnic că el va fi acela care mă va ucide pe dată. Eram încredințat că povestise despre mine asemenea lucruri, încât până într-un ceas aș fi fost spânzurat ca iscoadă, sau omorât într-un alt fel.

Dar să închei cu aceste întrebări zadarnice, care nu au decât o valoare – aceea de a limpezi ciudata nevoie pe care o simțeam de a alege între o iubire absentă și alta prezentă – și să continui cu povestirea unor întâmplări în care nu încăpeau scrupule și șovăieli.

În timp ce stăteam și chibzuiam astfel, perdeaua fu dată deoparte, și un om cu o torță în mână intră în odaie. Era Guatemoc, venind drept: de la luptă, care se sfârșise acum, lăsând în urmă-i doar casele în flăcări. Penele de pe cap îi erau rupte, armura de aur ciopârțită de spadele spaniole, iar la gât sângera dintr-o rană făcută de un glonte.

— Te salut, *teulule* – vorbi el. Nu m-aș fi gândit niciodată c-am să te mai văd în noaptea asta și nici pe mine de altfel. Dar se întâmplă lucruri ciudate, care nu s-au mai întâmplat înainte în Tenochtitlan – tocmai dintre acelea la care ne așteptăm mai puțin. Dar n-am vreme de vorbe. Am venit să te duc în fața sfatului.

— Care-mi va fi soarta? l-am întrebat eu. Voi fi din nou dus pe piatra de sacrificiu?

— Nu, să nu-ți fie teamă. Dar ce anume se va hotărî nu pot să spun. Până într-un ceas s-ar putea să mori sau să fii un om de seamă în rândurile poporului nostru, dacă vreunul dintre noi mai poate fi numit om de seamă în aceste zile de jale și ocară. Otomie a făcut multe pentru tine, lăudându-te prinților și celorlalți bărbați din sfat – cel puțin așa mi-a spus – și dacă ai inimă va trebui să-i fii recunoscător, căci pot spune că puține femei au iubit atât de mult un bărbat. Cât despre mine, am avut treabă în altă parte – și aruncă o privire spre armura-i sfâșiată – dar am să-mi ridic glasul în sprijinul tău. Și acum, prietene, vino, căci torța se termină. Cred că până acum te-ai obișnuit destul cu primejdiile, așa că una mai mult sau mai puțin nu are prea multă însemnătate nici pentru tine și nici pentru mine.

M-am ridicat și l-am urmat până în marea sală cu pereții acoperiți cu lemn de cedru, unde chiar în dimineața aceea fusesem adorat ca un zeu. Acum nu mai eram zeu, ci doar un prizonier a cărui viață depindea de judecata sfatului. Pe platforma unde stătusem când mai eram zeificat se adunaseră toți prinții și sfetnicii care mai rămăseseră în viață. Unii dintre ei, asemenea lui Guatemoc, aveau armurile rupte și însângerate, alții purtau îmbrăcămintea obișnuită, iar unul era în haină de preot. Cu toții aveau însă comune asprimea feței și măreția rangului și se strânseseră acolo în noaptea aceea nu pentru a-mi hotărî soarta, care era un lucru prea mărunț pentru ei, ci pentru a se sfătui cum să-i izgonească pe spanioli înainte ca orașul să fie distrus.

Când am intrat, un bărbat în armură, așezat în mijlocul semicercului – în care l-am recunoscut pe Cuitlahuac, ce urma de drept să fie ales împărat la moartea lui Montezuma – a ridicat privirea și-a spus:

— Cine este omul acesta, Guatemoc, pe care-l aduci cu tine? Ah! Îmi amintesc: este *teului* care l-a întruchipat pe zeul Tezcat și care a scăpat astăzi de sacrificiu. Ascultați, cinstite fețe, ce-i de făcut cu el? Spuneți-mi, după lege nu trebuie dus din nou la sacrificiu?

Atunci preotul răspunse:

— Îmi pare rău, dar trebuie să spun, prea nobile prinț, că după lege nu mai poate fi dus din nou la sacrificiu. Acest om a stat întins pe altarul zeului și a fost chiar atins de cuțitul sfânt. Dar zeul l-a respins într-un ceas hotărâtor și nu mai poate să fie întins iarăși acolo. Ucideți-l dacă vreți, dar nu pe piatra de sacrificiu.

— Atunci ce să facem cu el? vorbi din nou Cuitlahuac.

— Este din neamul *teuilor* și deci un dușman. Ceea ce este neîndoielnic e că nu trebuie lăsat să se alăture diavolilor albi și să le dea vești despre starea noastră jalnică. N-ar fi mai bine să sfârșim cu el de îndată?

Câțiva sfetnici au încuviințat din cap, dar alții au rămas tăcuți, nefăcând nici un semn.

— Eu zic – urmă Cuitlahuac – că n-avem timp de pierdut cu el, acum când sunt în cumpănă viețile a mii de oameni, întrebarea este: să-l ucidem pe *teul* ?

Atunci Guatemoc se ridică și vorbi, spunând:

— Îți cer iertare, nobile prinț, dar eu cred că-l putem mai

curând folosi pe acest prizonier, decât să-l ucidem. Îl cunosc bine: este un om curajos și loial din câte am putut să-mi dau seama; și-apoi nici nu este pe de-a întregul *teul*, ci numai pe jumătate, jumătate fiind din alt neam care-i urăște pe *teuli*, după cum îi urăște și el. De asemeni, le cunoaște obiceiurile și meșteșugul de a face război, ceea ce nouă ne lipsește și cred că ar putea să ne dea sfaturi bune în lupta care ne așteaptă.

— Poate sfaturile pe care le dă lupul căprioarei - zise Cuitlahuac cu răceală - sfaturi care să ne ducă în ghearele *teulilor*. Cine răspunde pentru acest diavol străin, cine se pune chezaș că nu ne va trăda dacă ne vom încrede în el?

— Răspund eu cu viața mea - răspunse Guatemoc.

— Viața ta are un preț prea mare pentru a fi pusă astfel chezașie, nepoate. Oamenii albi sunt niște mincinoși și cuvântul lui nu poate avea preț, chiar dacă și-l dă. Cred că va fi cel mai bine să-l ucidem și să sfârșim cu îndoielile.

— Omul acesta - vorbi atunci Guatemoc - este căsătorit cu Otomie, prințesa de Otomie, fiica lui Montezuma și nepoata ta și ea îl iubește atât de mult, încât s-a oferit să moară pe piatra de sacrificiu împreună cu el. Dacă nu mă înșel și ea poate să răspundă de el. Să fie adusă în fața ta?

— Dacă dorești, nepoate; dar o femeie care iubește este o femeie oarbă și nu mă îndoiesc că s-a priceput s-o mintă. Și-apoi nu este soția lui decât după regulile religioase. Doriți ca prințesa să fie adusă în fața voastră, prieteni?

Unii au răspuns nu, dar cei mai mulți, cei pe care Otomie îi câștigase de partea ei, au spus da și până la urmă unul dintre ei a fost trimis s-o aducă.

A sosit imediat, arătând foarte ostenită, dar mândră la înfățișare și îmbrăcată împărătește și s-a înclinat în fața sfatului.

— Iată pentru ce te-am chemat, prințesă - zise Cuitlahuac. Nu știm ce să hotărâm: acest *teul* să fie ucis de îndată, sau să fie juruit ca unul dintre ai noștri, dacă va voi să depună jurământul? Prințul Guatemoc, aici de față, se pune chezaș pentru el și mai spune că și tu te pui chezașă pentru el. O femeie însă nu poate face aceasta decât într-un singur fel și anume luându-l de soț pe cel de care răspunde. Tu ești căsătorită cu acest străin după regulile religiei. Vrei să te căsătorești cu el și după obiceiurile țării noastre și să răspunzi pentru credința sa cu propria-ți viață?

— Vreau - răspunse Otomie liniștită - dacă vrea și el.

— Mare cinste-i faci câinelui ăsta alb - zise Cuitlahuac.

Gândește-te, ești prințesă de Otomie și una din fiicele marelui nostru împărat; spre tine se îndreaptă speranțele noastre ca să întorci de partea noastră triburile muntene din Otomie, a căror căpetenie ești, din alianța lor spurcată cu blestemații de tlaxcalani, sclavii *teulilor*. Oare viața ta nu este prea prețioasă ca să fie pusă chezășie pentru credința acestui străin? Căci ascultă, Otomie, dacă el ne va înșela, rangul tău nu va putea să te ajute.

— Știu toate cele ce-mi spui - răspunse ea tot atât de liniștit. Străin sau nu, îl iubesc pe acest om și voi răspunde pentru el cu sângele meu. Ba, mai mult, nădăjduiesc că mă va ajuta să readuc poporul din Otomie la vechea supunere. Dar lasă-l să vorbească. Poate că nu dorește să mă ia în căsătorie.

Cuitlahuac zâmbi întunecat și zise:

— Când alegerea se face între îmbrățișarea morții și frumoasele tale brațe, nepoată, este ușor de ghicit răspunsul, Totuși, vorbește, *teulule*, dar repede.

— Am puține de spus, nobile prinț. Dacă prințesa Otomie dorește să se căsătorească cu mine și eu doresc să mă căsătoresc cu ea - am răspuns eu și astfel, în acele clipe de primejdie, toate îndoielile și scrupulele mi s-au risipit; căci, așa cum spusese Cuitlahuac, era ușor de ghicit ce va hotărî un om pus să aleagă între moarte și Otomie.

Ea auzi și, uitându-se la mine, mă preveni cu glas scăzut:

— Amintește-ți de vorbele noastre, *teulule*. Dacă te căsătorești cu mine, trebuie să renunți la trecut și să-mi dăruiești viitorul.

— Îmi amintesc - i-am răspuns și-n timp ce vorbeam în fața ochilor îmi apăru imaginea lui Lily, așa cum era când mi-am luat rămas bun de la ea.

Deci acesta era sfârșitul legământului pe care-l făcusem!

Cuitlahuac mă privi cu o căutătură care părea să mă cerceteze până-n străfundul inimii și spuse:

— Ți-am auzit cuvintele, *teulule*. Tu, care nu ești decât un alb fără căpătâi, binevoiești să iei de soție pe această prințesă și prin ea să fii ridicat printre marii stăpâni ai țării. Dar, spune, putem oare să ne încredem în tine? Dacă ne înșeli, soția ta va muri, dar asta s-ar putea să nu însemne nimic pentru tine.

— Sunt gata să vă jur credință - am răspuns eu. Îi urăsc pe spanioli și printre ei se află dușmanul meu de moarte, pe care l-am urmărit peste mări ca să-lucid, omul care a încercat chiar astăzi să mă omoare. Nu pot spune mai multe, dar dacă vă îndoiiți de vorbele mele, mai bine sfârșiți acum cu mine. Am

suferit destul de mult de când mă aflu în mijlocul poporului vostru: nu înseamnă mare lucru dacă mor sau trăiesc.

— Curajoase vorbe, *teulule*. Și acum, nobili bărbați, vă cer să judecați cu dreptate. Să-i fie dat de soț Otomie și să fie juruit drept unul de-ai noștri, sau să fie ucis pe dată? Știți cum stau lucrurile. Dacă putem avea încredere în el, așa cum socotesc Guatemoc și cu Otomie, va prețui pentru noi cât o oaste întreagă, căci cunoaște limba, obiceiurile, armele și mijloacele de luptă ale acestor diavoli albi pe care zeii i-au trimis asupra noastră. Dacă, pe de altă parte, nu putem avea încredere în el – și este greu să avem încredere în unul din neamul lui – ar putea să ne facă mult rău, căci până la sfârșit s-ar putea să fugă la *teuli* și să ne trădeze, înștiințându-i de planurile și de forțele noastre, mai degrabă de lipsa noastră de forță. Rămâne să judecați.

Sfetnicii au prins să vorbească între ei și unii spuneau un lucru iar alții altul, căci nu erau câtuși de puțin de aceeași părere în această privință. Până la urmă, lui Cuitlahuac i s-a urât de atâta vorbă și le-a cerut să hotărască prin vot, iar ei au făcut-o prin ridicarea mâinilor. Mai întâi au ridicat mâna cei care socoteau că e mai bine să fiu dat morții, apoi cei care socoteau că ar fi mai înțelept să fiu cruțat. Erau de față douăzeci și șase de sfetnici, fără să-l socotim pe Cuitlahuac și dintre aceștia treisprezece au fost pentru moartea mea, iar treisprezece au cerut să fiu lăsat în viață.

— Se pare că trebuie să spun eu cuvântul hotărâtor – zise atunci Cuitlahuac și sângele îmi îngheță în vine auzindu-i vorbele, căci văzusem că era pornit împotriva mea.

În clipa aceea, Otomie luă cuvântul, zicând:

— Îți cer iertare, unchiule, dar, înainte de a vorbi dumneata, am și eu un cuvânt de spus. Ai nevoie de ajutorul meu, o știu, căci dacă poporul din Otomie va asculta de cineva pentru a fi întors de pe drumul greșit, eu voi fi aceea. Mama a fost prin naștere căpetenia tribului lor, ultima dintr-un neam străvechi, iar eu sunt singurul ei copil; în plus, tatăl meu este împăratul lor. De aceea, viața mea nu este cu totul lipsită de preț în aceste vremuri tulburi; chiar dacă nu însemn nimic prin mine însumi, s-ar putea totuși să aduc treizeci de mii de războinici sub steagul vostru. Preoții știau aceasta atunci, pe piramidă și când le-am cerut să mă lase să mor alături de *teul* s-au împotrivit și nici n-au vrut să audă, deși erau însetați după sânge împărătesc, până când am chemat răzbunarea zeilor asupra lor dacă nu-mi vor da

ascultare. Și acum, ție, unchiule și vouă, nobili bărbați, vă spun doar atât: ucideți-l pe acest om dacă așa vă e voia, dar va trebui să găsiți pe altcineva să-i înduplece pe cei din Otomie să înceteze răzvrătirea, căci am să sfârșesc ceea ce am început astăzi și am să-l urmez în mormânt.

Tăcu și un murmur de uimire trecu de jur împrejurul încăperii, căci nimeni nu se așteptase să găsească atâta iubire și curaj în inima acestei femei. Numai Cuitlahuac se arătă mânios.

— Ființă nedemnă - zise el - îndrăznești să-ți pui iubitul înaintea țării tale? Rușine să-ți fie, nevrednică fiică a împăratului nostru! Desigur că e ceva în sângele vostru - căci fiica îi seamănă tatălui. Oare Montezuma nu și-a părăsit poporul, preferind să stea printre *teuli*, mincinoșii copii ai lui Quetzal? Și acum Otomie merge pe urmele lui. Spune-ne cum se face, femeie, că numai tu și cu iubitul tău ați scăpat de pe *teocalli*, atunci când toți ceilalți au fost uciși? Sunteți oare înțeleși cu *teulii*? Îți spun, nepoată, că dac-ar fi așa și mi-aș putea împlini voia, ți-ai vedea dorința împlinită până într-un ceas, căci ai fi ucisă alături de acest om.

Și zicând acestea tăcu, cu răsufierea tăiată, privind spre ea necruțător.

Dar Otomie nu-și pierdu cumpătul; rămase în fața lui palidă dar liniștită, cu mâinile încrucișate și ochii plecați în jos și răspunse:

— Nu mă certa pentru că iubirea mi-e puternică, sau muștră-mă dacă vrei, dar să știi că mi-am spus ultimul cuvânt. Osândește-l pe acest om la moarte, dar atunci să știi că va trebui să cauți un alt sol care să-i recâștige pe cei din Otomie de partea Anahuacului.

Cuitlahuac rămase pe gânduri, privind în întunericul de deasupra lui și trăgându-se de barbă, iar tăcerea era adâncă, căci nimeni nu știa care-i va fi judecata. În cele din urmă vorbi:

— Așa să fie. Avem nevoie de poporul din Otomie, nepoată și nu väd folosul să luptăm împotriva iubirii unei femei. *Teulule*, îți dăruim viața și, o dată cu viața, onoarea și bogăția, pe cea mai nobilă dintre femeile noastre ca soție și un loc în sfatul țării. Primește aceste daruri, dar vă spun la amândoi: aveți grijă cum le folosiți. Dacă ne trădați - ba nu, dacă vă gândiți doar la trădare - jur că veți muri de o moarte atât de înceată și de îngrozitoare, încât chiar și numele ei vă va îngheța inima - tu și soția ta, copiii și slujitorii voștri. Și acum, jurământul!

Îi auzeam vocea și capul mi se învârtea; parcă mi se așezase o ceață pe ochi. Dar eram salvat din nou de la o moarte sigură.

După câteva clipe, ochii mi s-au limpezit și, ridicând privirea, am întâlnit-o pe aceea a femeii care mă salvase, Otomie, soția mea, care-mi zâmbea oarecum trist. Apoi preotul s-a apropiat cu o cupă de lemn, pe care erau încrustate semne ciudate și un cuțit de obsidian, cerându-mi să-mi dezleg brațul. Mi-a crestat brațul cu cuțitul, astfel încât sângele a început să picure în cupă. Câteva picături le-a vărsat pe pământ, murmurând nu știu ce invocații. Apoi s-a întors și a privit spre Cuitlahuac, ca și cum l-ar fi întrebat ceva, iar Cuitlahuac a răspuns, însoțindu-și vorbele de un râs amar:

— Să fie botezat cu sângele nepoatei mele, prințesa Otomie, căci ea s-a pus cheazășie pentru el.

— Nu, mărite prinț - zise Guatemoc. Aceștia doi și-au amestecat o dată sângele pe piatra de sacrificiu și sunt bărbat și soție. Dar m-am pus și eu chezaș pentru el. Așa că îmi ofer sângele ca garanție a credinței mele.

— Acest *teul* are prieteni buni - zise Cuitlahuac - care-l cinstesc prea mult. Dar fie și așa.

Atunci Guatemoc se apropie, dar când preotul vru să-i cresteze și lui brațul cu cuțitul, el râse și spuse, arătând spre rana de glonte de la gât:

— Nu-i nevoie să mă crestezi. Ia din sângele care curge de aici, din rana făcută de *teuli*, Nici nu se putea o potriveală mai bună.

Și astfel preotul îndepărtă fașa de pe rană și lăasă ca sângele lui Guatemoc să picure într-o a doua cupă, puțin mai mică. Apoi se apropie de mine și, muindu-și degetul în sânge, desenă semnul crucii pe fruntea mea, cum ar face un preot creștin pe fruntea unui copil și spuse:

— În fața și în numele zeului, stăpânul nostru, care este pretutindeni și vede toate, te însemn cu acest sânge și de astăzi sângele acesta îți va curge prin vine. În fața și în numele zeului, stăpânul nostru, care este pretutindeni și vede toate, vărs sângele tău pe pământ! Și, rostind cuvintele, turnă sângele pe jos. Așa cum sângele tău intră în pământ, tot astfel fie ca amintirea vieții tale trecute să intre în pământ și să fie dată uitării, căci acum te naști din nou, ca fiu al poporului din Anahuac. În fața și în numele zeului, stăpânul nostru, care este pretutindeni și vede toate, amestec aceste două feluri de sânge

(aici vărsă dintr-o cupă în cealaltă) și cu ele îți ating limba (muindu-și degetul în cupă, îmi atinse vârful limbii) Și-ți poruncesc să juri astfel: „Fie ca tot răul la care este supusă carnea omului să intre în carnea mea, fie ca să trăiesc în neagră sărăcie și să mor în chinuri, de moarte cumplită, fie ca sufletul să-mi fie gonit din Casele Soarelui și să rățăcesc veșnic fără adăpost prin întunericul care se află dincolo de Stele, dacă îmi calc acest jurământ. Eu, *teului*, jur să fiu credincios poporului din Anahuac și cârmuitorilor săi de drept. Jur să duc război împotriva dușmanilor și să ajut la nimicirea lor și mai ales la aceea a *teulilor*, până vor fi aruncați în mare. Jur să nu aduc nici o jignire zeilor din Anahuac. Jur să mă leg prin căsătorie cu Otomie, prințesă de Otomie, fiica lui Montezuma, marele împărat, pentru tot timpul cât va trăi. Jur să nu încerc niciodată să fug de pe aceste țărâmurii. Jur să renunț la tatăl și la mama mea, la țara în care m-am născut și să rămân în această țară unde m-am născut acum din nou; și acest jurământ să dăinuiască până când vulcanul Popocatepetl va înceta să mai verse fum și foc, până când nu va mai domni nici un împărat în Tenochtitlan, până când nici un preot nu va mai sluji pe altarele zeilor, iar poporul Anahuacului nu va mai fi popor”. Juri să îndeplinești toate acestea, de la început până la sfârșit?

— De la început până la sfârșit, jur să îndeplinesc totul - am răspuns eu pentru că trebuia să răspund astfel, cu toate că erau destule lucruri în acest jurământ care nu prea îmi plăceau.

Și totuși, dacă stai să te gândești, ce lucruri ciudate s-au întâmplat! Nu trecuseră nici cincisprezece ani de la noaptea aceea și vulcanul Popocatepetl încetase să mai verse fum și foc, împărații nu mai domneau în Tenochtitlan, preoții încetaseră să mai slujească pe altarele zeilor, poporul Anahuacului nu mai era un popor, iar jurământul meu nu mai avea nici o valoare. Și totuși, preoții aleseseră aceste lucruri ca pilde de nemurire!

După ce-am jurat, Guatemoc s-a apropiat și m-a îmbrățișat, spunând:

— Bun venit, *teulule*, frate al meu prin sânge și inimă. Acum oști unul de-ai noștri și așteptăm de la tine ajutor și sfaturi. Vino și așază-te lângă mine.

Am privit spre Cuitlahuac cu îndoială, dar el îmi zâmbea cu prietenie, spunându-mi:

— *Teulule*, judecata ta s-a terminat. Te-am primit printre noi, iar tu te-ai legat prin jurământul solemn al frăției, pe care, dacă-l

vei călca, vei avea parte de o moarte cumplită în lumea aceasta și demonii te vor pune la cazne veșnice în cea viitoare. Uită tot ce s-a spus în ceasul cât soarta ta a fost pusă în cumpănă, căci cântarul s-a înclinat în favoarea ta și fii încredințat că dacă nu ne vei da prilej să ne îndoim de tine, nici tu nu vei avea prilej să te îndoiești de noi. Acum, ca soț al Otomie, ești stăpân printre stăpâni, vei avea un rang și o avere mare, așa că așază-te alături de fratele tău Guatemoc și ia parte la sfatul nostru.

Am făcut cum mi-a cerut, iar Otomie s-a retras dintre noi. Apoi Cuitlahuac a vorbit din nou, nu însă despre mine sau despre lucruri având vreo legătură cu ființa mea, ci despre treburile grabnice ale țării. A vorbit rar și cumpătat și de mai multe ori glasul i s-a frânt de durere. A vorbit despre nenorocirile și suferințele care s-au abătut asupra țării, despre moartea a sute de războinici dintre cei mai bravi, despre uciderea preoților și a ostașilor chiar în ziua aceea, pe *teocalli* și despre pângărirea zeilor poporului său. Ce era de făcut în această situație disperată? A întrebat el. Montezuma zăcea pe moarte, prizonier în tabăra *teuililor* și răul pe care-l crescuse la sân mistuia țara. Nici o efortare de-a aztecilor, oricât ar fi fost de mare, nu putuse frânge tăria de fier a acestor diavoli albi, înarmați cum erau cu arme ciudate și cumplite. Cu fiecare zi ce trecea, armatele aztecilor erau tot mai măcinate. Ce înțelepciune mai aveau acum, când zeii ce-i apăraseră zăceau sfărâmați pe altarele lor, când altarele erau roșii de sângele preoților ce le slujiseră, când oracolele erau mute sau răspundeau doar ca să vestească alte nenorociri?

Atunci, unul câte unul, prinții și căpeteniile se ridicară și-și spuseră părerea, după cum credeau de cuviință. În cele din urmă, după ce toți vorbiseră, Cuitlahuac zise, privind spre mine:

— Avem un nou sfetnic printre noi, care este dibaci în purtarea războiului și cunoaște obiceiurile albilor, căci până acum un ceas era și el un alb. Oare n-are nici o vorbă de îmbărbătare pentru noi?

— Vrei să vorbești, frate al meu? mă întrebă Guatemoc.

Atunci am spus:

— Prea nobile Cuitlahuac și voi, prinți și căpetenii. Mă cinstiți prea mult cerându-mi sfatul, dar, dacă mi-l cereți, în puține cuvinte și pe scurt. Părerea mea este că vă risipiți forța azvârlind neîncetat războinicii împotriva zidurilor de piatră și a armelor *teuililor*. În felul acesta nu veți putea să-i învingeți. Trebuie să

schimbați mijloacele de luptă dacă vreți să izbândiți. Spaniolii sunt ca toți ceilalți oameni; nu zei cum își închipuie cei neștiutori, iar ființele pe care călăresc nu sunt demoni, ci animale de povară, care sunt folosite la multe corvezi în țara unde m-am născut. Spaniolii sunt oameni, zic – și oare oamenilor nu le este foame și nu la este sete? Oare oamenii nu pot fi doborâți de lipsă de somn și uciși în multe chipuri? Oare acești *teuli* nu credeți că sunt obosiți de moarte? Iată deci cuvântul meu de îmbărbătare pentru voi. Încetați să-i hărțuiți tot timpul pe spanioli și asediați-le mai bine tabăra atât de strâns, încât nici o fărâma de hrană să nu ajungă până la ei și la aliații lor tlaxcalani. Dacă faceți asta, în zece zile de acum înainte, fie că se vor preda, fie vor încerca să-și croiască drum spre coastă. Dar pentru a fugi spre coastă vor trebui mai întâi să iasă din oraș și dacă drumurile de pe diguri sunt tăiate prin șanțuri adânci, nu va fi o treabă prea ușoară. Apoi, când vor încerca să scape, împovărați de aurul pe care-l râvnesc și pe care au venit să-l caute aici, ei bine, atunci va sosi ceasul să-i atacați și să-i nimiciți cu totul.

M-am oprit și un murmur de aprobare a trecut de jur împrejurul sfatului.

— Se pare că am luat o hotărâre înțeleaptă cruțând viața acestui om – zise Cuitlahuac – căci tot ce ne spune este adevărat și ar fi fost bine dacă am fi făcut așa încă de la început. Zic să urmăresc sfatul pe care ni l-a dat fratele nostru. Ce spuneți?

— Spunem o dată cu tine că vorbele fratelui nostru sunt drepte – răspunse îndată Guatemoc – și e bine să le urmăresc până la capăt.

Apoi, după ce s-a mai vorbit și de altele, sfatul s-a întrerupt, iar eu m-am dus spre camera mea, aproape zdrobit de oboseală și copleșit de povara celor îndurate în ziua aceea, atât de plină de întâmplări. Zorile se arătau spre răsărit și la lumina lor mi-am găsit drumul pe coridoarele pustii, până când, în cele din urmă, am ajuns la perdelele care dădeau în camera mea. Le-am tras și am intrat. Și acolo, la capătul celălalt al odăii, cu lumina viorie lucind pe rochia-i ca zăpada, cu părul negru ca pana corbului și podoabele de aur, stătea Otomie – mireasa mea.

M-am îndreptat spre ea și în timp ce mă apropiam a venit mlădioasă în întâmpinarea mea, cu brațele desfăcute. După o clipă, le împreunase în jurul gâtului meu, lipindu-și ușor buzele pe fruntea mea.

— Acum totul s-a sfârșit, iubitul și stăpânul meu – șopti ea – și

fie că va fi bine sau rău, fie amândouă, suntem unul până la moarte, căci un legământ ca al nostru nu poate fi călcat.

— Totul s-a sfârșit într-adevăr, Otomie și jurămintele noastre sunt pe viață, deși alte jurăminte au fost călcate pentru a le putea face pe acestea – am răspuns eu.

Și astfel m-am căsătorit eu, Thomas Wingfield, cu Otomie, prințesă de Otomie, fiica lui Montezuma.

CAPITOLUL XXIV

NOAPTEA DE GROAZĂ

În dimineața aceea, cu mult înainte de a mă fi trezit, poruncile sfatului fuseseră îndeplinite. Toate podurile de pe digul cel mare fuseseră dărâmate oriunde stăvilarele se încrucișau cu drumurile care treceau peste apele lacului. După-amiază, îmbrăcat în costum de războinic indian, m-am dus împreună cu Guatemoc și cu ceilalți generali la tratative cu Cortez, care ne aștepta pe același turn al palatului unde stătuse Montezuma când îl doborâse săgeata lui Guatemoc. Nu prea aş avea multe de spus despre aceste tratative și dacă amintesc de ele o fac mai cu seamă pentru că a fost prima dată, după ce am părăsit Tobasco, când am văzut-o pe Marina de aproape și i-am auzit glasul dulce și blând. Stătea, ca de obicei, alături de Cortez, talmăcind propunerile de pace pe care comandantul spaniol le făcea aztecilor. Printre propuneri se număra și una care îmi dovedi că de Garcia nu stătuse cu mâinile în sân. Anume, se cerea ca trădătorul de neam alb care fusese salvat de pe altarul zeilor atunci, pe *teocalli*, să fie predat în schimbul anumitor prizonieri azteci. Și aceasta pentru ea să poată fi spânzurat precum o merita, fiind o iscoadă și un dezertor, trădător față de regele Spaniei. În timp ce ascultam, mă întrebam dacă Marina, rostind acele cuvinte, știa că „trădătorul alb” nu era nimeni altul decât prietenul ei din Tobasco.

— Ai noroc, *teulule*, că ai găsit o nouă țară printre noi, aztecii – zise Guatemoc râzând – căci cei din neamul tău te așteaptă cu o funie.

După care îi răspunse lui Cortez, fără a-i spune nimic despre mine, cerându-i, lui și tuturor spaniolilor, să se pregătească de moarte.

— Mulți dintre noi au pierit – zise el. Acum trebuie să pieriți și voi, *teulilor*. Veți pieri de foame și de sete, veți pieri pe altarele zeilor. N-aveți nici o scăpare, căci podurile au fost dărâmate.

Iar mulțimea îi repeta vorbele, încât glasurile răsunau ca un tunet: „N-aveți nici o scăpare, căci podurile au fost dărâmate!”

Și iarăși s-a pornit ploaia de săgeți, în timp ce mă îndreptam spre palat să-i povestesc Otomie, soției mele, în ce stare se afla tatăl ei, Montezuma, despre care spaniolii spuneau că trăgea să moară și să-i dau vești despre cele două surori ale ei, ostatice în tabăra lui Cortez. I-am mai spus că spaniolii ceruseră să le fiu predat și ea mă sărută și-mi zise zâmbind că, deși viața îmi era acum împovărată de ființa ei, era totuși mai bine așa, decât să fi căzut pe mâinile spaniolilor.

Două zile mai târziu a sosit vestea că Montezuma a murit și, la scurt timp după aceea, trupul lui, pe care spaniolii l-au dat aztecilor pentru înmormântare, a fost îmbrăcat în veșminte imperiale strălucitoare. Din sala palatului, unde fusese așezat, a fost dus pe ascuns, în timpul nopții, la Chapultepec și acolo înmormântat fără prea multă pompă, de teamă ca nu cumva poporul să-l sfâșie în bucăți de mânie. Cu Otomie plângând alături de mine, am privit pentru ultima dată chipul încremenit al acestui împărat atât de nefericit, a cărui domnie, glorioasă la început, se sfârșise nespun de jalnic. Și, în timp ce priveam, mă întrebam ce suferințe le-ar putea egala pe ale sale, când, prăbușit din măreția-i de stăpân și urât de supușii pe care-i trădase, zăcea pe moarte, prizonier în mâinile lupilor străini care sfâșiau inima țării sale. Nu-i de mirare deci că Montezuma își rupea fâșiile de pânză de pe răni și nu lăsa pe nimeni să-l îngrijească. Căci adevărata rană era în sufletul lui; acolo, fierul pătrunsese adânc și nici un leac. Nu mai putea să-l vindece, decât acela numit Moarte. Și totuși, vina nu era numai a lui: demonii pe care-i slăviseră ca zei se răzbunaseră pe el, căci din pricina superstițiilor religiei lor păcătoase, zeii, împreună cu marele lor preot, se năruiau acum o dată cu el. Dacă n-ar fi fost spaima fără pricină care-l bântuiau, spaniolii n-ar fi reușit niciodată să pună piciorul în Tenoehitlan, iar aztecii ar fi rămas încă mulți ani liberi. Dar Providența a vrut astfel, iar împăratul care acum zăcea mort și dezonorat nu fusese decât instrumentul ei.

Cam aceste gânduri îmi treceau prin minte în timp ce priveam trupul fără viață al marelui Montezuma. Otomie, însă, oprindu-se din jeli, sărută trupul neînsuflețit, strigând cu glas tare:

— O, tată, mai bine că ai murit, căci nimeni dintre cei care te-au iubit nu putea dori să te vadă trăind în rușine și sclavie. Fie ca zeii pe care i-ai slăvit să-mi dea tăria să te răzbun, sau dacă ei nu sunt zei adevărați, fie să găsesc în mine această tărie. Jur, tată,

că atât timp cât va mai trăi măcar un singur aztec, nu voi înceta să caut să te răzbun.

Apoi, luându-mă de mână, se întoarse fără un cuvânt și se îndepărtă. După cum se va vedea mai departe și-a ținut jurământul.

În ziua aceea și la fel și a doua zi, n-au conținut luptele cu spaniolii, care încercau să umple spărturile din diguri, izbutind chiar, dar cu pierderi destul de grele. Aceasta însă nu le folosea la nimic, căci cum se întorceau cu spatele, făceam iarăși șanțuri. Atunci, în zilele acelea, am avut și eu pentru prima dată de-a face cu meseria de războinic și, înarmat cu arcul pe care-l meșterisem ca la noi, în Anglia, am făcut treabă bună. Întâmplarea a vrut ca prima săgeată pe care am tras-o să fie asupra dușmanului meu de moarte, asupra lui de Garcia, dar m-a urmărit ghinionul obișnuit, căci nefiind pregătit sau dând poate dovadă de prea multă nerăbdare, am țintit prea sus și deși ținta era ușoară, săgeata i-a străpuns doar casca de fier; l-am văzut pe vrăjmașul meu clătinându-se în șa, dar nu cred că i-am făcut prea mult rău. Totuși, această încercare a mea, deși neizbutită, mi-a câștigat un mare renume printre azteci, căci ei erau arcași slabi și nu mai văzuseră niciodată o săgeată străpungând zalele spaniolilor. Trebuie să mărturisesc că nici a mea n-ar fi trecut, dacă n-aș fi strâns mai înainte mustățile de fier de la săgețile arbaletelor spaniole și nu le-aș fi prins la săgețile mele. Rar am văzut armură care să reziste unor săgeți astfel întărite, când ținta nu era prea departe și ocheam bine.

După luptele din prima zi, am fost numit mai mare peste trei mii de arcași și mi s-a dat un steag care să fie purtat înaintea mea și o minunată uniformă pe care s-o îmbrac. Dar ce mi-a plăcut cel mai mult a fost o cămașă de zale luată de la un cavaler spaniol ucis. Mulți ani am purtat-o pe sub platoșa mea de bumbac și m-a scăpat nu o dată de la moarte, căci nici chiar gloanțele nu treceau prin amândouă.

Nu-i aveam sub comandă pe arcași decât de două zile – un răgaz prea scurt ca să-i învăț disciplina ce le lipsea – dar erau oameni curajoși, lucru de care mi-am dat seama când s-a ivit prilejul să-i folosesc cu toată seriozitatea. Asta a fost în noaptea aceea de groază care mai este cunoscută și azi printre spanioli ca *la noche triste*.

La palat se ținuse în după-amiaza dinaintea acelei nopți un

sfat la care am luat și eu cuvântul, spunând că eram încredințat că *teulii* plănuiau să se retragă din oraș și anume pe întuneric, căci altminteri n-ar fi fost de înțeles de ce se străduiau atât să umple golurile din diguri. La care Cuitlahuac, ce urma să fie împărat, acum când Montezuma era mort, deși încă nu fusese încoronat, răspunse că s-ar putea prea bine ca *teulii* să se gândească să fugă, dar că nu vor putea niciodată s-o facă pe întuneric, deoarece s-ar rătăci printre atâtea ulițe și stăvilare. I-am răspuns că aztecii nu obișnuiau să mășăluiască și să lupte pe timp de noapte, dar acestea erau lucruri destul de obișnuite – după cum și văzuseră – la oamenii albi. Și mai știind spaniolii că aztecii nu foloseau asemenea mijloace, vor căuta mai vârtos să fugă la adăpostul întunericului, crezându-și dușmanii adormiți. Așa că îi sfătuiam să așeze străji la capetele fiecărui dig.

Cuitlahuac a încuviințat, dându-ne nouă, lui Guatemoc și mie, în grijă digul din Tlacopan, de care urma să răspundem. Pe la miezul nopții, am ieșit împreună cu Guatemoc și cu câțiva ostași ca să vedem ce fac străjile pe care le pusesem pe dig. Era foarte întuneric și cădea o ploaie subțire, astfel încât nu puteai vedea lai doi pași – o ploaie care-mi amintea de serile de toamnă din Norfolk. Am găsit străjile, care ne-au adus la cunoștință că peste tot era liniște și după ce le-am schimbat, tocmai când ne întorceam spre piața cea mare. Am auzit deodată un zgomot înfundat, ca tropăitul a mii de picioare.

— Ascultă – am șoptit.

— Sunt *teulii* care fug – îmi răspunse Guatemoc. Repede, am alergat spre strada care dă din piața cea mare spre dig și acolo, deși era întuneric și ploaia se întetise, am reușit să zărim lucirea armurilor. Am început atunci să strigăm cât puteam de tare:

— La arme! La arme! *Teulii* fug pe digul din Tlacopan! Într-o clipă, strigătul de alarmă a fost auzit de străji și trecut din post în post, până când răsună în tot orașul. Strigătul se auzea pe fiecare uliță sau canal, de pe acoperișurile oaselor și din vârfurile templelor fără număr. Orașul s-a trezit pe dată și un murmur s-a ridicat de pretutindeni; de pe lac auzeam plescăitul apei lovite de zeci de vâsle, ca și cum mii și mii de păsări sălbatice ar fi țâșnit dintr-o dată din cuiburile lor ascunse printre trestii. Torțe au început să se aprindă peste tot, ca niște stele; răsunau chemări ciudate, scoase din corn și din scoici – dar toate zgomotele acestei nopți erau copleșite de bubuitul tobei din piele de șarpe, pe care preoții de pe *teocalli* o băteau cu furie.

În curând, murmurul s-a prefăcut într-un adevărat muget și din toate colțurile au prins să se reverse spre digul din Tlacopan războinici înarmați. Unii alergau pe jos. Dar cei mai mulți veneau în canoe, care acopereau apele lacului până în depărtare. Spaniolii, cam o mie cinci sute de oameni, urmați de vreo șase sau opt mii de tlaxcalani, ieșeau pe dig într-un șir lung și subțire. Guatemoc și cu mine ne-am grăbit să le tăiem calea, adunând pe drum tot mai mulți războinici, până când am ajuns la primul canal, unde canoele se adunaseră cu zecile. Primii spanioli sosiră la canal și lupta începu, numai că aztecii se îmbulzeau într-o învâlmășeală fără nici o rânduială, căci în întuneric și în zăpăceala aceea căpeteniile nu-și puteau vedea oamenii și nici oamenii nu-și puteau auzi comandanții. Erau însă nenumărați și nu aveau decât o dorință în piept – să-i nimicească pe *teuli*. Deodată a mugit un tun, trimitând o trâmbă de proiectile printre noi și la licărirea care a izbucnit la gura tunului am văzut că spaniolii duceau o punte de scânduri, pe care o așezau de-a curmezișul canalului. Ne-am repezit asupra lor, fiecare luptând de capul lui. Guatemoc și cu mine am fost măturați de pe pod! A prima năvală a dușmanului, ca niște frunze alungate de vânt și deși amândoi am scăpat cu bine, nu ne-am mai găsit în noaptea aceea. Șirul lung al spaniolilor și al tlaxcalanilor continua să înainteze, în timp ce aztecii se revărsau din amândouă părțile, agățându-se de șirul lor ca furnicile de un vierme rănit.

Cum aş putea povesti tot ce s-a întâmplat în noaptea aceea? Chiar dacă aş voi, n-aş putea, căci n-am văzut decât o mică parte. Tot ce ştiu este că timp de două ceasuri m-am luptat ca un nebun. Dușmanul a izbutit să traverseze primul canal, dar după ce au trecut cu toții pe puntea de scânduri, aceasta se lăsase în jos atât de mult, cufundându-se în mâl, încât n-a mai putut fi mișcată din loc; or, la vreo șase sute de pași mai departe urma un al doilea canal, mai adânc și mai lat decât primul. Pe acesta n-ar fi putut să-l treacă decât dacă l-ar fi umplut cu morți. Părea că tot iadul se dezlănțuise pe fâșia aceea îngustă de pământ. Bubuitul tunurilor și trosnetul archebuzelor, țipetele de durere și spaimă, răcneteale ostașilor spanioli, strigătele de luptă ale aztecilor, nechezatul cailor răniți, vaietul femeilor, șuieratul sulitelor și al săgeților, pocnetul înăbușit al loviturilor care cădeau – totul se ridica spre cer într-un vacarm de nedescris. Ca o turmă înfricoșată de vite, șirul lung de spanioli se mișca într-o parte și-n alta, într-un muget și freamăt fără sfârșit. Mulți se

rostogoleau de pe dig, fiind apoi măcelăriți în apa lacului sau duși spre sacrificiu cu canoele, mulți se înecau în canale, dar cei mai mulți mureau călcați în picioare prin nămol. Au pierit de asemeni sute de azteci, în cea mai mare parte loviți chiar de ai lor, care izbeau și ținteau fără să știe pe cine lovesc sau în pieptul cui va nimeri săgeata.

În ceea ce mă privește, luptam cu o ceată mai mică de oameni care se strânseseră în jurul meu, până când, în cele din urmă, s-au ivit zorile, dezvăluind o priveliște îngrozitoare. Cei mai mulți dintre spanioli și aliații lor care mai rămăseseră în viață izbutiseră să treacă cel de al doilea canal, călcând peste trupurile tovarășilor lor amestecate cu sfărâăturile încărcăturilor, tunurilor și ale comorilor furate. Lupta se ducea acum pe partea cealaltă. O ceată de spanioli și tlaxcalani mai trecea încă prin a doua spărtură și am căzut asupra lor cu oamenii ce-mi rămăseseră. M-am aruncat drept în mijlocul lor și deodată, chiar în față, am văzut chipul lui de Garcia. Cu un urlet, m-am repezit la el. Mi-a auzit glasul și m-a recunoscut și atunci, cu o înjurătură și-a îndreptat lovitura spre capul meu. Spada-i grea a căzut pe casca mea din lemn pictat, sfărâmând o parte din ea și doborându-mă, dar, înainte de a cădea, am mai putut să-l izbesc în piept cu măciuca pe care o aveam, prăvălindu-l la pământ. Pe jumătate amețit și orbit, m-am târât spre el printre picioarele oamenilor și ale cailor. Tot ce am putut vedea a fost lucirea unei armuri în noroi. M-am aruncat asupra ei, apucându-i cu mâinile gâtul și ne-am rostogolit împreună pe coasta digului în apa nu prea adâncă de la marginea lacului. Eram deasupra și cu o bucurie sălbatică mi-am șters sângele de pe ochi, ca să văd cum pot ucide dușmanul pe care în sfârșit pusesem mâna. Trupul îi era scufundat în lac, dar capul rămăsese deasupra – și mă gândeam să-l țin sub apă până îl voi înăbuși, căci în cădere îmi pierdusem măciuca.

— În sfârșit, de Garcia! am strigat în spaniolă, slăbind strânsoarea.

— Pentru numele lui Dumnezeu, dă-mi drumul! găfâi un glas răgușit de sub mine. Smintitule, eu nu sunt un câine de indian!

Am privit uluit chipul omului. Îl apucasem pe de Garcia, dar glasul nu era al lui și nici chipul nu era al lui, ci ai unui simplu ostaș spaniol, străin.

— Cine ești? l-am întrebat, slăbind strânsoarea. Unde este de Garcia – cel pe care voi îl numiți Sarceda?

— Sarceda? Nu știu. Acum o clipă l-am văzut căzut pe dig. M-a tras la pământ și s-a rostogolit mai departe, dincolo de mine. Lasă-mă în pace, îți spun. Nu sunt Sarceda și chiar dac-aș fi, crezi că e vremea cea mai potrivită pentru certuri personale? Sunt camaradul tău, Bernal Diaz. Sfântă Fecioară! Dar tu cine ești? Un aztec care vorbește castiliana?

— Nu sunt aztec – am răspuns. Sunt englez și lupt alături de azteci, ca să-l pot ucide pe cel pe care voi îl numiți Sarceda. Dar cu tine, Bernal Diaz, n-am nimic de împărțit. Pleacă și încearcă să scapi dacă poți. Nu, sabia o păstrez eu.

— Englez... spaniol... aztec... sau diavol – mormăi omul în timp ce se ridica din nămol – orice ești, pari om cumsecade. Îți făgăduiesc că dacă voi scăpa cu viață și dacă se va întâmpla vreodată să ajungi pe mâinile mele, am să-mi amintesc că mi-ai dăruit viața. Rămâi cu bine!

Și fără să mai spună nimic, se repezi în sus pe mal și se amestecă printre compatrioții săi care fugeau, lăsându-și spada în mâna mea. Am încercat să-l urmez ca să-l găsesc pe dușmanul meu, care încă o dată îmi scăpase prin viclenie, dar puterile mă părăseau, căci rana pe care mi-o făcuse spada lui de Garcia era adâncă și sângeram mult. Așa încât am rămas pe loc, până a venit o canoe și m-a dus înapoi la Otomie, ca să fiu îngrijit – și abia după vreo zece zile am putut din nou să merg pe picioare.

Aceasta a fost partea mea din victoria acelei *noche triste*. Vai, a fost un triumf sterp, deși au fost uciși peste cinci sute de spanioli și mii de tlaxcalani, căci aztecii nu aveau nici îndemânare, nici disciplină în purtarea unui război, așa că, în loc să-i urmărească pe vrăjmași până când nici unul dintre ei n-ar mai fi rămas viu, s-au apucat să-i jefuiască pe morți și să-i târască pe prizonierii ce rămăseseră în viață la sacrificiu.

Pentru Otomie, această zi de răzbunare a fost o zi tristă, căci doi dintre frații ei, fiii lui Montezuma, pe care spaniolii îi țineau ca ostatici, pieriseră împreună cu ei, în luptă.

Cât despre de Garcia, n-am putut afla ce i se întâmplase, nici măcar dacă era mort sau mai era în viață.

CAPITOLUL XXV

ÎNGROPAREA COMORII LUI MONTEZUMA

Cuitlahuac a fost încoronat împărat al aztecilor, ca urmaș al fratelui său, Montezuma, în timp ce zăceam bolnav de rana pe care mi-o făcuse spada lui de Garcia, ca și de lovitura de cuțit primită pe altarul de sacrificiu. Rana aceea nu avusese când să se vindece, iar în timpul luptelor crâncene din „noaptea de groază” se deschisese și sângerase mult. De fapt mi-a dat destul de furcă și după aceea, ani de-a rândul și chiar și acum o simt pe vreme mai friguroasă. Otomie, care m-a îngrijit eu multă duioșie și care părea să se mângâie – într-atât de stranie este inima unei femei – de durerea pierderii tatălui ei și a rudelor apropiate cu gândul că scăpasem măcar eu din măcel și dobândisem o mare faimă, mi-a povestit cum se desfășurase ceremonia încoronării, care s-a făcut cu destul de multă strălucire. Aztecii erau aproape nebuni de bucurie, din cauză că în sfârșit *teulii* plecaseră. Uitau, sau păreau să uite, pierderea a mii dintre cei mai bravi războinici ai lor, toată floarea nobilimii și, în orice caz, nu se gândeau mai departe la viitor. Cete de fete și flăcăi, încununați cu flori, treceau din casă în casă și din uliță în uliță, strigând: „*Teulii* au plecat, bucurați-vă cu noi; *teulii* au fugit!” Și vai de cei care nu se bucurau, chiar dacă aveau casele pustiite de moarte. Statuile zeilor au fost din nou așezate pe marea piramidă și templele au fost reclădite. Crucifixul sfânt pe care spaniolii îl așezaseră acolo a avut soarta pe care o avuseseră cu puțin timp înainte idolii lui Huitzel și Tezcat: a fost prăvălit de pe *teocalli*, după care a urmat sacrificarea câtorva prizonieri spanioli, Guatemoc însuși mi-a povestit despre acest sacrilegiu, dar nu părea prea bucuros de ceea ce se făcuse, căci îl învățasem căte ceva din credința noastră și deși era un păgân prea îndârjit pentru a-și schimba credința, în taină credea că Dumnezeuul creștinilor era un Dumnezeu adevărat și puternic. În afară de asta, deși trebuia să încuviințeze, din cauza puterii preoților, groaznicele ritualuri ale sacrificiilor omenești, nu i-au plăcut niciodată, la fel ca și Otomie.

Când am auzit ce se petrecuse, mânia mi-a întunecat rațiunea și am vorbit cu toată furia de care eram în stare:

— Am jurat, Guatemoc, să fiu de partea voastră, căci ești fratele meu și soția mea e din sângele vostru, dar îți spun că de acum înainte lupta voastră este blestemată; și e blestemată din pricina idolilor voștri mânjiți de sânge și a preoților voștri. Căci Dumnezeu, pe care l-ați profanat și cei care îl slujesc pe el se vor întoarce mai puternici și el va sta atunci iarăși în locul idolilor voștri.

Astfel am vorbit și vorbele mele s-au adevărit, deși nu știu cine mi le-a pus în gură, căci vorbeam la întâmplare, împins de mânie. Astăzi, biserica lui Cristos se înalță chiar pe locul de sacrificiu din Mexico.

— Vorbești nesăbuit, frate al meu - răspunse Guatemoc cu destulă semeție, deși îl vedeam speriat de prevestirea nenorocirilor din vorbele mele. Spun că vorbești nesăbuit și dacă te-ar auzi și alții, nu s-ar mai ține seama de rangul care ți-a fost dat, de cinstea pe care ți-ai câștigat-o în război și în sfat și de împrejurarea că ai scăpat de pe piatra de sacrificiu și ai putea fi silit să privești din nou chipurile celor pe care-i hulești. Spune, cât rău a fost făcut Dumnezeului tău creștin, față de cel însutit făcut zeilor noștri de către neamul tău alb. Dar să nu mai vorbim despre asta și te rog, frate al meu, nu mai roști în fața mea asemenea cuvinte de defăimare, căci ar putea să zdruncine dragostea care ne leagă. Crezi deci că *teulii* se vor întoarce?

— Vai, Guatemoc, se vor întoarce tot atât de sigur pe cât de sigur este că soarele va răsări mâine dimineată. Când l-ai avut pe Cortez în mână, l-ai lăsat să plece și ai văzut că după aceea a câștigat izbânda de la Otompan. Crezi oare că el este omul care să vâre sabia în teacă după ce a scos-o o dată și să se cufunde pe veci în uitare și dezonoare? Înainte de a trece un an, spaniolii vor fi din nou la porțile Tenochtitlanului.

— Nu ești prea încurajator în seara aceasta, frate - zise Guatemoc - și totuși mă tem că vorbele-ți sunt adevărate. Ei bine, dacă trebuie să luptăm, să căutăm să învingem. Acum, cel puțin, nu mai există nici un Montezuma care să ia vipera la sânul său și s-o îngrijească până-l mușcă.

Cu aceste vorbe se ridică și mă părași, dar mi-am dat seama că avea inima grea.

A doua zi după convorbirea cu Guatemoc am putut să mă dau jos din pat și până într-o săptămână eram aproape întremat. Într-

o zi, Guatemoc a venit iarăși la mine, spunându-mi că la rugămintea lui Cuitlahuac, noul monarh, urma să-l însoțesc pe el, Guatemoc, într-o misiune tainică și de mare încredere. Și într-adevăr, însărcinarea care ni s-a dat mi-a dovedit cât de multă încredere aveau acum în mine conducătorii aztecilor, căci nu era vorba de nimic altceva decât de ascunderea comorii luate înapoi de la spanioli în „noaptea de groază”, alături de alte bogății din felurite ascunzători tainice.

La căderea întunericului am plecat – câțiva nobili dintre cei mai de frunte, împreună cu Guatemoc și cu mine – și ajungând la malul apei am găsit zece canoe mari, fiecare din ele cu câte o încărcătură acoperită cu bucăți mari de pânză de bumbac. Ne-am urcat și noi, căutând să nu ne vadă nimeni, câte trei într-o canoe, căci eram treizeci în totul și, urmând poruncile lui Guatemoc, am vâslit două ceasuri și mai bine de-a curmezișul lacului Texcoco, până am ajuns pe țărmul celălalt, într-un loc unde Guatemoc avea un domeniu întins. Aici am coborât din canoe și încărcăturile au fost descoperite; astfel am văzut că era vorba de vase și saci mari de aur și nestemate, pe lângă multe alte obiecte prețioase, printre care chipul lui Montezuma turnat în aur masiv, atât de greu, încât Guatemoc și cu mine abia am putut să-l ridicăm. Cât despre vase, care, dacă memoria mă ajută, erau în număr de șaptesprezece, fiecare a trebuit purtat de câte șase oameni, cu ajutorul vâslelor legate de fiecare parte și totuși abia au putut fi urnite. Toate aceste comori neprețuite au fost duse pe rând până în vârful unui delușor, la vreo șase sute de pași distanță de mal și lăsate la gura unui puț, ascunsă ochiului de o grămadă de pământ. Când toate comorile au fost aduse, Guatemoc m-a atins pe umăr, apoi a mai făcut semn unui alt bărbat, un mare nobil aztec, născut dintr-o mamă tlaxcalană, rugându-ne să coborâm împreună cu el în puț, ca să rânduim comoara.

— Bucuros – i-am răspuns eu, căci eram curios să văd cum arăta hruba, dar nobilul a șovăit o clipă, deși până la urmă a venit cu noi, spre nenorocirea lui.

Atunci Guatemoc a luat o torță și a coborât în puț cu ajutorul unei funii. Apoi a venit rândul meu; am coborât agățat de funie ca un păianjen de firul său; coborâșul a durat mult, căci puțul era foarte adânc. În cele din urmă am ajuns lângă Guatemoc, în fundul puțului; acolo, așa cum am văzut la lumina torței aprinse din mâna lui, fusese ridicat un zid de cărămizi, până la înălțimea

unui om. Rezemată de acest zid și de peretele puțului se afla o lespede uriașă de piatră, sculptată și acoperită cu scrierea în imagini a aztecilor. M-am uitat la imagini, pe care acum le puteam descifra ușor și am văzut că era consemnată îngroparea comorii în primul an de domnie a lui Cuitlahuac, împărat al Mexicului, cuprinzând și un blestem înfricoșător la adresa celui ce-ar îndrăzni să se atingă de ea. Mai departe, făcând unghi drept cu puțul, pornea un coridor, lung de zece pași și destul de înalt ca să poată pătrunde un om în el, care ducea la o hrubă mare cam cât încăperea asta unde stau acum și scriu, la Ditchingham. La gura hrubei erau așezate grămezi de cărămizi de *adobe* și mortar, asemănătoare lespezilor de piatră cioplită din bolta aceea de la Sevilla, unde fusese zidită de vie Isabella de Siguenza.

— Cine a săpat hruba? am întrebat.

— Oamenii care nu știau ce sapă - răspunse Guatemoc. Dar iată-l și pe tovarășul nostru. Acum, frate, te sfătuiesc să nu te arăți uimit de nimic din ceea ce vei vedea și fii sigur că am pricini întemeiate să fac tot ce voi face.

Înainte de a-i putea răspunde, nobilul aztec era lângă noi. Apoi cei de sus au început să coboare vasele și sacii plini de aur și nestemate și cum ajungeau, unul câte unul, Guatemoc dădea drumul frânghiei și le cerceta, iar nobilul aztec și cu mine le împingeam prin coridor până în hrubă - așa cum aici, în Anglia, se rostogolește un butoi cu bere. Două ceasuri și mai bine am muncit, până când în cele din urmă totul a fost coborât. Ultimul sac, plin cu pietre prețioase, s-a desfăcut în timp ce era lăsat în jos și a căzut peste noi ca o ploaie strălucitoare de nestemate. Din întâmplare, un colier cu smaralde de o neînchipuită mărime și frumusețe mi-a căzut pe cap, rămânându-mi atârnat de umeri.

— Păstrează-l, frate - râse Guatemoc - în amintirea acestei nopții.

N-am așteptat să-mi spună a doua oară și am vârat colierul în sân. Îl am și acum, iar o piatră din el - a doua ca mărime - am dăruit-o bunei noastre regine Elisabeta. Otomie l-a purtat ani în șir și pentru această pricină va fi îngropat o dată cu mine, deși are o valoare neprețuită - cel puțin așa spun cei ce se pricep la pietre prețioase. Dar, neprețuit sau nu, este sortit să zacă în pământul cimitirului din Ditchingham și fie ca același blestem care păzește comoara aztecilor să cadă și asupra aceluia care îl va fura de pe oasele mele.

În sfârșit, am ieșit din hrubă și, pătrunzând toți trei în tunel, am început să clădim zidul de *adobe*. Când eram cam la o înălțime de două-trei picioare, Guatemoc s-a oprit din lucru și mi-a cerut să ridic o torță în sus. L-am ascultat, întrebându-mă ce dorea să vadă. Atunci s-a dat înapoi câțiva pași și i-a spus ceva nobilului aztec, însoțitorul nostru.

— Care este soarta trădătorilor descoperiți, prietene? zise el cu un glas care, oricât ar fi fost de liniștit, răsună teribil; și, rostind acestea, își desfăcu de la șold măciuca de luptă încrustată cu cioburi de obsidian, care atârna de o curea.

Aztecul se făcu cenușiu sub pielea-i întunecată și începu să tremure de frică.

— Ce vrei să spui, prințe? zise el cu glas sugrumat.

— Știi prea bine ce vreau să spun – răspunse Guatemoc cu același glas teribil și își ridică măciuca.

Atunci, cel care se știa fără scăpare căzu în genunchi, cerșindu-i mila și vaietele sale răsunau atât de înfiorătoare în locul acela pustiu de sub pământ, încât, de groază, era cât pe-acți să scap torța din mână.

— De un dușman poate să-mi fie milă, dar de un trădător niciodată – rosti Guatemoc.

Și răsucind măciuca în aer, o repezi asupra nobilului și-l ucise dintr-o lovitură. Apoi, apucând leșul cu brațele-i puternice, îl aruncă în hrubă împreună cu comoara și acolo a rămas, nemișcat și înspăimântător, printre pietre prețioase și aur, cu brațele răsucite întâmplător în jurul a două vase mari, ca și cum ar fi vrut să le strângă la piept.

Am privit spre Guatemoc, întrebându-mă dacă nu cumva îmi sosise și mie ceasul, căci știam prea bine că atunci când este îngropată o comoară, e bine să fie cât mai puțini care să-i cunoască secretul.

— Nu te teme, frate – zise Guatemoc. Acest om era un hoț, un laș și un trădător. Am aflat că a încercat de două ori să ne trădeze *teulilor*. Ba mai mult, avea de gând, dacă *teulii* se vor întoarce, să le dezvăluie locul unde am îngropat comoara și să împartă cu ei prada. Toate acestea le-am aflat de la o femeie pe care el o credea iubita lui, dar care nu era decât o iscodă pusă de noi să afle tainele inimii sale păcătoase. Acum n-are decât să se sature de aur – privește cum strânge aurul la piept chiar și după ce-a murit. Nici măcar un alb n-ar putea să-l strângă la piept cu mai multă lăcomie. Ah, *teulule*, dacă acest pământ al

Anahuacului n-ar avea decât grâu pentru pâine, cremene și cupru pentru vârfurile sulitelor și ale săgeților, fiii lui ar fi rămas liberi pe vecie. Blestemat fie aurul, căci el este momeala care-i face pe acești rechini ai mării să vină și să ne sfâșie gâtlejul. Blestemat fie, îți spun și fie să nu mai strălucească niciodată la lumina soarelui, să rămână pierdut pe veci!

Și se apucă cu furie de lucru, ridicând în grabă zidul.

În scurt timp era aproape terminat; dar înainte de a așeza ultimele lespezi – care aveau o formă pătrată, ca bucățile de lut pe care le folosim la clădirea fermelor și a caselor țărănești în Norfolk – am vârat o torță prin deschizătura rămasă și am privit pentru ultima dată în hruba comorii, care era în același timp și hruba morții. Acolo se aflau nestematele strălucitoare; acolo, așezat pe un vas, lucea capul de aur al lui Montezuma, ai cărui ochi de smaralde păreau să mă privească și tot acolo, cu spatele rezemat de același vas, iar cu brațele încercuind altele două, se afla aztecul mort. Mi s-a părut deodată că nu era mort, căci ochii săi, care fuseseră închiși, erau acum deschiși și se holbau la mine ca și ochii de smarald ai statuii de aur de deasupra sa, numai că într-un chip mai înspăimântător.

În mare grabă am retras torța și-am sfârșit lucrul în tăcere. Când totul a fost gata, am pornit înapoi și, ajungând la capătul coridorului, am privit în sus, tare bucuros să văd stelele strălucind pe cer deasupra mea. Apoi am făcut un ochi dublu la frânghie și, la un semn, am fost ridicați în sus până am ajuns în dreptul muchiei de care era rezemată lespede de marmură neagră – piatră funerară comorii lui Montezuma și aztecului ce-și doarme somnul de veci în mijlocul ei.

Ne-am opintit cu mâinile și cu picioarele să împingem lespede care stătea rezemată de zid până ce s-a prăvălit cu un zgomot înfundat și, prinzându-se printre cărămizile pregătite s-o primească, a închis coridorul, astfel încât cei ce-ar încerca să intre ar trebui s-o arunce în aer cu praf de pușcă.

Pe urmă am fost trași în sus și-am ajuns cu bine deasupra.

Întrebând cineva unde era nobilul aztec care coborâse împreună cu noi, Guatemoc răspunse cu un aer întunecat:

— S-a gândit să rămână acolo și să vegheze comoara, ca un credincios supus al împăratului, până când monarhul va veni s-o ia.

Iar cei care-l ascultau au dat din cap, înțelegând toții.

Apoi oamenii s-au apucat să umple puțul îngust cu pământul

ce stătea pregătit și-au muncit fără preget toată noaptea, dar la ivirea zorilor treaba încă nu era terminată. În cele din urmă, puțul a fost astupat și unul dintre însoțitorii noștri a luat semințe dintr-un săculeț și le-a împrăștiat pe pământ, sădind și doi copăcei pe care-i adusese cu el și mă gândesc că a făcut-o doar ca să însemne locul. După ce totul s-a sfârșit, am strâns frânghiile și uneltele și, urcându-ne în canoe, ne-am întors la Mexico. Între timp se făcuse ziuă, așa că, după ce-am lăsat canoele la un debarcader dinafara orașului, ne-am îndreptat spre casă câte unul sau câte doi, sperând să nu fim văzuți de nimeni.

V-am povestit aici contribuția mea la îngroparea comorii lui Montezuma, pentru care aveam să îndur în viitor tortura. Nu știu dacă cineva va ajunge vreodată s-o dezgroape, dar până în ziua când am părăsit pământul Anahuacului taina fusese păstrată și cred că la vremea aceea, în afară de mine, toți cei care luaseră parte la ascunderea ei erau morți. Ultima dată când m-am dus la Mexico am trecut prin acel loc și l-am recunoscut după copăceii care crescuseră înalți și falnici și cum eram însoțit de spanioli am jurat în sinea mea că nu-i voi ajuta niciodată să pună mâna pe comoară. De aceea nu dezvălui nici acum, deși-l cunosc foarte bine, locul unde zace îngropată comoara, împreună cu oasele trădătorului, gândindu-mă că rândurile așternute aici ar putea cădea pe mâinile vreunuia din neamul lor.

Înainte de a povesti mai departe despre asediul Mexicului, țin să mai spun că eu și cu Otomie, soția mea, ne-am dus în mijlocul poporului din Otomie și i-am câștigat pe mulți dintre ei de partea coroanei aztece. Căci trebuie să știți, dacă povestirea mea n-a lămurit încă acest lucru, că imperiul aztec nu era format dintr-un singur popor, ci era clădit din mai multe neamuri, având în jur alte triburi, unele aliate, sau supuse, iar altele dușmane de moarte. Astfel, tlaxcalanii, de pildă, erau un popor puțin numeros, dar tare războinic, avându-și așezările pe coastă și datorită ajutorului lor a izbutit Cortez să-i birue pe Montezuma și Guatemoc. Dincolo de tlaxcalani, mai spre apus, se afla marele popor din Otomie, care trăia în inima munților. Erau oameni mai viteji decât aztecii, care vorbeau altă limbă și erau de un alt neam, format din mai multe clanuri. Uneori fuseseră supuși marelui imperiu aztec, alteori aliați cu el, iar alteori purtaseră război pe față cu acesta, aflându-se în strânsă prietenie cu tlaxcalanii. Pentru a strânge mai mult legăturile dintre azteci și

poporul din Otomie, care reprezenta pentru locuitorii Anahuacului cam ceea ce reprezintă clanurile scoțiene pentru poporul englez, Montezuma luase de soție pe fiica și singura moștenitoare a marelui lor șef sau rege. Această înaltă doamnă murise la nașterea copilei ei, prințesa Otomie, devenită soția mea, în vinele căreia curgea sângele regesc al casei domnitoare din Otomie. Dar deși de un rang atât de mare în țara mamei ei, Otomie nu fusese acolo decât de două ori, pe când era o copilă. Totuși le cunoștea bine limba și obiceiurile întrucât avusese doi ci și dascăli din triburile lor; în fiecare an primea un tribut destul de mare de la aceste triburi, asupra cărora exercita multe drepturi regești, acordate mai degrabă ei decât tatălui ei, Montezuma.

După cum am mai spus, câteva clanuri din Otomie se alăturaseră tlaxcalanilor și, ca aliați ai acestora, luaseră parte la război alături de spanioli. S-a hotărât deci, cu prilejul unui sfat solemn, ca Otomie și cu mine, care eram soțul ei, să mergem în solie în capitala țării lor, cunoscută sub numele de Cetatea Pinilor și să încercăm să-i câștigăm din nou de partea aztecilor.

Așadar, după ce s-au trimis crainici ca să ne vestească sosirea, am pornit la drum, fără a ști cum vom fi primiți la capătul călătoriei. Opt zile a durat călătoria, care s-a desfășurat cu mare pompă și cu alai din ce în ce mai mare, căci aflând triburile din Otomie că însăși prințesa lor avea să sosească, aducând cu acest prilej și pe soțul ei, un *teul* ce îmbrățișase cauza aztecilor, veniră să îngroașe alaiul, astfel încât, înainte de a ajunge la Cetatea Pinilor, ne însoțea o adevărată oaste de cel puțin zece mii de munteni, bărbați înalți și sălbatici, care înaintau în ritmul unei muzici barbare. Nu schimbam însă cu ei și cu șefii lor nici o vorbă, în afară de saluturile formale, deși în fiecare dimineață când porneam la drum, Otomie într-un palanchin, iar eu pe un cal prins de la spanioli, scoteau strigăte de salut care făceau să răsunе munții. Cu cât înaintam, cu atât locurile, ca și oamenii, erau mai frumoase și mai sălbatice, căci acum treceam prin păduri de stejari și pini, prin locuri pline de ferigi și felurite plante minunate. Uneori trebuia să trecem peste râuri mari, cu apele limpezi, alteori prin trecători și chei de munte – dar cu fiecare ceas urcam tot mai sus, până când clima începu să semene cu cea din Anglia, numai că văzduhul era mult mai curat și mai luminos. În cele din urmă, în a opta zi, am ajuns la o trecătoare săpată între niște stânci roșii, pe alocuri atât de îngustă, încât abia dacă puteau pași alături trei călăreți. Această

trecătoare, lungă de vreo opt kilometri, constituie principalul drum spre Cetatea Pinilor, în afară doar de cărări înguste, ascunse în munți; de fiecare parte se înălțau pereți prăpăstioși, până la trei-patru sute de metri.

— Iată un loc unde o sută de oameni ar putea ține piept unei oștiri întregi – am zis către Otomie, fără să știu că într-o bună zi va trebui să fac eu însumi treaba asta.

După puțin timp, trecătoarea cotea și mi-am oprit calul, încremenit de uimire, căci în fața mea se așternea Cetatea Pinilor, în toată splendoarea ei. Orașul se întindea ca într-o farfurie, câmpia putând măsura cam douăzeci de kilometri în curmeziș, înconjurată de jur împrejur de munți îmbrăcați până la vârf cu păduri de stejar și cedru. Doar în spatele orașului, chiar în mijlocul inelului de munți, se înălța un masiv care nu era verde de frunziș, ci negru de lavă, încununat la vârf cu albeața zăpezii, de unde ziua se ridica o coloană de fum, iar noaptea – una de foc. Acesta era vulcanul Xaca, sau Regina și deși nu e la fel de semeț ca frații săi Orizaba, Popocatepetl și Ixtac, mie mi se pare mai frumos decât toți, atât datorită formei sale desăvârșite, cât și culorilor – purpuriu și albastru – pe care le au flăcările trimise în sus în timpul nopții sau când izbucnește. Poporul din Otomie îl adora ca pe un zeu, oferindu-i jertfe omenești, ceea ce nici nu este de mirare, căci de câteva ori lava se scurgea pe coastele lui, tăia cărare chiar prin Cetatea Pinilor. Era socotit nu numai sfânt, ci și bântuit de duhuri, astfel încât nimeni nu îndrăznea să-i calce vârful acoperit de zăpadă. Și totuși am fost sortit să-i urc înălțimile – eu și cu încă cineva.

Înconjurată de acest inel de munți și vegheată de sus de puternicul Xaca, îmbrăcat în mantia-i de zăpadă, cu pălăria-i de fum și coroana-i de foc, se întinde, sau mai curând se întindea, Cetatea Pinilor – căci astăzi nu mai este decât ruină, sau cel puțin astfel am părăsit-o eu. Orașul în sine nu era atât de mare ca altele pe care le-am văzut în Anahuac, având doar o populație de vreo treizeci și cinci de mii de suflete, deoarece poporului din Otomie, fiind neam de munteni, nu-i prea plăcea să trăiască în orașe. Dar dacă nu era mare, era cel mai frumos dintre toate orașele indiene, cu ulițe drepte care se întâlneau ca niște raze în piața din mijlocul său. De-a lungul ulițelor se ridicau case, înconjurate de grădini, durate în cea mai mare parte din lespezi și bucăți de lavă, prinse cu un fel de ciment de var alb. În mijlocul pieței se înălța un *teocalli*, adică piramida pentru

ritualuri, în vârful căreia se aflau altare împodobite cu șiraguri de cranii și chiar în fața lui era palatul în care trăiseră strămoșii Otomie – o clădire lungă, scundă și foarte veche, cu multe curți, sculptată peste tot cu șerpi și idoli rânjiți. Atât în construcția palatului, cât și a piramidei era încrustată o piatră albă, extrem de frumoasă, care strălucea ca argintul în lumina soarelui, contrastând puternic cu celelalte case, negricioase, construite din lavă.

Așa arăta Cetatea Pinilor când am văzut-o pentru prima dată. Când am văzut-o ultima oară, era doar o ruină fumegândă și-mi închipui că acum este doar lăcașul liliecilor și al șacalilor, „căminul bufnițelor”, în care „domnia ruinelor s-a întins și pietrele pustietății îi umplu ulițele”.

Ieșind din trecătoare, am mers câteva mile pe câmpia netedă, cultivată peste tot cu porumb, *maguey*, adică aloe și cu alte plante, până am ajuns la una din cele patru porți ale cetății. Am intrat prin ea și am văzut că acoperișurile în formă de terasă erau înțesate, de fiecare parte a ulițelor largi, cu sute de femei și copii, care ne aruncau flori în timp ce treceam și strigau: „Bun venit, prințesă! Bun venit, Otomie, prințesă de Otomie!” Și când, în cele din urmă, am ajuns în piața cea mare, se părea că oamenii din întreg Anahuacul se strânseseră acolo, repetând cu toții strigătul: „Bun venit, Otomie, prințesă de Otomie!” încât întreg pământul răsună de urale. Oamenii mă salutau și pe mine, în timp ce treceam, atingând pământul cu mâna dreaptă, apoi ridicând-o deasupra capului, dar cred că ceea ce le pricinuia mai multă uimire decât ființa mea era calul, căci cei mai mulți dintre ei nu văzuseră niciodată un cal și-l socoteau un fel de monstru sau demon. Ne-am continuat astfel drumul prin mulțimea de oameni care strigau, urmați și precedați de mii de războinici, mulți dintre ei gătiți în haine strălucitoare, de pene și purtând steaguri brodate, până când am trecut pe lângă piramidă și mi-am dat seama că preoții tocmai se îndeletniceau cu meseria lor sângeroasă. În sfârșit, am ajuns la porțile palatului și aici, într-o încăpere ciudată, decorată cu demoni care rânjeau, am avut câteva clipe de răgaz.

A doua zi, în marea sală a palatului, s-a ținut un sfat al șefilor și căpeteniilor de triburi din Otomie, în număr de o sută și mai bine. Când s-au adunat cu toții, am sosit și noi, Otomie în veșminte împărătești și arătând nespus de frumoasă, iar eu

Îmbrăcat ca un nobil aztec și sfatul s-a ridicat în picioare, să ne salute. Otomie le-a cerut să se așeze și le-a vorbit astfel:

— Ascultați-mă, căpetenii și conducători de oști din neamul mamei mele. Sunt prințesa voastră, prin dreptul sângelui, ultima dintr-un neam regesc care vă conduce din vremuri străvechi și mai sunt și fiica lui Montezuma, marele împărat al Anahuacului, acum mort pentru noi, însă trăind în veci în Casele Soarelui. Dar mai întâi vreau să vi-l arăt pe soțul meu, nobilul *teul* căruia i-am fost dată de soție pe când întruchipa spiritul zeului Tezcat și cu care, după ce a trecut pe la altarul zeului, fiind ales de ceruri să ne ajute în război, m-am căsătorit din nou, după datina pământească și prin voința fraților mei de sânge. Aflați, șefi și căpetenii, că acest nobil, soțul meu, nu este din sângele nostru indian, dar nici nu este cu totul din sângele *teulilor* cu care suntem în război; ci mai curând din acela al adevăraților fii ai lui Quetzal, care trăiesc dincolo de o îndepărtată mare din miazănoapte și care sunt dușmanii *teulilor*. Și fiind dușmanii *teulilor*, soțul meu este și el dușmanul lor. Și așa cum fără îndoială ați auzit, dintre toate faptele de arme săvârșite în noaptea aceea când i-am nimicit pe *teuli*, nici una nu a fost mai vitează ca a sa, el fiind, de asemenea, cel care a descoperit primul retragerea lor.

...O, voi, șefi și căpetenii ale marelui și străvechiului popor din Otomie, eu, prințesa voastră, am fost trimisă la voi de Cuitlahuac, împăratul meu și-al vostru, împreună cu soțul meu, să vă cer ajutorul. Cu mâhnire a auzit împăratul nostru și eu de asemeni am auzit cu mare rușine, că mulți războinici din neamul nostru s-au alăturat dușmanilor din totdeauna ai aztecilor – tlaxcalanii – în alianța lor spurcată cu *teulii*. Acum, albi sunt înfrânți pentru o vreme, dar au simțit gustul aurului pe care-l râvnesc și se vor întoarce, ca albinele la o floare căreia i-au gustat nectarul. Se vor întoarce, deși singuri nu vor putea nimici niciodată gloria Tenochtitlanului. Dar ce se va întâmpla dacă împreună cu ei vor veni mii și zeci de mii de indieni? Știu bine că în aceste vremuri tulburi, când tronurile se prăbușesc, când cerul este plin de prevestiri și înșiși zeii par neputincioși, sunt mulți care vor voi să se folosească de împrejurări și să întoarcă lucrurile spre câștigul lor. Sunt mulți oameni și sunt și triburi întregi care nu uită vechile războaie și nedreptățile trecute, strigând: „Sosit-a ceasul răzbunării! Să ne amintim de văduvele pe care le-au făcut lăncile aztece, de tributul pe care l-au stors

din sărăcia noastră ca să-și mărească bogăția lor și de prizonierii care au pierit pe altarele lor de sacrificiu!”... Nu-i așa? Din păcate, așa e și nu mă miră. Vă cer totuși să nu uitați un lucru: și anume că jugul care vreți să fie pus, cu ajutorul vostru, pe grumazul reginei cetăților nu vă va ocoli nici pe voi. Oamenii nehibzuiți, credeți oare că veți fi cruțați atunci când, cu sprijinul vostru, Tenochtitlanul va ajunge o ruină și aztecii nu vor mai fi un popor? Vă spun că nu! Bătele de care se folosesc *teulii* ca să nimicească viața Tenochtitlanului vor fi frânte una câte una și aruncate în foc. Dacă aztecii vor fi învinși, atunci, mai curând sau mai târziu, va cădea fiecare trib din această țară întinsă. Oamenii vor fi omorâți, cetățile călcate în picioare, bogățiile smulse, iar copiii vor mânca pâinea sclaviei și vor bea apa amară a durerii. Alegeți, o, voi, bărbați și femei din Otomie! Vreți să trăiți alături de oameni cu aceleași obiceiuri din aceeași țară cu voi, deși uneori au fost dușmanii voștri, sau vreți să vă dați pe mâna străinilor? Alegeți, deci, bărbați și femei din Otomie și aflați că alegerea voastră și a celorlalți oameni din Anahuac va hotărî soarta Anahuacului. Sunt prințesa voastră și aveți datoria să mă ascultați, dar astăzi nu vă voi da nici o poruncă. Vă sfătuiesc doar să alegeți între prietenia aztecilor și jugul *teulilor* și fie ca zeul zeilor, cel atotputernic, zeul nevăzut, să vă călăuzească alegerea!

Otomie tăcu și un murmur de aprobare trecu de jur împrejurul sălii. Vai, de ce nu pot reda tot focul cuvintelor ei și nici descrie demnitatea și drăgălășenia ființei ei, așa cum era în momentele acelea!

Vorbele ei au mers drept la inimă căpeteniilor neînduplecate care ascultau. Mulți dintre ei îi priveau cu dispreț pe azteci, socotindu-i un popor muieratic din regiunea câmpiilor și a lacurilor, un popor de neguțători. Mulți le purtau o dușmănie sângeroasă, care dura de generații. Au înțeles însă că prințesa lor spunea adevărul și că izbânda *teulilor* în Tenochtitlan va însemna izbânda asupra tuturor orașelor de pe cuprinsul țării. De aceea au făcut alegerea pe loc, deși în zilele ce aveau să urmeze, în încordarea înfrângerii și a tulburărilor, mulți dintre ei aveau să dea înapoi, după cum este felul oamenilor.

Atunci însă, după ce se sfătuiră între ei, purtătorul lor de cuvânt strigă:

— Otomie, am ales. Prințesă, vorbele tale ne-au câștigat. Trecem de partea aztecilor și vom lupta până la cel din urmă

pentru a scăpa de *teuli*.

— Știu acum că sunteți într-adevăr poporul meu și că sunt cu adevărat prințesa voastră - răspunse Otomie. Căci la fel ar fi vorbit, într-o împrejurare ca aceasta, toți marii bărbați din trecut, strămoșii mei, căpeteniile voastre. Fie ca niciodată să nu vă pară rău de alegerea pe care ați făcut-o, frați ai mei, oameni din Otomie!

Când am părăsit Cetatea Pinilor, îi duceam lui Cuitlahuac, marele împărat, făgăduiala unei oștiri de douăzeci de mii de oameni, care se legau să-l slujească până la moarte în războiul său împotriva spaniolilor.

CAPITOLUL XXVI

ÎNCORONAREA LUI GUATEMOC

Sfârșindu-se deci treburile pe care le avusesem în mijlocul poporului din Otomie, ne-am întors în orașul Tenochtitlan, unde am ajuns cu bine după o lipsă de o lună și o zi. Destul de puțin și totuși suficient de mult pentru ca, între timp, alte necazuri să se fi abătut asupra acestui nefericit oraș. Căci Atotputernicul adăugase povara altor nenorociri la grumazul lui. După moartea prin spada omului alb, urma acum moartea sub alt chip. Căci spaniolii aduseseră cu ei, din Europa, o boală urâtă și vărsatul bântuia acum în toată țara.

Zi de zi, oamenii piereau cu miile; fiind necunoscători ai acestei boli, încercau s-o vindece turnând apă rece pe trupurile celor atinși, astfel încât fierbințeala pătrundea până în organele vitale și în două zile cei mai mulți dintre ei mureau²⁷. Era o jale să vezi cum rățăceau încoace și încolo pe străzi, înnebuniți de suferință, împrăștiind molima peste tot. Mureau în case, zăceau morți cu grămezile prin piețe, așteptând să fie îngropați, căci boala își întinsese aripa neagră asupra tuturor și înșiși preoții din altar erau loviți, în timp ce sacrificau copii pentru a potoli mânia zeilor. Dar nenorocirea cea mai mare era că fusese doborât însuși Cuitlahuac, marele împărat și când am ajuns în oraș trăgea să moară. A ținut totuși să ne vadă și a trimis poruncă să fim aduși la căpătâiul său. În zadar am rugat-o pe Otomie să nu dea ascultare rugăminții; a râs fără teamă de spaima mea și mi-a spus:

— Cum, vrei adică să dau înapoi de la ceva ce tu, soțul meu, vei înfrunta? Vino, să mergem și să-i spunem cum ne-am îndeplinit solia. Dacă boala mă va cuprinde și pe mine și am să mor, va fi din pricină că mi-a sosit ceasul.

Așa că ne-am dus în camera în care zăcea Cuitlahuac, acoperit

²⁷ Acest tratament îl aplică și în zilele noastre indienii din Mexic și – dacă scriitorul poate da crezare celor ce se spun în această țară – adesea bolnavii se vindeca astfel, (n.a.).

cu un cearșaf, ca și cum ar fi fost mort, având în jurul lui cădelnițe de aur în care ardea tămâie. Când am intrat, se afla într-o stare de toropeală, dar îndată s-a trezit și i s-a spus că eram acolo.

— Bun venit, nepoată – zise el vorbind prin cearșaf, cu glas înăbușit. Mă găsești într-o stare jalnică, căci zilele îmi sunt numărate. Molima *teulilor* îi ucide pe cei cruțați de săbiile lor. În curând va trebui să alegeți un alt conducător, așa cum și eu am fost ales în locul tatălui tău. Nu-mi pare rău, căci asupra altuia va apăsa gloria ca și povara ultimei lupte a aztecilor. Spune-mi, nepoată, ce-ai făcut, dar spune repede. Ce-au hotărât triburile din Otomie, vasalii tăi?

— Mărite stăpâne – răspunse Otomie, vorbind cu umilință și ținându-și capul plecat – fie ca boala să te părăsească și să trăiești ca să domnești mulți ani asupra noastră! Mărite stăpâne, soțul meu și cu mine am câștigat cea mai mare parte a poporului din Otomie de partea noastră. O oștire de douăzeci de mii de munteni îți așteaptă poruncile și dacă ei vor cădea, vor mai sosi și alții.

— Ați făcut treabă bună, fiică a lui Montezuma și tu, omule alb – răspunse cu glasul pierit monarhul muribund. Zeii au fost înțelepți când nu v-au primit jertfele pe piatra de sacrificiu, iar eu am fost nechibzuit atunci când am vrut să te ucid, *teulule...* Și acum vă spun, vouă și tuturor celorlalți, să fiți cu inima neclintită și dacă trebuie să muriți, să muriți cu cinste. Lupta continuă, dar n-am să mai iau parte la ea și cine poate ști cum se vor sfârși toate?

Rămase câteva clipe tăcut, apoi, dintr-o dată, ca și cum ar fi avut o vedenie, își smulse cearșaful de pe față și se ridică în capul oaselor – o arătare groaznică la vedere, căci boala îl desfigurase cumplit.

— Vai și vai! se tângui el. Văd ulițele Tenochtitlanului roșii de sânge și foc, văd morții îngrămădiți în mormane și caii *teulilor* călcându-i în picioare. Îl văd pe Marele Spirit al poporului meu – are grumazul împovărat de lanțuri – și-i aud glasul suspinând. Nenorocirile se abat asupra copiilor din cauza păcatelor părinților lor. O, popor al Anahuacului, pe care te-aș fi îngrijit precum vulturul își îngrijește puii, ești blestemat și osândit pe veci! Iadul își cascadează porțile să te înghită și pământul te respinge din cauza păcatelor tale, iar ceea ce va rămâne va zace în robie, generație de generație, până se va împlini răzbunarea!

După ce strigă astfel din toate puterile, Cuitlahuac căzu iarăși pe perne și înainte ca vraciul înspăimântat care-l îngrijea să poată să-i ridice capul, trecuse dincolo de hotarele acestei lumi și scăpase de necazurile ei. Dar vorbele pe care le rostise au rămas neșterse în inimile celor care le-au auzit, fiind împărțășite numai lui Guatemoc, care nu fusese de față.

Așadar, în fața mea și a Otomiei a murit Cuitlahuac, marele împărat al aztecilor, după ce domnise doar cincisprezece săptămâni. Din nou întregul popor și-a jelit căpetenia, cel mai mare dintre miile de fii ai săi pe care molima i-a secerat o dată cu el, purtându-i către Casele Soarelui, sau poate către bezna de dincolo de Stele.

Dar țara n-a rămas mult timp cernită, căci în iureșul întâmplărilor era nevoie să fie încoronat un nou împărat, care să ia conducerea armatelor și să cârmuiască poporul. De aceea, chiar a doua zi după înmormântarea lui Cuitlahuac s-a întrunit sfatul celor patru mari electori, fiind chemați de asemenea și alți nobili și prinți mai mici, în număr de trei sute, printre care mă afluam și eu, prin dreptul rangului meu de comandant de oaste și soț al prințesei Otomie. N-a fost nevoie să se vorbească prea mult, căci, deși au fost amintite câteva nume, prinții știau că nu era decât un singur om care, prin naștere, prin curajul și noblețea spiritului său, era cel mai potrivit pentru a se îngriji de soarta țării. Acest om era Guatemoc, prietenul și fratele meu de sânge, nepotul ultimilor doi mari împărați, care era căsătorit cu sora soției mele, Tecuichpo, fiica lui Montezuma. Toți știau aceasta, zic, dar, lucru ciudat, singurul care n-o știa era chiar Guatemoc, căci în timp ce luam loc în mijlocul sfetnicilor, el pomeni numele a doi prinți, spunând că, fără îndoială, alegerea va cădea asupra unuia din ei.

De neuitat a rămas pentru mine imaginea acelei adunări solemne, cu cei patru mari electori îmbrăcați în veșminte minunate și sfatul care avea să confirme alegerea – trei sute de nobili și prinți de rang mai mic, care stăteau în afara cercului, dar ascultând tot ce se vorbea! Și cât de solemnă a sunat rugăciunea marelui preot, care, îmbrăcat în veșminte negre, părea o pată de cerneală aruncată pe o strălucire de aur. Lată cum suna ruga sa:

— O, zeu, tu care ești pretutindeni și vezi totul știi că împăratul nostru Cuitlahuac a venit la tine. Așezatu-l-ai sub scaunul de sub picioarele tale și acolo și-a găsit odihna. Căci

urmând drumul pe care va trebui să-l urmărim într-o zi cu toții, a ajuns la lăcașurile împărătești ale morților noștri, în casa umbrelor veșnice, unde nimeni nu-l va tulbura și s-a cufundat în somnul de veci. Scurta sa trudă pe acest pământ s-a împlinit și, plin de păcate și suferințe, a ajuns acum la tine. Bucuriile i-au atins buzele, dar nu s-a înfruptat din ele; gloria împărătească i-a trecut prin fața ochilor ca nebunia unui vis. Cu lacrimi și cu rugăciuni și-a ridicat povara către tine și a pus-o la picioarele tale cu bucurie. Unde s-au dus strămoșii săi, într-acolo i-a urmat și el, în locurile de unde nu se mai poate întoarce. Focul nostru este cenușă și lumina noastră este întuneric. Cei care au purtat înaintea lui purpura împărătească i-au lăsat moștenire povara grea de îndurat a cârmuirii, iar acum o lasă și el moștenire altuia. Și nu poate să nu-ți aducă laudă, ție, împărat al împăraților și stăpân al stelelor, singur în măreția ta, că i-ai ridicat de pe umeri o povară atât de grea și de pe frunte coroana de suferințe, răsplătindu-i războiul cu pace și truda cu odihnă.

„O, zeu al nădejdelor noastre, alege acum dintre slugile tale pe cel care să-i urmeze, un om după voia ta, care să n-aibă teamă și nici șovăială, care să trudească din greu și să nu ostenească și care să aibă grijă de poporul tău ca o mamă de copiii ei. Stăpân al stăpânilor, acordă-i binecuvântarea ta lui Guatemoc, căci el este cel pe care l-am ales. Unge-l în slujba ta și, ca preot al tău, ține-l pe tronul tău pământesc cât timp va fi în viață. Ajută-l să pună piciorul pe grumazul dușmanilor, să-ți înalțe slava, să-ți proclame cultul și să ocrotească împărăția. Astfel mă rog eu ție în numele poporului, o, zeu mărit. Facă-se voia ta!”

După ce marele preot își sfârși rugăciunea, primul dintre cei patru mari electori se ridică, spunând:

— Guatemoc, în numele zeului și prin glasul poporului din Anahuac, te chemăm pe tronul Anahuacului. Să trăiești ani mulți și să domnești cu dreptate și fie ca a ta să fie slava de a-i arunca în mare pe dușmanii ce vor să ne distrugă. Te salut, Guatemoc, mare împărat al aztecilor și al triburilor vasale!

Și toți cei trei sute de sfetnici ai adunării strigară cu glas tunător: „Te salutăm, Guatemoc, mare împărat!”

Atunci prințul Guatemoc făcu un pas înainte și vorbi:

— Voi, preanobili electori și voi, prinți, căpetenii, nobili și comandanți de oști din sfat, ascultați! Martori îmi sunt zeii că, atunci când am intrat în această sală, nici nu bănuiam măcar că mă așteaptă o cinste atât de înaltă ca aceea pe care vreți să mi-

o faceți. Și iarăși, martori îmi sunt zeii că, dacă viața mea mi-ar aparține și n-ar fi de mult dăruită poporului meu, v-aș spune: „Căutați și găsiți pe altul, mai demn de a se așeza pe tron”. Dar viața mea nu-mi aparține. Anahuacul își cheamă fiul și nu pot să nu ascult de această chemare. Un război pe viață și pe moarte ne amenință țara și oare am dreptul să dau înapoi, când brațul meu are tăria să lovească, iar mintea puterea să plănuiască? Nu. Acum și pe viitor, mă leg să rămân în slujba țării mele și să lupt împotriva *teuilor*. Nu voi face pace cu ei și nu voi găsi odihnă până nu vor fi aruncați înapoi de unde au venit, sau până când eu însumi nu voi zăcea mort sub săbiile lor. Nimeni n-ar putea spune ce gânduri au zeii față de noi, poate ne așteaptă izbânda sau poate pieirea, dar, fie victorie, fie moarte, să facem un legământ sfânt împreună, popor al meu și frați ai mei. Să jurăm că vom lupta împotriva *teuilor* și a trădătorilor care-i ațâță, pentru cetățile, pentru căminele și pentru altarele noastre; să nu încetăm lupta până când cetățile vor fi o ruină fumegândă, până când căminele vor fi pline de morții lor. Iar altarele se vor înroși de sângele adoratorilor lor. Astfel, dacă ne este scris să biruim, victoria va fi sigură, iar dacă suntem sortiți să fim învinși, cel puțin cei ce vor trăi după noi vor avea ce să povestească. Jurați, popor al meu și frați ai mei?

— Jurăm! strigară cu toții.

— Bine - zise Guatemoc. Și acum, fie ca ocara veșnică să-l acopere pe cel care-și va călca jurământul!

Astfel a fost ales pe tronul strămoșilor săi Guatemoc, ultimul și cel mai mare dintre împărații aztecilor. Din fericire pentru el, nu putea să prevadă ziua îngrozitoare când el, cel mai nobil dintre oameni, urma să-și găsească o moarte rușinoasă în mâinile *teuilor*. Și totuși așa s-a întâmplat, căci soarta acestei țări lovea pe toți deopotrivă și cu cât avea cineva un rang mai mare, cu atât mai necruțătoare îi era soarta.

După ce totul s-a sfârșit, m-am grăbit spre palat ca să-i povestesc Otomiei ce se întâmplase, dar am găsit-o în camera noastră de culcare, zăcând pe pat.

— Ce te doare, Otomie? am întrebat-o.

— Vai, soțul meu - răspunse ea - m-a lovit molima și pe mine. Nu te apropia, rogu-te, nu te apropia. Lasă-mă să fiu îngrijită de femei. Să nu-ți pui în primejdie viața pentru mine, iubitule.

— Liniștește-te - i-am spus și m-am apropiat de ea.

Era adevărul adevărat, căci eram medic și cunoșteam bine semnele bolii. Și dacă n-ar fi fost dibăcia mea, Otomie ar fi murit. Căci trei săptămâni la rând m-am luptat cu boala la căpătâiul ei, dar până la urmă am ieșit biruitor. Fierbințeala a scăzut și mulțumită îngrijirilor pe care i le-am dat nu i-a rămas nici un semn pe fața-i frumoasă. Timp de opt zile, mintea i-a rătăcit fără încetare și atunci am aflat cât de adâncă și de totală era dragostea ei pentru mine. Căci în tot acest răstimp, n-a făcut altceva, în aiurelile fierbințelii, decât să vorbească despre mine, dezvăluind astfel spaima ascunsă a inimii ei – că aș putea înceta să mai țin la ea, că m-aș putea sătura de frumusețea și dragostea ei, părăsind-o, că „fata cu nume de floare”, cum o numea ea pe Lily²⁸, deși aflată peste mări și țări, ar putea să mă atragă din nou înapoi prin magia ei; cam așa aiura în timpul bolii. În cele din urmă și-a revenit și a vorbit, spunând:

— Cât timp am zăcut bolnavă, dragul meu?

I-am răspuns. Atunci ea m-a întrebat:

— Și în toată vremea asta m-ai îngrijit, deși știai cât de cumplită e boala?

— Da, Otomie, te-am îngrijit.

— Oare cu ce-am meritat să fii atât de bun cu mine? murmură ea. Apoi un gând îngrozitor păru că o lovește, căci gemu ca de grea suferință și zise: O oglindă! Repede, adu-mi o oglindă!

I-am dat una și, ridicându-se într-un cot și-a cercetat cu nerăbdare fața în lumina slabă din odaia întunecoasă, apoi a lăsat jos oglinda de aur lustruit și s-a lăsat să cadă pe spate, scoțând un suspin de ușurare.

— Mi-era teamă. Oh, ce teamă mi-era că am rămas pocită, ca toți cei loviți de molimă și că n-o să mă mai iubești! Dacă s-ar fi întâmplat așa, mai bine muream...

— E păcat să vorbești așa. Crezi oare că iubirea poate să moară din pricina câtorva semne?

— Da – răspunse Otomie – căci așa este iubirea unui bărbat, nu ca iubirea mea. Dacă aș fi rămas desfigurată – ah! Mă înfior când mă gândesc – n-ar fi trecut anul și-ai fi ajuns să mă urăști. Poate că n-ar fi fost așa cu cealaltă, cu fata cea frumoasă de departe, dar pe mine m-ai fi urât. O știu bine, deși mai știu încă un lucru, că n-aș fi trăit până să ajung să-ți simt ura. Oh! Îți sunt atât de recunoscătoare, atât de recunoscătoare!

După ce am lăsat-o singură, am stat și m-am minunat de

²⁸ În limba engleză, Lily înseamnă crin.

mare dragoste pe care mi-o purta; mă întrebam de asemeni dacă era adevăr în vorbele ei și dacă inima unui bărbat poate să fie atât de nerecunoscătoare și de josnică. Dacă într-adevăr Otomie ar fi fost acum ca mulți dintre cei ce treceau în vremea aceea pe ulițele Tenochtitlanului, cu fața pocită, plină de semne, fără păr și cu globurile ochilor oarbe și albe, m-aș fi îndepărtat oare de ea? Nu știu și-i mulțumesc cerului că nu mi-a pus astfel la încercare statornicia. De ceva sunt însă încredințat: dacă eu aș fi fost acela care m-aș fi îmbolnăvit, chiar și de lepră, Otomie nu s-ar fi îndepărtat de mine.

Pe urmă Otomie și-a revenit din boala cea grea și la scurt timp după aceea molima dispăruse din Tenoehitlan. Aveam multe treburi acum, căci alegerea lui Guatemoc – prietenul și fratele meu de sânge – ca împărat al Anahuacului mi-a adus și mie o mare ridicare în rang, fiind numit căpetenie de oști și unul dintre sfetnicii de seamă ai monarhului. Și nu mă cruțam de loc în slujba asta, ci munceam zi și noapte, pregătind cetatea pentru asediu și rânduind trupele de luptă, mai ales oastea din Otomie, care venise, după cum fusese făgăduit și care număra douăzeci de mii de oameni. Munca era cu adevărat grea, căci triburile indiene nu știau ce este disciplina și spiritul de unitate, fără de care numărul lor era de mic folos într-un război cu albi. De asemeni, exista multă pizmă între căpetenii, care trebuia îndepărtată; chiar eu însumi eram pizmut de mulți. Trebuie să spun, de asemeni, că multe triburi au folosit acest prilej, adică nenorocirile care-i loviseră pe azteci, pentru a se scutura de supunere sau vasalitate și chiar dacă nu se alăturau spaniolilor, rămâneau deoparte, așteptând războiul. Totuși, noi nu conteneam munca, împărțind oștirile în cete, după chipul celor din Europa și așezându-le pe fiecare într-o tabără, învățând oamenii să folosească mai bine armele, aducând în oraș provizii pentru asediu și căutând ca fiecare să-și merite hrana; doar un singur om din Tenochtitlan trudea mai mult decât mine și acesta era Guatemoc, marele împărat, care nu se odihnea nici zi, nici noapte. În ceea ce mă privește, am încercat chiar să fac praf de pușcă, cu sulf pe care l-am adus din gura vulcanului Popocatepetl, dar neavând cunoștințe în acest meșteșug, n-am izbutit. De fapt, chiar dacă aș fi izbutit nu ne-ar fi fost de prea mare folos, căci neavând archebuze și tunuri și neștiind cum să ie făurim, n-am fi putut s-o folosim decât pentru a mina drumurile și porțile și, poate, pentru grenade care să fie aruncate

cu mâna.

Și astfel lunile treceau, până când, în cele din urmă, iscoadele au adus vestea că spaniolii înaintau în număr mare și împreună cu ei oști nenumărate de aliați.

Aș fi vrut s-o trimit pe Otomie în siguranță în mijlocul poporului său, dar ea râse cu dispreț și-mi spuse:

— Unde ești tu, acolo voi fi și eu, soțul meu. Crezi că te-aș lăsa să înfrunți moartea și poate chiar s-o găsești, iar eu să nu fiu alături ca să mor împreună cu tine? Dacă acesta este felul de a fi al femeilor albe, n-au decât să fie așa, dar eu stau cu tine, iubitele.

CAPITOLUL XXVII

CĂDEREA TENOCHTITLANULUI

La scurtă vreme după Crăciun, când dinspre coastă sosiseră în marș numeroși spanioli – mulți dintre ei veniți de peste mări ca să lupte sub steagul lui Cortez – împreună cu zeci de mii de aliați băștinași, marele general spaniol și-a instalat tabăra în valea Mexicului, la Texcoco. Acest oraș se întinde aproape de malul lacului, la câteva leghe doar de Tenochtitlan și fiind la hotarul pământurilor tlaxcalanilor, aliații săi, era cât se poate de nimerit pentru Cortez ca bază de operațiuni.

Și atunci a început unul dintre cele mai distrugătoare războaie pe care le-a cunoscut omenirea. Căci a durat opt luni, purtat cu furie de amândouă părțile și când, în cele din urmă, a încetat, Tenochtitlanul și împreună cu el multe alte orașe mândre și populate, nu mai erau decât ruine, înnegrite, cei mai mulți azteci fuseseră trecuți prin sabie sau muriseră de foame, iar neamul lor fusese zdrobit pentru totdeauna. N-am de gând să povestesc aici toate amănuntele acestui război, căci de-aș face astfel, cartea nu s-ar mai sfârși, iar eu am de scris mai cu seamă propria mea poveste. Las deci amănuntele pe seama istoricilor. Voi spune doar că planul lui Cortez era de a distruge toate cetățile și popoarele, vasale și aliate, înainte de a se arunca asupra Tenochtitlanului, regina orașelor din această vale – și s-a apucat să-și ducă la îndeplinire planul cu o îndemânare, o vitejie și o dârzenie cum nu s-a mai văzut la nici un general de la Cezar încoace.

Itzapalapan a fost primul dintre orașe care a căzut și zece mii de bărbați, femei și copii au fost trecuți prin sabie sau arși de vii. Apoi au venit la rând altele și astfel, unul câte unul, Cortez le cucerea, până când întregul lor șirag era în mâinile sale, numai Tenochtitlanul rămăsese neatins. Multe dintre orașe s-au predat singure, căci popoarele Anahuacului, fiind de neamuri diferite, nu erau asemenea unui copac, ci doar ca un mănunchi de trestii. Iar când puterea Spaniei a tăiat legătura împărătească ce le ținea laolaltă, au căzut într-o parte și într-alta, lipsindu-le unitatea. În

felul acesta, puterea lui Guatemoc slăbea, în timp ce aceea a lui Cortez creștea, căci conducătorul spaniol de oști strângea în coșul său treștiile desprinse. Fiindcă atunci când poporul a văzut că Mexicul își găsisese nașul, multe vrajbe vechi și rivalități mocnite au izbucnit cu o nouă putere, făcându-i să se năpustească asupra acestei cetăți și s-o sfășie asemenea unor haite de lupi pe jumătate îmblânziți asupra stăpânului lor când i se rupe biciul. Și asta a dus la căderea Anahuacului. Dacă ar fi rămas credincios sie însuși, dacă ar fi uitat vrajbele și invidiile și s-ar fi ridicat împotriva spaniolilor ca un singur om, atunci Tenochtitlanul n-ar fi căzut niciodată, iar soarta lui Cortez, împreună cu a tuturor *teulilor* care-l însoțeau, ar fi fost piatra de sacrificiu.

N-am scris oare, când am luat pentru prima oară pana să scriu această carte, că fiecare nedreptate se răzbună, în cele din urmă, asupra omului sau a poporului care a săvârșit-o? Așa era și acum. Mexico a fost nimicit din pricina grozăviei cultului zeilor săi. Vrajba dintre triburile aliate își avea rădăcina în ritualurile îngrozitoare al sacrificiilor omenеști. Nu o dată în trecut fuseseră luați captivi din toate aceste orașe și târați pe altarele zeilor din Mexico, pentru a fi uciși și devorați de adoratorii canibali. Acum, când brațul reginei cetăților din țara Anahuacului era zdrobit, violențele trecute erau reînviolate, iar copiii celor uciși se ridicau s-o nimicească și să-i târască proprii ei copii pe altarele lor.

Prin luna mai, oricât am mai fi încercat noi să ne împotrivim – și niciodată nu s-a dus o luptă mai vitejească – toți aliații noștri erau zdrobiți sau ne părăsiseră. Asediul cetății a început. A început pe pământ și pe apă, căci Cortez izbutise, nimeni nu știe cum, să construiască treisprezece brigantine de război în Tlaxcala, trimițându-le demontate cale de douăzeci de leghe peste munți, până în tabăra sa, unde au fost puse pe apa lacului printr-un canal săpat din truda a zece mii de indieni, care au muncit fără încetare timp de două luni. Cei care au cărat bucățile de corăbii au fost escortați de o armată de douăzeci de mii de tlaxcalani. O, dacă mi s-ar fi dat mână liberă, aș fi atacat armata aceasta a tlaxcalanilor în trecătorile munților și aș fi nimicit-o! Tot astfel gândea și Guatemoc, dar oamenii pe care-i aveam erau tare puțini, cei mai mulți fiind trimiși să amenințe cetatea Chalco, care, deși locuită de azteci, nu se dăduse în lături să trădeze cauza aztecă. Și totuși am cerut să-i duc pe cei douăzeci de mii de războinici din Otomie, de sub comanda mea, împotriva

convoiului tlaxcalanilor; dar propunerea a fost discutată cu multă aprindere într-un sfat de război și cei mai mulți dintre sfetnici au spus că e primejdios să pornim lupta cu spaniolii și aliații lor atât de departe de oraș – și astfel prilejul a fost pierdut pentru totdeauna. A fost un nenoroc, la fel ca și celelalte, căci până la urmă aceste brigantine au adus căderea Tenochtitlanului, împiedicând aducerea hranei în oraș, care se făcea cu canoe, din cealaltă parte a lacului. Vai! Nici chiar cei mai viteji nu pot face nimic împotriva foametei. Căci, așa cum spun indienii, „foamea este cineva de care trebuie să ții seama”.

Acum aztecii rămăseseră singuri, față în față cu dușmanii lor și ultima bătălie a început. Mai întâi, spaniolii au tăiat apeductul prin care era adusă apa în oraș de la izvoarele palatului regal din Chapultepec, unde fusesem dus când sosisem la Mexico. De atunci și până la sfârșitul asediului, singura apă care s-a putut bea era apa sălcie și murdară a lacului și a puțurilor săpate în pământ. Deși putea fi băută după ce era fiartă, ca să i se scoată sarea, nu avea nici un gust, fiind și nesănătoasă, căci purta în ea diferite boli grele și friguri. În ziua aceea când a fost tăiat apeductul, Otomie mi-a născut un fiu, primul nostru născut. Greutățile asediului erau mari și hrana atât de puțină, încât dacă Otomie n-ar fi fost atât de zdravănă sau dacă eu nu m-aș fi priceput la medicină, cred c-ar fi murit. S-a întremat însă repede, spre marea mea mulțumire și bucurie, iar pe băiat, deși nu sunt cleric, l-am botezat după credința noastră creștinească, doar cu mâna mea, numindu-l Thomas, după numele meu.

Zi de zi și săptămână de săptămână, lupta a continuat, cu izbânzi schimbătoare, uneori la marginea orașului, alteori pe lac, iar alteori chiar pe străzi. De nenumărate ori au fost respinși spaniolii cu pierderi și de nenumărate ori au înaintat iarăși, pornind din taberele lor. O dată am prins șaiszeci dintre ei, împreună cu peste o mie de aliați de-ai lor. Toți aceștia au fost sacrificați pe altarul lui Huitzel și apoi dați să fie devorați de către azteci, potrivit obiceiului sălbatic din Anahuac, care cere să fie mâncați cei jertfiți zeilor, nu pentru că indienilor le-ar plăcea o astfel de carne, ci din tainice pricini religioase.

În zadar l-am rugat pe Guatemoc să oprească această grozăvie.

— E oare vreme pentru blândețe? răspunse el cu furie. Nu pot să-i salvez de pe altar și n-aș face-o chiar dacă aș putea. Lasă-i pe câini să moară după obiceiul pământului, iar ție, *teulule*, frate

al meu, îți spun să nu mergi prea departe cu îndrăzneala.

Vai! Inima lui Guatemoc se făcea tot mai sălbatică, pe măsură ce lupta continua – și nici nu era de mirare.

Iată ce plan îngrozitor urzise Cortez: să nimicească cetatea bucățică cu bucățică, pe măsură ce înainta spre inima ei și și-a înfăptuit fără milă acest plan. De îndată ce spaniolii puneau piciorul într-un colț al orașului, mii de tlaxcalani erau puși să dea foc caselor și să ardă tot ce era viu în ele. Înainte de a se termina asediul, Tenochtitlanul, regina cetăților din valea aceea, nu era decât un morman de ruine înnegrite. Cortez ar fi putut să strige despre el, împreună cu Isaia profetul: „În iad s-a pogorât mărirea ta și cântecul harfelor tale; sub tine se vor așterne viermii și viermii vor fi acoperământul tău. Cum ai căzut tu din ceruri, stea strălucitoare, fecior al dimineții! Cum ai fost aruncat la pământ, tu, îmblânzitor de neamuri!”

La toate aceste lupte am luat parte și eu, cu toate că nu se cade să-mi laud isprăvile. Totuși, spaniolii mă cunoșteau bine și aveau motive întemeiate pentru aceasta. Ori de câte ori mă vedeau, mă întâmpinau cu ocări, numindu-mă „trădător și renegat” și „câinele alb al lui Guatemoc”; ba, mai mult, Cortez a pus un preț pe capul meu, aflând prin iscoadele sale că uneia din cele mai izbutite atacuri și vicleșuguri ale lui Guatemoc fuseseră plănuite de mine. Dar nu țineam seamă de ele, chiar dacă ocările lor mă străpungeau ca săgețile, căci deși aveam mulți prieteni printre azteci, iar pe spanioli îi uram, era un lucru rușinos ca un creștin să lupte de partea canibalilor care aduceau jertfe omenеști zeilor lor. Nu le luam în seamă, dar nici o clipă n-am încetat să-l caut pe dușmanul meu, pe de Garcia. Știam că era printre ei, căci îl văzusem de mai multe ori, dar niciodată n-am putut să ajung până la el. Într-adevăr, dacă eu îl pândeam, știam acum că și el mă pândea, dar cu un alt scop – și anume ca să mă ocolească. Căci, la fel ca și înainte, de Garcia se temea de mine și la fel ca înainte era încredințat că îi voi aduce moartea.

Pe atunci se obișnuia ca războinicii dintr-o oaste să provoace la luptă pe cei din oștirea dușmană și multe asemenea lupte în doi au fost purtate în văzul tuturor, asigurându-se libera trecere atât luptătorilor, cât și celor care-i însoțeau. Într-o zi, văzând că nu izbutesc să mă întâlnesc față-n față cu de Garcia în timpul luptelor, i-am trimis printr-un sol o provocare pe numele său fals de Sarceda. După o oră, solul s-a întors cu un mesaj scris în limba spaniolă:

„Creștinii nu luptă în duel cu câinii păgâni renegați, adoratori albi ai diavolilor și mâncători de carne omenească. Nu se află decât o singură armă pe care cei de teapa ta nu o pot pângări și aceasta este funia și ea te așteaptă, Thomas Wingfield”.

Am rupt biletul în bucățele și l-am călcat în picioare de furie, căci acum de Garcia, la toate celelalte nelegiuiri împotriva mea, adăugase cea mai cumplită dintre insulte. Dar mânia nu-mi folosea la nimic, căci nu puteam să mă apropiu de el, deși o dată, împreună cu zece oameni de-ai mei din Otomie, ne-am repezit în mijlocul unei coloane spaniole ca să-l urmărim. Din atacul acela, doar eu singur am scăpat cu viață, cei zece însoțitori ai mei căzând sacrificați urii mele.

Cum aş putea să zugrăvesc grozăviile care se îngrămădeau zi de zi asupra bietului oraș osândit? Curând, hrana s-a sfârșit și apărătorii cetății – și, ceea ce este și mai rău, chiar femeile și copiii – trebuiau să se mulțumească cu o mâncare pe care nici porcii n-ar fi atins-o, în strădania lor de a nu pieri de foame. Iarbă, coajă de copaci, melci și tot felul de gănganii spălate în apa sălcie luată din lac era hrana lor – aceasta și carnea prizonierilor sacrificați. Au început să moară cu sutele și cu miile și mureau atât de repede, încât nici nu mai puteau fi îngropați. În locul unde cădeau, acolo rămâneau să zacă, până când leșurile lor au dat naștere la o molimă, o ciumă neagră îngrozitoare, care a secerat multe alte mii dintre ei, devenind, la rândul lor, focar de molimă. La un om ucis de spanioli și de aliații lor, doi erau secerăți de foame și boală. Gândiți-vă câți azteci au murit, când nu mai puțin de șaptezeci de mii au pierit doar prin sabie și foc. Se spune și cred că-i adevărat, că patruzeci de mii au murit astfel într-o singură zi, în ajunul ultimei zile de asediu.

Într-o seară, m-am întors în casa în care Otomie stătea împreună cu sora ei, Tecuichpo, soția lui Guatemoc, căci acum toate palatele fuseseră arse până în temelii. Eram lihnit de foame, căci nu pusesem nimic în gură de patruzeci de ceasuri, dar tot ce mi-a putut pune dinainte soția mea au fost trei turte mici de mălai, sau *tortillas*, amestecate cu scoarță de copac. M-a sărutat și m-a îndemnat să mănânc, dar, înțelegând că nici ea nu se atinsese de mâncare în ziua aceea, n-am vrut să mănânc dacă nu-mi ținea tovărășie. Mi-am dat seama însă că abia putea să înghită îmbucăturile amare și că se silea să-și ascundă lacrimile ce-i curgeau pe obraji.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat-o atunci.

Otomie izbucni într-un plâns amarnic și spuse printre suspine:

— Oh, iubitul meu, de două zile laptele mi-a secăt – foamea l-a secăt – și pruncul nostru a murit! Privește-l, e mort!

Și dădu la o parte o pânză. Arătându-mi trupșorul firav.

— Liniștește-te – am încercat eu s-o mângâi – măcar el a scăpat de chinuri. Puteam oare să-i dorim copilului nostru să trăiască și să ajungă să vadă zile ca acelea pe care le-am apucat noi, iar până la urmă tot să moară?

— Era fiul nostru, primul nostru născut – hohoti ea din nou. Oh, de ce trebuie să îndurăm atâta?

— Trebuie să îndurăm, Otomie, pentru că suntem născuți pentru asta. Ne este dată doar atâta fericire cât să nu ne lase să ne pierdem mințile, nu mai mult. Nu mă întreba de ce, căci nu pot să-ți răspund! Nu există răspuns nici în credința mea, nici în alta.

Și atunci, privindu-mi pruncul mort, am plâns și eu. În fiecare ceas din lunile acelea cumplite avusesem parte să văd mii de orori care nici nu pot fi descrise și totuși imaginea unui copilaș mort m-a mișcat mai mult decât toate. Era copilul meu, primul meu născut, maică-sa plângea alături de mine și degețelele lui țepene și subțiri păreau să tragă de corzile inimii mele. Nu căutați pricina, căci numai Atotputernicul care i-a dat inimii infinita putere de a îndura suferința, numai el poate răspunde și pentru urechile noastre este mut.

Apoi am luat un târnăcop și am săpat o groapă lângă casă, până am dat de apă, care în Tenoehitlan se găsește la o adâncime de vreo jumătate de metru. După ce am murmurat o rugăciune deasupra lui, am așezat acolo, în apă, trupșorul mort al copilului nostru, acoperindu-l cu pământ. Cel puțin așa nu va fi sfârșiat de *zopilotes*, cum le spun aztecii vulturilor, ca toți ceilalți morți din cetate.

După aceea am plâns unul în brațele celuilalt, până când am adormit, Otomie murmurând din când în când: „Oh, soțul meu, aș vrea să fim adormiți și uitați, împreună cu copilașul, nostru”.

— Odihnește-te acum – răspundeam eu – căci moartea; este foarte aproape de noi.

A venit dimineața și împreună cu ea o bătlie mai crâncenă decât oricare alta de până atunci; pe urmă alte dimineți și alți morți, dar noi continuam totuși să trăim, căci Guatemoc ne dădea din hrana sa. Apoi Cortez și-a trimis solii, cerându-ne să ne predăm, în momentul când trei sferturi din oraș erau o ruină și

trei sferturi din apărătorii ei muriseră. Morții se îngrămădeau în case ca albinele într-un stup, iar pe străzi zăceau atât de mulți, încât trebuia să călcăm peste ei.

Atunci s-a adunat din nou sfatul – bărbați sălbatici, supli la față de foame și de luptă – și au început să cerceteze propunerea lui Cortez.

— Care ți-e părerea, Guatemoc? zise în cele din urmă purtătorul lor de cuvânt.

— Oare credeți că sunt Montezuma de mă întrebați? Am jurat să apăr acest oraș până la urmă – răspunse el cu glas răgușit – și, în ceea ce mă privește, îl voi apăra. Mai bine să murim cu toții, decât să cădem de vii în mâinile *teuilor*.

— Așa spunem și noi – răspunseră ei.

Și războiul continuă.

Și iată că sosi și ziua când spaniolii, dând un nou atac, câștigară o nouă parte din oraș. Acolo, oamenii erau îngrămădiți ca oile într-un țarc. Am încercat să-i apărăm, dar brațele noastre erau slăbite de foamete. Dușmanii au tras în noi cu tunurile, secerându-ne așa cum se taie grânele cu secera. Apoi au fost aruncați asupra-ne tlaxcalanii, care s-au năpustit ca niște câini asupra unui țap lipsit de apărare și în ziua aceea se spune că au pierit patruzeci de mii de oameni, căci nimeni n-a fost cruțat. A doua zi – ultima zi a asediului – a venit o nouă solie din partea lui Cortez, cerându-i lui Guatemoc să se întâlnească cu el. Răspunsul a fost același, deoarece nimic nu putea înfrânge acest spirit nobil.

— Spune-i – vorbi Guatemoc – că voi muri unde mă aflu, dar nu voi sta de vorbă cu el. Ne aflăm într-o stare deznădăjduită și Cortez poate să facă ce-i place cu noi.

Acum tot orașul era distrus și cei care mai rămăseserăm în viață înlăuntrul lui ne strânseserăm pe dig și în spatele zidurilor în ruine – bărbați, femei și copii laolaltă.

Aici am fost atacați pentru ultima dată. Marea tobă de pe *teocalli* a bătut pentru ultima oară și pentru ultima oară strigătul sălbatic al războinicilor azteci s-a înălțat spre cer. Ne-am luptat cât am putut de bine; în ziua aceea am ucis patru oameni cu săgețile pe care Otomie, stând alături de mine, mi le înmâna în timp ce trăgeam. Dar cei mai mulți dintre noi nu mai aveam nici puterea unui copil, așa că ce puteam face? S-au năpustit asupra-ne ca marinarii în mijlocul unei turme de foci și ne-au măcelărit cu sutele. Ne-au împins spre canale și ne-au secerat, prăvălindu-

ne la pământ, până când au făcut poduri din trupurile noastre. Cum am scăpat – nu pot să-mi dau seama.

În cele din urmă, câțiva dintre noi, printre care și Guatemoc cu soția sa Tecuichpo, am fost împinși spre malurile lacului, unde se aflau canoele și ne-am suit îndeaproape fără să știm ce facem, cu gândul că am putea scăpa, fiindcă tot orașul era în mâinile vrăjmașului. Brigantinele ne-au văzut însă și au pornit în urma noastră, având și un vânt prielnic – vântul le-a fost întotdeauna prielnic dușmanilor în războiul acela; am vâslit cât am putut, dar o brigantină s-a apropiat de noi și a început să tragă. Atunci Guatemoc s-a ridicat în picioare și a vorbit:

— Eu sunt Guatemoc. Duceți-mă la Malinche²⁹. Dar cruțați-i pe aceia dintre ai mei care au mai rămas în viață.

Atunci m-am întors către Otomie, care se afla lângă mine și i-am spus:

— Mi-a sosit ceasul, căci spaniolii mă vor spânzura negreșit; ar fi mai bine, draga mea, să-mi pun capăt zilelor, ca să pot scăpa de o moarte rușinoasă.

— Nu, dragul meu – răspunse ea cu tristețe. Așa cum ți-am spus mai de mult, atâta timp cât trăiești rămâne nădejdea, dar morții nu se întorc niciodată. Soarta ar putea să ne mai fie prielnică; dacă însă gândești altfel, sunt gata să mor alături de tine.

— Nu pot îndura gândul că am să cad în mâinile lor, Otomie.

— Atunci trebuie să ne oprim, dragul meu și, acum ca întotdeauna, te voi urma.

— Ascultă – i-am șoptit – nu lăsa să se vadă că ești soția mea; dă-te drept una dintre însoțitoarele surorii tale, împărăteasa Tecuichpo. Dacă vom fi despărțiți și dacă, printr-o întâmplare, voi scăpa, am să încerc să-mi croiesc drum până la Cetatea Pinilor. Acolo, în mijlocul poporului tău, am putea găsi adăpost.

— Așa să fie, iubitule – răspunse ea zâmbind trist. Dar nu prea știu cum mă va primi poporul din Otomie după ce am trimis douăzeci de mii dintre cei mai viteji bărbați ai lor la o moarte îngrozitoare.

Pe urmă am fost urcați pe puntea brigantinei și a trebuit să încetăm a mai vorbi. De acolo, după ce spaniolii s-au certat câțva timp între ei, căci nu știau ce să facă cu noi, am fost coborâți pe țărm și aduși pe acoperișul unei case (care se mai ținea încă în

²⁹ După cum își amintește probabil cititorul, aztecii îl numeau și pe Cortez Malinche, după numele aztec al Marinei.

picioare) unde Cortez se pregătise în grabă să-și primească înaltul prizonier. Înconjurat de escorta sa, generalul spaniol stătea în picioare, cu pălăria în mână și alături de el se afla Marina, mai frumoasă ca pe vremuri.

O vedeam pentru prima oară de când ne despărțisem la Tobasco și când privirile ni s-au întâlnit, a tresărit. Am înțeles astfel că m-a recunoscut, deși trebuie să fi fost greu pentru Marina să-și recunoască prietenul ei *teul* în nenorocitul plin de sânge, înfometat și zdrențăros care abia dacă avea destulă putere să se urce pe *azotea*³⁰ în clipa aceea însă nici o vorbă nu a fost schimbată între noi, căci toate privirile erau ațintite la întâlnirea dintre Cortez și Guatemoc, dintre cuceritor și cucerit.

Mândru și sfidător, deși părea un schelet ce se mișca, Guatemoc a pășit drept spre locul unde stătea generalul spaniol și a început să vorbească, iar Marina îi tălmăcea cuvintele.

— Malinche, eu sunt Guatemoc, împăratul aztecilor – zise el. Am făcut tot ce poate face un om ca să-și apere poporul. Privește roadele trudei mele – și arată ruinele înnegrite ale Tenochtitlanului, care se întindeau în toate părțile, cât puteai cuprinde cu ochii. Am ajuns aici pentru că zeii înșiși au fost împotriva mea. Fă cu mine ce vrei, dar cel mai bine ar fi să mă ucizi chiar acum (și la aceste vorbe atinse cu mâna pumnalul lui Cortez), scăpându-mă astfel de o viață de ocară.

— Nu-ți fie teamă, Guatemoc – răspuse Cortez. Ai luptat ca un bărbat viteaz, iar pe cei viteji îi cinstesc. Cu mine nu trebuie să te temi de nimic, căci nouă, spaniolilor, ne plac dușmanii viteji. Acum așază-te și mănâncă – și arată spre o masă acoperită cu mâncăruri cum nu mai văzuserăm de multe săptămâni. Mănâncă, tu și însoțitorii tăi, căci aveți mare nevoie. După aceea vom sta de vorbă.

Și astfel am mâncat, în ceea ce mă privește chiar cu poftă, căci mă gândeam că va fi bine să mor cu stomacul plin, după ce am înfruntat atâta vreme moartea pe stomacul gol, iar în timp ce mâncam, spaniolii stăteau deoparte cercetându-ne, nu fără o oarecare milă. După aceea, în fața lui Cortez a fost adusă Tecuichpo și împreună cu ea Otomie și încă alte șase doamne. Cortez le-a salutat curtenitor și le-a poftit și pe ele să mănânce. Deodată, unul dintre spanioli, care mă tot privea, i-a șoptit ceva la ureche lui Cortez. Acesta s-a întunecat pe dată la față.

— Ascultă – îmi zise el în castiliană – tu ești renegatul și

³⁰ Terasă, acoperiș plat al caselor (în limba spaniolă).

trădătorul care i-a ajutat pe azteci împotriva noastră?

— Nu sunt nici renegat și nici trădător, generale - i-am răspuns eu cu îndrăzneală, căci mâncarea și băutura îmi alungaseră sfârșeala. Sunt englez și am luptat alături de azteci având pricini întemeiate să vă urăsc pe voi, spaniolii.

— În curând ai să ai pricini și mai întemeiate, trădătorule! zise el furios. Hei, luați-l pe acest om și spânzurați-l de catargul vasului de colo!

Mi-am dat seama că totul se sfârșise și m-am pregătit de moarte, când iată că Marina i-a spus ceva la ureche lui Cortez. N-am putut prinde tot ce i-a spus, dar am auzit cuvintele „aur ascuns”. El a ascultat, apoi a șovăit și a rostit cu glas tare:

— Nu-l spânzurați astăzi. Să fie bine păzit. Iar mâine am să-i cercetez cazul.

CAPITOLUL XXVIII

THOMAS ESTE OSÂNDIT

La vorbele lui Cortez, doi spanioli s-au apropiat și, apucându-mă fiecare de câte un braț, m-au târât spre scară. Otomie auzise și ea și deși nu cunoștea înțelesul vorbelor, l-a citit pe fața lui Cortez, știind că eram dus la închisoare sau moarte. Când am trecut pe lângă ea, a făcut un pas înainte, cu o spaimă nemăsurată în ochi. Temându-mă să nu se arunce la pieptul meu, dezvăluind astfel că e soția mea, ceea ce i-ar fi adus aceeași soartă, i-am aruncat o uitătură ca s-o previn, apoi, prefăcându-mă că mă împiedic, speriat de moarte și vlăguit, m-am prăbușit ia picioarele ei. Ostașii care mă duceau au râs de mine, iar unul dintre ei m-a izbit cu gheata. Otomie a avut însă vreme să se aplece, întinzându-mi mâna ca să mă ridic și în timp ce mă ridicam i-am șoptit repede:

— Rămâi cu bine; orice s-ar întâmpla, caută să nu scoți o vorbă.

— Rămâi cu bine - îmi răspunse ea la fel de încet. Dacă va trebui să mori, așteaptă-mă la porțile morții, căci te voi ajunge din urmă acolo.

— Nu, să nu faci una ca asta. Timpul îți va aduce alinare.

— Viața mea ești tu, iubittle. O dată cu tine, timpul se sfârșește pentru mine.

Acum eram din nou pe picioare și cred că nimeni n-a auzit vorbele noastre rostite în șoaptă, căci toți ascultau la Cortez, care-l muștra pe omul ce mă izbise cu piciorul.

— Ți-am poruncit să-l păzești pe trădător, nu să-l lovești - vorbea el mânios în castiliană. Vrei să ne faci de râs în fața acestor barbari? Dacă mai greșești astfel o dată, ai s-o plătești scump. Ia o lecție de bunătate de la această femeie, care, deși lihnită de foame, își lasă mâncarea pentru a-l ajuta pe prizonier să se ridice în picioare. Acum du-l în tabără și ai grijă să nu i se întâmple nimic, căci de la el pot afla multe.

Apoi ostașii m-au luat de acolo, bombănind în timp ce mergeau și ultima imagine pe care am văzut-o a fost chipul plin

de deznădejde al soției mele privind în urma mea, palid de chinul ascuns al despărțirii. Când am ajuns însă în capul scării, Guatemoc, care se afla aproape, mi-a luat mâna și mi-a scuturat-o.

— Rămâi cu bine, frate – zise el cu un zâmbet trist. Jocul pe care l-am jucat împreună s-a sfârșit și acum a sosit timpul să ne odihnim. Îți mulțumesc pentru curajul și pentru ajutorul pe care ni l-ai dat.

— Rămâi cu bine, Guatemoc – i-am răspuns. Ai fost învins, dar în înfrângerea ta să te aline gândul că ți-ai câștigat o faimă nemuritoare.

— Mișcă, mișcă! mârâiră soldații și am pornit, fără a bănuî în ce împrejurări aveam să-l întâlnesc din nou pe Guatemoc.

Am fost urcat într-o canoe și niște tlaxcalani au vâslit de-a curmezișul lacului, până am ajuns în tabăra spaniolă. Tot timpul, paznicii mei, deși nu m-au atins, temându-se de mânia lui Cortez, m-au ocărit și m-au batjocorit, întrebându-mă cum îmi plăceau obiceiurile păgânilor și dacă mâncam carnea de la sacrificii crudă sau friptă; multe alte asemenea glume grosolane au făcut pe socoteala mea. Câtva timp am îndurat ocările, întrucât învățasem de la indieni să fiu răbdător, însă în cele din urmă le-am răspuns, în cuvinte puține, dar usturătoare:

— Tăceți din gură, lașilor. Țineți seama că sunt neputincios, căci dacă aș fi puternic și înarmat, ori n-aș trăi ca să ascult astfel de vorbe, ori n-ați mai trăi voi ca să le repetați.

După aceea au tăcut și nici eu n-am mai scos o vorbă.

Când am ajuns în tabăra spaniolilor, am fost purtat prin mijlocul ei urmat de o gloată de tlaxcalani sălbatici și de alții» care m-ar fi sfâșiat în bucăți dacă nu le-ar fi fost teamă de pedeapsă. Am văzut și câțiva spanioli, dar cei mai mulți dintre ei erau atât de beți de *mescal* și de bucurie că Tenochtitlanul căzuse, că, în sfârșit, truda lor se terminase, încât nici nu m-au băgat în seamă. Niciodată n-am văzut o nebunie ca aceea care pusese atunci stăpânire pe ei, căci bieții netoți credeau, în neștiința lor, că de acum înainte își vor mânca mâncarea numai din farfurii de aur. Pentru aur îl urmaseră pe Cortez, pentru aur înfruntaseră primejdia altarelor de sacrificiu și luptaseră în sute de bătălii și acum credeau că acest aur era al lor.

Odaia din casa de piatră unde m-au închis avea o fereastră zăbreliată cu gratii de lemn, printre care am putut vedea și auzi petrecerile ostașilor tot timpul cât am stat închis. De dimineața

până seara, când nu erau de planton și cea mai mare parte a nopții, jucau tot felul de jocuri de noroc și se-mbătau; mizau zeci de pesos pe o singură aruncătură de zaruri, pierderile urmând să fie plătite din partea ce revenea fiecăruia din nenumăratele comori ale aztecilor. Erau atât de siguri de pradă, încât puțin le păsa de câștigau sau pierdeau și jucau până când beția îi doboră la pământ; atunci se rostogoleau fără simțire pe sub mese ori săreau în picioare și se dezlănțuiau într-un dans sălbatic, țopăind și răcnind: „Aur! Aur! Aur!”

Tot trăgând cu urechea sub fereastră, am auzit și unele zvonuri de prin tabără. Am aflat astfel că venise și Cortez în tabără, aducându-l pe Guatemoc și pe alți câțiva prinți azteci, împreună cu multe din nobilele doamne aztece. I-am văzut și i-am auzit pe soldați mizând pe aceste femei, când se saturau să mai joace pe bani și atunci treceau pe câte o bucată de hârtie descrierea fiecăreia din ele. În felul acesta am auzit și descrierea unei femei care semăna cu Otomie, soția mea; pusă la joc, ea fu câștigată de o adevărată brută și vândută la licitație apoi unui simplu soldat, pentru o sută de pesos. Căci acești oameni nu se îndoiau că femeile și aurul vor fi ale lor.

Totul a durat câteva zile, răstimp în care am stat în închisoare netulburat de nimeni, în afară doar de o indiană pusă să aibă grijă de mine și să-mi aducă de mâncare. În timpul acestor zile am mâncat cum nu mai mâncasem de mult și am dormit pe săturate, căci suferințele nu-mi puteau opri trupul de la dorințele și necesitățile de hrană și odihnă. Și, voi spune aici adevărul, deși ar părea de necrezut, la sfârșitul săptămânii crescusem în greutate cu încă jumătate, iar oboseala îmi trecuse și mă simțeam din nou puternic.

În orele când nu dormeam și nu mâncam, vegheam însă la fereastră, nădăjduind în zadar să-i zăresc pe Otomie sau pe Guatemoc. Dar dacă nu mi-am putut vedea prietenii, cel puțin i-am văzut pe dușmani, căci într-o seară de Garcia a venit și s-a uitat lung spre închisoarea mea. Nu putea să mă vadă, dar eu îl vedeam și zâmbetul drăcesc ce i-a licărit pe față, în timp ce se furișa ca un lup, m-a făcut să mă înfior la gândul chinurilor ce vor urma. A stat așa cam un sfert de ceas, privind cu nesaț spre fereastra mea precum pisica la o pasăre din colivie și simțeam că aștepta să se deschidă ușa, *știind* că în curând se va deschide.

Aceasta s-a întâmplat în ajunul zilei când am fost pus la cazne.

Între timp, pe măsură ce vremea trecea, mi-am dat seama de

o schimbare care avea loc în starea de spirit din tabără. Soldații încetaseră să mai joace pe averi uriașe, încetaseră chiar cu bețiile și cu petrecerile zgomotoase; se strâneau acum în grupuri, vorbind cu aprindere, dar nu știam despre ce, în ziua când de Garcia s-a uitat atâta timp la casa în care fusesem închis, a avut loc o mare adunare în partea cealaltă a pieței unde se afla închisoarea și l-am văzut pe Cortez trecând într-acolo călare pe un cal alb, îmbrăcat în veșminte strălucitoare. Adunarea era prea departe de mine pentru a auzi ce se vorbea, dar am văzut mai mulți ofițeri adresându-se mânioși lui Cortez, cuvintele lor fiind puternic aclamate de soldați. În cele din urmă, marele comandant le-a vorbit mult, lămurindu-le nu știu ce și oamenii s-au risipit în tăcere. A doua zi dimineață, după ce am mâncat, patru ostași au intrat în închisoarea mea și mi-au poruncit să-i însoțesc.

— Încotro? i-am întrebat.

— La general, trădătorule - răspunse cel care părea mai-mare peste ei.

„A venit în sfârșit ceasul” - m-am gândit în sinea mea, dar n-am zis decât:

— Foarte bine. Orice schimbare din gaura asta nu poate fi decât spre mai bine.

— Fără îndoială - răspunse el - mai ales că este ultima mutare.

Așadar, omul acesta știa că mă duce la moarte. După câteva minute mă aflu în fața lui Cortez, în locuința lui particulară. Alături de el se afla Marina și mai erau acolo câțiva dintre tovarășii lui de arme. M-a privit câțva timp, apoi a vorbit:

— Numele tău este Wingfield; ești de sânge amestecat, jumătate englez, jumătate spaniol. Ai fost aruncat pe țărm la gura fluviului Tobasco și apoi adus la Tenochtitlan. Acolo ai fost ales să întrupezi pe zeul aztec Tezcat, dar ai scăpat de la moarte salvat de noi când am cucerit marele *teocalli*. După aceea te-ai alăturat aztecilor și ai luat parte la atacul și la măcelul din *la noche triste*. Apoi ai devenit prietenul și sfetnicul lui Guatemoc, ajutându-l în apărarea Tenochtitlanului. Este adevărat?

— Întru totul, generale - am răspuns eu.

— Bine. Acum ești prizonierul nostru și de-ai avea chiar o mie de vieți, pe toate le-ai pierde din pricină că ți-ai trădat neamul și sângele. Nu voi cerceta împrejurările care te-au dus la săvârșirea acestei trădări cumplite; faptul însă rămâne. Ai omorât în lupte

mulți spanioli și aliați de-ai lor; de fapt, fiind un trădător, mai degrabă s-ar putea spune că i-ai ucis. Wingfield, ți-ai pierdut dreptul la viață și te osândesc la moarte prin spânzurătoare, ca pe un trădător și-un renegat.

— Atunci nu mai este nimic de spus – am vorbit eu liniștit, deși o spaimă rece îmi înghețase sângele în vine.

— Mai este ceva – răspuse Cortez. Deși ai săvârșit atât de multe nelegiuiri, sunt gata să-ți dăruiesc viața și libertatea – însă cu o condiție. Sunt gata să fac și mai mult, să-ți găsesc chiar mijlocul de a te întoarce în Europa cu primul prilej, unde ai putea avea norocul să scapi de urmările infamiei tale, dacă Dumnezeu va fi milostiv cu tine. Iată care este condiția. Avem motive să credem că știi unde a fost ascuns aurul lui Montezuma, care ne-a fost furat în acea *noche triste*. Da, știm că este așa, căci ai fost văzut într-una din canoele încărcate cu acest aur. Așa că ai de ales, renegatul, între o moarte rușinoasă și între a ne dezvălui locul unde este ascunsă comoara.

O clipă am șovăit. Dacă mărturiseam, îmi pierdeam onoarea, dobândind însă viața, libertatea și speranța întoarcerii acasă; dacă tăceam, ma aștepta un sfârșit îngrozitor. Atunci mi-am amintit de jurământul făcut, de Otomie și de ce va gândi despre mine dacă trădam taina comorii; n-am mai șovăit.

— Nu știi nimic despre comoară, generale – am răspuns cu răceală. Trimite-mă la moarte.

— Vrei să spui că nu vei spune nimic despre ea, trădătorule. Eu zic să te mai gândești. Dacă ai făcut vreun jurământ, Dumnezeu te dezleagă de el. Imperiul aztecilor s-a prăbușit, împăratul lor este în mâinile mele, cetatea de scaun nu mai e decât o ruină. Dumnezeul cel adevărat a triumfat prin mâna mea asupra acestor diavoli. Bogățiile lor îmi revin pe drept ca pradă și trebuie s-o găsesc ca să-i plătesc pe vitejii mei ostași, care nu se pot îmbogăți dintr-o cetate pustiită. Mai gândește-te.

— Nu știi nimic despre comoară, generale.

— Totuși, uneori memoria slăbește, trădătorule. Am spus că vei muri dacă ținerea de minte nu te va ajuta și fii sigur că așa se va întâmpla. Dar moartea nu vine întotdeauna într-o clipă. Sunt mijloace despre care tu, care ai trăit în Spania, fără îndoială că ai auzit – și aici își încruntă sprâncenele și privi la mine cu înțeles – care pot face un om să moară și totuși să trăiască încă multe săptămâni. Oricât de silă mi-ar fi să folosesc astfel de mijloace, dacă ținerea ta de minte nu te ajută, voi găsi unul care s-o

trezească mai înainte de a-ți suna ceasul.

— Sunt în puterea ta, generale. Îmi spui mereu că sunt trădător. Dar să știi că nu sunt trădător. Sunt supus al regelui Angliei, nu al celui spaniol. Am venit aici urmărind un ticălos care mi-a făcut mult rău, mie și alor mei, un om din armata ta, numit de Garcia, sau Sarceda. Pentru a-l prinde, precum și din alte pricini, m-am alăturat eu aztecilor. Ia-i biruit pe azteci și sunt în puterea ta. Poartă-te măcar cu mine ca un bărbat viteaz cu dușmanul pe care l-a învins. Nu știu nimic despre comoară; ucide-mă și sfârșește.

— Poate că aș face-o, Wingfield, dacă aș fi doar om; dar sunt mai mult decât atât – căci întrupez aici, în Anahuac, mâna bisericii. Ai fost părtaș la nelegiuirile idolatriilor, ți-ai văzut semenii creștini sacrificați și apoi mâncați de barbarii aceștia pe care-i socotești tovarășii tăi. Numai pentru atât și tot meriți să fii supus caznelor veșnice și fără îndoială că așa va fi după ce-ți vei încheia viața pe acest pământ. Cât despre hidalgul *don Sarceda*, îl cunosc ca un viteaz tovarăș de arme, așa că nu nădăjdui că am să-mi plec urechea la poveștile unui renegat fără neam și fără țară. Oricum, ai ghinion – și o rază de lumină licări pe fața lui Cortez – că există o dușmănie veche între voi, pentru că în sarcina lui am de gând să te încredințez. Ei – și acum îți spun pentru ultima dată să alegi. Vrei să dezvălui locul unde este ascunsă comoara și să pleci liber, sau vrei să fii dat în grija lui don Sarceda până când va găsi el mijloacele să te facă să vorbești?

M-a cuprins o mare slăbiciune, căci acum știam că eram osândit la cazne și că de Garcia era acela care mă va tortura. La ce milă mă puteam aștepta de la inima-i crudă, când eu – dușmanul său de moarte – mă aflam în puterea lui și putea să se răzbune pe mine? Totuși, voința și onoarea mi-au fost mai tari decât spaima și am răspuns:

— Ți-am spus, generale, că nu știu nimic despre comoară. Fă tot răul pe care-l poți face și Dumnezeu să te ierte pentru cruzimea ta.

— Să nu îndrăznești să mai rostești acest nume sfânt, renegat și idolatru mâncător de carne omenească! Să fie chemat Sarceda.

Un om a fost trimis după Sarceda și un răstimp s-a făcut tăcere. Am prins privirea Marinei și am citit milă în ochii ei blânzi.

Dar nu putea să mă ajute. Cortez era furios că nu găsisese aur și vorbele răstite ale oamenilor săi, care-i cereau să le dea prăzile făgăduite, îl scosese rădăcină din fire și-l împinseseră la o asemenea faptă rușinoasă, căci nu era crud de felul său. Totuși, Marina a stăruit mai departe, șoptindu-i cu înfocare ceva la ureche. Câteva clipe Cortez a ascultat, apoi a împins-o cu brutalitate de lângă el, strigându-i:

— Încetează, Marina! Cum, să-l cruț pe câinele ăsta de englez de câteva chinuri, când însuși rangul meu de comandant și poate chiar viața mea atârnă de găsirea aurului? Nu, n-am nici o îndoială că știe locul unde se află ascuns; chiar tu ai spus, când am vrut să-l spânzur ca pe un trădător, că a fost unul dintre cei pe care iscoada noastră i-a văzut plecând cu comoara pe lac. Prietenul nostru a fost și el cu ei, dar nu s-a mai întors; nu mă îndoiesc că l-au ucis. Ce însemnătate poate avea pentru tine omul ăsta, de stăruii atâta să-l cruți? Nu mă mai necăji și tu, Marina, căci am destule pe cap.

Și Cortez își acoperi fața eu mâinile, rămânând pierdut în gânduri. Cât despre Marina, îmi aruncă o privire mâhnită și suspină, ca și cum mi-ar fi spus: „Am făcut tot ce-am putut”, iar eu i-am mulțumit din priviri.

În curând s-au auzit pași și, ridicând ochii, l-am văzut în fața mea pe de Garcia. Timpul și greutatea nu lăsaseră aproape de loc urme, pe chipul lui și firele argintii din păru-i ondulat și din barba-i ascuțită nu făceau decât să adauge o notă de demnitate la înfățișarea lui nobilă. Îl priveam – în frumusețea-i sumbră de spaniol, îmbrăcat în veșminte bogate, împodobit cu lanțuri de aur – cum se înclina în fața lui Cortez cu pălăria în mână și eram nevoit să mărturisesc în sinea mea că niciodată nu văzusem un cavaler mai chipeș, sau unul a cărui înfățișare să oglindească atât de puțin inima-i neagră. Cunoștându-l însă cum îl cunoșteam, tot sângele mi-a fremătat de ură, iar când m-am gândit la propria-mi neputință și la misiunea care avea să-i fie încredințată, am scrâșnit din dinți și mi-am blestemat ziua când m-am născut. Cât despre de Garcia, m-a salutat cu un mic zâmbet plin de cruzime, apoi s-a adresat lui Cortez.

— Care ți-e dorința, generale?

— Te salut, prietene – răspunse Cortez. Îl cunoști pe acest renegat?

— Chiar prea bine, generale! De trei ori a încercat să măucidă.

— Ei bine, văd că n-a izbutit și acum ți-a venit ție apa la moară, Sarceda. Ticălosul ăsta spune că are nu știu ce de împărțit cu tine. Despre ce-i vorba?

De Garcia șovăi, mângâindu-și bărbuța ascuțită, apoi răspunse:

— Îmi vine greu să spun, pentru că e povestea unei greșeli pentru care am avut adesea de suferit și am făcut penitență. Totuși am să vorbesc, ca nu cumva să gândești despre mine mai rău decât o merit. Omul ăsta are oarecare pricini să mă dușmănească, căci, ca să spun adevărul, pe când eram mai tânăr ca acum și nu mă dădeam înapoi de la nebuniile tinereții, am întâlnit-o în Anglia pe maică-sa, o frumoasă spaniolă care avusese ghinionul să se mărite cu un englez, tatăl dumnealui și un bădăran fără pereche, care o chinuia. Pe scurt, femeia s-a îndrăgostit de mine, iar eu l-am înfrânt pe bărbatul ei într-un duel. De aici se trage ura acestui trădător împotriva mea.

Ascultam și credeam că inima o să-mi plesnească de furie. La toată ticăloșia și umilințele pe care le îndurasem din partea lui, de Garcia adăuga acum minciuni ce loveau în onoarea mamei mele moarte.

— Minți, ucigașule! am strigat cu glasul sufocat, smucindu-mă în funiile cu care fusesem legat.

— Mă văd nevoit, generale, să-ți cer să mă aperi de asemenea jigniri - răspunse de Garcia cu răceală. Dacă prizonierul acesta ar fi fost demn de spada mea, aş cere pe dată să fie dezlegat, dar onoarea mi-ar fi mânjită pe vecie luptându-mă cu unul ca el.

— Ascultă, câne păgân - rosti Cortez fără patimă - dacă îndrăznești să vorbești încă o dată astfel unui gentilom al Spaniei, limba îți va fi smulsă din gură cu clești înroșiți în foc. Cât despre tine, Sarceda, îți mulțumesc pentru sinceritatea vorbelor. Dacă n-ai pe suflet o crimă mai grea decât o simplă aventură de dragoste, cred că bunul nostru capelan Olmedo te va scăpa de focul purgatoriului. Dar ne pierdem vremea și irosim vorbe în vânt. Omul ăsta cunoaște taina comorii lui Guatemoc și a lui Montezuma. Și dacă nici Guatemoc și nici nobilii săi nu vor vorbi, pe el ce! Puțin îl vom putea sili să fie limbut, căci chinurile pe care un indian le îndură fără un geamăt vor împinge repede adevărul pe buzele acestui păgân alb. Ia-l, Sarceda și nu uita că aceasta îți este acum grija de căpetenie. Să fie supus la cazne alături de ceilalți, iar dacă se va dovedi încăpățânat - atunci singur. Metodele le las în seama ta. Dacă mărturisește, cheamă-

mă.

— Iartă-mă, generale, dar nu este o sarcină pentru un hidalgo al Spaniei. Sunt mai degrabă gata să-mi străpung dușmanul cu spada, decât să-l sfâșii cu cleștii – zise de Garcia, dar în timp ce vorbea am văzut o licărire de triumf în ochii-i negri și tot triumful vibra și în mânia prefăcută din glasul său.

— Știu, prietene, știu. Dar și de asta e nevoie; deși nu-mi place, n-am altă cale. Trebuie să găsesc aurul – pe care ticăloșii spun, pe Sfânta Fecioară! Că eu l-aș fi furat – și mă îndoiesc că încăpățânații ăștia de câni indieni vor vorbi vreodată, oricâte chinuri ar îndura. Dar omul ăsta știe unde e ascunsă comoara; ți-l dau pe mâini pentru că-i cunoști ticăloșia și asta îți va oțeli inima împotriva milei. Nu-l cruța, prietene și nu uita că trebuie silit să vorbească.

— Dacă-i porunca ta, Cortez, voi asculta de ea, deși nu-mi place prea mult această însărcinare. Îți cer, totuși să-mi dai porunca în scris.

— O vei avea pe dată – îl încredința generalul. Și acum luați-l de-aici.

— Unde-l ducem?

— Înapoi la închisoarea de unde a fost adus. Totul a fost pregătit și acolo-și va găsi și tovarășii.

A fost chemat un om din gardă, care m-a târât înapoi la închisoare și în timp ce plecam l-am auzit pe de Garcia făgăduind că mă va urma de îndată.

CAPITOLUL XXIX

DE GARCIA ÎȘI DESTĂINUIE INTENȚIILE

Nu m-am dus de-a dreptul în încăperea pe care o părăsisem, ci am fost lăsat mai întâi într-o odăiță ce dădea în ea, unde dormea paznicul. Am așteptat astfel câțva timp, cu mâinile și picioarele legate și păzit de doi ostași cu săbiile trase. Și cum stăteam și așteptam, sfâșiat de furie și teamă, am auzit prin perete niște bocănituri, urmate de gemete de durere, în cele din urmă, așteptarea a luat sfârșit: ușa s-a deschis și doi tlaxcalani sălbatici au intrat și m-au apucat de păr și de urechi, târându-mă în cameră.

— Vai de maica lui! I-am auzit pe unul din ostașii spanioli căinându-mă în timp ce eram dus. Renegat ori nu, mi-e milă de el – asta-i o treabă blestemată.

Apoi ușa s-a închis și m-am pomenit în locul de tortură, în cameră era întuneric, căci în fața ferestrei fusese atârnată o pânză, dar puteam să văd totuși – și ceea ce am zărit mi-a înghețat sângele în vine. Mai întâi, niște vase cu jeratic, apoi trei scaune trainice, dintre care unul gol. Pe celelalte două ședeau – nimeni alții decât Guatemoc, marele împărat al aztecilor și prietenul său și al meu, *el cacique* din Tacuba. Fuseseră legați cu frânghii de scaune, iar vasele eu jeratic erau așezate la picioarele lor; în spate stătea un grămatic, cu hârtie și călimară, iar câțiva indieni se îndeletniceau cu o treabă îngrozitoare, la porunca a doi soldați spanioli. Lângă cel de al treilea scaun se afla un alt spaniol, care până acum stătuse de o parte – era de Garcia.

În timp ce priveam, un indian a ridicat unul din vasele cu jeratic și, apucând piciorul gol al prințului din Tacuba, l-a vârat între cărbunii aprinși. După o clipă, liniștea a fost sfâșiată de gemetele tacubanului. Guatemoc a întors capul spre el și i-a vorbit: atunci am văzut că și el avea piciorul într-un vas cu jeratic.

— De ce te plângi, prietene – zise el și glasul îi suna neșovăitor – când mă vezi atât de liniștit? Ce, eu stau oare pe roze?

Urmează-mă și acum ca întotdeauna, prietene și îndură suferința în tăcere.

Grămaticul îi însemna vorbele, căci am auzit pana scârțâind pe hârtie și în timp ce acesta scria, Guatemoc și-a întors capul și m-a văzut. Fața-i era vânătă de durere și totuși vorbi la fel cum îl auzisem de sute de ori în adunările sfatului – limpede și răspicat.

— Cum și tu ești aici, prietene *teul*? zise el. Nădărduiam că pe tine te-au cruțat. Iată cum își țin spaniolii cuvântul. Malinche a jurat că se va purta față de mine cu toată cinstea; privește cum mă cinstește – cu cărbuni încinși pentru picioarele mele și cu clești pentru carnea mea. Ei cred că am îngropat o comoară, *teulule* și vor să ne smulgă taina ascunzătorii. Știi la fel de bine ca mine că e minciună. Dacă am fi avut vreo comoară, n-am fi dăruit-o oare bucuroși cuceritorilor noștri, fiilor zeului Quetzal? Știi și tu că n-a mai rămas nimic, în afară de ruinele orașelor și de oasele morților...

Aici fu oprit pe neașteptate, căci demonul care-l chinuia îl izbi peste gură, strigându-i: „Taci, câine!”

Dar eu înțelesesem și jurai în adâncul inimii să mor mai degrabă, decât să dezvălui taina fratelui meu de sânge. Fusese ultima izbândă a lui Guatemoc – să ascundă comoara de lăcomia spaniolilor – și izbânda aceasta, cel puțin, n-avea s-o piardă prin mine. Am jurat deci să tac și foarte curând a trebuit să-mi pun la încercare jurământul, căci, la un semn al lui de Garcia, tlaxcalanii m-au apucat și m-au legat: de cel de-al treilea scaun. Apoi de Garcia s-a aplecat și mi-a vorbit la ureche, în. Castiliană:

— Ciudate sunt căile providenței, vere Wingfield. M-ai urmărit prin întreaga lume și de mai multe ori ne-am întâlnit, dar niciodată nu ți-a surâs norocul. Crezusem că am scăpat de tine pe corabia cu sclavi, am crezut apoi că rechinii ți-au făcut felul, dar ai izbutit să rămâi în viață. Și când te gândești că, de fapt, tu mă urmăreai! De fiecare dată când mi-ai scăpat, mi-a părut rău, dar acum nu regret, căci văd că ai fost sortit acestei clipe. Vere Wingfield, va fi greu să-mi mai scapi de data asta și înainte de a ne despărți pentru totdeauna ne vom petrece câteva zile împreună. Iată, voi fi curtenitor cu tine. Poți alege între un fel de tortură sau alta. Cu ce să începem? Dar să știi că n-am la îndemână toate mijloacele pe care le-aș dori, căci, vai! Sfântul Oficiu nu și-a adus încă întreg arsenalu-i înfiorător; cu toate astea o să facem tot ce putem. Oamenii ăștia nu se pricep în meserie: cărbunii aprinși sunt tot ce le-a venit în minte. În ceea

ce mă privește, însă m-am gândit la mai multe... - și-mi arată diferite instrumente de tortură. Pe care-l alegi?

Nu i-am răspuns nimic, căci mă hotărâsem să nu rostesc nici o vorbă și să nu scot nici un strigăt, oricât m-ar fi chinuit.

— la să mă gândesc, să mă gândesc - urmă de Garcia, netezindu-și barba. Aha, am găsit. Veniți încoace, sclavule!

Nu-mi voi reînnoi chinurile și nici nu țin să-i îngrozesc pe cei care, din întâmplare, vor citi aceste rânduri, povestind tot ce mi s-a întâmplat mai departe. E de ajuns să spun că două ceasuri și mai bine, diavolul acesta a făcut cu mine tot ce-a poftit, ajutat de călăii tlaxcalani. Nu m-a cruțat de nici una din caznele pe care le cunoștea și am fost torturat cu o îndemânare și o ingeniozitate greu de depășit; dacă leșinam, eram readus în simțiri cu apă rece sau dându-mi-se cu sila să beau rachiu. Și totuși - o spun cu oarecare mândrie - în aceste două ceasuri îngrozitoare n-am scos nici un geamăt, oricât de mari mi-ar fi fost chinurile și n-am rostit o vorbă, fie să cerșesc îndurare, fie să blestem.

Dar trebuia să îndur nu numai suferința trupului, căci în tot acest timp dușmanul meu își bătea joc de mine cu vorbe usturătoare, care-mi chinuiau sufletul așa cum sculele sale și cărbunii aprinși îmi chinuiau trupul. În cele din urmă, obosit, de Garcia porunci oamenilor să înceteze, ocărându-mă și numindu-mă porc englez îndărătnic; în clipa aceea, Cortez intră în camera de tortură, însoțit de Marina.

— Cum merge? zise el cu glas nepăsător, deși fața-i păli la vederea grozăviilor.

— *El cacique* din Tacuba a mărturisit că a îngropat aurul în grădina sa, dar ceilalți doi n-au spus nimic, generale - răspunse grămaticul aruncând o privire asupra a ceea ce scrisese.

— Într-adevăr, viteji bărbați! îl auzii pe Cortez murmurând ca pentru sine; apoi zise cu glas tare: *El cacique* să fie dus mâine în grădina despre care vorbește, ca să ne poată arăta aurul. Cât despre ceilalți doi, încetați acum chinurile. Poate că-și vor schimba gândul până mâine. Vreau să cred asta, spre binele lor vreau s-o cred!

Apoi se retrase într-un colț al încăperii ca să se sfătuiască cu Sarceda și cu ceilalți doi călăi, lăsând-o pe Marina față-n față cu Guatemoc și cu mine. O clipă, frumoasa indiană îl privi pe printz cu groază, apoi o lumină stranie îi apăru în ochii întunecați și spuse cu glas scăzut, vorbindu-i în limba aztecă:

— Îți amintești, Guatemoc, ce ți-am spus atunci, în Tobasco,

când m-ai respins? Că, în ciuda ta, voi ajunge odată să fiu cineva? Iată că prezicerea mea s-a adevărit, ba, mai mult, iată ce s-a ales din mărirea ta. Nu-ți pare rău, Guatemoc? Căci pe mine mă doare inima pentru tine, deși alte femei, în locul meu, s-ar bucura să te vadă astfel...

— Femeie - răspunse prințul cu glas răgușit - ți-ai trădat țara și mi-ai adus rușine și chinuri. Căci dacă n-ai fi fost tu, toate acestea nu s-ar întâmplat nicicând. Îmi pare rău cu adevărat de un singur lucru și anume că nu te-am ucis. Dar așa, te blestem să-ți fie numele acoperit de ocară pe veci pentru orice om cinstit, iar sufletul să-ți fie veșnic blestemat și fie ca tu însăși să cunoști, înaintea de a muri, amărăciunea dezonoarei și a trădării! Da, vorbele tale s-au împlinit, dar și ale mele se vor împlini întocmai!

Marina l-a ascultat împietrită, apoi s-a întors cu spatele, tremurând și a rămas câteva clipe tăcută. Dar deodată privirea i-a căzut asupra mea și a început să plângă.

— Vai, sărmanul de tine! zise ea. Vai, prietene!

— Nu mă plânge, Marina - i-am răspuns tot în aztecă - căci lacrimile tale nu mă ajută, ci scapă-mă dacă poți.

— Ah, de-aș putea! suspină ea și, întorcându-se, ieși în fugă din cameră.

Curând o urmă și Cortez.

Pe urmă, ostașii spanioli i-au luat pe Guatemoc și pe *el cacique* din Tacuba și i-au scos pe brațe, căci nu puteau să meargă, acesta din urmă fiind chiar leșinat.

— Rămâi cu bine, *teulule* - zise Guatemoc când trecură pe lângă mine. Ești cu adevărat fiul lui Quetzal și un bărbat viteaz. Fie ca zeii să te răsplătească pentru tot ce-ai suferit din pricina mea și alor mei, căci eu nu pot să te mai răsplătesc.

Apoi au ieșit - și acestea au fost ultimele cuvinte pe care le-am auzit din gura lui.

Rămăsesem singur cu tlaxcalanii și cu de Garcia, care începu iarăși să mă batjocorească.

— Puțin cam obosit, prietene Wingfield? mă întrebă el rânjind. Ei bine, e greu doar până te obișnuiești cu jocul ăsta. O noapte de somn te va întrema și mâine ai să fii alt om. Îți închipui, poate, că n-o să te pot chinui mai rău? Smintitule, acesta e doar începutul... Ori crezi cumva că încăpățânarea ta mă înfurie? Te înșeli iarăși, prietene și mă rog chiar să-ți poți ține buzele încleștate până la urmă. Mi-aș da bucuros partea ce mi se cuvine din aurul ascuns, pentru încă două zile ca acestea, împreună cu

tine. Mai am multe să-ți plătesc – și, ascultă aici, să știi că am mijlocul s-o fac. Există și alte căi de a răni un om decât sfâșiindu-i carnea; amintește-ți, de pildă, că atunci când am vrut să mă răzbun pe tatăl tău, l-am lovit ucigând-o pe aceea pe care o iubea. Acum ești în puterea mea și te întreb, desigur, ce am de gând. Ei bine, am să-ți spun: cunoști poate o aztecă de sânge împărătesc, pe nume Otomie?

— Otomie, ce-i cu ea? am strigat, descleștând pentru prima dată gura, căci teama pentru ea nu mă tulbura mai mult decât toate chinurile îndurate.

— Asta da izbândă! Am găsit, în sfârșit, mijlocul să te fac să vorbești; înseamnă că mâine ai să fii mai limbut. Află doar atât, vere Wingfield: Otomie, fiica lui Montezuma, în treacăt fie zis o femeie foarte atrăgătoare, este soția ta după obiceiurile indiene. Ei bine, știu toată povestea și ea e în puterea mea. Am să ți-o dovedesc, ea va fi adusă aici îndată și atunci o să vă puteți mângâia unul pe altul. Și ascultă, câine, mâine va sta ea în locul unde stai tu acum și în fața ochilor tăi va avea parte de tot ce-ai avut tu parte azi. Ei și-atunci ai să vorbești destul de repede, dar va fi probabil prea târziu.

Atunci, pentru prima dată, mi-am pierdut cumpătul și am cerșit milă de la dușmanul meu de moarte.

— Cruț-o! am gemut. Fă cu mine ce vrei, dar cruț-o pe ea! Nu poți fi atât de lipsit de inimă, căci doar ești om. Nu se poate să faci așa ceva... și nici Cortez nu te va lăsa.

— Cât despre Cortez – răspunse el – nu va afla nimic despre asta, decât mai târziu. Am încuviințarea lui să folosesc toate mijloacele care-mi stau în putință pentru a-ți smulge adevărul. N-am izbutit cu tortura, așa că nu-mi rămâne altă cale... Dacă sperii altceva, nu mă cunoști. Știi ce înseamnă să urăști, căci mă urăști; înmulțește-ți însă ura cu zece și abia atunci ai să poți afla cât e de mare ura mea împotriva-ți. Te urăsc pentru sângele tău, te urăsc pentru că ai ochii mamei tale, dar și mai mult te urăsc pentru tine însuși – căci m-ai bătut, pe mine, un gentilom al Spaniei, cu un ciomag, ca pe un câine! Crezi că o să dau înapoi de la o astfel de faptă, dacă prin ea pot să-mi potolesc ura? Și încă ceva – deși ești un bărbat curajos, poate că în clipa asta știi și tu ce înseamnă frica și guști din chinul ei. Așa că am să-ți vorbesc deschis, Thomas Wingfield: mi-e frică de tine. Încă de când te-am văzut pentru prima dată mi-a fost frică de tine – și știam de ce – de aceea am încercat să te ucid; pe măsură ce

timpul trecea, mi-era din ce în ce mai frică de tine, atât de mult încât uneori nu puteam să dorm, chinuit de o spaimă îngrozitoare, care mă urmărește și acum și care ți se datorește ție. Din pricina ta am fugit din Spania și tot din pricina ta m-am purtat ca un laș în atâtea bătălii. Norocul a fost întotdeauna de partea mea în înfruntarea asta dintre noi doi; totuși, îți spun că și acum chiar, cu toată starea în care te afli, mi-e frică de tine. Dacă aș îndrăzni, te-aș ucide dintr-o dată... numai că atunci ai să mă urmărești cum mă urmărește și mama ta... și de altfel ar trebui să răspund în fața lui Cortez pentru o asemenea faptă. Frica, vere Wingfield, este mama cruzimii și a mea mă face crud cu tine. Viu sau mort, știu că până la urmă vei triumfa asupra mea, dar acum e rândul meu și atâta vreme cât mai răsufl, sau cât mai au suflare în ei cei care-ți sunt dragi, îmi voi trece viața împingându-te – pe tine și pe ei – spre rușine, ocară și moarte, așa cum am făcut cu maică-ta, verișoara mea, deși cu ea am fost silit să mă port astfel, ca să mă salvez. De ce nu? Pentru mine nu există iertare, nu pot schimba trecutul. M-ai urmărit ca să te răzbuni pe mine și, mai curând sau mai târziu – prin tine sau prin mijlocirea ta – răzbunarea va fi împlinită, dar până atunci eu sunt cel victorios, chiar dacă trebuie să mă cobor până la treaba asta de măcelar.

Zicând acestea, se întoarse brusc și părăsi încăperea.

Atunci slăbiciunea și suferința m-au copleșit și-am leșinat. Când m-am trezit, am văzut că legăturile îmi fuseseră desfăcute și că zăceam pe un fel de pat, în timp ce o femeie stătea aplecată deasupra-mi, îngrijindu-mă și murmurând vorbe de milă și de dragoste. Noaptea se lăsase, însă în cameră era destulă lumină și mi-am dat seama că femeia nu era alta decât Otomie, dar nu o Otomie înfometată și sleită de puteri, ci aproape tot atât de frumoasă ca înaintea zilelor de asediu și foame.

— Otomie! Tu aici? am șoptit printre buzele-mi zdrobite și o dată cu simțirile mi-au revenit în minte și amenințările lui de Garcia.

— Da, iubitele, eu sunt – murmură ea. Oricât ar fi de diavoli, m-au lăsat totuși să te îngrijesc. Oh! Să fiu nevoită să te văd astfel și totuși să nu pot să te răzbun! zise ea izbucnind în plâns.

— Taci – am rugat-o – taci. Mai bine spune, avem ceva de mâncare?

— Din belșug. O femeie a adus tot felul de bunătăți din partea Marinei.

— Dă-mi să mănânc, Otomie.

O vreme m-a hrănit și răul de moarte care mă cuprinsese s-a risipit, deși îmi ardea carnea pe mine în o mie de chinuri.

— Ascultă, Otomie, l-ai văzut pe de Garcia?

— Nu, dragul meu. Acum două zile am fost despărțită de sora mea Tecuichpo și de celelalte femei, dar s-au purtat bine cu mine și n-am văzut nici un spaniol, în afară de ostașii care m-au adus aici, spunându-mi că ești bolnav. Vai! Nu știam ce ți se întâmplase! Și din nou începu să plângă.

— Totuși, cineva te-a văzut, pentru că s-a aflat că ești soția mea.

— Nu-i de mirare - răspunse Otomie - căci întreaga armată aztecă o știe și asemenea taine nu pot fi păstrate. Dar de ce te-au chinuit astfel? Pentru că ai luptat împotriva lor?

— Suntem singuri? am întrebat-o.

— E un paznic afară, dar în cameră nu mai e nimeni.

— Apleacă-ți capul să-ți spun și i-am povestit totul.

Când a aflat, Otomie a sărit în picioare, cu ochii scânteietori și cu mâna apăsată pe piept și a spus:

— Oh, cât de mult te iubeam înainte, dar acum te iubesc și mai mult. Dacă se poate așa ceva! Căci ai îndurat astfel de grozăvii și totuși ai rămas credincios celor învinși și jurământului făcut. Binecuvântată fie ziua când am privit prima dată-n ochii tăi, o, soțul meu, cel mai cinstit dintre oameni! Dar cei care ți-au făcut asta - ce se poate spune despre ei? Totuși, bine că s-a terminat! Acum am să te îngrijesc până ce-ai să te faci sănătos. Oh, știu că s-a terminat, căci altfel numi s-ar fi îngăduit să vin ia tine!

— Vai! Otomie. Trebuie să-ți spun totul: *nu*, nu s-a terminat - și cu glas șovăielnic am vorbit mai departe.

Și fiindcă trebuia, i-am spus pentru ce fusese, adusa aici. A ascultat fără o vorbă, deși buzele i s-au albit.

— Ceea ce știu - zise ea după ce-am sfârșit de vorbit - e că acești *teuli* îi întrec cu mult pe preoții noștri, căci dacă preoții torturează și sacrifică, o fac pentru zei, nu pentru aur sau ură ascunsă. Și acum, dragul meu, care ți-e sfatul? Fără îndoială că ai vreun sfat să-mi dai.

— Nu îndrăznesc să-ți dau vreunul, draga mea - am gemut.

— Ești sfios ca o fată care nu vrea să-și mărturisească dragostea pe care arde s-o spună - răspunse Otomie cu un râs mândru și amar. Ei bine, am să vorbesc eu pentru tine. Te

gândești că ar fi mai bine să murim în noaptea asta.

— Așa e - am recunoscut. Dacă nu murim acum, mâine vom avea parte de rușine și chinuri și până la urmă tot moartea ne așteaptă - altă alegere n-avem. Deoarece Dumnezeu nu vrea să ne apere, trebuie să ne apărăm singuri, dacă putem găsi mijloacele.

— Dumnezeu! Nu există nici un Dumnezeu. Uneori m-am îndoit de zeii poporului meu și m-am întors spre al vostru; acum însă îl reneg și pe el și-l resping. Dacă ar exista un Dumnezeu al milei, ca acela de care vă agățați voi, ar putea oare să îndure asemenea lucruri? Singurul meu zeu ești tu, soțul meu iubit; ție și pentru tine mă rog, doar pentru tine! Să nu ne mai rugăm deci la zei care nu există sau care, dacă există, sunt surzi la strigătele noastre și orbi în fața nenorocirilor noastre și să ne apărăm singuri. Iată acolo frânghii, fereastra aceea are zăbrele - și foarte curând vom ajunge dincolo de soare și de cruzimea *teulilor*, în brațele somnului veșnic. Dar mai avem încă timp; să stăm puțin de vorbă, căci călăii nu vor veni înaintea zorilor și până-n zori vom fi departe.

Și astfel am stat de vorbă, atâta cât îmi îngăduiau durerile care mă ardeau. Ne-am amintit cum ne-am întâlnit, cum mi-a fost dată de soție a lui Tezcat, Sufletul Lumii, ne-am amintit de ziua când am stat întinși unul lângă altul pe piatra de sacrificiu, de adevărata noastră căsătorie de mai târziu, de asediul Tenochtitlanului și de moartea primului nostru născut. Am vorbit și am tot vorbit, până când s-au făcut ceasurile două după miezul nopții. Atunci s-a așternut tăcerea.

— Soțul meu - zise Otomie în cele din urmă cu glas șoptit și solemn - ești vlăguit de suferințe și sunt și eu obosită. E timpul să îndeplinim ceea ce trebuie. Tristă ne este soarta, dar cel puțin ne așteaptă odihna. Îți mulțumesc, soțul meu, pentru bunătatea ta, îți mulțumesc și mai mult pentru credința ta față de căminul și poporul meu. Să mă pregătesc acum pentru ultima noastră călătorie?

— Pregătește-te - i-am răspuns.

Atunci s-a ridicat și a început să desfacă frânghiile. În cele din urmă, totul era pregătit și clipa morții sosise.

— Trebuie să mă ajuți, Otomie - am rugat-o. Nu pot merge pe picioare singur.

S-a apropiat și m-a ridicat cu brațele ei puternice și drăgăstoase, până când am ajuns pe un scăunel chiar sub

zăbrelele ferestrei. Acolo mi-a trecut frânghia în jurul gâtului, apoi, urcându-se alături de mine și-a potrivit o altă frânghie pe după gâtul ei. Ne-am sărutat într-o tăcere solemnă, căci nu mai era nimic de spus.

Și totuși Otomie mai avea ceva de spus:

— La cine te gândești în clipa asta, soțul meu? La mine și la copilul meu mort, sau la fata aceea de departe, de dincolo de mare? Nu, mai bine să nu te întreb. Am fost fericită în dragostea mea – și asta e destul. Acum și dragostea și viața se vor sfârși deodată și pentru mine e bine, dar sunt îndurerată pentru tine. Spune, să împing scăunelul?

— Da, Otomie, căci nu mai e nici o nădejde în afară de moarte. Nu pot să-mi calc cuvântul față de Guatemoc și nici nu pot să trăiesc pentru a te vedea acoperită de ocară și tortură.

— Atunci, sărută-mă pentru ultima dată.

Ne-am sărutat încă o dată, dar tocmai când Otomie se pregătea să împingă scăunelul de dedesubtul nostru, ușa s-a deschis și s-a închis repede și o femeie înfășurată în văluri s-a oprit în fața noastră, cu o torță într-o mină și cu o legătură în cealaltă. Uitându-se spre noi și-a dat seama ce voiam să facem și a venit în fugă alături.

— Ce faceți? strigă ea și am recunoscut glasul Marinei, Ți-ai pierdut mințile, *teulule*?

— Cine este femeia asta care te cunoaște atât de bine, dragul meu și nu ne lasă nici măcar să murim în pace? Întrebă Otomie.

— Sunt Marina – răspunse femeia acoperită cu văluri – și am venit să vă salvez, dacă pot.

CAPITOLUL XXX

EVADAREA

Otomie și-a scos frânghia de după gât și, coborând de pe scăunel, s-a oprit în fața Marinei.

— Tu ești Marina – zise ea cu răceală și mândrie – și ai venit să ne salvezi, tu care ai adus ruina asupra țării tale și ai trimis mii de fii ai ei la moarte, ocară și chinuri. Dacă ar fi după vrerea mea, n-aș avea nevoie de salvarea ta, ci aș dori-o mai degrabă pe cea pe care o pregăteam acum.

Astfel a vorbit Otomie și niciodată nu avusese o înfățișare mai mândră decât în clipa aceea, când își risca ultima șansă de a trăi, ca să-și poată revărsa disprețul asupra celei pe care o socotea trădătoare, ba nu, care era cu adevărat trădătoare, căci dacă n-ar fi fost ajutorul Marinei, Cortez n-ar fi cucerit niciodată Anahuacul. M-am clătinat auzindu-i vorbele mânioase, căci oricât aș fi suferit, viața încă îmi părea dulce, mie, care cu zece clipe înainte stătusem în pragul morții. Acum, neîndoielnic, Marina va pleca și ne va lăsa în voia sorții. Dar n-a fost așa. În fața disprețului Otomiei, s-a dat într-adevăr înapoi și s-a cutremurat.

Era o priveliște stranie deosebirea dintre frumusețile lor, așa cum stăteau față-n față în camera de tortură și de asemenea era straniu să vezi noblețea prințesei de sânge împărătesc, chiar așa amenințată cum era de o moarte rușinoasă sau de o viață și mai rușinoasă, triumfând asupra fetei indiene pe care soarta schimbătoare o ridicase atât de mult deasupra ei, ca stelele față de pământ.

— Spune-mi, înaltă prințesă – întrebă Marina cu glas blând – din ce pricină, dacă poveștile ce se spun sunt adevărate, ai stat alături de acest om alb pe piatra de sacrificiu?

— Pentru că-l iubesc, Marina.

— Pentru aceeași pricină și eu, Marina, mi-am așezat onoarea pe un altar diferit, pentru aceeași pricină am luptat împotriva fiilor poporului meu – pentru că-l iubesc pe Cortez. Din dragoste l-am ajutat pe Cortez, de aceea nu mă disprețui, ci lasă-ți iubirea să mă înțeleagă, căci știi prea bine că, pentru noi, femeile,

iubirea e totul. Am păcătuît, da și cred că și păcatul meu își va găsi, la rândul său, o pedeapsă potrivită.

— Va trebui să fie o pedeapsă aspră - vorbi Otomie. Dragostea mea n-a făcut rău nimănui, dar privește în fața ta doar un grăunte din bogata recoltă a iubirii tale. Pe scaunul de colo, Guatemoc, împăratul tău, a fost astăzi pus la cazne de stăpânul tău, Cortez, care a jurat să-l cinstească așa cum se cuvine unui monarh. Alături de el a stat acest *teul*, soțul meu și prietenul tău, iar Cortez l-a dat pe mâna dușmanului său de moarte, de Garcia, pe care voi îl numiți Sarceda. Privește ce i-a făcut! Nu, nu te înfiora, blândă creatură; privește-i rănilor! Gândește-te în ce stare am ajuns, dacă la venirea ta ne-ai găsit pregătindu-ne să murim ca niște câini - el, soțul meu, pentru a nu trăi să mă vadă torturată cum a fost el și eu împreună cu el, pentru că o prințesă de Otomie, sânge din sângele lui Montezuma, nu poate răbda o astfel de rușine atâta timp cât moartea are o ușă prin care poți trece.

Și acesta nu e decât un singur grăunte din recolta ta, renegată și trădătoare, recolta rușinii și a morții care s-a îngrămădit acolo, sub ruinele Tenochtitlanului! Dacă ar fi după voia mea, îți spun că mai curând aș muri de zeci de ori decât să primesc ajutor de la o mână pătată de sângele poporului meu și al tău... eu...

— Oh, încetează, încetează! gemu Marina acoperindu-și ochii cu mâna, ca și cum vederea Otomie ar fi fost atât de cumplită, încât n-o mai putea răbda. Ceea ce s-a făcut nu se mai poate desface - te rog nu-mi mai mări remușcările. E adevărat ce-ai spus, că tu, prințesa Otomie, ai fost adusă aici ca să fii torturată?

— Chiar așa și încă în fața ochilor soțului meu. De ce fiica lui Montezuma și prințesa de Otomie ar fi scutită de soarta marelui împărat al aztecilor? Dacă împrejurarea că e femeie n-o apără, are oare ceva de sperat din partea rangului ei pierdut?

— Cortez nu știe nimic despre asta, jur! zise Marina. Cât despre caznele pe care le-a poruncit, a fost silit de strigătele soldaților, care îl învinuiesc că a furat comoara, când știți bine că n-a găsit-o niciodată. Nu e însă vinovat de această ultimă ticăloșie.

— Atunci să-l întrebe pe unealta sa, Sarceda.

— Oh, îți făgăduiesc, prințesă, că dacă pot am să răzbun această mârșăvie a lui Sarceda... Dar timpul e scurt; am venit aici cu știrea lui Cortez, să încerc să aflu taina comorii de la soțul tău, *teului*. Or, de dragul prieteniei ce i-o port, sunt gata să-mi

trădez misiunea și să vă ajut pe amândoi să fugiți. Nu vieți să-mi primiți ajutorul?

Otomie nu spuse nimic și atunci, pentru prima dată, am vorbit eu:

— Ba da, Marina. Nu-mi pasă de soarta acestui ticălos. Tot ce vreau e să scap, dar cum să facem?

— Șansele sunt destul de puține, *teulule*, dar m-am gândit că, o dată ieșit din închisoare, ai putea să te furișezi, dacă ți-ai schimba înfățișarea. Puțini sunt cei care umblă pe afară în zori și cea mai mare parte din ei nu vor fi în stare să înțeleagă ce se întâmplă. Iată, ți-am adus hainele unui soldat spaniol: ai pielea de culoare închisă, așa că pe întuneric ai putea trece drept unul din ei; iar pentru prințesă, soția ta, am adus alte veșminte, pe care mi-e rușine să i le ofer, dar sunt singurele care vor trece neobservate ia această oră. De asemenea, *teulule*, îți aduc o spadă, chiar cea care ți-a fost luată, deși cred că pe vremuri a avut alt stăpân, în timp ce vorbea, Marina desfăcu legătura și scoase din ea haina ostășească și spada, aceeași pe care i-o luasem spaniolului Diaz în masacrul din faimoasa *noche triste*. Apoi dădu la iveală niște veșminte femeiești pentru Otomie și am văzut că era una din rochiile acelea indiene purtate de femeile care urmează taberele soldaților, o rochie cu roșu și galben pe ea. Otomie o văzu și ea și se dădu cu un pas înapoi.

— După câte văd, ai adus din greșeală o rochie de-a ta - zise ea cu glas liniștit, dar într-un fel care dezvăluia mai mult ca de obicei inima sălbatică a neamului său. Numai că eu nu port astfel de rochii.

— Se pare că trebuie să îndur prea multe - răspunse Marina, mâniindu-se în cele din urmă și căutând să-și oprească lacrimile care începeau să-i curgă pe obraji. Mă duc și vă las.

Și se apucă să-și strângă la loc legătura.

— Iart-o, Marina - m-am grăbit eu atunci să zic, căci dorința de a scăpa cu viață creștea în mine cu fiecă clipă. Suferința i-a ascuțit limba. Apoi, întorcându-mă spre Otomie, am adăugat: Te rog, fii mai blândă, nevastă, de dragul meu dacă nu de-al tău. Marina este singura noastră nădejde.

— Mai bine ne-ar fi lăsat să murim, soțul meu. Ei, bine, fie! De dragul tău am să-mi pun aceste veșminte de târfă. Dar cum vom scăpa din închisoare și cum vom ieși din tabără? Ne vei deschide ușa și paznicii vor fi îndepărtați? Și după ce vom trece de ei, ai să poți oare umbla, dragul meu?

— Ușile nu vor fi deschise - zise Marina - căci după ce voi pleca, paznicii le vor înclui cu grijă la loc. Dar să nu vă fie teamă de paznici. O să le abat eu atenția. Gratiile ferestrei sunt însă de lemn și spada ta, *teulule*, le va sfărâma ușor. Când o să ajungi afară, fă-te că ești un soldat beat, dus la culcare de o târfă. Asta-i tot ce vă pot spune și să știți că risc foarte mult pentru voi, căci dacă se va descoperi cine v-a ajutat, îmi va fi greu să potolesc mânia lui Cortez, care, odată războiul câștigat - și aici suspină - nu mai are atâta nevoie de mine ca înainte.

— În ceea ce mă privește - am zis eu - pot să mă mișc săltându-mă pe piciorul drept; ce-o fi mai departe, nu putem decât să ne biziim pe noroc. În orice caz, nu ne va fi mai vitreg decât până acum.

— Adevărat grăiești, *teulule*. Și acum rămâneți cu bine, căci nu îndrăznesc să stau mai mult. Nu pot face nimic altceva. Fie ca steaua voastră bună să vă lumineze și să vă călăuzească drumul. Iar tu, *teulule*, dacă nu ne vom mai întâlni niciodată, te rog să ai un gând bun pentru mine, căci prea mulți mă vor blestema în zilele ce vor veni.

— Rămâi cu bine, Marina.

Ea deschise ușa și dispăru.

Am auzit uși închizându-se în urma ei și glasurile îndepărtate ale celor ce-i purtau palanchinul, apoi totul s-a liniștit. Otomie a ascultat câteva clipe la fereastră, dar paznicii păreau să fie plecați, unde sau de ce nu știu nici până-n clipa de față și singurul zgomot era larma îndepărtată a unei petreceri din tabără.

— Și acum, la treabă, Otomie.

— Cum ți-e voia, dragul meu, dar tare mă tem că va fi fără de nici un folos. N-am încredere în femeia asta. Necredincioasă tuturor, nu mă înșoiesc că ne trădează și pe noi... Oricum, ai spada și o putem folosi la nevoie.

— Nu-i nimic - i-am răspuns. N-o să ne fie mai rău decât acum; viața nu are rele mai mari decât chinul și moartea - și pe-acestea le cunoaștem.

Apoi m-am așezat pe scăunel și, folosind brațele, care erau încă zdrene și nevătămate, am tăiat cu spada ascuțită lemnul zăbrelelor de la fereastră, una câte una, până s-a făcut o deschizătură destul de mare ca să ne putem strecura. Isprăvind această treabă cu bine, fără ca nimeni să vină să ne tulbure, Otomie m-a îmbrăcat cu hainele de soldat spaniol aduse de

Marina, căci singur n-aș fi putut. Cât m-am chinuit până m-am văzut îmbrăcat și mai ales până mi-am tras cizma lungă pe piciorul ars, nu se poate povesti; știu însă că m-am oprit de mai multe ori, stând la îndoială dacă n-ar fi mai bine să mor decât să îndur asemenea chinuri. În cele din urmă am isprăvit și Otomie a trebuit să îmbrace rochia cu roșu și galben, un veșmânt de rușine pe care o aztecă cinstită ar prefera mai degrabă să moară decât să-l îmbrace și cred că în timp ce și-l pune suferința ei era mai cumplită decât a mea, deși de un alt fel, căci veșmântul acesta era un fel de tunică a lui Nessus³¹ pentru inima-i mândră. După ce s-a îmbrăcat a început să se schimonosească în chip sălbatic în fața mea, zicând:

— Spune, soldatule, cum îmi stă?

— Încetează cu astfel de prostii, Otomie; viețile noastre sunt în joc, așa că ce însemnătate are cum ne îmbrăcăm?

— Are multă însemnătate, soțul meu. Dar cum ai putea tu să înțelegi, când ești bărbat și mai ales străin? Ei și acum am să mă strecur prin fereastră, după care vei încerca să mă urmezi, dacă poți, iar dacă nu vei izbuti, mă voi întoarce la tine și vom pune capăt acestui joc nebunesc.

Într-o clipă, Otomie se strecură prin deschizătura făcută, căci era sprintenă și puternică ca un leopard. M-am ridicat și eu apoi pe scăunel și m-am întins atât cât îmi îngăduiau rănilor. Până la urmă am reușit să mă sui pe pervazul ferestrei, unde am rămas atârnat ca o pisică moartă, până ce Otomie a izbutit să mă tragă, prăbușindu-ne amândoi de partea cealaltă, pe pământ, după care am rămas jos gemând. Dar pe dată Otomie m-a ridicat în picioare, sau mai bine zis într-un picior, căci nu puteam să folosesc decât unul și am privit în jurul nostru. Nu se vedea nimeni, iar zgomotele petrecerii se stinseseră, căci zorile înroșeau creasta lui Popocatepetl și razele soarelui începeau să lumineze valea.

— Încotro s-o luăm? Am șoptit.

Otomie, care fusese lăsată să umble prin tabără cu sora ei, soția lui Guatemoc și cu alte femei aztece, avea darul, comun aproape tuturor indienilor, de a nu uita niciodată un loc pe unde trecuse, recunoscându-l chiar și în noaptea cea mai întunecoasă.

— Spre partea de sud - murmură ea. S-ar putea ca acum, că

³¹ Potrivit mitologiei grecești, Hercule a murit îmbrăcând tunică lui Nessus, unul din centauri, care i l-a lăsat cu viclenie în dar soției lui Hercule, Deianira.

războiul s-a sfârșit, să nu mai fie păzită – și cel puțin cunosc drumul într-acolo.

Și astfel, eu rezemându-mă de umărul ei și săltând pe piciorul drept, am izbutit, cu multă greutate, să străbatem vreo trei sute de metri fără a întâlni pe nimeni. Dar acum norocul ne părăsi, căci, trecând pe după un colț, dădurăm peste trei ostași ce se-ntorceau la barăcile lor de la o petrecere de noapte, însoțiți de câțiva slujitori băștinași.

— Cine-o mai fi și ăsta? zise primul dintre ei. Ia ascultă, prietene, care ți-e numele?

— Noapte bună, frate, noapte bună – i-am răspuns în spaniolă, vorbind cu glas răgușit, de bețiv.

— Vrei să spui bună dimineața – mă îndreptă el, căci zorii se iviseră. Cum te cheamă? Nu te cunosc după chip, deși pari să fi luptat prin ceva războaie...

Și omul începu să râdă.

— De ce vrei neapărat să-mi știi numele – am rostit eu solemn, legănându-mă dintr-o parte într-alta. S-ar putea să ne afle căpitanul și e om cumpătat, nu bea. Dă-mi brațul, fetițo, e timpul să mergem la culcare, căci soarele apune.

Râseră cu toții, dar unul dintre ei se întoarse către Otomie, spunând:

— Lasă-l pe bețivan, drăguțo și vino cu noi.

Și, zicând acestea, o apucă de braț. Dar Otomie îl fulgeră cu o privire atât de sălbatică, încât omul o lăsă să plece uluit, iar noi ne urmarăm drumul clătinându-ne, până la colțul unei alte case, unde ne-au pierdut din vedere. Aici m-am prăbușit la pământ copleșit de durere, căci cât timp puteam fi văzut de soldați a trebuit să calc și pe piciorul rănit, ca nu cumva să bănuiască ceva. Dar Otomie mă trase în sus, îndemnându-mă:

— Hai, iubitele, să mergem mai departe, altfel o să pierim.

M-am ridicat gemând și am pornit mai departe, dar prin ce chinuri am trecut până am ajuns la poarta dinspre sud nu pot să povestesc; eram însă încredințat că voi muri înainte de-a ajunge acolo. În cele din urmă, poarta se înalță în fața noastră.

Întâmplarea făcea ca paznicul spaniol să fie adormit în camera de gardă și doar trei tlaxcalani se aflau ghemuiți lângă un foc mic, cu păturile lor, sau *zerapes*, în cap, căci zorile erau reci.

— Deschideți porțile, cânilor! am poruncit cu un glas cât mai hotărât.

Văzând un soldat spaniol, unul dintre ei se ridică s-o deschidă,

dar deodată se opri și zise:

— De ce și din a cui poruncă?

Nu-i puteam vedea fața din pricina păturii, dar glasul îmi părea cunoscut și am simțit cum mă cuprinde frica. Totuși am urmat să vorbesc cu semeție:

— De ce? Pentru că sunt beat și vreau să stau întins afară până mă trezesc. Din a cui poruncă? Dintr-a mea, care sunt ofițer de serviciu și dacă nu-mi dai ascultare am să pun să fii biciuit până ai să te înveți să nu mai pui niciodată întrebări.

— Să-i chem pe *teulii* dinăuntru? zise omul, morocănos, către un tovarăș al său.

— Nu – răspunse acesta – domnul ofițer Sarceda e obosit și a lăsat vorbă să nu fie trezit decât cu o pricină întemeiată. Ține-i înăuntru sau lasă-i să iasă, cum vrei – dar nu-l trezi.

Tremuram acum din toate măduarele: în camera de gardă se afla chiar de Garcia! Ce-ar fi fost dacă se trezea, dacă ieșea afară și mă vedea? Ba, mai mult, acum îmi dădeam seama și al cui era glasul ce mi se păruse cunoscut – al unuia din tlaxcalanii care mă torturaseră. Ce s-ar întâmpla dacă mi-ar vedea fața? Nu mă îndoiam că ar recunoaște un chip pe care-și lăsase chiar ieri semnele. Rămăsesem mut de spaimă și nu mai puteam scoate un cuvânt, iar dacă Otomie nu și-ar fi păstrat cumpătul, povestea mea s-ar fi sfârșit aici. Dar ea începu să-și joace rolul și l-a jucat cum nu se poate mai bine, copleșindu-l pe bietul tlaxcalan cu zeflemelele grosolane din tabără, până l-a înveselit și l-a înduplecat să deschidă poarta, zorindu-ne chiar să plecăm. Abia trecuserăm de poartă, când, pe neașteptate, m-a cuprins slăbiciunea; m-am poticnit și am căzut, rostogolindu-mă pe spate.

— Sus, prietene, sus! zise Otomie cu un râs aspru. Dacă vrei să dormi, așteaptă până găsești un tufiș prielnic – și trase de mine să mă ridice.

Tlaxcalanul, râzând și el, se apropie s-o ajute și săltat de amândoi am izbutit să mă pun din nou pe picioare. Dar în timp ce mă ridicam, pălăria, care nu mi se potrivea bine pe cap, mi-a căzut. Omul a ridicat-o și mi-a dat-o, dar în clipa aceea ochii noștri s-au întâlnit, fața rămânându-mi oarecum în umbră. Ș-am pornit-o din nou șchiopătând, dar când m-am uitat înapoi, l-am văzut pe tlaxcalan privind după noi cu un aer nedumerit, ca un om care nu e prea sigur că simțurile nu-l înșală.

— M-a recunoscut – i-am zis atunci Otomiei – și îndată ce-și va

veni în fire se va lua după noi.

— Haide, înainte! mă zori Otomie. După stânca de acolo sunt niște tufişuri de aloe unde ne putem ascunde.

— Sunt sfârşit, nu mai pot – şi am dat să mă las jos.

Atunci Otomie m-a prins în braţe şi, încordându-şi puterile, m-a ridicat de la pământ aşa cum o mamă îşi ia copilul şi a pornit mai departe poticnindu-se, dar ținându-mă strâns la pieptul ei. Cincizeci de paşi şi mai bine m-a purtat astfel, dragostea şi disperarea dându-i puteri, până când, în cele din urmă, am ajuns lângă tufişurile de aloe şi acolo ne-am prăvălit amândoi la pământ. Mi-am aruncat de îndată ochii înapoi pe cărarea pe care venisem. Tlaxcalanul tocmai se iveaua, în mână cu o măciucă cu ţinte ascuţite, căutându-ne pentru a-şi risipi îndoielile.

— S-a sfârşit – am şoptit cu glasul găuit – uite-l că vine.

Drept răspuns, Otomie mi-a tras spada din teacă şi a ascuns-o în iarbă.

— Acum fă-te că dormi – zise ea. E ultima noastră şansă.

Mi-am vârât capul sub braţ şi m-am prefăcut adormit. Îndată am auzit paşii omului apropiindu-se şi Tlaxcalanul s-a oprit deasupra mea.

— Ce vrei? întrebă Otomie. Nu vezi că doarme? Lasă-l să doarmă.

— Trebuie mai întâi să-i privesc chipul, femeie – răspunse el trăgându-mi braţul. Pe zei, ştiam eu! Este chiar *teulul* pe care l-am mângâiat oleacă ieri şi care văd că a fugit.

— Eşti nebun – zise ea râzând. N-a fugit de nicăieri, decât de la o încăierare la bătură.

— Minţi, femeie! Sau, dacă nu minţi, nu ştii nimic. Omul ăsta cunoaşte taina comorii lui Montezuma şi preţuieşte cât un rege.

Şi, zicând acestea, îşi ridică măciuca.

— Şi totuşi vrei să-l ucizi! Ei bine, dacă-i aşa cum zici, eu nu ştiu nimic despre el. Du-l înapoi de unde a venit. No e decât un beţivan şi sunt mulţumită să scap de el.

— Bine zis. Ar fi o nebunie să-lucid, dar dacă i-l duc viu domnului ofiţer Sarceda, voi dobândi onoruri şi răsplată. Haide, ajută-mă.

— Ajută-te singur – răspunse ca cu glas morocănos. Dar mai întâi caută-l prin buzunare: ar putea să aibă niscaiva mărunţiş pe care să-l putem împărţi.

— Bine zis din nou – vorbi omul şi, îngenunchind pe pământ, se aplecă deasupra mea şi începu să-mi cotrobăie prin buzunare.

Otomie se afla în spatele lui. I-am văzut chipul încordându-se și o lumină teribilă îi apăru în ochi, o lumină ca aceea din ochii preotului în momentul sacrificiului. Iute ca gândul, ridică spada din iarbă și lovi cu toată puterea peste grumazul omului aplecat. Acesta căzu la pământ fără să icnească măcar și Otomie se prăvăli lângă el. În clipa următoare era însă din nou în picioare, privind la el cu cruzime – și cu sabia în mână.

— Sus – zise ea – înainte ca ceilalți să vină să-l caute. Haide, trebuie!

Și iarăși am pornit, croindu-ne drum printre tufișuri, cu mintea-mi rătăcită într-o imensă uimire, care încetul cu încetul se transforma într-o sfârșeală. Câteva clipe mi s-a părut că trăiam un vis urât și în acest vis călcam pe fiare înroșite în foc. Apoi mi-au apărut, ca într-o vedenie, niște oameni înarmați cu sulite, iar Otomie alerga spre ei cu brațele întinse.

Pe urmă n-am mai știut nimic.

CAPITOLUL XXXI

OTOMIE ÎȘI CONVINDE POPORUL

Când m-am trezit, am văzut că zăceam într-o peșteră, unde pătrundea o lumină foarte slabă. Otomie era aplecată deasupra mea și nu departe de noi am zărit un bărbat mestecând într-o oală cu mâncare, deasupra unui foc din frunze uscate de aloe.

— Unde mă aflu? Și ce s-a întâmplat? am întrebat.

— Ești în afara oricărei primejdii, iubitele - răspunse ea. Cel puțin pentru câțva timp. După ce vei mânca, am să-ți povestesc mai mult.

Mi-a adus o fiertură de carne, din care am mâncat eu nesaț și după ce m-am săturat, Otomie a prins să vorbească:

— Îți amintești cum ne-a urmărit tlaxcalanul și cum... am scăpat de el?

— Îmi amintesc, Otomie, deși nu pot înțelege de unde ai avut puterea să-l ucizi.

— Iubirea și disperarea mi-au dat putere, dar mă rog să nu mai am niciodată nevoie de ea. Te rog, dragul meu, nu mai vorbi despre asta, căci pentru mine este mai cumplit decât tot ce s-a întâmplat mai înainte. Un singur lucru mă liniștește: nu l-am ucis, căci spada mi s-a sucit în mână; cred doar că am amestecat. Apoi am mers mai departe cât puteam de repede, dar, privind înapoi, am văzut că alți doi tlaxcalani, tovarășii celui căzut, veneau pe urmele noastre. După puțin timp au ajuns la locul unde zăcea primul și, când l-au găsit, au pornit în goană după noi. Cred că ne-ar fi prins repede, căci abia puteai să te miști și mintea îți era răstăcită, iar eu nu mai aveam putere să te duc. Totuși am continuat să ne târâm, dar când urmăritorii se găseau la numai vreo cincizeci de pași de noi, din tufișuri au ieșit niște bărbați înarmați, opt la număr, care s-au repezit asupra noastră. Erau oameni din propriul meu popor, războinici din Otomie care slujiseră sub comanda ta și care pândeau tabăra spaniolă. Văzând un spaniol singur se repezeau să te ucidă. Și au fost aproape gata s-o facă, căci de atâtea eforturi abia-mi trăgeam suflarea și nu puteam vorbi, dar până la urmă, în câteva cuvinte,

am izbutit să-mi spun numele și rangul, arătându-le jalnica stare în care te afli. În clipa aceea ne-au ajuns cei doi tlaxcalani; poruncindu-le oamenilor să ne apere, războinicii s-au aruncat asupra tlaxcalanilor înainte ca aceștia să-și dea seama ce se întâmplă. Pe unul l-au ucis, iar pe celălalt l-au luat prizonier. Apoi au meșterit o targă și, întinzându-te pe ea, te-au purtat fără odihnă cale de douăzeci de leghe în munți, până am ajuns în această ascunzătoare tainică, unde ai zăcut trei zile și trei nopți. *Teulii* te-au căutat în toate părțile, dar în zadar. Ieri însă, doi *teuli* însoțiți de zece tlaxcalani au trecut la o sută de pași de peșteră și am avut mult de furcă până i-am înduplecat pe oamenii noștri să nu-i atace. Acum au plecat de unde au venit și cred că suntem din nou în siguranță pentru câțva timp. În curând ai să te simți mai bine și vom putea pleca de aici.

— Unde să ne ducem, Otomie? Suntem ca niște păsări fără cuib.

— Vom căuta adăpost în Cetatea Pinilor, sau vom fugi de cealaltă parte a oceanului. Nu avem altceva de ales, dragul meu.

— Pe mare nu putem încerca, Otomie, căci toate corăbiile care vin aici sunt spaniole. Cât despre Cetatea Pinilor, nu știu cum ne vor primi cei de acolo, căci cauza noastră este pierdută și atâtea mii de războinici de-ai lor au căzut luptând pentru ea.

— Trebuie totuși să încercăm, soțul meu. Mai sunt încă inimi sincere în Anahuac și știu că mulți vor fi alături de noi în suferința noastră, care-i și a lor. Ceea ce trebuie să nu uiți e că am scăpat din primejdii mai mari. Acum lasă-mă să-ți leg rănila și odihnește-te puțin.

Am zăcut încă trei zile în peștera din munți, îngrijit de Otomie și la sfârșitul acestui răstimp starea mea se îmbunătățise, încât puteam să călătoresc – purtat, firește, pe o targă; abia peste câteva săptămâni am fost în stare să pun piciorul în pământ. În ziua a patra, așadar, la vreme de noapte, am plecat, purtat de alții, până când, în sfârșit, am străbătut trecătoarea ce ducea la Cetatea Pinilor. Aici ne opriră străjile, cărora Otomie le povesti ce ni se întâmplase, trimițând apoi pe câțiva dintre ei să ducă mai departe vestea mai marilor cetății. Noi veneam mai încet, pe urmele solilor, căci cei care purtau targa mea erau obosiți, astfel că am ajuns la porțile frumosului oraș când razele amurgului înroșeau vârful înzăpezit al vulcanului Xaca, învăluind căciula de fum într-un roșu mohorât, ca al fierului topit.

Vestea sosirii noastre se răspândise repede și cete de oameni

se strâneau să ne privească trecând. Cei mai mulți dintre ei stăteau liniștiți, doar ici-colo câte o femeie care-și pierduse bărbatul sau fiul în asediu ne striga vreun blestem.

Vai! Câtă deosebire între primirea de astăzi și cea care ne fusese făcută acum nici un an, când venisem pentru prima dată în Cetatea Pinilor. Atunci ne însoțea o escortă de zece mii de oameni, înaintea noastră păseau cântând muzicanții și drumul ne era presărat cu flori. Iar acum – acum eram doi fugari, grăbiți să scape de răzbunarea *teulilor*, eu purtat pe o targă de patru războinici obosiți, iar Otomie, prințesa acestui popor, îmbrăcată tot în rochia de femeie desfrânată, care o făcea să fie ținta batjocurilor femeilor, pășind alături de mine – căci nu avea slujitori s-o poarte – iar locuitorii cetății ne blestemau pentru suferințele pe care le adusesem asupra lor. Nici nu știam măcar dacă se vor opri numai la vorbe.

În cele din urmă am străbătut piața, aflată acum toată în umbra piramidei și am ajuns la poarta vechiului palat cu ziduri sculptate chiar când se lăsa seara și fumul de pe Xaca, vulcanul cel sfânt, strălucea roșu de focul din inima sa. La palat se făcuseră mici pregătiri pentru primirea noastră, așa că în seara aceea am cinat la lumina unei torțe, mâncând *tortillas* sau turte de făină și bând apă, asemenea celor mai umili oameni din țară. Apoi ne-am întins să dormim și în timp ce stăteam treaz din pricina durerii rănilor, am auzit-o pe Otomie, care credea că dorm, suspinând ușor alături de mine, Mândria ei fusese în sfârșit umilită și ea, pe care nu-mi amintesc s-o fi auzit plângând decât o dată, atunci când primul nostru născut murise în timpul asediului, plângea acum amar.

— De ce ți-e inima atât de îndurerată, Otomie? am întrebat-o în cele din urmă.

— Nu știam că ești treaz – suspină ea drept răspuns – căci altfel mi-aș fi înăbușit durerea. Iubitul meu soț, sufăr pentru tot ce ni s-a întâmplat, nouă și poporului meu; de asemeni, deși acestea sunt lucruri mărunte, pentru că se poartă cu tine de parcă ai fi un om de rând, ca și pentru primirea rece care ni s-a făcut.

— Ai dreptate, draga mea, dar acum, spune, ce crezi că va face poporul din Otomie cu noi – vom fi uciși, sau ne vor da pe mâna *teulilor*?

— Nu știu. Măine vom afla, dar în ceea ce mă privește, știu că nu mă vor preda vie.

— Nici pe mine, iubita mea. Și, de altfel, mai bine moartea decât mila lui Cortez și a uneltei sale, de Garcia. Crezi că nu avem nici o speranță?

— Ba da, avem o speranță, iubitule. În clipa de față, poporul din Otomie este descurajat și nu poate uita că noi am dus floarea tineretului lor la pieire. Dar sunt oameni bravi și generoși din fire și dacă o să pot vorbi inimii lor, s-ar putea ca totul să iasă bine. Acum, oboseala, suferințele și amintirile ne fac slabi, când ar trebui să fim plini de curaj după ce-am scăpat din asemenea nenorociri. Dormi, soțul meu și lasă-mă pe mine să mă gândesc. Totul se va putea îndrepta, căci până și nenorocirea are un sfârșit.

Și astfel am adormit, trezindu-mă a doua zi dimineață oarecum refăcut și cu gânduri mai puțin negre, căci cine oare nu vede viața mai frumoasă după o noapte de somn, când lumina soarelui strălucește deasupra sa?

Când am deschis ochii, soarele era sus, dar Otomie se sculase o dată cu zorile și nu stătuse degeaba în aceste trei ceasuri. Deocamdată, datorită ei, căpătasem de mâncare, precum și veșminte noi, mai potrivite cu rangul nostru decât zdrențele cu care eram îmbrăcați. Stătuse de vorbă, de asemeni, cu câțiva bărbați de rang înalt care-i rămăsese prieteni și credincioși în nenorocirea ce-o lovise și-i trimisese prin oraș ca să vestească tuturor că pe la amiază dorea să spună câteva cuvinte poporului, Otomie știind prea bine că inimile unei mulțimi pot fi mai ușor înmuiate decât cele ale unor sfetnici bătrâni și mohorâți.

— Crezi că vor veni să te asculte? am întrebat-o.

— N-avea teamă. Îi va aduce dorința de a ne vedea, pe noi, cei care am scăpat de asediu și de a afla adevărul despre cele întâmplate. Și-apoi vor fi unii care vor veni măcar cu gândul să se răzbune.

Otomie avea dreptate. Căci pe măsură ce se apropia amiaza, i-am văzut pe locuitorii din Cetatea Pinilor adunându-se cu miile, încât toată piața din fața piramidei până la treptele palatului era neagră de oameni. Otomie își pieptănă păru-i ondulat și-și prinse în el flori, își puse o pelerină strălucitoare, de pene, peste umeri, pe deasupra rochiei ei albe, iar pe piept colierul minunat de smaralde pe care mi-l dăduse Guatemoc atunci când îngropasem comoara și pe care ea izbutise să-l păstreze în timpul nenorocirilor ce se abătuseră asupra noastră, precum și o

cingătoare de aur în jurul mijlocului, în mână luă un mic sceptru de abanos cu capetele aurite, pe care-l găsisese în palat împreună cu alte podoabe și embleme ale rangului ei. Astfel împodobită, deși ostenită de călătorie și slăbită de suferințe, cu frumusețea puțin umbrită de durere, părea cea mai regească făptură pe care ochii mei o văzuseră vreodată. Iar eu am fost așezat pe targa și, când ora amiezii sosi, Otomie porunci ostașilor ce mă purtaseră prin munți să mă ridice. Am ieșit astfel pe ușa largă a palatului și ne-am oprit în capul scărilor. În timp ce ieșeam, un strigăt puternic izbucni din miile de piepturi – un strigăt sălbatic ca al unor fiare care urlă după pradă. Strigătul se înalță din ce în ce mai tare, până ajunse înfricoșător și treptat începui să înțeleg ce răcneau oamenii.

„Ucideți-i!” spunea strigătul. „Dați-i pe mincinoși pe mâna teulilor!”

Otomie păși înainte până la primele trepte și, ridicând sceptrul de abanos, rămase nemișcată, cu soarele scaldându-i fața și statura-i mândră. Din mulțime se ridicau însă mii de ocări și amenințări împotriva noastră și larma era tot mai puternică. Deodată, câțiva se repeziră chiar spre ea, ca și cum ar fi vrut s-o sfâșie în bucăți, dar se opriră pe primele trepte ca un val sfârâmându-se de o stâncă și o sulită aruncată îi trecu Otomiei între gât și umăr.

Ostașii care mă purtaseră, încredințați că moartea nu va mai întârzia și neavând nici o poftă s-o împărtășească, așezară targa jos pe trepte și se furișară înapoi în palat. Otomie însă rămase tot timpul nemișcată, chiar și atunci când sulita trecu şuierând pe lângă ea. Stătea în fața lor, măreață și disprețuitoare, o adevărată regină printre femei și puțin câte puțin maiestatea înfățișării și măreția curajului ei îi siliră pe toți să tacă. Când, în sfârșit, se făcu liniște, ea vorbi cu un glas limpede, care răsună până departe.

— Mă aflu, oare, în mijlocul poporului meu din Otomie? Întrebă Otomie cu amărăciune în glas. Sau ne-am rătăcit și am ajuns în mijlocul vreunui trib de tlaxcalani sălbatici? Ascultați, popor din Otomie! N-am decât un singur glas și nimeni nu se poate măsura cu o mulțime. Alegeți o voce care să vorbească pentru voi și să-mi spună dorința inimilor voastre.

Larma se porni din nou, căci unii strigau un nume, iar alții alt nume, dar până la urmă un preot de viță nobilă, pe nume Maxtla, păși înainte. Era un om cu mare putere asupra poporului din

Otomie și care, mai presus de toate, fusese pentru o alianță cu spaniolii și se împotrivise trimerterii unei armate care să-l ajute pe Guatemoc în apărarea Tenochtitlanului. Dar când alături de Maxtla am văzut încă patru șefi, care știam după îmbrăcăminte că sunt tlaxcalani, trimiși de-ai lui Cortez, inima mi se strânse, căci nu era greu de ghicit pentru ce veniseră în Cetatea Pinilor.

— Vorbește, Maxtla – zise Otomie – ca să auzim care ți-e voia și să-ți putem răspunde. Iar voi, oameni buni, rogu-vă păstrați tăcerea, ca să ne puteți judeca după ce vom sfârși cele ce avem de spus.

O mare tăcere se așternu asupra mulțimii și oamenii se strânseră laolaltă ca oile într-un țarc, încordându-și auzul pentru a prinde vorbele lui Maxtla.

— Ceea ce am să-ți spun, prințesă și ție, *teulule*, care nu ești decât un proscris, voi spune pe scurt și fără cruțare – începu el tăios. Acum câțva timp ai venit aici să cauți o armată care să-l ajute pe Cuitlahuac, marele împărat al aztecilor, în lupta sa cu *teulii*, fiii lui Quetzal. Această armată ți-a fost dată împotriva dorinței multora dintre noi, căci ai dobândit biruința asupra sfatului prin miera vorbelor tale, iar noi, cei care îndemnam la prudență, sau chiar la o alianță cu oamenii albi, fiii zeului, am fost înfrânți. Ai plecat și douăzeci de mii de bărbați, floarea poporului nostru, te-au urmat la Tenochtitlan. Unde sunt ei acum? Am să-ți spun. Vreo două sute dintre ei s-au târât înapoi spre casă, dar ceilalți zboară prin aer în pipotele cruzilor *zopilotes*, sau se ghemuiesc pe pământ în pânțele șacalilor. Moartea i-a găsit: pe toți – și tu ai fost aceea care i-ai dus la moarte. Crezi deci că e mult dacă cerem viețile voastre în schimbul a douăzeci de mii dintre fiii, soții și părinții noștri? Și totuși, nici măcar nu cerem asta. Aici, lângă mine, se află trimișii lui Malinche, comandantul *teulilor*, care au ajuns în cetatea noastră abia acum un ceas. Iată cererea pe care o aduc ei de la Malinche, potrivit cuvintelor sale: „Dați-mi-i înapoi pe Otomie, fiica lui Montezuma și pe renegat, ibovnicul ei, cunoscut sub numele de *teulul* – care a fugit din fața judecății pentru nelegiuirile-i fără seamăn – și va fi bine de voi, popor din Otomie, dacă veți da ascultare. De-i veți ascunde însă sau vă veți împotrivi să-i predați, soarta Cetății Pinilor va fi aceeași cu soarta Tenochtitlanului, regina orașelor din vale. Alegeți deci între prietenia și mânia mea, popor din Otomie. Dacă ascultați, trecutul va fi iertat și stăpânirea mea va fi ușoară; dacă însă

refuzați, Cetatea Pinilor va fi făcută una cu pământul și însuși numele vostru va fi șters din amintirea oamenilor”. Și, întorcându-se spre însoțitorii săi, grăi: Spuneți, trimiși ai lui Malinche, nu sunt acestea chiar vorbele lui Malinche?

— Sunt chiar vorbele sale, Maxtla – zise purtătorul de cuvânt al solilor.

Larma cuprinse iarăși mulțimea și din tot tumultul deslușeam strigăte de: „Predați-i, predați-i lui Malinche, ca o dovadă că vrea pace”.

Atunci Otomie făcu un pas înainte, în semn că vrea să vorbească și toate glasurile tăcură, căci doreau cu toții să-i audă vorbele. Și iată ce le spuse:

— Se pare, popor din Otomie, că sunt judecată în fața propriilor mei supuși și soțul meu împreună cu mine. Ei bine, voi încerca să arăt în ce parte-i dreptatea, atât cât poate o femeie, iar voi, având puterea, veți judeca între noi, pe de o parte și Maxtla, cu aliații săi Malinche și tlaxcalanii, pe de alta. Care este vina noastră? De a fi venit încoace, din porunca lui Cuitlahuac, pentru a vă cere ajutorul în războiul său împotriva *teulilor*. Ce v-am spus atunci? Că dacă poporul Anahuacului nu va sta unit împotriva oamenilor albi, vor fi frânți unul câte unul, ca nuiielele dintr-un mănunchi nelegat și aruncați în flăcări. Am spus oare minciuni? Nu, am spus adevărul, căci prin trădarea triburilor sale și mai ales prin trădarea tlaxcalanilor, Anahuacul a căzut, iar Tenochtitlanul este o ruină plină de morți ca un câmp semănat cu grâu.

— E adevărat? strigă un glas.

— Da, popor din Otomie, e adevărat, dar vă spun că dacă toți războinicii popoarelor din Anahuac ar fi urmat pilda fiilor voștri, altfel s-ar fi petrecut lucrurile. Ei sunt morți și din pricina asta vreți să ne dați pe mâna dușmanilor noștri, care sunt și ai voștri! Eu însă nu-i jelesc pe acești morți, deși printre ei mulți sunt din neamul meu. Nu, nu vă mâniați, ci ascultați-mă. Zic că e mai bine că au murit cu cinste, după ce au dobândit cununa gloriei și un loc nemuritor în Casele Soarelui, decât să fi ajuns sclavi, deși se pare că asta vă e dorința, popor din Otomie. Nu se află nici o minciună în vorbele mele. Să azvârlim în foc bâtele pe care le-a folosit Malinche pentru a frânge grumazul lui Guatemoc și să le venim de hac *teulilor*! Iată, priviți, de pe acum țara e plină de sclavi. N-ați auzit porunca lui, ca triburile ce i-au fost aliate să trudească în cariere și să clădească palate, până când gloriosul

oraș pe care l-a ars se va înălța din nou, oglindindu-se în luciul lacului? Tânjiți oare și voi după o asemenea muncă, popor din Otomie, muncă ce nu cunoaște odihnă și nici răsplată decât biciul supraveghetorului și ocările *teulilor*? Ba da, văd că tânjiți, oameni ai munților! Măinile vă sunt obișnuite cu sapa și mistria mai mult decât cu arcul și sulița și vă veți bucura să trudiți pentru a îndeplini voia și a mări slava și bogăția lui Malinche, pe câmpiile înșorite din vale sau în întunericul minelor, decât să rămâneți liberi în munții voștri, unde până acum nici un dușman n-a pus piciorul!

Se opri din nou. Și un murmur de îndoială și neliniște se ridică din mijlocul miilor de oameni care ascultau. Maxtla făcu un pas înainte și încercă să spună ceva. Dar poporul îl sili să tacă, strigând: „Otomie, Otomie! Să ascultăm ce spune Otomie”.

— Vă mulțumesc, popor al meu – zise ea – căci mai am încă multe de spus. Așadar, vina noastră este de a vă fi cerut o armată care să lupte împotriva *teulilor*. Și v-am luat-o oare cu de-a sila? V-am poruncit să adunați armata? Nu, v-am povestit doar cum stau lucrurile și am spus: „Acum alegeți”. Ați ales și din voia voastră i-ați trimis pe vitejii ostași care s-au acoperit de glorie murind în război. Vina mea este deci că voi ați ales, după cum spuneți, greșit, dar, după cum spun eu și acum, cât se poate de drept. Și din această pricină, eu și cu soțul meu trebuie să fim acum dați *teulilor*, care credeți că vă vor dăruia în schimb pacea. Ascultați: înainte de a fi dați *teulilor* pentru ca gurile noastre să fie închise pentru totdeauna, să vă spun câte ceva despre războaiele în care am luptat. De unde să încep? Nu știu. În sfârșit, vă voi spune că am născut un copil – dacă ar fi trăit, ar fi fost astăzi prințul vostru. Copilul acela a murit de foame puțin câte puțin, am văzut zi de zi cum se stinge de foame. Dar asta nu-i nimic; cine sunt eu ca să mă vait că mi-am pierdut fiul, când atâția dintre fiii voștri sunt morți și sângele lor strigă răzbunare? Ascultați mai departe...

Și continuă să le povestească în cuvinte arzătoare grozăviile asediului, cruzimile spaniolilor și despre vitejia oamenilor din Otomie pe care eu îi comandasem. O oră întreagă le vorbi astfel, în timp ce mulțimea îi sorbea cuvintele. Le povesti și despre partea mea în luptă și despre faptele de arme pe care le-am săvârșit și din când în când câte un războinic din mulțime, care luptase sub conducerea mea și scăpase de foamete și masacru, striga:

— E adevărat; am văzut cu ochii noștri!

— Și astfel - urmă Otomie - în cele din urmă totul s-a sfârșit. Tenochtitlanul a devenit o ruină, iar împăratul și vărul meu, slăvitul Guatemoc, zace prizonier în mâinile lui Malinche - cum am zăcut și eu împreună cu soțul meu - precum și sora mea și mulți alții. Malinche făgăduise că va cinsti cum se cuvine pe Guatemoc și suita sa. Știți cum l-a cinstit? După câteva zile, Guatemoc, împăratul nostru, a fost așezat pe scaunul de tortură, în timp ce sclavii îl ardeau cu fiare înroșite în foc pentru a-l face să spună unde este ascunsă comoara lui Montezuma! Vai, puteți striga: „Rușine lui!”, căci veți striga și mai tare înainte ca să sfârșesc! Aflați că Guatemoc n-a suferit singur; aici se află cineva care a suferit împreună cu el, dar n-a rostit o vorbă; și eu de asemeni, prințesa voastră, fusesem sortită torturii. Am scăpat chiar în clipa când moartea bătea la ușa sufletului nostru și i-am spus soțului meu că poporul din Otomie are inima sinceră și ne va da adăpost, alinându-ne suferințele. Și de dragul său, eu, Otomie, mi-am pus veșminte de femeie desfrânată și am fugit împreună cu el încoace. Dacă aș fi știut însă ce aveam să văd și să aud. Dacă aș fi visat măcar că ne veți primi astfel, mai bine aș fi murit de o sută de ori decât să stau și să vă cerșesc acum mila... Oh, popor al meu, popor al meu! Vă rog din suflet să nu cădeți la învoială cu *teulii* cei mincinoși! Rămâneți bărbați curajoși și liberi! Grumazul vostru nu este potrivit pentru jugul sclaviei, în vinele fiilor și fiicelor voastre curge un sânge prea nobil pentru ca ei să-i slujească pe străini în nevoile și plăcerile lor. Sfidați-l pe Malinche! Într-adevăr, mulți fii ai neamului nostru au murit, dar mai rămân alte mii. Aici, în fortăreața din munți, o să-i puteți respinge pe toți *teulii* din Anahuac, după cum pe vremuri trădătorii de tlaxcalani i-au respins pe azteci. Atunci tlaxcalanii erau liberi, acum sunt un neam de slugi. Spuneți, vreți să le împărtășiți soarta? Popor al meu, popor al meu, să nu credeți că cer ceva pentru mine, ori chiar pentru soțul meu, care-mi este mai drag decât orice pe lumea asta, în afară de onoare. Vă închipuiți oare că ne vom lăsa predați de vii câinilor de tlaxcalani, pe care Malinche vă umilește trimițându-i drept soli ai săi? Priviți - și îndreptându-se spre locul unde zăcea pe pietre sulița azvârlită asupra ei, o ridică - iată un mijloc de a găsi moartea, trimis de vreun prieten; căci dacă nu veți da crezare vorbelor mele, o veți vedea folosită chiar în fața ochilor voștri. Apoi, dacă vreți, puteți trimite leșurile noastre lui Malinche, ca

preț al păcii. Să știți însă că spre binele vostru vă cer să luptați. Să nu-i dați ascultare lui Malinche și dacă trebuie să muriți, mai bine muriți ca oameni liberi și nu ca sclavi ai *teulilor*. Vreți să vedeți ce soartă vă așteaptă dacă urmați alt sfat, sfatul lui Maxtla? Uitați-vă cum arată mila lui! Și, apropiindu-se de targa pe care stăteam întins, Otomie rupse iute hainele de pe mine, lăsându-mă aproape gol; desfăcu apoi feșele de pe piciorul rănit și, săltându-mă puțin, mă ajută să stau pe piciorul zdravăn... Priviți! strigă ea cu glas pătrunzător, arătând spre urmele și rănilor deschise de pe fața mea și de pe picior. Priviți ce știu să facă *teulii* și tlaxcalanii, uitați-vă cum se poartă dușmanul cu cei ce se predau! Predați-vă dacă vreți, părăsiți-ne dacă asta vi-i voia, dar vă spun ce vă așteaptă: trupurile voastre vor purta semne ca acestea atâta vreme cât va rămâne o singură uncie de aur care să ațâțe lăcomia *teulilor* și un singur bărbat sau o femeie care să poată trudi ca ei să trândăvească.

Apoi se opri și, lăsându-mă să cad ușor pe pământ, căci nu puteam să stau în picioare singur, rămase dreaptă deasupra mea, cu sulita în mână, gata parcă să mi-o înfigă în inimă dacă poporul ar cere să fim predați solilor lui Cortez.

O clipă se făcu tăcere, apoi, dintr-o dată, larma și strigătele izbucniră iarăși, de zece ori mai furioase ca înainte. Dar nu mai erau îndreptate împotriva noastră. Otomie biruise. Vorbele-i mândre, înfățișarea-i măreață, povestea suferințelor noastre și vederea chinurilor îndurate de mine învinseseră: inimile oamenilor erau pline de mânie împotriva *teulilor*, care le ucisese fiii și a tlaxcalanilor care-i ajutaseră. Niciodată spiritul și elocvența unei femei n-au adus o răsturnare mai totală. Oamenii strigau și-și smulgeau hainele de pe ei, aruncând sulitele în aer.

Maxtla încercă să vorbească, dar a fost tras jos și îndată după aceea o luă la goană ca să scape cu viață. Mulțimea se întoarse apoi spre trimișii tlaxcalani și-i bătură cu bâtele, strigându-le:

— Iată răspunsul nostru către Malinche. Alergați, cânilor și duceți-I! Și cu aceste strigăte îi însoțiră până îi izgoniră din oraș.

În cele din urmă, larma încetă și câțiva dintre mai marii cetății se apropiară și, sărutând mâna Otomie, îi ziseră:

— Prințesă, suntem supușii tăi și te vom păzi până la moarte, căci ai pus o altă inimă în noi. Ai dreptate: mai bine să murim liberi decât să trăim ca sclavi.

— Vezi, dragul meu - zise Otomie - nu mă înșelam când îți spuneam că poporul meu mi-a rămas credincios și sincer. Dar acum trebuie să ne pregătim de război, căci solii lui Malinche au fost umiliți și când vestea va ajunge la urechile lui, va fi mai rău ca o pumă căreia i s-au răpit puii. Mai înainte, însă, să ne odihnim, căci sunt tare ostenită.

— Otomie - i-a răspuns - n-a fost nicicând pe pământ sfânt o femeie mai vrednică de admirație ca tine.

— Nu știu, iubitul meu - zise ea și zâmbi dar dacă ți-am câștigat prețuirea și am îndepărtat primejdia de pe capul tău, mi-e destul...

CAPITOLUL XXXII

SFÂRȘITUL LUI GUATEMOC

Câtva timp am trăit liniștiți în Cetatea Pinilor și încetul cu încetul, cu multă suferință, m-am însănătoșit de pe urma rănilor pe care cruzimea lui de Garcia mi le pricinuisese. Dar știam că pacea nu putea să dureze și o știa și poporul din Otomie, căci oare nu-i bătuseră și nu-i izgoniseră pe trimișii lui Malinche dincolo de porțile cetății? Multora le părea rău acum, dar lucrul era făcut și trebuiau să culeagă ce semănaseră.

Și astfel au început să se pregătească de război, iar Otomie era căpetenia sfatului lor, la care luam parte și eu. În cele din urmă a sosit vestea că o armată de cincizeci de spanioli și cinci mii de tlaxcalani înaintau asupra cetății, ca să ne nimicească. Atunci am luat comanda războinicilor din Otomie – erau zece mii și mai bine la număr, toți bine înarmați potrivit rânduiei lor – și ani ieșit din cetate, străbătând cam două treimi din drumul spre trecătoare. Cum însă acolo nu era loc ca să poată lupta atâta mulțime, n-am luat toată armata cu mine, având un alt plan în minte. Am trimis astfel vreo șapte mii de oameni să înconjoare munții, ale căror cărări ascunse le erau cunoscute, cu porunca să se cațăre pe creasta care mărginea fiecare parte a trecătorii și acolo, în locurile unde peretele de stânca este mai povârnit și se ridică la mai bine de trei sute de metri, să strângă tot mai multe pietroaie.

Restul armatei, în afară de cinci sute de oameni pe care i-am păstrat cu mine, l-am înarmat cu arcuri și sulite și l-am așezat la pândă în locuri potrivite, acolo unde stâncile aveau scobituri destul de mari, astfel încât pietroaiele care urmau să fie rostogolite de sus să nu-i zdrobească pe războinicii noștri. Apoi am trimis oameni de încredere ca iscoade, să-mi vestească apropierea spaniolilor și alții a căror misiune era să se ofere călăuze.

Socoteam că era un plan bun și totul părea să meargă cum trebuie; totuși, puțin a lipsit să nu dea greș. Căci Maxtla, dușmanul nostru și prietenul spaniolilor, care se afla în tabăra

mea - într-adevăr, îl adusesem cu mine ca să-l pot supraveghea mai bine - nu stătuse degeaba.

Când spaniolii se aflau cam la o jumătate de zi de mers de la gura trecătorii, una dintre iscoadele pe care le trimiseseră ca să-mi vestească apropierea lor a venit la mine și mi-a spus că Maxtla îl mituise ca să se ducă la comandantul spaniolilor și să-i dezvăluie planul nostru. Omul luase mita și o pornise chiar cu gândul să trădeze, dar i-a lipsit curajul și întorcându-se, mi-a spus totul. M-am grăbit să pun mâna pe Maxtla și înainte de căderea nopții a plătit prețul ticăloșiei sale.

În dimineața care a urmat morții sale, trupele spaniole au intrat în trecătoare. La jumătatea drumului le-am ieșit înainte cu cei cinci sute de oameni ai mei și am pornit lupta, lăsându-i însă să ne împingă înapoi cu oarecare pierderi. Pe măsură ce ne retrăgeam, spaniolii deveneau mai îndrăzneți, iar noi dădeam înapoi din ce în ce mai repede, până când, în cele din urmă, am luat-o la goană prin trecătoare, urmăriți de spaniolii călări. Cam la vreo cinci sute de pași de gura trecătorii care duce spre Cetatea Pinilor, drumul cotește și se îngustează, iar pereții sunt aici atât de prăpăstioși și de înalți, încât e aproape întuneric.

Fugeam de-a lungul acestui drum îngust, prefăcându-ne a fi în mare neorânduială, iar în urma noastră veneau spaniolii, invocând nume de sfinți, siguri acum de izbândă. Dar abia am dat colțul și s-a schimbat calimera, întrucât au intrat în horă cei care vegheau la o mie de picioare deasupra noastră: de sus se porni să cadă o ploaie de pietroaie și bolovani, care întunecă văzduhul. Bolovanii se prăvăleau jos, strivindu-i pe mulți dintre spanioli. Ca să scape și-au croit drum mai departe, acolo unde strâmtoarea se lărgea și stâncile se înclinau mai lin și cam jumătate din ei reușiră să treacă. Dar aici îi așteptau arcașii și acum, în locul pietrelor, o ploaie de săgeți căzu asupra lor, până când, în cele din urmă, năuciți și fără să poată încerca măcar să lupte, o luară la fugă înapoi de unde veniseră. Dar noi atâta așteptam: i-am atacat din flanc și din nou bolovanii s-au prăvălit peste ei de sus; până la sfârșit, cei care mai rămăseseră dintre spanioli și aliații lor tlaxcalani au fost goniți în mare neorânduială înapoi spre câmpia de dincolo de Trecătoarea Pinilor.

După această bătălie, spaniolii nu ne-au mai tulburat ani de zile decât prin amenințări, iar eu m-am ridicat sus de tot în ochii poporului din Otomie.

Un spaniol pe care-l salvasem de la moarte, redându-i apoi

libertatea, mă informă despre faptele lui de Garcia, sau Sarceda cum i se spunea și astfel, am aflat că era încă sub ordinele lui Cortez. Marina se ținuse însă de cuvânt și izbutise să-l îndepărteze din grațiile lui Cortez, aducându-i la cunoștință că voise s-o pună pe Otomie la tortură. Ba, mai mult, Cortez era mâniat pe el și pentru evadarea noastră, pe care Marina o pusese tot pe seama lui, dând de înțeles că luase mită ca să ne lase să fugim.

Despre cei paisprezece ani care au urmat după înfrângerea spaniolilor nu pot vorbi decât pe scurt, căci față de cei de dinaintea lor au fost ani de liniște. În acești ani s-au născut copiii mei și ai Otomie, trei fii și ei au fost lumina ochilor mei; îi iubeam din tot sufletul, iar ei îmi răspundeau cu aceeași dragoste. De fapt, deși se trăgeau și din neamul mamei lor, erau mai mult englezi decât indieni, căci i-am creștinat și i-am învățat limba și credința noastră englezească; chiar și înfățișarea și ochii erau mai mult de englez decât de indian, deși aveau pielea întunecată. Dar n-am avut parte de ei, cum n-am avut nici de cel pe care mi l-a născut Lily. Doi dintre ei au murit – unul de friguri, de care, cu toată dibăcia mea, n-am reușit să-l vindec, iar altul a căzut dintr-un cedru înalt, în care se cățăraseră să caute un cuib de uliu. Astfel, din toți trei – căci nu mai vorbesc de primul născut, care pierise în timpul asediului – îmi rămânea doar cel mai mare și mai iubit, despre care voi povesti mai târziu.

Altfel, ce să vă mai spun? Împreună cu Otomie, am fost numit *el cacique* al Cetății Pinilor, cu prilejul unui mare sfat care s-a ținut după ce i-am învins pe spanioli și aliații lor – ceea ce însemna că ne bucuram de puteri mari, dar nu absolute. Folosind puterea pe care o aveam, am izbutit în cele din urmă să suprim îngrozitoarele ritualuri ale sacrificiilor omenești, deși, din această pricină, multe din triburile mărginașe s-au desprins de sub conducerea noastră și dușmănia preoților a fost ațâțată împotriva mea. Ultimul sacrificiu – în afară de unul, cel mai îngrozitor dintre toate, despre care voi povesti mai târziu – s-a celebrat pe *teocalli*-ul din fața palatului după înfrângerea spaniolilor în trecătoare.

Mă aflu de trei ani în Cetatea Pinilor și ni se născuseră doi fii, când au sosit pe ascuns soli de la prietenii lui Guatemoc, de la care am aflat că Guatemoc supraviețuise torturilor și era încă prizonier în mâinile lui Cortez. Acești soli m-au vestit de asemenea că spaniolul Cortez urma să pornească într-o expediție

spre Golful Honduras, de-a curmezișul regiunii cunoscute sub numele de Yucatan și că avea să-i ia cu el pe Guatemoc și pe ceilalți nobili azteci, temându-se să-i lase singuri. Am mai aflat că triburile cucerite din cuprinsul țării murmurau nemulțumite din pricina cruzimii și a împilărilor la care erau supuse de spanioli și mulți socoteau că sosise ceasul când o răscoală ar putea să aibă sorti de izbândă.

Aceasta era rugămintea celor care trimiseseră solii – să ridic o armată în Otomie și să străbat cu ea țara, spre Yucatan, iar acolo, împreună cu alții care se vor aduna, să așteptăm prilejul nimerit să-i atacăm pe spanioli, în mijlocul pădurilor și mlaștinilor, trecându-i prin sabie și eliberându-l pe Guatemoc. Acesta era țelul cel mai de seamă al complotului, deși mai erau și altele despre care n-are rost să vorbesc, întrucât totul a fost în zadar.

Când mi s-a înmănat mesajul lor, am clătinat din cap cu tristețe, căci era un plan fără nădejde de izbândă, dar căpetenia solilor s-a ridicat și m-a luat deoparte, spunând că avea pentru mine o solie care nu trebuia auzită de urechi străine.

— Iată – zise el – Guatemoc îți trimite aceste vorbe: „Am aflat că tu, fratele meu, ești liber și în afară de primejdie, împreună cu verișoara mea Otomie, în munții din Otomie. Cât despre mine, lăncezesc, vai! În închisoarea *teulilor*, ca un vultur schilod într-o cușcă. Frate, dacă-ți stă în putere să mă ajuți, rogu-te s-o faci în amintirea vechii noastre prietenii și pentru tot ce-am suferit împreună. Poate că va veni o vreme când voi domni din nou în Anahuac. Și tu vei sta atunci alături de mine”.

Am ascultat și cuvintele mi-au tulburat inima, căci atunci, ca și în acest ceas, țineam la Guatemoc ca la un frate.

— Du-te înapoi – i-am zis – și găsește mijlocul de a-l vesti pe Guatemoc că-l voi salva de-mi va sta în putere, deși nu am speranțe prea mari. Totuși, să mă aștepte în pădurea din Yucatan.

Când Otomie a auzit de făgăduiala făcută, s-a supărat, spunându-mi că e o nebunie care-mi va aduce pierzania. Dar fiindcă-mi dădusem cuvântul a trebuit să se încline, așa că am adunat cinci sute de oameni și, împreună cu ei, am pornit pe drumul lung și obositor la capătul căruia urma să mă întâlnesc cu Cortez, chiar în trecătorile din Yucatan. În ultima clipă, Otomie a vrut să mă însoțească, dar n-am lăsat-o, arătându-i că nu putea să-și părăsească nici copiii și nici poporul și cu multă durere ne-

am despărțit – pentru prima dată de când eram împreună.

Nu voi povesti aici toate peripețiile prin care am trecut. Două luni și jumătate ne-am luptat cu greutatea drumului, trecând peste munți și râuri, prin mlaștini și păduri, până când, în cele din urmă, am ajuns la o mare cetate pustie. Indienii din părțile acelea îi ziceau Palenque și era nelocuită de mai multe generații. Este locul cel mai minunat pe care l-am văzut în toate călătoriile mele, deși mare parte se află ascunsă în tufișuri; căci pe oriunde și-ar purta călătorul pașii, găsește uriașe palate de marmură, precum și uriașe statui de zei rânjiți. De multe ori m-am întrebat ce popor va fi fost atât de puternic încât să clădească asemenea capitală și ce regi vor fi locuit acolo. Sunt însă taine care aparțin trecutului și nu vor fi dezlegate decât atunci când cine știe ce învățat va găsi cheia simbolurilor și inscripțiilor în piatră care acoperă clădirile.

M-am ascuns cu oamenii mei în această cetate, deși n-a fost prea ușor să-i conving să rămână printre nălucile trecutului, ca să nu mai vorbesc de frigurile păcatoase, fiarele sălbatice și șerpilor care mișunau peste tot. Dar promisem știri că spaniolii vor trece prin mlaștina ce se întindea între ruine și fluviu și nădăjduiam să-i prind acolo în capcană. Stăteam de opt zile la pândă, când am aflat de la iscoade că, săturându-se de mlaștinile care nu se mai terminau, Cortez trecuse marele fluviu ceva mai sus și acum își tăia drum prin pădure.

Am pornit deci în grabă spre fluviu, cu ghidul să-l trec; numai că toată ziua și toată noaptea a plouat cum nicăieri în lume nu mai poate ploua, până când, în cele din urmă, mergeam cufundați în apă până la genunchi. Iar când am ajuns la vadul râului, am găsit o adevărată mare care se învolbura mugind și mi-am dat seama că n-am fi putut trece, decât dacă am fi avut un vas dintr-acelea pe care le folosesc pescarii de heringi din Yarmouth. Așa încât am fost nevoiți să stăm acolo pe mal, biete ființe vrednice de plâns, pătimind din cauza frigurilor, a lipsei de hrană și a apei în care ne bălăceam, până când șuvoiul s-a retras.

După trei zile și trei nopți de așteptare, am izbutit, în dimineața a patra, să trecem fluviul, pierzând patru oameni, care s-au înecat. Din nou mi-am ascuns oamenii în tufișuri și trestii și m-am furișat însoțit doar de șase dintre ei, nădăjduind să descopăr câte ceva din mișcările spaniolilor. După o oră am dat peste drumul pe care-l tăiaseră prin pădure și l-am urmat

prevăzător. În curând am ajuns într-un loc unde pădurea era mai rară și aici Cortez își așezase tabăra peste noapte, căci cenușa focurilor mai era caldă încă, iar lângă unul dintre ele am văzut leșul unui indian pe care-l doborâseră frigurile. La nici cincizeci de pași de tabără se înălța un *ceiba* uriaș, un copac care nu se deosebește prea mult de stejarul nostru din Anglia, deși are lemnul mai moale și scoarța albă și crește mai mult în douăzeci de ani decât orice stejar într-o sută. Într-adevăr, încă n-am văzut niciodată un stejar atât de falnic ca acest uriaș *ceiba* - nici ca grosime și nici ca bogăție a coroanei - decât poate stejarul din Kirby, ori copacul numit „Regele din Scoto” care crește la Broome, adică în parohia din Norfolk cea mai apropiată de Ditchingham. Pe crengile acestui *ceiba* erau așezați mulți *zaplilotes*, sau vulturi și în timp ce ne furișam spre el am văzut ce anume veniseră vulturii să caute, căci de ramurile cele mai joase ale copacului atârnav trei oameni spânzurați, legându-se în adierea vântului.

— Iată urmele spaniolilor - am zis eu. Ia să-i vedem - și am trecut sub coroana copacului.

Când m-am apropiat, un *zaphilote* s-a așezat pe capul unuia dintre spânzurați și anume al celui care era cel mai aproape de mine. Nu știu, greutatea vulturului, sau poate fâlfâitul aripilor, a răsucit încet leșul spre mine și i-am văzut fața. Îngrozit, m-am dat un pas înapoi, apoi am privit din nou și m-am prăbușit la pământ gemând. Căci în fața mea se afla cel pe care venisem să-l caut și să-l salvez, prietenul meu, fratele meu, Guatemoc, ultimul împărat al Anahuacului. Atârna acolo, în pădurea întunecoasă și pustie, mort de o moarte rușinoasă, una doar pentru tâlhari, iar vulturul croncănea așezat pe capul lui. Eram uluit și înfiorat și în timp ce stăteam așa mi-am amintit de însemnul mândru al imperiului aztec - o pasăre de pradă ținând un șarpe în gheare. Acolo, în fața mea, se afla ultimul împărat aztec și, iată, o pasăre de pradă se agăța cu ghearele de părul lui - un însemn într-adevăr potrivit pentru căderea Anahuacului și a împăraților săi.

Am sărit în picioare cu un blestem pe buze și, ridicând arcul pe care-l aveam, am tras o săgeată, străpungând vulturul, a căzut la pământ cu un țipăt, bătând aerul cu aripile. Le-am poruncit însoțitorilor mei să taie funiile și să coboare leșurile lui Guatemoc, al prințului de Tacuba și al celuiilalt nobil spânzurat împreună cu ei și să sape o groapă adâncă la rădăcina copacului.

I-am îngropat acolo, lăsându-i să-și doarmă somnul de veci la umbra tristă a copacului.

Așa l-am văzut pentru ultima oară pe Guatemoc, fratele meu, pe care venisem de departe să-l scap, dar pe care spaniolii îl pregătiseră pentru înmormântare.

Apoi m-am îndreptat spre casă, căci Anahuacul nu mai avea acum nici un împărat de salvat. Întâmplarea a făcut însă ca, înainte de a pleca, să prind un tlaxcalan care știa să vorbească spaniola, fugit din armata lui Cortez în urma greutăților pe care le îndurase în marșul lor anevoios. Omul acesta fusese de față la uciderea lui Guatemoc și a tovarășilor săi și auzise ultimele cuvinte ale marelui împărat. Se pare că vreun ticălos îi destăinuise lui Cortez că se plănuia salvarea lui Guatemoc și generalul spaniol poruncise atunci să fie spânzurat. Se pare, de asemenea, că Guatemoc înfruntase moartea așa cum înfruntase toate nenorocirile ce se abătuseră asupra vieții sale - cu mândrie și fără teamă.

Iată ultimele lui cuvinte: „Am făcut rău, Malinche, că nu mi-am luat singur viața, atunci, înainte de a mă preda ție. Îmi spunea mie inima că toate făgăduielile tale sunt mincinoase și nu m-a înșelat. Aștept bucuros moartea, căci am trăit să cunosc rușinea, înfrângerea și caznele și să-mi văd poporul în sclavia *teulilor*. Vreau să-ți spun însă că Dumnezeu îți va plăti pentru această faptă”.

Apoi, în mijlocul unei mari tăceri, a fost ucis.

Și astfel mi-am luat rămas bun de la Guatemoc, cel mai brav, mai bun și mai nobil indian din câți au trăit vreodată și fie ca umbra sfârșitului său chinuitor și rușinos să întunece faima lui Cortez, atâta timp cât numele amândurora vor fi pomenite printre oameni!

Mi-au trebuit două luni ca să ajung până în cele din urmă cu bine la Cetatea Pinilor, deși sleit de puteri și pierzând patruzeci de oameni în diferite peripeții ale drumului. Am găsit-o pe Otomie sănătoasă și bucuroasă că m-am întors teafăr, căci nu mai spera să mă vadă vreodată. Când i-am povestit însă sfârșitul vărului ei Guatemoc, a plâns copleșită de durere, jelindu-l atât pe el, cât și spulberarea, o dată cu moartea lui, a ultimei speranțe a aztecilor - după care multă vreme a rămas nemângaiată.

CAPITOLUL XXXIII

ISABELLA DE SIGUENZA E RĂZBUNATĂ

Mulți ani după moartea lui Guatemoc am trăit în pace cu Otomie în Cetatea Pinilor. Țara noastră era săracă, pământul sterp și deși-i sfidam pe spanioli și nu le plăteam nici un tribut, n-au avut curajul să mai pornească război împotriva noastră, mai ales după ce Cortez se întorsese în Spania, în afară de câteva triburi care trăiau în locuri greu de ajuns, ca ale noastre, întreg Anahuacul era în stăpânirea lor; neavând deci prea mult de câștigat, ci numai pierderi grele dacă ar fi încercat să subjuge rămășițele poporului din Otomie, ne-au lăsat în pace, așteptând vremuri mai prielnice. Am spus rămășițele poporului din Otomie, căci pe măsură ce timpul trecea, multe clanuri s-au supus spaniolilor, încât în cele din urmă noi nu mai domneam decât asupra Cetății Pinilor și a câtorva leghe de pământ din jurul ei. Cred că numai dragostea lor pentru Otomie și respectul pentru umbra vechiului ei neam și nume, împreună cu un oarecare respect față de mine și anume pentru însușirea mea de om alb care nu poate fi învins și pentru dibăcia mea ca general, i-au făcut să mai stea în jurul nostru.

Acum aș putea fi întrebat dacă am fost fericit în acești ani. Aveam multe care mă puteau face fericit – nici un bărbat n-ar fi putut să fie binecuvântat cu o soție mai frumoasă și mai iubitoare și care să-și fi dovedit dragostea prin fapte duse până la jertfa de sine. Din propria ei voință, stătuse alături de mine pe piatra de sacrificiu; dominându-și slăbiciunea de femeie, nu se dăduse înapoi de a-și muia mâinile în sânge pentru a mă salva; prezența ei de spirit mă scosese din multe încurcături, dragostea ei îmi adusese mângâiere în multe ceasuri de suferință. De aceea, dacă recunoștința poate cuceri inima unui bărbat, a mea ar fi trebuit să fie la picioarele ei până la sfârșitul veacurilor și de fapt chiar așa era și într-un sens mai este încă și acum. Dar poate recunoștința, poate dragostea însăși, sau orice patimă care pune stăpânire pe sufletul omului, să-l facă să uite casa în care s-a născut? Puteam oare eu, devenit șef indian ce lupta

alături de un popor înfrânt, să-mi uit tinerețea, toate speranțele ca și temerile ei, puteam eu să uit valea râului Waveney și floarea lăsată acolo și oricât aș fi fost eu de sperjur, puteam oare uita jurământul pe care i-l făcusem cândva? Norocul fusese împotriva mea, împrejurările mă copleșiseră și cred că puțini sunt cei care, citind această povestire, mă vor osândi pentru tot ce am făcut. Fără îndoială că sunt foarte puțini cei care, în locul meu fiind, înconjurat cum eram de îndoieli, greutăți și primejdii, ar fi procedat altfel.

Și totuși, amintirile se ridicau împotriva mea; de multe ori stăteam treaz nopțile, alături de Otomie și-mi aminteam și mă căiam dacă un om se poate căi de ceva ce nu depindea de el. Căci nu eram decât un străin într-o țară străină și deși acolo era căminul meu, iar copiii mei se aflau în juru-mi, dorul de cealaltă casă exista încă în inima mea și nu puteam să izgonesc amintirea iubitei mele Lily, pe care o pierdusem. Mai aveam încă în deget inelul ei, dar nimic altceva nu-mi mai rămăsese de la ea. Nu știam dacă se măritase sau nu, dacă mai trăia sau murise. Prăpastia dintre noi se lărgea cu fiecare an ce trecea, dar gândul la ea mă urmărea încă; strălucea peste dragostea furtunoasă a Otomiei, mi-o aminteau chiar sărutările copiilor mei. Și, ceea ce era mai rău, mă disprețuiam pentru regretele mele. Nu, dacă poate fi pe lume ceva mai rău, atunci asta era, căci, deși niciodată nu-mi spusese nimic, mă temeam că Otomie îmi citise gândul.

*Deși suntem departe,
Nimic nu ne desparte.*

Așa suna inscripția de pe inelul de logodnă dat de Lily și așa era și cu mine. Eram departe, într-adevăr, unul de altul, atât de departe încât nici o punte nu putea să unească depărtările și totuși „nimic nu ne despărțea”. Chiar dacă inima ei încetase să mai bată, a mea continua să bată pentru ea. Peste țări și mări, peste prăpastia morții – dacă murise – nu puteam să nu doresc, deși pe ascuns, dragostea pe care o înșelasem.

Și astfel anii treceau, aducând cu ei prea puține schimbări, până când am ajuns să fiu încredințat că aici, în acest loc îndepărtat, voi trăi până la sfârșitul zilelor mele.

Dar soarta mea avea să fie alta.

Acela care citește aceste rânduri – povestea tinereții mele – nu poate să uite că în țesătura ei este cuprinsă și povestea morții unei anumite Isabella de Siguenza. Își va aminti desigur cum această Isabella, în ultimele clipe ale vieții ei, l-a blestemat pe preotul care i-a mărit chinurile ocărând-o și izbind-o cu crucifixul, să moară și el ucis de fanatici și moartea să-i fie și mai cumplită. Dacă amintirea mea nu mă înșală, am spus la începuturile povestirii că profeția ei s-a împlinit și într-un chip foarte straniu. Căci după ce Anahuacul a fost cucerit de Cortez, printre alți preoți veniți din Spania să-i aducă pe indieni pe calea iubirii lui Dumnezeu, prin cazne și prin sabie, s-a aflat și acest preot crud. Într-adevăr, dintre toți cei care s-au întrecut în pacificarea țării, el a fost cel mai zelos. Preoții indieni săvârșeau destule cruzimi când, smulgând inima victimei, o ofereau ca ofrandă lui Huitzel sau lui Quetzal, dar ei, cel puțin, trimiteau sufletul celui sacrificat în Casele Soarelui. La preoții creștini, locul pietrei de sacrificiu l-au luat cleștii de tortură și rugul, dar sufletul pe care-l eliberau din legăturile sale pământești îl trimiteau în Casa Iadului.

Dintre preoții spanioli, un oarecare părinte Pedro era cel mai îndrăzneț și mai crud. Trecea dintr-un loc în altul, însemnându-și drumul cu leșurile idolatrilor, până și-a câștigat numele de „Diavolul Creștin”. Într-o zi însă, cam la vreo paisprezece ani de când domneam noi în Cetatea Pinilor, s-a aventurat prea departe de sfânta-i fervoare și a fost prins de un trib din Otomie, care se desprinsese de sub stăpânirea noastră tocmai pentru că noi nu mai îngăduiam sacrificiile omenești, dar nu fusese încă subjugat de spanioli. Am aflat deci că preoții din acel trib prinseseră un preot creștin și că aveau de ghid să-l jertfească zeului Tezcat.

Însoțit doar de o mică gardă, am trecut în grabă munții, vrând să vorbesc cu *el cacique* al acelui trib, cu care, deși nu ne mai recunoștea autoritatea, păstram oarecare legături de prietenie. Nădărduiam să-l pot convinge să-l elibereze pe preot. Dar oricât de repede am mers, răzbunarea preoților indieni fusese și mai grabnică, așa că am ajuns în sat doar ca să-l găesc pe „Diavolul Creștin” dus la sacrificiu în fața statuii unui idol hidos așezat pe un stâlp și înconjurat de grămezi de cranii. Gol până la brâu, cu mâinile legate la spate, cu șuvițele de păr sur atârându-i până pe piept, cu ochii pătrunzători ațintiți mai curând amenințător decât cu o expresie de implorare asupra chipurilor acestor dușmani păgâni, cu buzele subțiri murmurând rugăciuni, părintele Pedro se îndrepta spre locul morții, scuturându-și din

când în când capul cu furie, pentru a scăpa de chinul gângăniilor care bâzâiau în jurul său.

L-am privit și m-am întrebat de unde-l cunosc. M-am uitat iarăși și mi-am dat seama. Brusc, mi-a venit în minte imaginea hrubei întunecoase din Sevilla, apoi a unei femei tinere și frumoase, îmbrăcate în giulgiu și a unui călugăr cu fața ascuțită, în sutană neagră, care o izbea peste buze cu crucifixul de fildeș și o blestema ca pe o eretică profanatoare. Și acum, în fața mea se afla omul acela! Isabella de Siguenza se rugase cerului ca să-i fie hărăzită o soartă asemănătoare cu a ei și blestemul ei se împlinise. Amintindu-mi de toate cele întâmplate, nu m-am mai gândit să-i schimb soarta, chiar dacă mi-ar fi stat în putere s-o fac. Am rămas la o parte și l-am lăsat să treacă, dar în timp ce pășea pe lângă mine am rostit în limba spaniolă:

— Amintește-ți, dacă ai uitat, părinte, de rugăciunea din clipa morții Isabellei de Siguenza, pe care cu mulți ani în urmă ai trimis-o la moarte în Sevilla.

Omul m-a auzit; am văzut cum tot sângele i-a fugit de sub pielea-i arsă de soare și s-a clătinat atât de tare, încât credeam că va cădea. Cu spaimă-n ochi, a privit țintă la mine, dar n-a văzut decât imaginea destul de banală a unui șef indian bucurându-se de moartea unuia dintre asupritorii săi.

— Ești oare un diavol – zise el cu glas răgușit – trimis din iad ca să mă chinuiască în clipa cea de pe urmă?

— Amintește-ți de rugăciunea pe care a făcut-o în clipa morții Isabella de Siguenza, pe care ai lovit-o și ai blestemat-o – am răspuns eu batjocoritor. Nu căuta să afli cine sunt. Amintește-ți doar de blestemul ei, acum și pe vecie.

O clipă a rămas nemișcat, fără să-i pese de cei care-l îndemnau să meargă, chinuindu-l. Apoi curajul i-a revenit și a strigat cu glas răsunător:

— Înapoi, Satană, de ce să mă tem de tine? Îmi amintesc bine de moartea păcătoasei aceleia – fie ca sufletul ei să fi găsit pacea – și văd că blestemul ei a căzut asupra-mi. Mă bucur că-i așa, căci de cealaltă parte a pietrei de colo porțile cerului se deschid în fața ochilor mei. Înapoi, Satană, de ce să mă tem de tine?

Strigând astfel, a pornit înainte poticnindu-se, apoi a murmurat: „O, Doamne, în mâinile tale îmi dau duhul!” Fie ca sufletul să i se odihnească în pace. Deși a fost crud, a știut să fie și curajos, căci nu s-a înfricoșat în fața chinurilor la care el însuși

i-a supus pe atâția.

Acesta a fost un fapt neînsemnat, dar urmările lui aveau să fie mari. Dacă l-aș fi salvat pe părintele Pedro din mâinile preoților din Otomie, nu cred c-aș fi ajuns vreodată să scriu această istorie aici, în Valea lui Waveney. Firește, nu știu dacă aș Ti izbutit să-l salvez, știu doar că n-am încercat și că din cauza morții lui mari necazuri s-au abătut asupra-mi. Dar dacă am făcut bine sau rău – cine ar putea ști? Cei care vor judeca faptele mele vor putea crede, în această privință, ca și în altele, că am procedat greșit; dar dacă ar fi văzut cum a fost înmormântată de vie Isabella de Siguenza, mă îndoiesc c-ar fi cineva care să nu-mi dea dreptate. Dar fie că am făcut bine sau rău, lucrurile s-au petrecut așa cum am scris.

Aflând deci noul vicerege, trimis din Spania, de uciderea călugărului de către poporul răzvrătit și păgân din Otomie, s-a mâniat teribil și a jurat să-i răzbune moartea, nimicind pe vinovați.

În curând ajunse până la mine vestea că o mare armată de tlaxcalani și de alți indieni pornise spre noi eu gândul de a ne face praf și pulbere și că împreună cu ei veneau peste o sută de spanioli, cu toții comandați de nimeni altul decât de căpitanul Bernal Diaz, același pe care-l crușasem în măcelul din *la noche triste* și a cărui spadă îmi atârna încă la centură.

Trebuia să pregătim apărarea, căci singura noastră speranță stătea în îndrăzneală. Ne mai atacaseră spaniolii și înainte, împreună cu o mie de aliați de-ai lor și puțini trăiseră să se întoarcă în tabăra lui Cortez. Ceea ce izbutisem atunci puteam încerca și a doua oară – așa spunea Otomie în mândria inimii ei de neînvins. Dar, vai! În paisprezece ani lucrurile se schimbaseră mult. Cu paisprezece ani în urmă stăpânea o întinsă regiune muntoasă, ale cărei triburi neînduplecate ar fi trimis sute de războinici la chemarea noastră. Acum, aceste triburi ieșiseră de sub stăpânirea noastră, care era recunoscută doar de poporul din Cetatea Pinilor și de câteva sate alăturate. Când spaniolii ne-au atacat, eram în stare să strâng o armată de zece mii de războinici ca să-i înfrunt; pe când acum, cu toată truda, n-am putut strânge mai mult decât vreo două-trei mii de oameni – dintre care unii au fugit când primejdia s-a apropiat.

Totuși trebuia să înfrunt cu curaj situația și să fac tot ce se putea cu oamenii aflați sub comanda mea, deși în adâncul inimii

mi-era teamă de sfârșitul acestei lupte. Dar Otomieii nu i-am vorbit nimic despre temerile mele, iar ea, dacă a avut vreuna și-a ascuns-o în piept. Îmi închipui însă că încrederea ei în mine era atât de mare, încât socotea că ajunge doar iscusința mea, pentru a face față tuturor armatelor spaniole.

În cele din urmă, dușmanul s-a apropiat și atunci am plănuit bătălia la fel cum o făcusem cu paisprezece ani în urmă. Am înaintat prin trecătoare, singurul loc pe unde se putea ajunge până la noi, cu o mică parte a trupelor, iar pe ceilalți războinici i-am împărțit în două cete egale, așezându-i pe fiecare creastă a pereților înalți ce mărgineau drumul, cu porunca să azvârle asupra atacanților bolovani și stânci de îndată ce voi da semnalul și anume când voi fugi din fața dușmanului prin trecătoare. Gândindu-mă însă că s-ar putea întâmpla să fim respinși înapoi spre cetate orice-am fi făcut, am mai luat și alte măsuri: am prevăzut ca zidurile și porțile să fie gata de luptă și am așezat în ele o garnizoană. Ca o ultimă măsură, am pus să se ducă pe vârful înalt al piramidei, care acum, după interzicerea jertfelor, era folosită pentru păstrarea armelor, apă și de-ale mâncării, întărindu-i de asemenea laturile cu ziduri presărate cu sticlă vulcanică și alte dispozitive de apărare, până când am socotit aproape cu neputință ca cineva s-o poată cuceri atâta timp cât mai existau douăzeci de oameni ca s-o apere.

Și astfel, într-o seară de la începutul verii, după ce mi-am luat rămas bun de la Otomie și l-am luat pe fiul meu cu mine, căci era acum la vârsta când, după obiceiurile indiene, băieții sunt puși în fața primejdiilor luptei, am trimis cele două cete să urce sus, deasupra prăpastiei și am pornit prin gura întunecoasă a trecătorii, cu cele câteva sute de oameni ce-mi mai rămăneau.

Știam de la iscoadele mele că spaniolii își așezaseră tabăra de cealaltă parte și vor încerca să treacă cu o oră înainte de a se crăpa de ziuă, încredințați că ne vor găsi dormind. Și într-adevăr, a doua zi dimineața, înainte chiar ca primele raze ale soarelui să înroșească zăpezile înalte de pe vulcanul Xaca, ce se ridica deasupra noastră, un murmur îndepărtat care sparse tăcerea nopții îmi dădu de știre că vrăjmașul pornise spre noi. Ne era destul de ușor să-l întâmpinăm în trecătoare: nu exista piatră sau colț de stâncă care să nu-mi fi fost cunoscute, mie și oamenilor mei. Pe când cu spaniolii altfel stăteau lucrurile; mulți dintre ei erau călări și mai trebuiau să târască după ei două tunuri. Nu știu de câte ori au rămas aceste tunuri grele înțepenite între

bolovanii presărați pe drum, căci pe întuneric sclavii înhămați la ele nu găseau cu ușurință locurile cele mai netede, până când, în cele din urmă, nevoind să riște o luptă atât de dezavantajoasă, căpeteniile au poruncit să se aștepte zorile.

Când s-a luminat de ziuă și razele soarelui au prins să se furișeze prin adâncimile prăpastiei uriașe și-au făcut apariția șirurile lungi de spanioli în armurile lor strălucitoare și miile de băștinași care li se alăturaseră și mai strălucitori cu căștile lor pictate și hainele lor lucioase, de pene. Ne-au văzut și ei și, bătându-și joc de numărul nostru mie, s-au răsucit înainte ca un șarpe uriaș în crăpătura unei stânci, până au ajuns la vreo sută de pași de noi. Atunci spaniolii au scos strigătul lor de luptă, invocându-l pe Sfântul Petru și, cu lancea în poziție de repaus, s-au năpustit călare asupra noastră. I-am întâmpinat cu o ploaie de săgeți care i-a oprit puțin, dar nu pentru mult timp. În curând s-au învălmășit printre noi, respingându-ne cu vârful lăncilor și făcând prăpăd în rândurile noastre, căci armele indiene nu puteau pricinui mult rău oamenilor și cailor apărați de armuri. A trebuit, așadar, să ne retragem și de fapt retragerea era și planul meu, căci nădăjduiam astfel să-l atrag pe dușman în partea aceea a trecătorii unde cărarea se îngusta și pereții se înălțau abrupt, pentru a-l putea zdrobi cu bolovanii ce urmau să cadă de sus. Totul a mers bine; noi fugeam, spaniolii ne urmăreau înflăcărați de victorie, până au pătruns în trecătoarea cea îngustă. Și deodată, un bolovan s-a rostogolit din înălțimi, s-a prăvălit peste un cal, l-a ucis, apoi, săltând mai departe, a lovit și a înspăimântat pe cei ce veneau în spate. Un altul i-a urmat, apoi încă unul și inima mi-a tresărit de bucurie, căci mi se părea că primejdia trecuse și că pentru a doua oară planul îmi reușise.

Dar iată că de deasupra se auzi un zgomot, altul decât cel al pietroaielor rostogolite – era un zgomot de luptă care creștea din ce în ce mai mult, până când văzduhul se umplu de larmă și apoi ceva căzu învărtindu-se din înălțimi. Am privit: nu era o stâncă, ci un om – unul din războinicii mei. Și a fost doar prima picătură din ploaia ce-a urmat.

Vai! Mi-am dat seama că fusesem păcălit. Spaniolii, ostași încercați, nu puteau fi prinși de două ori prin aceea și șiretenie; înaintaseră prin trecătoare cu tunurile pentru că trebuia, dar la adăpostul întunericului trimiseseră ostașii să se cațare pe munți, pe cărări ascunse ce le fuseseră arătate și acolo, în înălțimi, să le vină de hac oamenilor mei care voiau să-i oprească prăvălind

bolovanii. Și le-au venit de bac, căci oamenii mei, tupilați cum erau chiar pe marginea prăpastiei, printre tufișuri de aloe și alte plante spinoase, nu aveau ochi decât pentru dușmanul de jos, negândindu-se nici o clipă că alți vrăjmași ar putea să-i atace din flanc – așa încât au fost luați prin surprindere. Abia dacă au avut timpul să pună mâna pe arme, pe care le puseseră jos ca să poată rostogoli în voie stâncile și pietroaiele, când dușmanii, mult mai numeroși decât ei, s-au năpustit asupra lor urlând. A urmat o luptă scurtă, dar hotărâtoare.

Prea târziu mi-am dat seama de toate acestea. Și mi-am blestemat nesăbuința, furios că nu mă gândisem la o asemenea împrejurare; fapt este că nu-mi închipuisem nici o clipă că trupele spaniole ar putea găsi cărările ascunse de pe cealaltă parte a muntelui, uitând că trădarea face cu puțință aproape orice lucru.

CAPITOLUL XXXIV

ASEDIUL CETĂȚII PINILOR

Bătălia era pierdută. La o mie de picioare deasupra noastră răsunară strigătele de izbândă. Bătălia era pierdută și totuși trebuia să lupt mai departe. Mi-am retras cât am putut de iute oamenii ce-mi mai rămăseseră la un cot al drumului, unde vreo douăzeci de războinici disperați puteau să oprească o vreme înaintarea unei armate. Le-am spus să rămână cine vrea alături de mine și mulți au răspuns cererii mele. Am ales dintre aceștia cincizeci, sau poate mai mulți, poruncind celorlalți să alerge cât puteau de repede spre Cetatea Pinilor și acolo să dea de veste tuturor din cetate că sosise ceasul primejdiei; iar dacă aveam să cad, să-i spună Otomieii, soției mele, că o conjur să se împotrivească din toate puterile dușmanului și să nu se predea decât dacă spaniolii îi vor făgădui libertate – ei, fiului și poporului ei. Cât despre mine, voi rezista în trecătoare atât cât să aibă timp să închidă porțile și să pună la adăpost oamenii între zidurile cetății. Împreună cu luptătorii care se întorceau, l-am trimis înapoi și pe fiul meu, deși s-a rugat și m-a implorat să-i dau voie să rămână cu mine. Dar cum știam că nu aveam nimic în față decât moartea, am rămas neînduplecat.

Curând după aceea au plecat cu toții; spaniolii, temându-se de o capcană, au ocolit încet și cu prudență colțul de stâncă, dar când au văzut atât de puțini oameni strânși să le facă față s-au oprit, fiind încredințați că le întinsesem o cursă, căci nu puteau crede ca o ceată atât de mică se încumetă să înfrunte o întreagă armată.

Așa cum era terenul, numai câțiva dintre ei puteau să vină asupra-ne dintr-o dată, fără să-și poată aduce tunurile cele grele ca să le îndrepte împotriva noastră, iar archebuzele nu le erau de prea mare ajutor. Drumul povârnit îi silea să descalece, astfel încât n-ar fi putut să dea lupta decât ca pedestri. Acesta a fost mijlocul pe care l-au ales până la urmă. Mulți războinici au căzut de amândouă părțile; pe mine însă mă ocolea primejdia. În cele din urmă, puterea lor ne-a covârșit. Pas cu pas ne-au dat înapoi,

sau mai bine zis ne-au purtat, pe cei câțiva care mai rămăseserăm, în vârful lăncilor lungi, până ne-au dus la ieșirea din trecătoare, aflată la câteva sute de pași de locul unde fusese cândva zidul Cetății Pinilor.

Să luptăm mai departe nu mai folosea la nimic. Trebuia să alegem între moarte și fugă și, după cum vă puteți închipui, de dragul nevestelor și al copiilor noștri, dacă nu pentru a ne salva viețile, am ales fuga. Am luat-o la goană de-a curmezișul câmpiei ca niște căprioare, iar spaniolii și aliații lor ne urmăreau îndeaproape, hăituindu-ne ca niște câini. Din fericire, terenul era presărat cu stânci, astfel încât caii lor nu puteau să galopeze în voie, ceea ce ne-a îngăduit, câtorva dintre noi, vreo douăzeci, la număr, să ajungem până la porți. Din toată armata mea, doar vreo cinci sute de războinici izbutiseră să se întoarcă și probabil că tot atâția erau și în cetate.

Porțile grele s-au închis și abia au fost zăvorite cu grinzile masive de stejar, că avangarda spaniolilor a și ajuns la ele. Aveam încă în mână arcul și în tolbă-mi mai rămăsese o săgeată. Am așezat-o și, încordând arcul cu toată puterea, am tras printre bârnele porții, ochind un călăreț tânăr și chipeș care gonea în primele rânduri. Săgeata l-a lovit drept în gât, la încheietura armurii; l-am văzut întinzându-și brațele în lături și căzând pe spate peste crupa calului, pentru a rămâne nemișcat. Primele rânduri s-au retras atunci, dar după puțină vreme unul dintre ei s-a apropiat cu un steag alb în mână. Era un bărbat cu înfățișarea nobilă, cu o armură bogată și, privindu-l, mi s-a părut ceva cunoscut în ținuta și în grația-i nepăsătoare cu care călărea. Oprindu-și calul în fața porților, își ridică vizorul și începu să vorbească.

Și atunci l-am recunoscut: în fața mea se afla de Garcia, vechiul meu dușman, despre care nu mai știam nimic de aproape paisprezece ani. Timpul ce se scursese își lăsase urmele pe chipul său, ceea ce nici nu era de mirare, căci acum era un om de șaiszeci de ani și mai bine. Barba-i ascuțită, de culoare castanie, era înspicată cu fire albe, părând cenușie; avea obrajii supti și de la depărtare buzele-i subțiri păreau două linii roșii; numai ochii erau la fel ca întotdeauna – aprinși și pătrunzători și același zâmbet rece îi flutura în jurul gurii. Nu mă mai îndoiam: era de Garcia, care și acum, ca în toate împrejurările de răscruce din viața mea, apărea cu influența-i nefastă; în timp ce-l priveam, am simțit că se apropia ultima și cea mai puternică

înfruntare dintre noi, că înainte de a trece prea multe zile, ura veche și îndelungată – a unuia dintre noi sau a amândurora – va fi îngropată pentru veșnicie în tăcerea morții. Soarta îmi fusese potrivnică, acum ca întotdeauna. Doar cu câteva clipe mai înainte, când potrivisem săgeata, șovăisem încotro s-o slobod: spre tânărul călăreț care zăcea mort, sau spre cavalerul de lângă el; și, iată, ucisesem pe unul cu care nu aveam nimic și-l lăsasem nevătămat pe dușmanul meu de moarte.

— Hei, voi, cei de colo! strigă de Garcia în spaniolă. Aș vrea să vorbesc cu conducătorul răzvrătiților din Otomie. Vin din partea căpitanului Bernal Diaz, comandantul armatei.

M-am urcat pe zid cu ajutorul unei scări aflate la îndemână și i-am răspuns:

— Vorbește, eu sunt omul pe care-l cauți.

— Vorbești bine spaniola, prietene – zise de Garcia tresărind și privindu-mă cu luare-aminte pe sub sprâncenele-i încruntate. Ia spune, unde ai învățat-o? Și care ți-e numele și obârșia?

— Am învățat-o, Juan de Garcia, de la *dona* Luisa, pe care ai cunoscut-o în tinerețea ta. Și mă cheamă Thomas Wingfield.

De Garcia se răsuci în șa și scoțând o înjurătură cumplită, zise:

— Sfântă Fecioară! Cu ani în urmă mi s-a spus că te-ai aciuat în mijlocul unui trib sălbatic, dar de atunci am fost plecat în Spania și când m-am întors socoteam că ești mort, Thomas Wingfield. Acum însă am noroc, căci a fost una din marile dureri ale vieții mele că mi-ai scăpat de-atâtea ori, renegatul! Fii sigur că de data aceasta nu vei mai avea scăpare!

— Ce știi bine e că nu va fi nici o scăpare pentru unul din noi, Juan de Garcia – i-am răspuns. Acum jucăm ultima parte a jocului, dar nu te lăuda, căci Dumnezeu singur știe de partea cui va fi izbânda. Ți-a mers bine până azi, dar ar putea să fie aproape ziua când norocul te va părăsi, o dată cu ultima suflare. Și acum, spune ce ai de spus, Juan de Garcia.

Câteva clipe rămase tăcut, trăgându-se de barba-i ascuțită și în timp ce-l priveam mi s-a părut că văd o umbră de teamă pe jumătate uitată furișându-i-se în ochi. Dacă a fost sau nu, nu știu, căci a dispărut repede și, ridicând capul, a vorbit limpede și cu îndrăzneală.

— Iată mesajul meu pentru tine, Thomas Wingfield și pentru câinii din Otomie cu care te-ai înhăitat și pe care astăzi i-am mai cruțat. Căpitanul Bernal Diaz îți oferă condiții din partea excelenței sale viceregele.

— Și care sunt aceste condiții? am întrebat.

— Destul de mărinimoase pentru niște câini păgâni răzvrățiți - răspunse el batjocoritor. Să predați orașul fără condiții, iar viceregele, în îndurarea sa, va accepta capitularea. Dar ca să nu spui cumva că s-ar fi călcat cuvântul ce ți s-a dat, află că nu vei scăpa nepedepsit pentru numeroasele tale fărădelegi. Îți vei primi pedeapsa cu vârf și îndesat. Toți cei care au ajutat sau au luat parte la uciderea drăcească a părintelui Pedro, acel om sfânt, vor fi arși pe rug, iar ochii celor care au privit vor fi scoși. Conducătorii din Otomie, pe care îi vor alege judecătorii, vor fi spânzurați în fața mulțimii adunate și printre ei te vei afla și tu, vere Wingfield și mai cu seamă femeia ta, Otomie, fiica lui Montezuma, răposatul împărat. Cât despre ceilalți locuitori ai Cetății Pinilor, vor trebui să-și dea averile pentru tezaurul viceregelui; cu toții, bărbați, femei și copii, vor fi luați din oraș și împărțiți, după placul viceregelui, pe pământurile coloniștilor spanioli aleși de el și acolo vor învăța meșteșugurile folositoare ale agriculturii și mineritului. Acestea sunt condițiile de capitulare și am poruncă să spun că vă las o oră ca să hotărâți dacă le primiți sau nu.

— Și dacă nu le primim?

— Atunci căpitanul Bernal Diaz va purcede la nimicirea și jefuirea acestei cetăți, iar după ce o va lăsa douăsprezece ore la cheremul tlaxcalanilor și al altor triburi indiene credincioase, îi va aduna pe cei rămași în viață și-i va duce în orașul Mexico, unde vor fi vânduți ca sclavi.

— Bine - am zis - într-o oră vei avea răspunsul.

Lăsând poarta păzită, am pornit în grabă spre palat, trimițând din drum mesageri ca să adune sfatul cetății - firește. Cei care mai rămăseseră în viață. La ușa palatului am întâlnit-o pe Otomie, care m-a salutat cu mare bucurie, căci auzind de înfrângerea noastră, nici nu se mai așteptase să mă vadă.

— Vino cu mine în Sala Adunării - i-am zis - am să-ți vorbesc.

Ne-am dus în sală, unde sfetnicii și începuseră să se strângă. Erau aproape toți sfetnicii rămași în viață, opt în total și le-am repetat cuvintele lui de Garcia neadăugând nimic de la mine. Pe urmă a vorbit Otomie, deoarece, fiind prima în rang, era dreptul ei. De două ori până atunci o auzisem vorbind poporului ei în legătură cu lupta împotriva spaniolilor. Prima dată, dacă vă amintiți, când fusesem trimiși de Cuitlahuac, urmașul tatălui ei Montezuma, să cerem ajutorul acestor fii ai munților împotriva lui

Cortez și a *teulilor*. A doua oară cu vreo paisprezece ani în urmă, când ne-am întors în Cetatea Pinilor ca niște fugari, după căderea Tenochtitlanului, iar locuitorii cetății, înfuriați de pierderea a aproape douăzeci de mii de războinici de-ai lor, voiseră să cumpere pacea dându-ne pe mâinile spaniolilor.

De fiecare dată, Otomie triumfase prin meșteșugul vorbelor ei, prin puterea numelui și măreția prezenței sale. Acum lucrurile stăteau însă altfel și chiar de nu s-ar fi dat înapoi să folosească aceleași mijloace, tot nu ne-ar fi fost de vreun folos într-o asemenea împrejurare deznădăduită. Acum, din măreția numelui ei nu mai rămăsese decât o umbră, una din numeroasele umbre fata să dispară ale unei împărății a cărei slavă pierise pentru totdeauna; nu le mai aminti cu înflăcărare nici de mândria și tradițiile unui neam condamnat, nu mai era nici țință, iar prima strălucire a frumuseții ei trecuse. Și totuși, cu fiul ei și cu mine alături, așa cum s-a ridicat ca să le vorbească celor șapte consilieri, care, buimăciți de teamă și neputincioși în fața sortii, stăteau ghemuiți în tăcere în fața ei cu fețele îngropate în mâini, mi-am zis că Otomie n-a fost niciodată mai frumoasă și că vorbele ei, oricât de simple ar fi fost, nu sunaseră niciodată mai convingător.

— Prieteni – zise ea – cunoașteți nenorocirea care s-a abătut asupra noastră. Soțul meu v-a înfățișat condițiile *teulilor*. Suntem în grea cumpănă. Avem cel mult o mie de oameni care să apere cetatea, vatra strămoșilor noștri. Suntem ultimii și singurii dintre toate popoarele Anahuacului care mai îndrăznim să înfruntăm cu armele în mâini pe albi. Cu ani în urmă v-am spus: alegeți între a muri păstrându-vă onoarea și a trăi în rușine! Astăzi vă spun din nou: alegeți! Pentru mine și ai mei nu ne rămâne nimic de ales, căci, orice ați hotărî, partea noastră va fi tot moartea. Voi însă puteți alege. Vreți să muriți luptând, sau să ajungeți, voi și copiii voștri, robi câte zile veți mai avea de trăit?

Câteva clipe, cei șapte s-au sfătuit între ei, apoi purtătorul lor de cuvânt a vorbit:

— Otomie și tu, *teulule*, v-am urmat ani de zile sfaturile, dar n-am putea spune că ne-au adus noroc... Nu vă aducem nici o vină, căci zeii Anahuacului ne-au părăsit, așa cum i-am părăsit și noi – deși numai ei pot sta între oameni și soarta lor nenorocită. Dar în toată vremea asta ați împărtășit necazurile noastre și tot așa va fi și acum, la sfârșit. Nu ne vom lua înapoi cuvântul în acest ultim ceas al poporului din Otomie. Am ales: am trăit liberi alături de

voi, tot liberi și alături de voi vrem să murim. Căci vă împărtășim credința că e mai bine, pentru noi și ai noștri, să pierim ca oameni liberi, decât să ne târâm zilele sub jugul *teulilor*.

— Bine ai grăit – zise Otomie. Acum nu ne mai rămâne decât să căutăm o moarte atât de glorioasă, încât să fie cântată în zilele ce vor veni. Soțul meu, ai auzit răspunsul sfatului. Spune-l spaniolilor, să-l audă și ei.

M-am întors așadar la zidul cetății, cu un steag alb în mână și îndată din tabăra spaniolă s-a apropiat un sol ca să vorbească cu mine – dar nu mai era de Garcia, ci altul. I-am spus în puține cuvinte că aceia dintre noi care rămăseseră în viață voiam să murim sub ruinele cetății, așa cum făcuseră, înaintea noastră, fiii Tenochtitlanului, dar că atât timp cât vom mai avea o suliță de aruncat și un braț care s-o arunce, nu ne vom încredința niciodată grijii miloase a spaniolilor.

Solul spaniol s-a întors în tabără și, după o oră, au pornit atacul. Punându-și tunurile în poziție de bătaie la ceva mai mult de o sută de puși de porți, spaniolii au început să tragă în noi vârtos, căci sulițele și săgețile noastre nici măcar nu-i puteau atinge la asemenea depărtare. Totuși n-am stat nici noi degeaba, căci dându-ne seama că în curând porțile de lemn aveau să fie doborâte, am început să dărâmam casele din fața lor și am umplut drumul cu pietre și dărâmături. În desul ridicăturii astfel făcute, am săpat o tranșee adâncă, pe care călăreții și tunurile să n-o poală trece decât după ce o vor astupa din nou. De-a lungul străzii celei largi, care ducea spre marea piață unde se înălța *teocalli*-ul, am așezat alte baricade, apărute în față și în spate prin șanțuri săpate în mare grabă; iar pentru ca nu cumva spaniolii să ne ia prin flanc și să-și forțeze trecerea prin ulicioarele strimte și întortocheate din dreapta și stânga, am baricadat și celelalte patru ulițe care duceau spre marea piață.

Până la căderea nopții, spaniolii au tot tras în resturile sfărâmate ale porților și în baricadele ridicate în spatele lor, nefăcând însă stricăciuni prea mari, în afară de vreo douăzeci de oameni uciși de ghiulele și de gloanțele arcebizuzelor. Dar n-au încercat să dea asaltul în ziua aceea. În cele din urmă s-a întunecat și atunci focul a încetat – dar nu și munca noastră. Mai toți bărbații trebuiau să păzească porțile și punctele slabe ale zidurilor, baricadele rămânând astfel mai cu seamă în sarcina femeilor, care lucrau sub comanda mea și a căpitanilor mei. Nici

Otomie nu s-a dat în lături de la această muncă, pilda ei fiind urmată de toate femeile din oraș – fie că erau de rang mare sau nu; și erau multe, căci femeile îi întreceau acum la număr pe bărbații din Otomie și trebuie să spun că destule dintre ele rămăseseră văduve chiar în ziua aceea.

Cât de stranie era imaginea acestor femei la lumina sutelor de torțe tăiate din pinii rășinoși care au dat numele cetății, mișcându-se toată noaptea încolo și înapoi în șiruri, poticnindu-se sub greutatea coșurilor cu pământ sau a pietroaielor grele, ori săpând cu lopeți de lemn în pământul tare, ori dărâmand case. Nu se plâneau, ci munceau mai departe, întunecate și deznădăjduite și nici un geamăt sau o lacrimă nu lăsa să le scape, nu, nici chiar cele ai căror bărbați și fii fuseseră azvârliți în dimineața aceea în prăpastia trecătorii. Știau bine că orice împotrivire era zadarnică și că soarta le era pecetluită, dar nici una dintre ele n-a crâcnit măcar, cerând să ne supunem spaniolilor. Cele care scoteau câte un cuvânt spuneau la fel ca Otomie, că era mai bine să mori liber decât să trăiești în robie – dar cele mai multe nu spuneau nimic; bătrâne și tinere, marne, soții, văduve și fecioare, munceau în tăcere și copiii trudeau alături de ele.

Privindu-le, mi-a trecut prin minte un gând – că aceste femei tăcute și răbdătoare aveau cine știe ce țel comun, disperat, pe care-l știau toate, dar despre care nici una nu voia să vorbească.

— O să trudiți tot atât de greu și pentru stăpânii voștri, *teulii*? strigă un om cu o batjocură plină de amărăciune, în timp ce un șir de femei treceau aplecate sub povara pietroaielor.

— Smintit ce ești! răspunse femeia din fruntea lor, o tânără frumoasă. Oare morții muncesc?

— Nu, morții nu muncesc – îi dădu dreptate glumețul cel nesocotit. Dar cele care, ca și tine, sunt prea frumoase pentru a fi ucise de *teuli* vor număra ani îndelungați de robie. Spune, cum o să scapi de ei?

— Smintit ce ești! repetă tânără femeie. Oare focul moare doar când se stinge singur? Și oare toți oamenii trebuie să trăiască până îmbătrânesc? Iată cum voi scăpa de ei – și aruncând la pământ torța pe care o ducea, o călcă în picioare și-și urmă mai departe drumul, cu încărcătura ei. În clipa aceea am știut că aveau un țel anume, deși n-am putut să-mi dau seama cât de disperat era și Otomie n-a vrut să-mi spună care e taina acestei femei.

— Otomie - i-am zis eu în aceeași noapte, întâlnindu-ne din întâmplare - am vești proaste pentru tine.

— Trebuie să fie cu adevărat proaste dacă le numești astfel în momente ca acestea - răspunse ea.

— De Garcia se află printre dușmanii noștri.

— Știu.

— Cum de știi?

— După ura pe care o citesc în ochii tăi - răspunse ea.

— Se pare că a sosit ceasul izbânzii lui - am oftat eu.

— Nu, iubitule, nu *a lui*, ci *a ta*. Vei triumfa asupra lui de Garcia, dar victoria te va costa scump. O știi în adâncul inimii mele; nu mă întreba cum și de ce. Iată, Regina își pune coroana pe cap - și-mi arată cu degetul vulcanul Xaca, ale cărui zăpezi veșnice se rumeneau o dată cu ivirea zorilor - și trebuie să te duci la porți, căci spaniolii vor începe în curând lupta.

În timp ce Otomie vorbea, am auzit o trompetă răsunând dincolo de ziduri. Alergând în grabă la porți, pe când primele raze de lumină alungau noaptea, am putut vedea că spaniolii își pregăteau trupele de atac. N-au pornit însă de îndată, ci au tot amânat până când soarele se ridicase bine pe cer. Atunci au pornit să tragă cu furie asupra apărării noastre, nimicind ce mai rămăsese din resturile sfărâmate ale porților și dărâmând chiar vârful întăriturii din spatele lor. Deodată, focul a încetat și din nou s-a auzit o trompetă: acum atacul a pornit. Am văzut înaintând o coloană de o mie și mai bine de tlaxcalani, urmați de trupele spaniole. Îi așteptam în spatele întăriturilor de pământ, împreună cu vreo trei sute de războinici și peste câteva clipe le-am văzut capetele apărând deasupra crestei - astfel lupta a început. De trei ori i-am respins cu sulitele și cu săgețile noastre, dar la al patrulea atac valul de oameni, a trecut peste apărarea noastră și s-a revărsat în șanțul de dincolo.

Am fost siliți să ne retragem deci la cea de a doua întăritură de pământ, căci nu puteam nădăjdui să înfruntăm atâtea războinici la loc deschis; iar dușmanul, de îndată ce și-a croit drum pentru cai și tunuri, ne-a urmat. Aici, lupta a reînceput și baricada fiind foarte puternică, am rezistat vreo două ceasuri, cu mari pierderi de partea noastră, dar și în rândurile spaniolilor. Din nou ne-am retras și din nou am fost asaltați și astfel bătălia n-a conținut cât a fost ziua de lungă. Cu fiecare ceas, numărul nostru scădea și armele ni se împrășteau, dar continuam să ne batem cu disperare. Pe ultimele două baricade, sute de femei din

Otomie au luptat alături de soții și de frații lor.

Ultima întăritură de pământ a fost cucerită de spanioli abia când apunea soarele și în amurgul care se lăsa aceia dintre noi care mai rămăseseră în viață au fugit spre adăpostul pe care-l pregătisem pe *teocalli*. Iar când a coborât noaptea, lupta s-a oprit.

CAPITOLUL XXXV

ULTIMUL SACRIFICIU AL FEMEILOR DIN OTOMIE

Aici, pe *teocalli*, la lumina caselor ce ardeau – căci, pe măsură ce înaintau, spaniolii dădeau foc cetății – am făcut numărătoarea trupelor. Ne mai rămâneau în total vreo patru sute de bărbați în stare să lupte, împreună cu vreo două mii de femei și numeroși copii. Deși *teocalli*-ul din Cetatea Pinilor nu era tot atât de înalt ca acela al marelui templu din Mexico, laturile sale erau mai povârnite și acoperite peste tot cu piatră netedă, iar platforma din vârf era aproape tot atât de mare, măsurând într-adevăr mai mult de o sută de pași pe fiecare latură. Platforma aceasta era pavată cu lespezi de marmură și în mijlocul ei se ridica templul zeului războiului, unde continua să troneze statuia sa, deși nici un sacrificiu nu-i mai fusese oferit de mulți ani; acolo se aflau piatra de sacrificiu, altarul în fața căruia ardea pe vremuri focul și încăperile preoților. În fața templului, despărțindu-l de piatra de sacrificiu, se găsea un puț adânc, cimentat, de mărimea unei camere mari, folosit cândva pentru păstrarea grânelor în vremuri de foamete. Ei bine, pusesem să fie umplut cu apă adusă cu mare trudă până în vârful piramidei, iar înlăuntrul templului îngrămădisem provizii destule, astfel încât un răstimp nu aveam a ne teme că vom muri de sete sau de foame.

Dar iată că apărea o încurcătură pe care n-o prevăzusem. Oricât ar fi fost de întinsă platforma din vârful piramidei, nu putea adăposti decât jumătate dintre noi – ceea ce însemna că dacă voiam s-o apărăm, o parte din mulțime trebuia să-și caute adăpost aiurea. I-am adunat în mare grabă pe conducătorii poporului și le-am înfățișat situația în câteva cuvinte, lăsându-i să hotărască ce era de făcut. După ce s-au sfătuit între ei, mi-au dat în cele din urmă acest răspuns: toți răniții și bătrânii, împreună cu cei mai mulți copii, ca și toți cei care doreau să plece, vor părăsi piramida în cursul nopții, încercând să iasă din cetate, iar dacă nu vor izbuti, să se predea spaniolilor.

Am răspuns că era bine așa, căci moartea ne aștepta pe fiecare dintre noi, având puțină însemnătate în ce parte o vom găsi. Și astfel fură aleși vreo mie cinci sute și mai bine, iar la miezul nopții, când porțile se deschiseră, începu exodul. Oh, era îngrozitor să vezi despărțirile sfâșietoare dintre oameni! Aci, o fiică se agăța de gâtul bătrânului tată, colo soți și soții își luau pentru totdeauna rămas bun unii de la alții, dincoace mamele își sărutau copilașii și în fiecare parte vibra o suferință amară, suferința despărțirilor definitive. Mi-am îngropat fața-n mâini, întrebându-mă - cum o făcusem de multe ori și mai înainte - cum putea Dumnezeu milosteniei să îndure vederea unor dureri care frâng până și inimile unor păcătoși când se află de față.

Îndată după aceea mi-am ridicat privirea și i-am vorbit Otomie, care se afla alături de mine, întrebând-o dacă n-ar fi bine să-l trimitem și pe fiul nostru împreună cu ceilalți, dându-l drept copilul unor oameni de rând.

— Nu, soțul meu - răspunse ea. Mai bine să moară împreună cu noi, decât să trăiască în robia spaniolilor.

În cele din urmă, totul s-a sfârșit și, o dată cu ieșirea ultimului dintre ei, porțile s-au închis. În curând am auzit strigătul îndepărtat al străjilor spaniole care îi zăriseră și câteva împușcături urmate de țipete.

— Fără îndoială că-i măcelăresc tlaxcalanii - am zis eu.

Dar nu era așa. Câțiva dintre ei au fost într-adevăr uciși, dar văzând că deschiseseră focul asupra unei mulțimi neînarmate - cei mai mulți bătrâni, femei și copii - spaniolii și mai cu seamă comandantul lor, Bernal Diaz, un om milos, deși aspru, a poruncit încetarea focului. De fapt a făcut chiar mai mult, căci după ce toți cei care mai erau în puteri, împreună cu copiii destul de voinici ca să îndure oboselile călătoriei, au fost aleși să fie vânduți ca sclavi, a lăsat mulțimea aceea jalnică să plece unde vrea. Și astfel s-au risipit care încotro și nici azi nu știu ce s-a ales de ei.

Am petrecut noaptea jos, la picioarele piramidei, dar înainte de a se lumina de ziuă am cerut femeilor și copiilor care mai rămăseseră cu noi, vreo șase sute în totul - căci dintre femeile nemăritate și dintre tinerele neveste încă zdravene foarte puține aleseseră fuga - să urce sus pe *teocalli*, neavând acum nici o îndoială că spaniolii ne vor ataca în zori. În ceea ce mă privește, am rămas, împreună cu cei trei sute de războinici, căci vreo sută și mai bine se predaseră spaniolilor o dată cu ceilalți, să aștept

atacul la adăpostul zidurilor. Într-adevăr, în zori luptele au reînceput, iar spre amiază, oricât am încercat noi să-l apărăm, zidul a fost luat cu asalt și, lăsând aproape o sută de morți și răniți în urma noastră, am fost împinși pe drumul răsucit ce ducea spre vârful piramidei. Spaniolii ne împingeau din spate, dar drumul era îngust și povârnit, iar ei fiind mulți la număr nu puteau face cine știe ce pe scările înguste, astfel încât am putut să-i respingem, provocându-le destule pierderi și în ziua aceea nu ne-au mai atacat.

Noaptea care a urmat am petrecut-o în vârful piramidei. Eram atât de obosit, încât după ce am mâncat am adormit, cufundându-mă într-un somn adânc. A doua zi dimineață, lupta a reînceput și spaniolii câștigau mereu teren. Palmă cu palmă, la adăpostul unui foc intens de arcebuze și tunuri, ne-au împins în sus, mereu mai sus. Cât a fost ziua de lungă, lupta n-a conținut pe drumul îngust ce se răsucea din treaptă în treaptă. În cele din urmă, la apusul soarelui, o companie a spaniolilor, cred că avangarda lor, s-a năpustit cu strigăte de victorie pe platformă și s-a repezit spre templul din mijloc. Până în clipa aceea, femeile stătuseră. Și priviseră, dar acum una dintre ele se ridică, strigând cu glas tunător:

— Prindeți-i! Sunt doar câțiva.

Atunci, cu un înspăimântător țipăt de furie, mulțimea de femei se năpusti asupra spaniolilor și tlaxcalanilor obosiți, copleșindu-i prin numărul lor. Multe au fost ucise, dar în cele din urmă ieșiră biruitoare, luându-i prizonieri. Apoi îi legară cu frânghii de inelele de aramă fixate în pietrele pavajului, unde, în vremurile de demult, erau legați cei destinați sacrificării, atunci când se aduceau atât de mulți dintr-o dată, încât preoții se temeau să nu le scape. Rămăsesem alături de ceilalți războinici și priveam uimiți toate acestea, când, deodată, am strigat:

— Bărbați din Otomie! Oare vreți să se spună că femeile noastre ne-au întrecut în curaj?

Și fără alte vorbe, urmat de o sută și mai bine de tovarăși de-ai mei, m-am repezit cu curajul deznădejdiei în jos, pe cărarea abruptă și îngustă.

La prima cotitură am dat peste grosul trupelor spaniole și ale aliaților lor, care urcau agale, căci erau siguri de victorie și atât de tare i-am izbit în năvala noastră, încât mulți dintre ei au fost azvârliți peste marginea cărării, rostogolindu-se pe zidul povârnit al piramidei. Văzând ce-i așteaptă, cei care veneau mai în spate

s-au oprit și au început să se retragă. Curând însă, furia atacului nostru îi izbi și pe ei, făcându-i să se împingă în cei aflați mai jos, până când, în cele din urmă, fură cu toții cuprinși de panică și, răcnind de spaimă, sutele de oameni înșiruiți de-a lungul drumului ce se răsucea de jur împrejurul piramidei o luară la goană, neavând în minte decât un singur gând – să scape. Dar unii dintre ei nu reușiră, căci năvala dezlănțuită a celor de sus asupra celor din spatele lor i-a împins pe mulți la moarte, căci, neavând nimic de care să se țină, dacă cineva era împins puțin, nu se mai oprea decât atunci când trupul i se izbea de pietrele de jos. Astfel încât într-un sfert de oră tot ce câștigaseră spaniolii în ziua aceasta fusese pierdut, deoarece, în afară de cei ce fuseseră prinși pe platformă, nici unul din cei ce apucaseră să urce pe *teocalli* nu mai rămăsese viu; o spaimă atât de mare puse stăpânire pe spanioli, încât, la adăpostul întunericului, se retraseră în mare grabă, purtându-și morții și răniții spre tabăra lor dinafara zidurilor.

Obosiți dar victorioși, am urcat din nou spre vârful piramidei; în timp ce coteam însă după cel de-al doilea colț, cam la vreo treizeci de metri deasupra pământului, un gând mi-a trecut prin minte. L-am împărtășit degrabă însoțitorilor mei și ne-am pus pe treabă. Desfăcând blocurile de piatră care formau cărarea, le-am rostogolit pe laturile piramidei și am îndepărtat astfel mai multe straturi de piatră și de pământ de dedesubt, până când în locul cărării nu mai exista nimic altceva decât o groapă, căscându-se vreo zece metri și mai bine.

— Acum – am spus, cercetând rodul trudei noastre la lumina lunii care răsărea – spaniolul care va voi să ajungă până la noi va trebui să găsească aripi cu care să zboare.

— Vai, *teulule* – murmură cineva de lângă mine – dar, spune, ce aripi vom găsi *noi*?

— Aripile Morții – am rostit eu întunecat și ne-am urmat drumul în sus.

Era aproape de miezul nopții când am ajuns sus, căci tridisem multe ceasuri, timp în care ni se trimisese și de-ale gurii, Apropiindu-ne de vârf, am auzit cu uimire răsunând niște cântece religioase solemne și uimirea mea n-a mai avut margini când am văzut că ușile templului lui Huitzel erau deschise și că focul sacru care nu mai arsese acolo de ani și ani își învolbura din nou năvalnic flăcările. M-am oprit și – oare mă înșela auzul, ori

auzeam îngrozitorul cântec de sacrificiu? Nu, refrenul sălbatic răsună din nou în mijlocul tăcerii:

*Ție îți aducem jertfă!
Mântuiește-ne, o, Huitzel,
Huitzel, mărte zeu!*

M-am trezit înainte și, cotind pe după colțul templului, m-am pomenit față în față cu trecutul, căci acolo, ca și pe vremuri, am văzut preoții îmbrăcați în hainele lor negre, cu părul lung atârându-le pe umeri, cu îngrozitorul cuțit de obsidian la cingătoare; iar acolo, lângă piatra de sacrificiu, se aflau cei destinați morții; primul care urma să fie jertfit era un prizonier tlaxcalan, ale cărui brațe și picioare bine întinse erau ținute de oameni îmbrăcați în haine de preot. Lângă el, înveșmântat în mantia roșie de sacrificiu, stătea unul din căpitanii mei, despre care mi-am amintit îndată că fusese preot al lui Tezcat înainte ca idolatria să fi fost oprită în Cetatea Pinilor, iar în jur se îngărmădeau femeile și în timp ce priveau de pe buzele lor se ridica imnul acela îngrozitor.

Acum înțelegeam totul. În deznădejdea lor fără margini, cu mințile tulburate de pierderea taților, soților și copiilor, gândindu-se la soarta crudă ce ne aștepta și mai cu seamă la moartea neîndoielnică, focul vechii credințe izbucnise din nou în inimile lor sălbatice. Acolo era templul, acolo erau piatra și uneltele de sacrificiu și acolo, pe ruinele lor, erau prizonierii luați în război. Voiau să aibă parte de o ultimă răzbunare, să-i jertfească pe dușmani zeilor strămoșești, la fel cum făcuseră în trecut părinții lor, victimele urmând să fie din rândul aceluia care în curând aveau să-i învingă. Da, trebuiau să moară, dar cel puțin vor sfinți Casele Soarelui cu sângele blestemăților de *teuli*!

Spuneam că femeile erau cele care cântau imnul și priveau atât, de sălbatic spre victime, dar n-am dat glas încă întregii grozăvii... Căci în fața lor, îmbrăcată în rochie albă, cu colierul de smaralde mari – darul lui Guatemoc – strălucindu-i pe piept și penele de un verde regal așezate în păr, punctând melodia imnului cu o mică baghetă, stătea însăși fiica lui Montezuma, soția mea, Otomie. Niciodată n-o văzusem atât de frumoasă, sau mai degrabă atât de îngrozitoare. Nu, nu era Otomie aceea pe care o vedeam, altfel unde-i erau zâmbetul duios și ochii blânzi? Aici, în fața mea, se afla Răzbunarea vie, întruchipată într-o

femeie. Am bănuir imediat adevărul, deși nu știam încă totul. Otomie a mea, care, deși nu se creștinase, privea cu ochi buni credința noastră, Otomie a mea, care de ani întregi nu mai vorbise decât cu mânie despre cumplitele ritualuri de sacrificiu, Otomie a mea, ale cărei fapte erau toate numai iubire și ale cărei vorbe erau numai bunătate, rămăsese în sufletul ei o idolatră și o sălbatică. Îmi ascunsese destul de bine în toți acești ani acea parte a inimii ei, sau poate că nici ea însăși nu-și cunoscuse taina și doar de două ori până atunci văzusem puțin din sălbăticia înăbușită a sângelui ei: prima dată, atunci când Marina îi adusese o rochie de femeie desfrânată ca să scape din tabăra lui Cortez, iar ea își arătase mânia și disprețul față de aceasta; a doua oară, tot în aceeași zi, când îl doborâse cu mâna ei pe tlaxcalanul ce se aplecase asupra mea.

Toate acestea și multe altele mi-au trecut prin minte în acele câteva clipe, în timp ce Otomie bătea măsura cântecului de sacrificiu și preoții păgâni se pregăteau să-l jertfească pe tlaxcalan.

În clipa următoare eram alături de ea.

— Ce se întâmplă aici? am întrebat-o cu asprime.

Otomie mă privi cu o uimire rece și cu niște ochi goi, de parcă mă vedea pentru întâia oară.

— Înapoi, omule alb - răspunse apoi. Nu le este îngăduit străinilor să se amestece în ritualurile noastre.

Am rămas uluit, fără a ști ce să fac, în timp ce flăcările ardeau și cântecul se ridica în jurul statuii lui Huitzel, a demonului Huitzel trezit după atâția ani de somn.

Imnul solemn se înălța iarăși și iarăși, Otomie bătând măsura cu vergeaua ei de abanos și tot de atâtea ori se înălțau strigătele lor de triumf către liniștea stelelor.

Deodată m-am trezit ca dintr-un vis, căci mi se părea un vis urât și, trăgându-mi spada, m-am repezit spre preotul de la altar, ca să-l străpung. Dar deși bărbații au rămas liniștiți, femeile au fost mai iuți decât mine. Înainte de a putea ridica spada, înainte de a putea chiar să scot o vorbă, s-au năpustit asupra mea ca jaguarii din pădurile înconjurătoare și mi-au șuiertat și mârâit la ureche:

— Pleacă de aici, *teulule*, ca nu cumva să te întindem și pe tine pe piatră alături de frații tăi!

Și tot șuiertând m-au împins la o parte.

M-am retras și m-am așezat în umbra templului; acolo am stat

și-am cugetat. Ochii mi-au căzut pe șirul lung de victime care-și așteptau rândul la sacrificiu. Erau treizeci și unul încă în viață și dintre aceștia cinci erau spanioli. Am mai văzut că spaniolii fuseseră legați ultimii, la capătul șirului, urmând să fie păstrați pentru sfârșitul ceremoniei. Gândindu-mă că aveau să fie jertfiți la răsăritul soarelui, am început să mă întreb cum aș putea să-i salvez. De fapt, nu mai aveam nici o putere. Femeile nu puteau fi clintite de la săvârșirea răzbnării lor – erau înnebunite de suferință. Mai curând ai putea să smulgi prada unei pume căreia i s-au răpit puii, decât să abați aceste femei de la țelul lor. Cu bărbații era altceva totuși. Unii dintre ei se amestecaseră în mijlocul orgiei, e drept, dar cei mai mulți se țineau deoparte, privind cu o bucurie temătoare spectacolul la care nu luau parte. Lângă mine se afla un bărbat din Otomie puțin mai în vârstă decât mine. Fusesse întotdeauna prietenul meu și, după mine, el era acela care venea la comanda războinicilor tribului. M-am dus la el și i-am spus:

— Prietene, de dragul onoarei poporului tău, ajută-mă să pun capăt sacrificiilor.

— Nu pot, *teulule* – răspunse el. Și ia seama, mai bine nu te amesteca în treaba asta, căci nimeni nu va sta alături de tine. Acum femeile au puterea și vezi cum o folosesc. Ele știu că nu mai au mult de trăit, dar înainte de a muri vor să îndeplinească rânduiala lăsată de strămoși. În fața morții, vezi că obiceiurile vechi, deși lăsate la o parte, n-au fost uitate.

— Să încercăm măcar să-i salvăm pe acești *teuli* – am stăruit eu.

— De ce-ai vrea să-i salvezi pe *teuli*? Ne vor salva oare și ei peste câteva zile, când vom fi *noi* în puterea lor?

— Poate că nu, dar dacă trebuie să murim, să murim fără să ne acoperim de rușine.

— Și ce-ai vrea să fac, *teulule*?

— Iată: aș vrea să găsești vreo trei sau patru bărbați care n-au fost cuprinși de această nebulie și, împreună cu ei, să mă ajuți să le dau drumul *teulilor*, căci pe ceilalți nu-i mai putem salva. Dacă le tăiem legăturile, o să-i putem coborî cu frânghii peste groapa pe care am făcut-o în trepte, până la cărarea de jos și astfel să poată ajunge printre ai lor.

— Am să încerc – răspunse el ridicând din umeri. Dar să nu crezi că o fac fiindcă mi-ar fi milă de acești blestemați de *teuli*, pe care mai bine i-aș vedea întinși pe piatra de sacrificiu, ci

pentru că asta îți este dorința și sunt gata să fac multe de dragul prieteniei noastre.

Apoi a plecat și îndată după aceea am văzut câțiva oameni așezându-se, ca din întâmplare, între locul unde se afla ultimul dintre prizonierii indieni și primul dintre spanioli, în așa fel încât să-i ascundă de privirile femeilor înnebunite, care nu aveau ochi decât pentru orgia de sânge din fața lor.

M-am furișat spre spanioli. Erau ghemuiți la pământ, legați de mâini și de picioare de inelele de aramă prinse în pavaj. Stăteau apatici, așteptându-și soarta îngrozitoare, cu fețele cenușii de spaimă și cu ochii ieșiți din orbite.

— Ascultă! Am șoptit în spaniolă la urechea celui dintâi, un bărbat mai în vârstă pe care-l cunoșteam ca unul ce luase parte la războaiele lui Cortez. Vreți să scăpați?

Ridică iute privirea și zise cu glas răgușit:

— Cine ești tu ea să ne vorbești de scăpare? Cine ne-ar putea scăpa din mâinile acestor diavoli cu chip de femei?

— Mi se spune *teulul*. Sunt de neam alb, creștin și, vai! Trebuie s-o spun, căpitanul acestor oameni sălbatici. Cu ajutorul câtorva bărbați care mi-au rămas credincioși, am de gând să vă tai legăturile, iar după aceea om vedea noi... Află, omule, că ceea ce fac e cu mare primejdie, căci, de vom fi prinși, s-ar putea foarte bine să mă aștepte aceeași soartă ca aceea de la care încerc să vă scap.

— Fii sigur, *teulule* - răspunse spaniolul - că dacă vom scăpa cu bine, nu vom uita niciodată ce-ți datorăm. Salvează-ne viețile acum și s-ar putea să vină timpul când te vom răsplăti, salvând-o pe a ta. Dar, spune, chiar dacă ne dezlegați, cum să fugim pe platforma luminată de lună, fără ca furiile astea dezlănțuite să ne vadă?

— Nu putem decât să ne bizuim pe noroc - le-am răspuns.

Și în timp ce vorbeam, norocul ne-a ajutat în chip straniu, căci spaniolii din tabăra de jos își dăduseră deodată seama de ceea ce se petrecea pe platforma *teocalli*-ului. Un urlet de groază se ridică din mijlocul lor și imediat deschiseră focul asupra noastră cu tunurile și archebuzele lor, deși, din pricina formei piramidei și a locului unde stăteam, împușcăturile treceau pe deasupra noastră, fără să ne facă aproape nici un rău. De asemenea, mulți dintre ei se repeziră spre piramidă, nădăjduind să ia cu asalt templu, căci nu știau că drumul fusese tăiat.

Firește, ritualurile de sacrificiu n-au încetat, dar bubuitul

tunurilor, strigătele de mânie și de spaimă ale spaniolilor, şuieratul gloanțelor și trosnetul flăcărilor de la casele care ardeau luminând scena în jur, ca și cântecele religioase care răsunau sus pe piramidă au mărit atât de mult larma și confuzia, încât planul meu a putut fi îndeplinit mai ușor decât sperasem. Prietenul meu, căpitanul din Otomie, adunase câțiva oameni de încredere și acum se întorsese împreună cu ei lângă mine. M-am ghemuit și, cu câteva mișcări grabnice, am tăiat frânghiile care-i legau pe spanioli. Apoi ne-am strâns într-un mănunchi vreo doisprezece dintre noi și mai bine, având grijă să-i cuprindem pe cei cinci spanioli în mijlocul nostru. Atunci mi-am scos spada și am strigat:

— *Teulii* atacă templul! Ceea ce era adevărat, căci un șir lung de spanioli porniseră în sus pe cărarea răsucită. *Teuli* atacă templul, mă duc să-i opresc! Și ne-am repezit de-a curmezișul platformei.

Nimeni nu ne-a văzut, sau dacă ne-a văzut a făcut-o cu un ochi nepăsător, fiind cu toții ocupați cu săvârșirea unui nou sacrificiu; și-apoi larma era atât de mare, încât abia dacă au luat seama la ceea ce făceam. Două minute au trecut și am ajuns pe drumul care se răsucea în jos; atunci am răsuflat ușurat, bucuros că scăpasem de privirile femeilor. Am alergat înainte, atât cât îngăduiau picioarele amorțite ale spaniolilor, până am ajuns în unghiul cărării unde începea spărtura. Spaniolii care porniseră în sus ajunseseră de cealaltă parte și deși nu-i puteam vedea, le auzeam strigătele de mânie și disperare, căci se opriseră neputincioși și înțeleseam că tovarășii lor nu mai puteau fi ajutați.

— Nu mai avem nici o scăpare – zise spaniolul cu care vorbisem. Drumul a fost stricat și ar fi moarte sigură dacă am încerca să coborâm pe zidul neted al piramidei.

— Nu – i-am răspuns. La vreo cincisprezece metri mai jos cărarea continuă și vă vom coborî unul câte unul, cu frânghia.

Apoi ne-am pus pe treabă. Am legat frânghia pe sub brațele unui ostaș și l-am lăsat ușor în jos, până a ajuns la cărare, fiind primit de tovarășii săi ca un om înviat din morți. Ultimul care urma să fie coborât era spaniolul cu care vorbisem.

— Rămâi cu bine – zise el – și fii binecuvântat pentru această faptă milostivă, oricât de renegat ai fi. Spune acum, nu vrei să vii cu mine? Îmi pun viața și onoarea chezășie că nu ți se va clinti mei un fir de păr din cap. Mi-ai spus că încă mai ești creștin. Este

oare acesta un loc pentru creștini? Și arată în sus.

— Nu, într-adevăr, nu este - i-am răspuns eu - dar nu pot veni; soția și fiul meu sunt acolo și trebuie să mă întorc ca să mor alături de ei, de va fi nevoie, Dacă ai cu adevărat un gând de recunoștință pentru mine, încearcă, la rândul tău, să le salvezi viața, căci de a mea prea puțin îmi pasă.

— Așa voi face - făgădui omul, apoi l-am coborât și pe el în mijlocul celorlalți.

În ceea ce ne privește, ne-am întors la templu, spunând că spaniolii se retrăseseră nereușind să treacă peste spărtura din cărare.

În fața templului, orgia de sânge continua. Mai rămăseseră doar doi indieni și preoții de sacrificiu începuseră să dea semne de oboseală.

— Unde sunt teulii? strigă un glas. Repede, dezbrăcați-i pentru sacrificiu!

Dar *teulii* nu mai puteau fi găsiți și oricât i-ar fi căutat, era în zadar!

— Cred că Dumnezeuul lor i-a luat sub aripa sa ocrotitoare - am vorbit eu din umbră, cu glasul schimbat. Huitzel nu poate să-l întrecă pe Dumnezeuul *teulilor*!

Și m-am furișat degrabă în altă parte, ca nimeni să nu bănuiască cine rostise acele cuvinte, dar spusele mi-au fost auzite și repetate în toate părțile.

— Dumnezeuul creștinilor i-a ascuns sub aripa sa. Să ne bucurăm de cei pe care ni i-a lăsat nouă! suna strigătul și ultimul dintre captivi a fost dus pe altar.

Începusem să respir ușurat, căci mă gândeam că totul se sfârșise - dar nu era așa. Am spus mai înainte că deslușisem un fel de hotărâre ascunsă în ochii întunecați ai femeilor indiene, pe când trudeau la baricade și acum aveam s-o văd îndeplinită. Nebunia le ardea inimile; împliniseră sacrificiile, dar sărbătoarea lor abia acum începea. Deodată le-am văzut retrăgându-se la celălalt capăt al piramidei și, fără a le păsa de împușcături și parcă fără a le vedea pe cele care, atinse, cădeau fulgerate jos, rămaseră o vreme pregătindu-se parcă de o ceremonie necunoscută mie. Împreună cu ele erau și preoții de la sacrificiu, dar la fel ca și înainte ceilalți bărbați stăteau în grupuri posomorite, privind la cele ce se întâmplau fără să ridice mâna sau glasul în fața planului lor infernal.

O singură femeie nu se dusese împreună cu ele și această

femeie era Otomie, soția mea. Rămăsese lângă piatra de sacrificiu – o imagine jalnică la privit, căci frenezia, sau mai curând nebunia ei, se stinsese și acum era aceeași de mai înainte. Stătea privind cu ochi măriți de groază când la mărturiile crudului ritual, când la propriile-i mâini – ca și cum s-ar fi așteptat să le vadă pătate de sânge și la acest gând se înfiora. M-am apropiat de ea și am atins-o pe umăr. S-a întors iute, exclamând:

— Soțul meu! Soțul meu!

— Eu sunt – am răspuns eu – dar să nu mă mai numești soț.

— Oh, ce-am făcut! gemu ea și căzu în nesimțire în brațele mele.

Aici voi adăuga un lucru pe care în vremea aceea nu-l știam, căci mi l-a spus după mulți ani pastorul parohiei noastre, un om foarte învățat, deși cam îngust la minte. Dacă aș fi știut atunci ce-am aflat mai târziu, aș fi vorbit cu mai multă blândețe cu Otomie, soția mea și aș fi avut mai multă înțelegere pentru cruzimea ei. Se pare – așa mi-a spus prietenul meu, pastorul – că, din cele mai vechi timpuri, femeile care se închină zeilor-demoni, cum erau zeii din Anahuac, pot oricând să fie posedate de ei, chiar după ce-și părăsesc credința și să fie târâte, în frenezia lor, la săvârșirea celor mai mari nelegiuiri. Astfel, printre alte pilde, pastorul nostru mi-a spus că un poet grec, numit Theocrit, povestește într-una din idilele sale despre o femeie numită Agave, care, luând parte la o asemenea tainică orgie în cinstea unui demon numit Dionysos, l-a zărit pe propriul ei fiu, Pentheus, printre privitori și, fiind posedată de demon, s-a năpustit asupra lui și l-a ucis cu ajutorul celorlalte femei. Iar poetul, care era și el adorator al lui Dionysos, nici măcar n-o osândează, ci dimpotrivă îi aducea laude, arătând că la porunca zeului săvârșise acea „faptă care nu se cuvine a fi osândită”.

Și dacă scriu acum acestea, care n-au legătură cu povestea mea, o fac încredințat că așa cum Dionysos a posedat-o pe Agave împingând-o la o crimă nefirească, tot astfel Huitzel a posedat-o atunci pe Otomie. De fapt cam la fel s-a dezvinovățit după aceea și Otomie. Și acum cred cu tărie că dacă demonii pe care-i adorau grecii aveau asemenea puteri, o putere și mai mare le era dată celor din Anahuac, care erau cei mai îngrozitori dintre diavoli. Și dacă-i așa cum cred, nu Otomie era aceea pe care am văzut-o atunci la ritualurile de sacrificiu, ci mai curând

demonul Huitzel, pe care cu mult înainte îl slăvisе și care avea, de aceea, puterea să intre pentru o vreme în trupul ei, luând locul propriului ei spirit.

CAPITOLUL XXXVI

CAPITULAREA

Luând-o pe Otomie în brațe, am dus-o într-una din încăperile de lângă templu, Am văzut acolo câțiva copii, care fuseseră aduși înăuntru ca să fie feriți de primejdie și printre ei pe propriul meu fiu.

— Tată, ce are mama? întrebă băiatul. Și de ce m-a închis aici cu copiii ăștia, când se pare că afară se dau lupte?

— Mama ta nu se simte bine - i-am răspuns cu - și fără îndoială că te-a adus aici ca să fii ferit de primejdii. Vezi, ai grijă de ea până când mă întorc.

— Așa voi face - mă încredința băiatul. Dar n-ar fi mai bine ca eu, care sunt aproape bărbat, să fiu afară, în lupta cu spaniolii, alături de tine, decât să stau aici înăuntru, îngrijind de femei bolnave?

— Fă ce ți-am cerut, fiule și să nu părăsești cumva încăperea până nu mă întorc.

Și, zicând acestea, am ieșit închizând ușa în urma mea. După câteva clipe însă doream să fi rămas înăuntru, deoarece priveliștea pe care-am zărit-o pe platformă era mai îngrozitoare decât tot ce văzusem mai înainte. Căci femeile, împărțite în patru cete mari, unele dintre ele cu pruncii în brațe, cântau și țopăiau ca apucate, multe goale până la brâu. Dar asta nu era tot, căci în fața lor veneau preoții, împreună cu acele femei care aveau un rang în viața cetății, cântând, schimonosindu-se și țopăind, invocând zeli-demoni și preamărind ritualurile păcătoase ale strămoșilor lor, în timp ce în urma lor se revărsau cetele de femei care urlau.

Alergau într-o parte și într-alta, când închinându-se statuii lui Huitzel, când prosternându-se în fața hidoasei lui surori, zeița Morții, a cărei statuie se înălța alături, împodobită cu coliere de cranii și mâini omenești, când îngenunchind în jurul pietrei de sacrificiu, când aruncându-și brațele goale în flăcările focului sfânt. O oră și mai bine a durat fantasticul ritual al cărui sens nici chiar eu, obișnuit cu credințele indienilor, nu-l puteam înțelege

prea bine; apoi, supuse parcă aceluiași imbold, s-au retras în mijlocul platformei și. Așezându-se într-un dublu cerc, cu preoții înăuntrul, au izbucnit dintr-o dată într-un cântec atât de sălbatic și de strident, încât mi-a înghețat sângele în vine.

Chiar și acum amintirea aceluia cântec, împreună cu imaginea celor ce-l intonau, mă urmărește uneori noaptea în somn – dar despre asta n-am să scriu aici. Îl las pe cititor să-și închipuie tot ce e mai crud în inima unui om și toate spaimele celui mai rău dintre vise, adăugind la acestea niște povești pline de groază despre crime, fantome și răzbunări inumane; atunci, dacă va fi în stare, să formuleze totul în cuvinte și, ca într-o oglindă întunecată, poate că va putea desluși spiritul aceluia ultim cântec străvechi al femeilor din Otomie, cu suspinele, țipetele de triumf și vaietele lui de moarte.

Și în vreme ce cântau, se dădeau înapoi pas cu pas și împreună cu ele și conducătorii fiecărei cete, cu ochii ațintiți la statuile zeilor lor. Pe urmă cercurile s-au înjumătățit, căci nu înaintau spre templu, ci mergeau spre marginea platformei, cu pas încet și solemn. Și deodată nu mai erau decât o linie, cele din al doilea cerc umplând golurile primului, pe măsură ce acesta se lărgea; și așa, pas cu pas, au ajuns în cele din urmă chiar la marginea platformei. Atunci preoții și femeile care le conduceau și-au luat locul în mijlocul lor și, o clipă, s-a făcut tăcere, până când, la un semn, s-au aplecat toate pe spate. Stând astfel, cu părul lor lung fluturând în vânt, cu lumina caselor ce ardeau strălucindu-le pe piept și în ochii sticloși, de nebun, au izbucnit într-un strigăt:

— *Mântuiește-ne, Huitzel! Primește-ne, mărite zeu, tu ești lăcașul nostru!*

De trei ori au strigat, de fiecare dată mai ascutit decât înainte, apoi deodată *au dispărut!* Femeile din Otomie nu mai existau!

Cu moartea pe care și-au dat-o singure femeile din Otomie s-a încheiat ultimul ritual de sacrificiu din Cetatea Pinilor. Zeii-demoni erau morți și, o dată cu ei, cei care-i slăviseră.

Un murmur surd s-a ridicat din rândul bărbaților care priveau, apoi unul a strigat, iar glasul i-a răsunat straniu în tăcerea ce se așternuse:

— Fie ca soțiile noastre, femeile din Otomie, să aibă parte de odihnă în Casele Soarelui, căci prin fapta lor ne-au învățat cum să murim.

— Da - am vorbit eu - dar nu astfel. Femeile își pot lua viața dacă vor, dar pentru inimile bărbaților sunt mai bune săbiile dușmanilor.

M-am întors să plec, dar în fața mea stătea Otomie.

— Ce s-a întâmplat? întrebă ea. Unde sunt surorile mele? Oh, am avut un vis urât! Am visat că zeii strămoșilor mei erau iarăși puternici și că iarăși au băut sânge omenesc.

— Visul tău urât are o trezire și mai rea, Otomie - i-am răspuns. Zeii iadului mai sunt încă destul de puternici în această blestemată țară și le-au luat pentru totdeauna pe surorile tale.

— Da-a? se miră ea cu glas stins. Și totuși, în visul meu mi se părea că era ultima lor tărie înainte de a se cufunda în moartea nesfârșită.

Încă trei zile ne-am împotrivit spaniolilor, care nu aveau cum să urce până la noi, iar împușcăturile lor treceau pe deasupra capetelor noastre fără să ne atingă. În toată această vreme n-am schimbat nici un cuvânt cu Otomie, ferindu-ne unul de altul. Stătea ceasuri întregi în încăperea de lângă templu - o adevărată imagine a dezolării. De două ori am încercat să-i vorbesc, căci mi se muia inima de milă văzând chipul mut din ochii ei, dar și-a întors capul și nu mi-a dat nici un răspuns.

Când spaniolii și-au dat seama că avem destulă hrană și apă pe *teocalli* ca să putem trăi acolo o lună și mai bine și au înțeles că nu vor putea niciodată să cucerească piramida prin forța armelor, au cerut să stea de vorbă cu noi.

Am coborât până la spărtura din trepte și am vorbit cu trimisul lor, care stătea mai jos, acolo unde începea iarăși cărarea. La început ni s-a cerut să ne predăm fără nici o condiție. Le-am răspuns că mai degrabă vom muri unde ne găseam. Atunci ne-au cerut să le predăm pe toți cei care luaseră parte la sacrificiile omenești, ceilalți putând pleca liberi, oriunde le-o fi voia. La aceasta le-am spus că sacrificiul fusese făptuit de femei și de câțiva bărbați și că toți aceștia își dăduseră singuri moartea. La întrebarea lor dacă și Otomie era moartă, le-am răspuns că nu, dar că nu ne vom preda niciodată decât dacă vor jura ea îi vor lăsa nevătămați, atât pe ea cât și pe fiul ei, sau mai degrabă să le asigure plecarea împreună cu mine unde vom crede de cuviință. Spaniolii nici n-au vrut să audă, dar până la urmă s-au răzgândit și mi-au trimis un pergament fixat în vârful unei lănci. Pergamentul, semnat de căpitanul Bernal Diaz, arăta că, ținând

seama de rolul meu și al altor câțiva bărbați din Otomie în salvarea prizonierilor spanioli de la moartea prin sacrificiu, ni se acorda iertare, mie, soției mele și fiului meu, precum și tuturor celor aflați pe *teocalli*, având libertatea de a merge nestingheriți încotro vom dori; cât despre pământurile și bunurile noastre, acestea urmau să întregască averea viceregelui.

M-am arătat mulțumit de condițiile dușmanului, căci nu mai nădăjdusem să ne fie lăsate viața și libertatea. În ceea ce mă privește însă și moartea mi s-ar fi părut tot atât de binevenită, căci Otomie înălțase acum un zid între noi, pe care știam că nu-l voi putea trece niciodată; eram legat de o femeie care, de bună voie sau nu, își pătase mâinile cu sânge de sacrificii omenești. Ei bine, îmi rămânea măcar fiul meu, care nu știa nimic despre fapta înjositoare a mamei sale și trebuia să mă mulțumesc cu el. Oh! – mă gândeam în sinea mea în timp ce urcam pe *teocalli* – oh, de-aș putea fugi cu el departe de această țară blestemată, să-l duc pe țărmurile engleze, ca și pe Otomie, căci acolo va putea uita că fusese cândva o sălbatică. Știam însă că era cu neputință.

Ajungând la templu, le-am spus vestea cea bună tovarășilor noștri, care au primit-o în tăcere. Oamenii de rasă albă s-ar fi bucurat aflând că vor scăpa cu viață, căci atunci când moartea e aproape toate celelalte pierderi nu înseamnă nimic. Indienii însă nici nu s-au bucurat măcar, căci atunci când soarta le este potrivnică, ei nu se agață de viață. Acești oameni din Otomie își pierduseră țara, nevestele, avutul, frații și căminele; de aceea, viața, cu libertatea de a pleca încotro vor dori, nu li se părea ceva vrednic de luat în seamă. Așa încât, la vestea cea bună că erau iertați de dușmani, au răspuns cu o tăcere posomorită, la fel cum ar fi făcut dacă le-aș fi adus o veste proastă.

M-am dus la Otomie și i-am spus și ei știrea.

— Nădăjduiam că o să mor unde sunt – răspunse ea. Dar fie și așa – moartea o poți găsi oricând!

Numai fiul meu s-a bucurat aflând că nu ne mai amenința moartea prin sabie sau foame.

— Tată – zise el – spaniolii ne-au dăruit viața, dar ne iau țara și ne gonesc. Unde o să ne ducem?

— Nu știu, fiule – am răspuns.

— Tată – vorbi iarăși băiatul meu – să plecăm din țara asta, Anahuac, unde nu se află nimic altceva decât spanioli și suferințe. Să găsim o corabie care să ne treacă oceanul și să

mergem în țara noastră, în Anglia.

Băiatul îmi rostise gândul și inima mi-a tresărit de bucurie auzindu-i vorbele, deși nu știam cum aş putea înfăptui acest plan. Am rămas câteva clipe tăcut, privind la Otomie.

— Gândul este bun, *teulule* – zise ea răspunzând întrebării mele nerostite. Pentru tine și pentru fiul nostru nici nu s-ar putea găsi o cale mai bună. În ceea ce mă privește însă pe mine, am să răspund cu un proverb al poporului meu: „Pământul care ne poartă ne apasă cel mai puțin osemintele”.

Apoi se întoarse, ieșind din încăperea de lângă templu unde ne adăpostiserăm în timpul asediului și nu s-a mai spus nimic în această privință.

Înainte de a apune soarele, un șir de bărbați sleiți de puteri, împreună cu câteva femei și copii, străbătea curtea din jurul piramidei, după ce trecuseră, pe un pod de scânduri luate din templu, peste spărtura cărării care se răsucea în jurul ei.

La porți ne așteptau spaniolii. Câțiva dintre ei ne-au azvârlit vorbe de ocară, batjocorindu-ne fără cruțare, dar cei cu o fire mai nobilă n-au spus nimic, căci priveau cu milă starea în care ajunsesem și ne respectau pentru curajul arătat în ultimele lupte. Aliații lor indienii erau și ei acolo și aceștia rânjeau ca niște pume flămânde, mârâind și schelălăind, gata să ne trimită, la cel mai mic semn, pe lumea cealaltă, până când stăpânii lor i-au izbit cu piciorul, făcându-i să tacă. Ultimul act al căderii Anahuacului a fost asemenea primului – câinii se mâncau între ei, lăsând partea cea mai bună leului, ce privea doar.

La porți am fost despărțiți; oamenii de rând, împreună cu copiii, au fost scoși din cetatea ruinată de către o escortă, dându-li-se drumul să plece în munți, pe când cei mai de seamă erau duși în tabăra spaniolă, unde, înainte de a li se da drumul, urmau să răspundă la unele întrebări. Eu, împreună cu soția și eu fiul meu, am fost duși la palat, fosta noastră locuință, unde ne aștepta căpitanul Diaz.

Nu aveam decât o cale scurtă de străbătut și totuși ce mi-a fost dat să văd! Ridicându-mi o dată privirea, l-am zărit chiar în fața mea, stând cu brațele încrucișate, puțin mai departe de ceilalți, pe de Garcia. De câteva zile nu mă gândisem aproape de loc la el, atât de pline îmi fuseseră gândurile cu altele, dar la vederea feței acestui ticălos am știut că atâta timp cât acest om va trăi, suferința și primejdia îmi vor fi tovarăși nedespărțiți.

Ne-a privit trecând, scrutându-ne pe fiecare, apoi a strigat:

către mine, care treceam ultimul:

— Rămâi cu bine, vere Wingfield! Ai scăpat cu viață și de data asta, dobândind iertarea și libertatea pentru tine, femeia ta și plodul vostru. Dacă soldățoiul ăsta bătrân care a fost pus căpitan peste noi m-ar fi ascultat, acum ați fi cu toții pe rug – dar, ce să-i faci! Rămâi cu bine și sper să ne revedem în curând, prietene. Plec la Mexico să povestesc ce se petrece aici viceregelui, care ar putea să aibă un cuvânt de spus.

Nu l-am învrednicit cu nici un răspuns, dar l-am întrebat pe omul care ne însoțea, același spaniol pe care-l salvasem de la sacrificiu, ce trebuia să înțeleg din vorbele sale.

— Iată, *teulule*, care-i înțelesul: a fost o ceartă mare între Sarceda și căpitanul nostru. Primul ținea morțiș să nu vi se ofere nici o condiție sau, dacă nu, să vă amăgească să părăsiți fortăreața prin făgăduieli mincinoase și apoi să fiți trecuți prin sabie ca niște păgâni de care nu te simți legat prin nici un jurământ. Dar căpitanul s-a împotrivit, spunând că un cuvânt dat trebuie ținut chiar și față de păgâni, iar noi, cei pe care i-ai salvat, ne-am ridicat glasul împotriva lui Sarceda. Și astfel s-a iscat cearta; în cele din urmă, *senor* Sarceda, care vine al treilea la conducerea trupelor, a spus că nu va fi părtaș la o asemenea înțelegere, ci se va duce cu oamenii săi la Mexico, să-i raporteze viceregelui. Atunci căpitanul Diaz i-a spus să se ducă și-n iad dacă dorește, ca să-i raporteze diavolului, el, cel puțin, fiind dintotdeauna încredințat că Sarceda scăpase de-acolo doar printr-o greșală și s-au despărțit mânioși, ei care încă din acea *noche triste* nu s-au iubit niciodată prea mult. Sfârșitul este că Sarceda pleacă peste un ceas călare la Mexico, pentru a uneli toate ticăloșiile de care este în stare la curtea viceregelui și cred că ești bucuros să scapi de el.

— Tată – zise fiul meu către mine – cine este spaniolul acela care privește cu atâta ură spre noi?

— Este de Garcia, fiule, omul despre care ți-am vorbit, blestemul neamului nostru de două generații, cel care l-a dat pe bunicul tău pe mâinile Sfântului Oficiu și a ucis-o pe bunica ta, care m-a pus pe mine la torturi și ale cărui fărădelegi nu s-au sfârșit încă. Ascultă-mi sfatul, fiule, păzește-te de el, acum și întotdeauna!

După ce am ajuns la palat – aproape singura casă care mai rămăsese întreagă în Cetatea Pinilor – ni s-a dat o încăpere la

capătul unei clădiri lungi și îndată după aceea a sosit poruncă de la căpitanul Diaz că eu și cu soția mea să fim aduși în fața lui.

Și astfel ne-am dus, deși Otomie ar fi vrut să rămână și l-am lăsat pe fiul nostru singur în cameră, unde i se adusese de mâncare. Îmi amintesc că l-am sărutat înainte de a pleca, deși nu știu ce mi-a venit s-o fac – poate doar gândul că ar putea să fie adormit când mă voi întoarce.

Căpitanul Diaz își avea încăperile în capătul celălalt al palatului, la vreo două sute de pași depărtare. În curând ne-am aflat în fața lui. Era un bărbat îndesat, cu înfățișare aspră, destul de vârstnic, dar cu ochi strălucitori; avea o față urâtă, dar cinstită, ca a unui țăran ce a trudit o viață întreagă în vânt și pe arșiță, doar că – și asta se vedea bine – câmpurile pe care le arase Diaz au fost câmpuri de luptă, iar ceea ce a secerat el au fost viețile oamenilor. Când am intrat, tocmai glumea cu niște soldați de rând, pe un ton nu prea potrivit unor urechi mai delicate, dar de îndată ce ne-a văzut a încetat și ne-a ieșit înainte. L-am salutat după obiceiul indian, atingând pământul eu mâna – căci ce eram eu decât un indian captiv?

— Dă-mi spada! zise el scurt, în timp ce mă cerceta cu ochii-i pătrunzători.

Am desfăcut-o de la brâu și i-am înmănat-o, rostind în spaniolă:

— Ia-o, căpitane, căci e dreptul tău, mai cu seamă că nu face decât să se întoarcă la adevăratul ei stăpân. Căci era aceeași spadă pe care o luasem de mult de la un anume Bernal Diaz, în lupta dintr-o neuitată *noche triste*.

O privi cu luare-aminte, apoi înjură tare și zise:

— M-am gândit eu că nu putea să fie altcineva! Deci ne întâlnim din nou, după atâția ani. Ei bine, cândva mi-ai dăruit viața și sunt bucuros că am trăit să-mi pot plăti datoria. Dacă n-aș fi bănuir că ești tu, n-ai fi obținut condiții atât de ușoare, prietene. Cum te numești? Căci nu-ți cunosc decât numele pe care ți-l dau indienii.

— Mă numesc Wingfield.

— Prietene Wingfield, deci. Trebuie să-ți mărturisesc, dar, că ați fi stat sub casa aceea a diavolului – și arată cu capul spre *teocalli* – până când ați fi murit de foame pe vârful ei. Nu, prietene Wingfield, ia-ți înapoi spada. De ani de zile m-am obișnuit cu alta, iar tu ai mânuir-o pe asta cu vitejie: niciodată n-am văzut indieni luptându-se mai bine. Și deci aceasta este

Otomie, fiica lui Montezuma și soția ta, încă frumoasă și cu înfățișare maiestuoasă, după câte văd. Doamne! Doamne! Au trecut atâția ani și totuși parcă ieri l-am văzut pe tatăl ei murind, un om cu inima de creștin, deși nu era creștin. Și cât de rău ne-am purtat cu el! Să ne ierte Dumnezeu pe toți! Ei bine, *dumneata*, doamnă, nu s-ar putea spune că ai o inimă de creștin, dacă o anumită poveste care am auzit că s-a întâmplat acolo acum vreo trei nopți este adevărată. Dar să nu mai pomenim de ea, căci se pare că sângele sălbatic e acela care a vorbit și ai fost iertată de dragul soțului dumitale, care i-a salvat pe camarazii mei de la sacrificiu.

Otomie asculta nemișcată ca o statuie, fără să scoată o vorbă. De fapt vorbise foarte puțin după noaptea aceea a rușinii sale de nedescris.

— Și acum, prietene Wingfield – urmă căpitanul Diaz – ce-ai de gând? Ești liber să te duci unde vrei – deci încotro o iei?

— Nu știu – i-am răspuns. Cu ani în urmă, când împăratul aztecilor mi-a dăruit viața și mi-a dat-o pe această prințesă de soție, am jurat să-i fiu credincios lui și poporului său și să lupt pentru aceasta până când vulcanul Popocatepetl va înceta să mai verse fum, până când nu va mai exista împărat în Tenoehitlan, iar poporul din Anahuac nu va mai fi un popor.

— Atunci ești dezlegat de jurământul tău, prietene, căci toate acestea s-au întâmplat și în ultimii doi ani n-a mai ieșit nici fum din vulcanul Popocatepetl; Dacă vrei un sfat, cred că ar fi bine să intri din nou în rândurile creștinilor și să lupți sub steagul Spaniei. Acum, însă, să mergem la cină, căci putem vorbi despre toate astea mai târziu.

Ne-am așezat deci să mâncăm la lumina torțelor, în sala de banchete, împreună cu Bernal Diaz și alți câțiva spanioli. Otomie a vrut să ne părăsească și deși căpitanul a rugat-o să rămână, n-a pus nimic în gură, iar după puțin timp am văzut-o că se furișează din încăpere.

CAPITOLUL XXXVII

RĂZBUNAREA

În timpul mesei, Bernal Diaz și-a amintit de prima noastră întâlnire de pe dig și cum era cât pe-acți să-l ucid din greșeală, luându-l drept Sarceda; atunci m-a întrebat ce vrajbă era între mine și Sarceda.

În cât mai puține cuvinte cu putință i-am spus povestea vieții mele, tot răul pe care de Garcia, sau Sarceda, mi-l făcuse mie și alor mei, lămurindu-l că din pricina lui ajunsese aici. M-a ascultat, nevenindu-i să-și creadă urechilor.

— Sfântă Fecioară! zise în cele din urmă. Întotdeauna l-am socotit un ticălos, dar, dacă spui adevărul, prietene Wingfield, nu mi-aș fi închipuit că poate să existe un astfel de om pe lume. Pe legea mea, dacă aș fi știut această poveste cu un ceas mai devreme, Sarceda n-ar fi părăsit tabăra înainte de a da socoteală sau de a lămuri totul în luptă cu tine. Mă tem însă că acum e prea târziu; trebuia să plece spre Mexico la răsăritul lunii – ca să uneltească cine știe ce nelegiuiri împotriva mea fiindcă ți-am acordat aceste condiții. Și dacă vrei să știi, nici măcar nu mi-e frică de el, căci nici în fața viceregelui n-are o faimă prea bună.

— Tot ce ți-am spus este adevărul adevărat – i-am răspuns eu. Mare parte din această povestire o pot dovedi, dacă e nevoie și-ți jur că mi-aș da jumătate din viața care-mi mai rămâne de trăit ca să stau față în față cu el în luptă dreaptă. Mereu mi-a scăpat și datoria pe care am să i-o plătesc e mereu mai mare.

În timp ce vorbeam astfel, am simțit ca o pală de vânt rece și funest trecându-mi peste mâini și peste frunte și presimțirea unei nenorociri mi s-a furișat în suflet, copleșindu-mă în așa măsură, încât timp de câteva clipe n-am putut nici să mă mișc, nici să scot vreun eu vânt.

— Dar hai să mergem să vedem dacă a plecat – zise Diaz îndată și, chemând un ostaș din gardă, se sculă să părăsească încăperea.

În clipa aceea am ridicat privirea și am văzut o femeie în pragul ușii. Mâna i se rezema de pervaz; capul, cu păr lung

revărsat pe umeri și-l ținea dat pe spate, iar fața ei trăda atâta chin și suferință, încât în prima clipă nici n-am recunoscut-o pe Otomie, atât de mult se schimbase. Când mi-am dat seama că e ea, am știut totul; un singur lucru putea să aducă atâta groază și durere în ochii ei atunci.

— Ce-i cu fiul nostru? am întrebat-o.

— E *mort, mort!* răspunse ea într-o șoptă care-mi pătrunsese până-n măduva oaselor.

N-am mai scos un cuvânt, căci inima îmi spunea ce se întâmplase, dar Diaz întreabă:

— Mort? Cum, cine l-a ucis?

— De Garcia! L-am văzut ieșind – răspunse Otomie, apoi își înălță brațele în sus și, fără a mai scoate un sunet, se prăvăli la pământ.

În clipa aceea cred că mi s-a frânt inima – cel puțin știu că de atunci n-a mai avut putere s-o miște atât de mult și amintirea acelei clipe mă urmărește zi de zi și ceas de ceas, până când voi închide ochii pe veci și mă voi duce să-mi regăsesc fiul.

— Spune, Bernal Diaz – am strigat atunci cu glas răgușit – te-am mințit oare asupra acestui ticălos?

Apoi, sărind peste trupul Otomiei, m-am năpustit din încăpere, urmat de Bernal Diaz și de ceilalți.

Când m-am văzut afară, am apucat-o la stânga, spre tabără. Nu făcusem nici o sută de pași și, la lumina lunii, am văzut o ceată de călăreți îndreptându-se spre noi. Era de Garcia cu oamenii lui, care o porniseră spre trecătoarea din munți, în drum spre Mexico. Nu sosisem prea târziu!

— Stai! strigă Bernal Diaz.

— Cine îmi poruncește mie să stau? vorbi din umbră un om și am recunoscut glasul lui de Garcia.

— Eu, căpitanul tău! mugi Diaz. Stai, diavol și ucigaș, sau vei fi spintecat!

L-am văzut cum a tresărit și tot sângele i-a fugit din obraz.

— Sunt niște maniere cam ciudate, *senor* – zise el. Cu voia dumitale, te întreb...

În acea clipă, de Garcia mă zări, căci mă smulsesem din strânsoarea lui Diaz, care mă ținea de braț și mă năpustisem spre el. N-am spus un cuvânt, dar era ceva pe chipul meu care i-a arătat că știam totul și l-a prevenit ce soartă îl așteaptă. A privit dincolo de mine, dar drumul îngust era plin de oameni. M-am apropiat, însă nu m-a mai așteptat. Brusc, a pus mâna pe

mănerul spadei, apoi, deodată și-a strunit calul și, răsucindu-se în loc, cal și călăreț s-au năpustit pe drumul spre Xaca.

De Garcia fugea, iar eu îl urmăream alergând iute, cu toi trupul aplecat, ca un copoi. La început s-a depărtat binișor, dar în curând, drumul devenind povârnit, a trebuit să-și încetinească goana. Leșisem din cetate, sau mai bine zis din ruinele sale și urcam de-a lungul unei poteci pe care o foloseau indienii pentru a aduce jos zăpada de pe Xaca pe vremea călduroasă. Poteca asta urcă vreo opt kilometri, până ajunge la linia zăpezilor; mai departe de care nici un indian n-a îndrăznit să pună piciorul, căci pământul de acolo sus era socotit sfânt. În lungul acestei cărări goneam acum și eram mulțumit, întrucât știam bine că nu te poți abate nici la dreapta și nici la stânga, pe fiecare parte fiind torente năvalnice și stânci povârnite. Kilometru după kilometru a urcat de Garcia, privind când într-o parte, când în alta, când în față, spre marea cupolă de zăpadă încoronată cu foc ce se înălța deasupra sa. Dar n-a privit niciodată înapoi; știa ce era acolo – moartea sub chipul unui om!

Îl urmăream cu înverșunare, economisindu-mi însă puterile. Știam că-l voi prinde până la urmă, așa că nu mai avea însemnătate când în cele din urmă a ajuns la linia zăpezii, unde cărarea se sfârșea și pentru prima dată s-a uitat înapoi. Eram la vreo două sute de pași în spatele lui. Eu, moartea sa, mă aflam în spatele lui, iar în față strălucea zăpada. O clipă a șovăit și am auzit răsuflarea grea a calului în tăcerea deplină ce domnește acolo. Apoi s-a întors spre povârniș, înfigându-și pintenii în coastele calului. Zăpada era tare, căci aici gerul mușca aspru și câțva timp, deși drumul era abrupt, calul a mers mai bine decât pe potecă. Acum, la fel ca și înainte, nu era decât un singur drum pe care putea să-l urmeze: pe creasta unei muchii – o încrețitură parcă în veșmântul muntelui – de fiecare parte cu pereți de stâncă acoperiți de zăpadă, pe care nici cal și nici om n-ar fi putut merge fără să alunece. Două ceasuri și mai bine am urmat creasta și în timp ce mergeam prin împărăția tăcută a vulcanului blestemat și prin singurătatea zăpezilor sale veșnice mi se părea că spiritul meu intrase în spiritul celui pe care-l urmăream și că vedeam tot ce se petrece în inima lui. Pentru un om atât de nedreptățit cum fusesem până atunci, visul era plăcut chiar dacă nu era adevărat, căci citeam acolo atâta chin, atâta neagră disperare, atâtea amintiri chinuitoare, atâtea spaimă în fața morții ce se apropia și a ceea ce se află dincolo de ea, încât nici o

răzbunare omenească nu se putea asemui cu suferințele lui. Și era adevărat, știam că era adevărat – îndura toate chinurile iadului și chiar mai mult, căci dacă nu avea conștiință, cel puțin știa ce-i frica și avea destulă imaginație cu care să-și ascuță și să-și multiplice această frică.

Acum creasta devenise mai abruptă și calul era aproape sleit, căci abia răsufla din cauza înălțimii prea mari. În zadar îi înflegea de Garcia pintenii în coastă – nobilul animal era la capătul puterilor. Deodată se prăvăli. Acum, mi-am zis, mă va aștepta. Dar nu bănuiam adâncimea spaimei sale, căci de Garcia s-a ridicat în picioare, a aruncat o privire spre mine, apoi a pornit-o mai departe, aruncându-și armura din mers, ca să poată alerga mai ușor.

Și iată că zăpada s-a terminat și am ajuns la marginea calotei de gheață, formată din topirea zăpezii datorită focului dinlăuntrul vulcanului, sau, cine știe, poate datorită căldurii soarelui din timpul verii și gerului din lunile de iarnă ori din timpul nopților. Știu doar că această calotă există pe Xaca și că măsoară aproape doi kilometri în lățime, întinzându-se între zăpezi și buza neagră a craterului. În sus, pe această crustă de gheață, a pornit să se cațere de Garcia și nu era lucru ușor chiar și pentru cineva eu mintea netulburată, căci trebuia să pășești din crăpătură în crăpătură, trecând peste bulgări zgrunțuroși, presărați pe suprafața netedă ca țepii pe spinarea unui arici. Ar fi fost vai de cel care ar fi alunecat, căci, în cădere, carnea i-ar fi fost smulsă de pe oase de miile de vârfuri ca de sabie peste care s-ar fi rostogolit. Și trebuie să mărturisesc că de câteva ori mi-a fost teamă ca nu cumva de Garcia să alunece și. Să cadă, scăpând astfel de răzbunarea mea. De aceea, de două ori, când l-am Văzut în primejdie, i-am strigat să calce cu grijă și i-am arătat unde să-și pună piciorul, căci acum eram la douăzeci de pași în urma lui – și lucru ciudat, mă asculta fără crâcnire, părând să fi uitat cine eram în spaima sa în fața morții imediate. Cât despre mine, nu-mi era cătuși de puțin teamă, căci știam că nu se putea să cad – deși în orice altă împrejurare nu m-aș fi încumetat pentru nimic în lume să mă cațăr acolo.

Toată noaptea am urcat astfel, apropiindu-ne din ce în ce mai mult de creasta plină de flăcări a lui Xaca, sub lumina vie a lunii; dar zorii s-au ivit brusc pe vârful muntelui și flăcările s-au stins în mijlocul coloanei de fum. Era o priveliște într-adevăr stranie strălucirea roșie luminând calota de gheață și noi doi târându-ne

ca niște gânganii peste ea, în timp ce spinarea muntelui și pământul de jos erau învăluite încă în umbrele nopții.

— Hei, amice, acum avem lumină ca să ne cățărăm! I-am strigat lui de Garcia și glasul meu sună ciudat printre pereții de gheață unde nu mai răsunase niciodată glas de om.

Dar, deodată, muntele a huruit și a mugit, sub noi, scuturându-se ca un copac în bătaia vântului, mânios parcă pe noi că-i pângăream singurătățile sacre. O dată cu huruitul s-a pornit o ploaie de cenușă, care s-a revărsat asupra noastră și câteva clipe l-a ascuns pe de Garcia privirii mele. L-am auzit țipând de teamă și m-am înspăimântat la gândul că a căzut; dar când cenușa s-a risipit, l-am văzut stând teafăr pe muchia de lavă din jurul craterului.

În clipa aceea m-am gândit că se va opri, căci dacă ar fi avut destul curaj, i-ar fi fost ușor să mă ucidă cu spada, pe care încă o purta, în timp ce eu mă mai cățăram de pe gheață pe lava fierbinte. Se pare că s-a gândit la asta, căci s-a întors și mi-a aruncat o privire de diavol, dar și-a continuat drumul. Nu înțelegeam unde mai fugea și unde credea că va găsi adăpost. Cam la vreo trei sute de pași de marginea gheței ne-a întâmpinat o perdea de aburi ce se ridicau în văzduh, iar pe jos curgea lavă atât de fierbinte, încât pe alocuri era anevoie să calci pe ea. Ei bine, chiar pe lava aceasta, care tremura sub pașii noștri, mergea de Garcia acum, mai încet însă, căci obosise; iar eu îl urmam pe îndelete, ca să-mi recapăt răsuflarea.

Îndată după aceea am văzut că dușmanul meu ajunsese chiar pe buza craterului, căci s-a aplecat înainte și a privit în jos; m-am gândit că avea de gând să-și ia singur viața, aruncându-se înăuntru. Dar chiar dacă asemenea gânduri i-ar fi trecut prin minte, le-a uitat văzând ce-l aștepta dedesubt – un pat de loc moaie; s-a întors deci și s-a îndreptat spre mine cu spada ridicată și astfel ne-am întâlnit la vreo zece pași de marginea craterului. Spun „ne-am întâlnit”, dar în realitate nu ne-am întâlnit, căci s-a oprit din nou, la o depărtare unde nu-l puteam ajunge cu spada. M-am așezat pe o lespede de lavă întărită și m-am uitat la el, fără să-mi pot sătura privirile în timp ce-i cercetam chipul. Și ce mai chip: acela al unui ucigaș pe cale de a-și primi răsplata! Aș fi vrut să-l pot zugrăvi ea să-l arăt mai târziu și altora, căci cuvintele nu pot reda groaza din ochii-i injectați, vârați adânc în orbite, dinții rânjiți și buzele tremurânde. Cred că atunci când dușmanul omenirii își va fi aruncat ultimul zar și va fi câștigat

ultimul suflet, așa va arăta în timp ce se va îndrepta spre moarte.

— În sfârșit, de Garcia!

— De ce nu mă ucizi, ca să sfârșești? întrebă el răgușit.

— Ce-i graba asta, vere? De aproape douăzeci de ani umblu după tine. Și vrei acum să ne despărțim atât de repede? Să stăm puțin de vorbă. Înainte de a ne despărți pentru a nu ne mai întâlni niciodată, poate că vei voi să-mi răspunzi la o întrebare care mă chinuie. De ce-ai făcut atâta rău, mie și alor mei? Fără îndoială că trebuie să fi avut vreo pricină pentru ceea ce ar părea să fie doar o ticăloșie smintită, fără nici un rost.

I-am vorbit calm, cu răceală, fără nici o patimă, fără nici un sentiment. Căci în ceasul acela straniu nu mai eram Thomas Wingfield, nu mai eram doar un om. Ci o forță, un instrument al destinului; puteam să mă gândesc fără durere la fiul meu mort și parcă nici nu mai era mort, iar eu eram o părțică din natura cu care el se unise trecând în moarte. Puteam chiar să mă gândesc la de Garcia fără ură, ca și cum n-ar fi fost, nici el, decât un instrument într-o altă mână. Ba, mai mult, *știam* că era al meu, cu trup și suflet și că va trebui să-mi răspundă și încă adevărul – era o certitudine la fel ca aceea că va muri când mă voi hotărî să-l ucid.

A încercat să-și țină strâns buzele, dar acestea s-au deschis singure și, cuvânt cu cuvânt, adevărul a țâșnit din inima-i neagră, ca și cum de Garcia s-ar fi aflat pe scaunul judecății.

— Am iubit-o pe mama ta, vere – zise el, vorbind încet și chinuit. Încă de copil am iubit-o, numai pe ea în lume, așa cum o iubesc și în ceasul acesta, dar ea mă ura pentru că eram rău la inimă și se temea de mine pentru că eram crud. Apoi, l-a întâlnit pe tatăl tău și l-a iubit pe el; a reușit să-l scape de Simțul Oficiu, pe mâna căruia îl dădusem spre a fi torturat și ars și a fugit cu el în Anglia. Gelozia mă sfâșia și m-aș fi răzbunat dacă aș fi putut, dar nu aveam nici o cale... Am dus o viață păcătoasă și după ce au trecut aproape douăzeci de ani, întâmplarea m-a dus în Anglia, într-o călătorie de negoț. Tot din întâmplare am aflat că tatăl și mama ta trăiau lângă Yarmouth și m-am hotărât s-o văd... dar jur că în clipa aceea nu mă gândeam s-o ucid. Norocul mi-a fost prielnic; când am întâlnit-o în pădure și am văzut cât era încă de frumoasă, mi-am dat seama că o iubeam mai mult ca oricând. I-am dat să aleagă, cerându-i să vină cu mine sau să moară – și după câteva clipe a murit. Dar în timp ce se dădea

Înapoi, pe coasta împădurită, din fața spadei mele, s-a oprit deodată pe loc și a spus: „Ascultă-mă înainte de a lovi, Juan! Am o vedenie de moarte; așa cum fug eu acum de tine, vei rugi și tu din fața unuia din neamul meu, într-un loc plin de foc, stânci și zăpadă și după cum mă împingi tu spre porțile cerului, tot astfel te va împinge el în gura iadului”.

— Într-un loc ca acesta, vere – am zis eu.

— Într-un loc ca acesta – șopti el privind în jur.

— Continuă!

Din nou încercă să-și țină buzele pecetluite, dar din nou voința mea l-a dominat și a urmat:

— Nu mai puteam s-o cruț dacă doream să scap eu însumi, așa încât am ucis-o și am fugit. Dar spaima mi-a pătruns în inimă și nu m-a mai părăsit niciodată, aducându-mi mereu în fața ochilor vedenia acelui răzbunător din neamul mamei tale din fața căruia trebuia să fug așa cum fugise și ea de mine și care avea să mă împingă în gura iadului.

— Acolo e gura iadului, vere – am zis și am arătat cu spada spre hăul craterului.

— Da, acolo, am văzut-o.

— Dar numai pentru trup, vere, nu și pentru spirit.

— Numai pentru trup, nu și pentru spirit – repetă el după mine.

— Continuă!

— În aceeași zi te am întâlnit pe tine, Thomas Wingfield. Profeția mamei tale moarte pusese stăpânire pe mine, așa că, văzând pe unul din neamul ei, am căutat să-l ucid, ca nu cumva să mă ucidă el pe mine.

— După cum o va face îndată, vere.

— După cum o va face îndată – repetă ca un papagal.

— ... Pe urmă știi ce s-a întâmplat și cum am scăpat. Am fugit în Spania și am căutat să uit. Dar n-am putut. Într-o noapte am văzut pe străzile Sevillei pe cineva care mi-a amintit de tine. Nu m-am gândit că ai fi putut să fii chiar tu și totuși frica mi-a fost atât de puternică, încât am hotărât să fug în îndepărtatele Indii, M-ai întâlnit în noaptea fugii mele, pe când îmi luam rămas bun de la o femeie.

— O femeie numită Isabella de Siguenza, vere. După aceea mi-am luat *eu* rămas bun de la ea și ți-am spus care au fost ultimele ei cuvinte înainte de a muri. Acum așteaptă să-ți ureze bun venit, ea și copilul ei.

Se înfioră, dar urmă să vorbească:

— În mijlocul oceanului ne-am întâlnit iarăși. Ai apărat din mare. N-am îndrăznit să te ucid pe loc, nădăjduind că vei pieri în închisoarea sclavilor și că nimeni nu va putea depune mărturie împotriva mea, învinuindu-mă de moartea ta. Dar n-ai murit și nici marea n-a putut să te distrugă. Am crezut însă că erai mort. Am venit în Anahuac în suita lui Cortez și din nou ne-am întâlnit; de data aceea ai fost cât pe-acți să mă ucizi. M-am răzbunat însă și te-am pus la cazne; aveam de gând să te ucid chiar a doua zi, dar mai întâi țineam să te torturez, căci frica poate fi foarte crudă – numai că mi-ai scăpat. Ani lungi au trecut, în care vreme am rătăcit într-o parte și-n alta, în Spania, înapoi în Mexic, ca și prin alte părți, dar pe oriunde mă duceam, frica, nălucile celor morți și coșmarurile mă însoțeau și niciodată norocul nu mi-a surâs. Zilele trecute m-am alăturat companiei lui Diaz, ca un aventurier. Până când n-am ajuns la Cetatea Pinilor n-am știut că tu erai comandant în Otomie; se aflase că erai mort de mult. Restul îl știi.

— De ce l-ai ucis pe fiul meu, vere?

— Nu era oare din neamul mamei tale, din sângele care-mi va aduce moartea și oare nu-ți datoram o răsplată pentru toate spaimile din acești ultimi ani? Și-apoi nu e decât un smintit acela care caută să-l ucidă pe tată, dar îl cruță pe fiu. E mort și-mi pare bine că l-am ucis. Deși acum mă va urmări și el împreună cu ceilalți.

— Te va urmări veșnic! Și-acum, haide să sfârșim. Ai spada, așa că – folosește-o dacă poți. E mai ușor să mori luptând.

— Nu pot – gemu el – moartea mă așteaptă.

— Cum vrei!

Și m-am apropiat de el cu spada ridicată.

Nu m-a așteptat, ci s-a dat înapoi cu ochii ațintiți într-ai mei, ca un șobolan în fața șarpelui care vrea să-l înghită. Ajunsesem la marginea craterului și, privind acolo, am văzut o privescătoare îngrozitoare. La vreo zece metri sub noi, lava fierbinte, incandescentă, strălucea întunecat sub un vâl mișcător de fum, rostogolindu-se și țâșnind ca o ființă vie. Aburi izbucneau în sus ca un șuierat ascuțit, suluri de vapori otrăvitori, de diferite culori, se târau și se răsuceau deasupra lavei și o duhoare fierbinte, groaznică, otrăvea aerul încins. Era cu adevărat poarta prin care aș fi dorit ca de Garcia să treacă spre lăcașul său de veci.

Cu un hohot de râs, i-am arătat cu spada gura vulcanului; a

privit și el și a scos un țipăt puternic, căci toată bărbăția îl părăsise, atât de înspăimântat era de ceea ce-l aștepta dincolo de moarte. Da, acest spaniol mândru și semeț plângea, se văicărea și cerșea îndurare; el, care făptuise atâtea ticăloșii peste puțință de a fi iertate, se ruga de îndurare, cerând timp pentru a se putea căi. Stăteam și-l priveam și atât de cumplită era înfățișarea sa, încât m-a cuprins groaza, cu tot calmul inimii mele împietrite.

— Haide, e timpul să sfârșim – am zis și din nou am ridicat spada, lăsând-o însă pe dată în jos, căci rațiunea dușmanului meu a cedat și de Garcia și-a pierdut mințile în fața ochilor mei.

Despre tot ce a urmat nu voi mai scrie. O dată cu nebunia i-a revenit și curajul și a început să lupte, dar *nu cu mine*.

Părea să nu mă mai vadă, dar cu toate acestea se lupta și încă cu disperare, lovind văzduhul în jur. Era teribil să-l vezi astfel, bătându-se cu dușmani nevăzuți și să-l auzi țipând și ocărând, în timp ce, palmă cu palmă, acești dușmani păreau să-l împingă spre gura craterului. Acolo s-o oprit câteva clipe, împotrivindu-se parcă pentru ultima dată unei forțe copleșitoare, lovind și izbind în jur cu furie. De două ori a fost cât pe ce să cadă, de parcă ar fi fost rănit de moarte, dar și-a revenit și a continuat să lupte cu Neantul. Apoi, cu un răcnet de groază, își desfăcu brațele în lături, ca un om străpuns în inimă; spada îi scăpă din mână și el căzu pe spate în hăul vulcanului.

Mi-am întors privirile în altă parte, căci nu voiam să mai văd; dar de multe ori după aceea m-am întrebat *cine* sau *ce* i-a dat lui de Garcia lovitura de moarte.

CAPITOLUL XXXVIII

OTOMIE ÎȘI IA RĂMAS BUN

Iată deci cum am împlinit răzbunarea asupra lui de Garcia, pe care jurasem în fața tatălui meu s-o înfăptuiesc. Mai bine zis, cum am fost martor la împlinirea ei, căci până la urmă dușmanul meu a murit – e drept, de o moarte cumplită – dar nu de mâna mea, ci de cea a groazei. Mi-a părut rău însă că s-a întâmplat așa, căci după ce m-am dezmeticit din calmul acela înghețat și nefiresc l-am urât tot atât de necruțător ca întotdeauna, regretând că l-am lăsat să moară altfel decât de mâna mea chiar și-n clipa aceasta. Fără îndoială, mulți vor socoti că păcătuiesc, deoarece ni se spune să-i iertăm pe dușmanii noștri; eu însă las iertarea pe seama lui Dumnezeu – căci aş putea oare să-l iert pe cel care l-a dat pe tatăl meu pe mâna preoților, care mi-a ucis mama și fiul, care m-a legat în lanțuri pe un vas de sclavi și ceasuri de-a rândul m-a torturat cu propria-i mină? Dimpotrivă, cu fiecare an ce trece îl urăsc și mai mult. Dacă stăruie atâta asupra acestor lucruri, o fac deoarece din pricina lor multă vreme nu mi-am găsit pacea. Nu sunt un om care ar putea spune că s-a purtat cu milă față de semenii săi, vii sau morți; din această pricină, acum câțiva ani un pastor respectabil și învățat din parohia mea mi-a refuzat binecuvântarea bisericii. Atunci m-am dus la episcop și m-am spovedit lui și știu că a rămas nedumerit! Dar fiind un om cu mintea luminată, până la urmă l-a muștrătat pe pastor și i-a poruncit să primească a-mi fi duhovnic, înțelegând ca și mine, că Atotputernicul nu-i putea cere unui biet păcătos să-l ierte pe cel care-i făcuse rău, lui și alor săi, chiar dacă vrăjmașul lui murise și era judecat acum în altă parte.

Dar destul cu această problemă de conștiință.

După ce de Garcia a căzut în gura vulcanului, am pornit-o înapoi spre casă, sau mai curând spre cetatea ruinată pe care o zăream dedesubtul meu, căci nu mai aveam casă. Trebuia să cobor pe calota de gheață și mi-am dat seama că era mai greu decât la urcat, întrucât acum, după ce mă răzbunasem, eram un

om ca oricare altul și încă unul trist și obosit – atât de trist încât nu mi-ar fi păsat prea mult dacă aș fi făcut un pas greșit.

Dar n-am făcut – și în cele din urmă am ajuns în locurile unde începea zăpada și unde coborâșul era mai ușor. Jurământul îmi era împlinit și răzbunarea înfăptuită, dar în timp ce coboram îmi făceam socoteala cu ce preț. Îmi pierdusem logodnica, dragostea tinereții mele; de douăzeci de ani trăiam ca șef al unor triburi sălbatice și cunoscusem toate greutățile, căsătorit cu o femeie care, deși iubea din toată inima și nu era lipsită de o adevărată noblețe sufletească, cum îmi dovedise chiar deunăzi, în adâncul inimii era totuși o sălbatică sau, în cel mai bun caz, o sclavă a zeilor-demoni. Tribul pe care-l conduceam fusese cucerit, frumosul oraș în care trăisem ajunsese o ruină; eram un cerșetor fără adăpost și mă puteam socoti norocos dacă scăpăm până la urmă de moarte sau sclavie. Aș fi putut să îndur toate acestea, căci trecusem eu și prin altele, dar sfârșitul crud al ultimului fiu ce-mi rămăsese în viață, singura bucurie adevărată a vieții mele pustii, nud puteam îndura. Dragostea pentru acești copii îmi mângâiasse anii maturi, iar ei mă iubiseră în aceeași măsură în care-i iubeam și eu. Vegheasem cu grijă să crească în obiceiurile englezești și nu aztece și englezești le erau vorbirea și credința; erau astfel nu numai copiii mei dragi, ci și tovarăși din neamul meu, singurii pe care-i aveam. Dar fie o întâmplare nenorocită, fie boala sau sabia vrăjmașului meu îi trimisese pe toți trei la moarte, iar eu rămâneam cu inima pustie.

Ah! Ne gândim mult la suferințele din tinerețe, iar dacă iubita ne părăsește, umplem lumea cu văicăreli și jurăm că nimeni și nimic nu ne va putea alina. Dar când plecăm capul în fața trupșorului plâpând al copilului nostru mort, abia atunci aflăm pentru prima dată ce cumplită poate să fie durerea. Timpul, ni se spune, va aduce mângâierea – dar e o minciună: asemenea suferințe nu trec, pentru ele timpul nu are leac – o spun eu, care sunt bătrân – ci rămân nealinate.

M-am aruncat jos, acolo, pe zăpezile pustii de pe vulcanul Xaca pe care nimeni nu pășise până atunci și-am plâns cu lacrimi cu care nu plângi decât o dată în viață.

— O, fiul meu, Abesalom, Abesalom, fiul meu! Mai bine muream eu în locul tău. O, Abesalom, Abesalom fiul meu! am strigat la fel ca bătrânul rege³² – și întreită îmi era durerea, căci

³² Aluzie la jelania regelui biblic David, la moartea fiului său Abesalom.

pe toți cei trei fii pe care-i avusesem îi pierdusem. Apoi, amintindu-mi că bătrânul rege se dusesese, cu atâtea veacuri în urmă, să-și regăsească fiul, mi-am zis că va veni ziua când mă voi duce și eu să-i regăsesc pe-ai mei; și mângâindu-mă puțin cu acest gând, m-am ridicat și mi-am urmat drumul spre ruinata Cetate a Pinilor.

Soarele se pregătea să apună când am ajuns în cetate, căci drumul era lung, iar eu ostenit. În fața palatului l-am întâlnit pe căpitanul Diaz, împreună cu câțiva oameni de-ai săi și cu toții și-au ridicat pălăriile în timp ce treceam pe lângă ei, arătându-mi astfel că iau parte la suferința mea. Apoi Diaz a vorbit, întrebându-mă:

— E mort ucigașul?

Am încuviințat dând din cap și mi-am urmat drumul. M-am îndreptat spre încăperea noastră, gândindu-mă că o voi găsi în ea pe Otomie.

Într-adevăr, stătea acolo singură, rece și frumoasă, de parcă era tăiată din marmură.

— L-am îngropat alături de rămășițele pământești ale fraților și strămoșilor săi - zise ea răspunzând întrebării pe care mi-o citea în ochi. Mai bine că nu l-ai văzut, căci putea să ți se frângă inima.

— Mai bine - i-am răspuns eu - dar inima mi-e și-așa frântă.

— E mort ucigașul? mă întrebă apoi, cu aceleași vorbe ca și Diaz.

— E mort.

— Cum?

L-am povestit în câteva cuvinte.

— Ar fi trebuit să-l ucizi tu însuși; sângele fiului nostru n-a fost răzbunat.

— Da, ar fi trebuit să-l ucid, dar în clipa aceea nu căutam răzbunare, mulțumindu-mă să privesc cum îl pedepsește cerul. Și poate că-i mai bine așa. Urmărind o răzbunare am cules atâtea și atâtea suferințe; răzbunarea aparține lui Dumnezeu și nu omului, dar asta am învățat-o prea târziu.

— Ba nu - zise Otomie și chipul i se schimonosi ea atunci când îl ucisese pe tlaxcalan, sau când o copleșise cu disprețul ei pe Marina, sau când se dezlănțuise pe piramidă, în fruntea celor ce înfăptuiau sacrificiul. Dacă aș fi fost în locul tău. L-aș fi ucis bucățică cu bucățică. După ce-aș fi terminat eu, puteau să înceapă și diavolii, dar nu mai înainte... Dar nu mai are nici o

însemnătate; totul s-a terminat, toți sunt morți și o dată cu ei și inima mea... Acum mănâncă ceva, căci ești ostenit.

I-am urmat îndemnul, iar după ce-am mâncat m-am aruncat pe pat și-am adormit.

Din întineric am auzit glasul Otomiei, care-mi spunea:

— Trezește-te, vreau să-ți vorbesc – și era ceva în glasul ei care făcu să-mi piară într-o clipă toropeala.

— Vorbește – am zis. Unde ești, Otomie?

— Lângă tine. Nu pot să dorm, așa că m-am așezat aici, lângă tine. Ascultă-mă. Ne-am întâlnit cu mulți, mulți ani în urmă, atunci când te-a adus Guatemoc din Tobasco. Ah, îmi amintesc atât de bine de prima dată când te-am văzut, *teulule*, la curtea tatălui meu Montezuma, la Chapultepec! Ți-am dăruit din prima clipă dragostea și de atunci te-am iubit mereu. Pe mine nu m-au înspăimântat niciodată zeii străini – zise ea râzând cu amărăciune.

— De ce-mi spui toate acestea, Otomie? am întrebat-o.

— Pentru că trebuie. Nu poți să-mi dăruiești un ceas din somnul tău, când eu ți-am dăruit atâtea? Îți amintești cum m-ai copleșit cu disprețul tău – oh, credeam că voi muri de rușine când, fiindu-ți dată, la stăruințele mele, de soție, soția lui Tezcat, mi-ai vorbit despre fata de peste mări, despre fata numită Lily, al cărei inel se mai află încă pe degetul tău! Dar am trecut peste asta și te-am iubit și mai mult pentru cinstea ta: apoi știi ce-a urmat. Te-am cucerit prin curajul meu, pentru că am stat alături de tine pe piatra de sacrificiu, unde m-ai sărutat și mi-ai spus că mă iubești. Dar nu m-ai iubit niciodată cu adevărat, nu, căci tot timpul te gândeai la fata aceea, Lily. O știam atunci cum o știu și acum, deci am încercat să mă amănesc. Eram frumoasă pe atunci și un bărbat nu poate să treacă ușor peste așa ceva. Eram credincioasă și asta înseamnă și mai mult și o dată sau de două ori ai crezut chiar că mă iubești cu-adevărat. Acum regret că *teulii* nu au venit atunci cu un ceas mai târziu pe piramidă, să fi murit împreună pe piatra de sacrificiu – regret pentru mine, nu pentru tine. Dar am scăpat și apoi a urmat lupta. Ți-am spus atunci că am înțeles totul. Pe piatra de sacrificiu m-ai sărutat, e drept, dar erai ca și mort; când ai revenit la viață, a fost altceva. Soarta însă a hotărât în locul tău; te-ai căsătorit cu mine și mi-ai făcut un jurământ pe care l-ai ținut cu credință.

Te-ai căsătorit cu mine, dar nu știai cu cine te căsătorești; mă credeai frumoasă, dulce și sinceră și toate acestea erau

adevărate, dar n-ai înțeles că eram cu totul diferită de tine, că mai eram încă o sălbatică, așa cum fuseseră și strămoșii mei. Credeai că am învățat felul vostru de a fi, poate credeai chiar că-l slăveam pe Dumnezeu vostru; e-adevărat, de dragul tău am încercat s-o fac, dar n-am uitat nici obiceiurile poporului meu și nici zeii mei – ca slujitoare a lor, n-am putut scăpa de sub stăpânirea lor. Ani și ani la rând i-am îndepărtat de mine, dar în cele din urmă s-au răzbunat și inima mea a triumfat, sau mai curând ei au triumfat, căci n-am știut nimic din ceea ce am făcut acum câteva nopți, când am oferit sacrificii lui Huitzel și m-ai văzut luând parte la vechile ritualuri!

...În toți acești ani mi-ai fost credincios și ți-am născut copii pe care i-ai iubit; dar i-ai iubit de dragul lor, nu pentru că erau copiii mei – în adâncul inimii tale urai sângele indian amestecat în vinele lor împreună cu al tău. Mă iubeai și pe mine într-un anumit fel și această iubire înjumătățită aproape că mă scotea din minți; oricum ar fi fost însă, dragostea ta pentru mine a murit când m-ai văzut cu mintea răătăcită, săvârșind ritualurile strămoșilor mei pe *teocalli*; ei bine, abia atunci m-ai cunoscut așa cum sunt: o sălbatică. Acum, copiii care ne-au legat sunt morți – au murit unul câte unul, într-un fel sau în altul, căci blestemul neamului meu nu i-a iertat nici pe ei – și dragostea ta pentru mine a murit o dată cu ei. Doar eu am mai rămas în viață, ca o amintire a unor vremi trecute și acum mor și eu... Nu, taci și ascultă-mă, căci nu mai am mult; când mi-ai cerut să nu-ți mai spun „soțul meu”, am știut că s-a sfârșit. Bine, mă lepăd de tine, nu mai ești soțul meu și-n curând voi înceta și eu să mai fiu soția ta; totuși, *teulule*, te rog ascultă-mă. Acum, durerea te face să crezi că totul s-a sfârșit și că nu-ți mai rămâne nici o cale spre fericire. N-ai dreptate. Ești un bărbat încă în floarea vârstei și ești puternic. Vei pleca din această țară ruinată și după ce-ți vei scutura praful ei de pe picioare, vei scăpa și de blestemul ei; te vei întoarce în țara ta, iar acolo o vei găsi pe aceea care îți așteaptă de ani de zile sosirea. Acolo, femeia sălbatică ce ți-a fost soție, prințesa unei dinastii prăbușite, va deveni pentru tine doar o amintire fantastică și toți acești ani plini de întâmplări nu vor fi decât un vis. Doar iubirea ta pentru copiii noștri morți va rămâne veșnică – căci va trebui să-i iubești întotdeauna, zi și noapte – și dorința de a fi lângă cei morți – și nimic în lumea asta nu e mai îngrozitor ca această dorință – te va urmări până la mormânt. Mă bucur că va fi așa căci le-am fost mamă și, gândindu-te la ei, poate că-ți vei

Întoarce o clipă gândul și spre mine. Atâta mi-a lăsat și mie fata aceea numită Lily și doar prin asta voi fi mai presus decât ea, fiindcă, *teulule*, nici un copil de al ei nu va trăi să-ți îndeparteze inima de la amintirea fiilor pe care ți i-am dăruit.

...Oh, te-am vegheat: zi și noapte și am văzut dorul din ochii tăi după un chip pe care l-ai pierdut, dorul după pământul tinereții tale. Fii fericit, le vei avea pe amândouă, căci lupta s-a sfârșit și fata cu nume de floare a fost mai tare decât mine. Mă simt ostenită și nu mai am multe de spus. Ne despărțim, poate pentru totdeauna; de altfel ce ne mai leagă oare în afară de sufletele fiilor noștri morți? Cum tu nu mă mai dorești și pentru ca despărțirea să fie mai deplină, acum, în ceasul morții mele mă întorc de la zeii tăi și-i caut pe-ai mei, deși cred că-i iubesc pe ai tăi și-i urăsc pe cei ai poporului meu. Este oare vreo apropiere între ei? Ne despărțim, poate pentru totdeauna și totuși te rog să te gândești la mine cu îngăduință, căci te-am iubit și te iubesc și-acum; am fost mama copiilor tăi, pe care ai să-i întâlnești în ceruri, deoarece i-ai creștinat. Te iubesc și te voi iubi întotdeauna. Sunt bucuroasă că am trăit, pentru că m-ai sărutat pe piatra de sacrificiu, iar după aceea ți-am născut copii. Sunt ai tăi și nu ai mei; și-mi vine să cred chiar că i-am îngrijit doar pentru că erau ai tăi, pentru că te-au iubit pe tine, nu pe mine. Ia-i, ia-le sufletele așa cum ai luat totul. Ai jurat că doar moartea ne va despărți și ți-ai ținut jurământul în faptă și în gând. Dar acum plec, plec spre Casele Soarelui să-mi caut poporul. Te rog însă, *teulule*, tu care ai fost mulți ani bărbatul meu și alături de care am avut parte de multă suferință, dar pe care n-am să te mai numesc soțul meu, deoarece m-ai oprit s-o fac, te rog din suflet să nu-ți bați joc de mine față de fata numită Lily. Vorbește-i despre mine cât mai puțin... fii fericit și... rămâi cu bine!

Pe măsură ce vorbea, glasul îi suna din ce în ce mai stins; ascultam năucit, în timp ce lumina zorilor creștea încet în odaie. Și deodată am văzut silueta albă a Otomiei așezată pe un scaun chiar lângă pat, cu brațele atârând în jos și cu capul lăsat pe spătarul scaunului. Am sărit în picioare și i-am cercetat fața. Era albă și rece, iar de pe buze nu ieșea nici o răsuflare. Am apucat-o de mână, dar și mâna era rece. I-am vorbit la ureche, am sărutat-o pe frunte, dar nu s-a mișcat și nici nu mi-a răspuns. Lumina creștea repede și am văzut atunci că Otomie era moartă; am înțeles îndată că-și dăduse singură moartea. Și-am înțeles și

cum făcuse. Băuse dintr-o otravă a cărei taină o cunosc doar indienii – o otravă care lucrează încet și fără durere, lăsând mintea limpede până în ultima clipă. În timp ce viața i se scurgea din trup îmi vorbise cu atâta tristețe și amărăciune. M-am așezat pe marginea patului și am privit-o. (Nu plângeam, căci lacrimile-mi secaseră și, așa cum am mai spus, orice-aș fi simțit, parcă nimic nu putea să-mi mai zdruncine calmul.) O priveam și o mare duioșie și tristețe au pus stăpânire pe mine; simțeam că o iubesc mai mult chiar decât o iubisem când fusese în viață – și asta însemna mult. Mi-am amintit-o așa cum arăta, în toată splendoarea tinereții, la curtea împărătească a tatălui ei, mi-am amintit de privirea cu care a pășit alături de mine pe piatra de sacrificiu, ca și de cealaltă privire, cu care l-a sfidat pe Cuitlahuac când acesta voia să mă dea morții. Mi s-a părut că-i aud încă o dată strigătul de durere cumplită în timp ce dezvelea trupul mort al primului nostru născut și că o văd cu sabia în mână aplecată deasupra tlaxcalanului.

Multe lucruri mi-au venit în minte în ceasul acela trist din zori, în timp ce o vegheam pe Otomie. Fusese mult adevăr în cuvintele ei – da, nu uitasem niciodată prima dragoste și de multe ori dorisem să-i văd fața, Dar nu era adevărat că n-o iubeam de loc pe Otomie. O iubisem mult și-i fusese credincios în jurământul făcut; dar abia după ce-am văzut-o moartă mi-am dat seama cât o îndrăgisem. E adevărat, între noi se căsca o prăpastie mare, care se adâncea pe măsură ce treceau anii – prăpastia neamului și a credinței, fiindcă știam bine că ea nu va putea uita niciodată cu totul vechile ei credințe; și e adevărat că atunci când am văzut-o conducând cântecul morții m-a cuprins o groază fără seamăn și câtva timp am urât-o. Cu vremea însă aș fi putut să uit și s-o iert, căci făceau parte din sângele și din firea ei – ba, mai mult, groaznica participare la sacrificiu nici n-o făcuse din propria-i voință. Iar dacă dădeam la o parte aceste lucruri, rămâneau atâtea calități vrednice de cinste și de iubire la nobila și minunata femeie care atâția ani îmi fusese soție credincioasă. Așa gândeam în ceasul acela și tot așa gândesc și acum. Otomie spusese că ne despărțeam pentru totdeauna, dar cred, sunt convins că nu este așa. Cred cu tărie că iertarea ne este dată tuturor și că există un loc unde cei care pe pământ au fost apropiați unii de alții și s-au îndrăgit își pot reînnoi prietenia.

În cele din urmă m-am ridicat eu un suspin, cu gândul să chem pe cineva în ajutor și în timp ce mă ridicam am simțit ceva în

jurul gâtului. Era colierul cu smaralde mari pe care mi-l dăruise Guatemoc și pe care i-l dădusem Otomie. Mi-l așezase la gât în timp ce dormeam – și, prinsă de el, o șuviță din părul ei lung.

Amândouă vor fi îngropate o dată cu mine.

Am așezat-o în racla străveche, printre osemintele strămoșilor ei, alături de trupurile copiilor noștri, iar două zile mai târziu am plecat călare spre Mexico în suita lui Bernal Diaz. La gura trecătorii m-am întors și am privit înapoi spre ruinele Cetății Pinilor, unde trăisem atâția ani și unde îngropasem tot ce-am iubit. Mult timp am privit cu dor, așa cum privește un om în ceasul morții spre viața ce-a trecut, până când, în cele din urmă, Diaz și-a pus mâna pe umărul meu.

— Ești singur acum, prietene – zise el. Ce planuri ai pentru viitor?

— Nici unul – i-am răspuns. Decât să mor.

— Să nu vorbești niciodată astfel – mă certă el. Ai abia patruzeci de ani; nici eu. Care am cincizeci și mai bine, nu mă gândesc la moarte. Ascultă, ai prieteni în țara ta, în Anglia?

— Aveam.

— Oamenii trăiesc mult în țările acelea liniștite. Du-te și caută-i! Am să te ajut să ajungi în Spania.

— O să mă mai gândesc – am răspuns.

După un timp am ajuns la Mexico – acum un oraș nou și ciudat pentru mine, reclădit de Cortez, iar în locul unde se înălțase *teocalli*-ul pe care fusesem dus la sacrificiu se dura acum o catedrală și la temelia ei fuseseră puși idoli cei hidoși ai aztecilor. Orașul îmi părea destul de frumos, dar nu era nici pe departe atât de minunat pe cât fusese Tenochtitlanul lui Montezuma și nici nu va fi vreodată. Și oamenii se schimbaseră pe atunci erau niște războinici liberi, iar acum erau sclavi.

Căpitanul Diaz mi-a găsit o locuință în Mexico și nimeni nu m-a supărat, căci iertarea pe care o căpătasem era respectată. De altfel nu mai însemnam nimic, nimeni nu mai trebuia să se teamă de mine, iar rolul pe care-l jucaseră în acea *noche triste* și în apărarea orașului fusese uitat; pe de altă parte, suferințele pe care le îndurasem mi-au câștigat chiar și compasiunea spaniolilor. Am rămas în Mexico zece zile, rătăcind trist prin oraș; am urcat chiar sus, pe dealul din Chapultepec, unde fusese casa de petreceri a lui Montezuma și unde o întâlnisem pe Otomie. Nimic nu mai rămăsese din strălucirea lui, în afară de câțiva cedri bătrâni.

În a opta zi a șederii mele, un indian m-a oprit în timp ce hoinăream, înștiințându-mă că o veche prietenă dorea să mă vadă. L-am urmat, întrebându-mă în sinea mea cine putea să fie acea veche prietenă, căci nu știam să am prieteni. Am fost călăuzit până la o casă frumoasă de piatră, de pe ulița nouă. Aici am fost poftit într-o cameră destul de întunecoasă și, după o scurtă așteptare, am auzit deodată un glas trist și blând, care mi se părea familiar, vorbindu-mi în limba aztecă:

— Bine-ai venit, *teulule*.

M-am uitat și am văzut că în fața mea se afla o doamnă îmbrăcată după moda spaniolă, dar, după înfățișare, indiană, încă foarte frumoasă, dar tare slăbită și ofilită, ca după o boală sau o grea suferință.

— N-o mai cunoști pe Marina, *teulule*? urmă ea, dar înainte chiar ca vorbele să-i iasă din gură, am recunoscut-o. Să știi, *teulule*, că și eu abia te-am recunoscut. Necazurile și timpul și-au lăsat urmele pe chipurile noastre, ale amândurora.

I-am luat mina și i-am sărutat-o.

— Dar unde-i Cortez? am întrebat-o.

Începu atunci să tremure din tot trupul.

— Cortez se află în Spania, ca să-și apere onoarea. Și-a luat acolo o nouă soție, *teulule*. M-a lăsat cu mulți ani în urmă, dându-mă în căsătorie lui *don Juan Xaramillo*, care m-a luat pentru averea mea, deoarece Cortez a fost darnic cu ibovnica sa când a părăsit-o.

Și, zicând acestea, începu să plângă.

Apoi, treptat, am ascultat toată povestea, dar n-am s-o scriu aici, căci este cunoscută întregii lumi. După ce Marina își jucase rolul și mintea ei ageră nu i-a mai fost de nici un folos lui Cortez, cuceritorul a părăsit-o, lăsând-o să se ofilească de inimă rea. Mi-a povestit cât a suferit când a aflat adevărul și cum l-a blestemat să nu-i meargă bine în viitor. Și, într-adevăr, așa s-a întâmplat.

Două ceasuri și mai bine am stat de vorbă și după ce era ascultat povestea ei, i-am spus-o și eu pe a mea; a plâns auzind prin câte trecusem, căci, cu toate cusururile ei, Marina avea o inimă simțitoare.

Apoi ne-am despărțit, pentru a nu ne mai întâlni niciodată, înainte de a pleca, a stăruit să-mi dăruiască niște bani și nu mi-a fost rușine să-i primesc, pentru că mă aflam în mare nevoie.

Iată, deci, povestea Marinei, care și-a trădat țara de dragul iubirii și iată care a fost răsplata trădării și a iubirii ei. Eu însă îi

voi păstra întotdeauna o amintire sfântă, căci mi-a fost o bună prietenă și de două ori m-a scăpat de la moarte; ba, mai mult, nu m-a părăsit nici chiar atunci când Otomie a copleșit-o fără cruțare cu disprețul ei.

CAPITOLUL XXXIX

THOMAS SE ÎNTOARCE DINTRE CEI MORȚI

A doua zi după ce-am văzut-o pe Marina, căpitanul Diaz a venit la mine și mi-a spus că un prieten al său – căpitanul unui carak – urma să plece până în zece zile din portul Veracruz către Cadiz; prietenul era gata să mă ia pe corabia lui dacă voiam să plec din Mexic. După ce m-am gândit puțin, i-am răspuns că voiam să plec. Chiar în seara aceea, luându-mi rămas bun de la căpitanul Diaz – Dumnezeu să-l aibă în paza sa, căci a fost un om bun între atâția ticăloși pe care i-am cunoscut! – am plecat din Mexico în tovărășia unor negustori. După o săptămână de drum am ajuns cu bine dincolo de munți, la Veracruz – un oraș cu o climă caldă și nesănătoasă și cu un port destul de prost ales, fiind expus vânturilor puternice dinspre nord. Aici am arătat scrisorile de recomandare căpitanului carakului, care m-a primit pe corabie fără multă vorbă; după aceea m-am apucat să-mi fac rost de merinde ca să-mi ajungă cât va dura călătoria.

Trei nopți mai târziu întindeam pânzele pe un vânt destul de bun, iar a doua zi în zori tot ce se mai vedea din pământul Anahuacului era creasta înzăpezită a vulcanului Orizaba, în curând dispăru și ea printre nori și mi-am luat rămas bun pe veci de la aceasta îndepărtată țară, unde mi se întâmplaseră atâtea și pe care, după socotelile mele, o văzusem pentru prima oară cu optsprezece ani în urmă, exact în aceeași zi.

Despre călătoria până în Spania n-am nimic mai însemnat de spus. A fost mai ușoară decât sunt de obicei astfel de călătorii și în zece săptămâni, socotind din ziua când am ridicat ancora la Veracruz, ancoram la Cadiz. Aici am stat doar două zile, căci, din întâmplare, un vas englez cu mărfuri tocmai pleca spre Londra, L-am convins pe căpitan să mă ia și pe mine, deși pentru asta a trebuit să vând cel mai mic dintre smaraldele colierului, având astfel banii trebuincioși, căci cei pe care mi-i dăduse Marina se terminaseră. Am primit destul de mult pe smaraldul cel mititel,

așa că am putut să-mi cumpăr și haine potrivite unei persoane de rang, iar ce mi-a rămas din aur am luat cu mine. M-a durut că a trebuit să mă despart de acea piatră, deși nu era decât un pandantiv la pandantivul colierului, dar nevoia nu cunoaște lege. Piatra pandantivului propriu zis, o nestemată frumoasă, deși puțin pătrată, i-am dăruit-o mai târziu grațioasei noastre regine Elisabeta.

Pe bordul vasului am fost luat drept un aventurier spaniol care făcuse avere în Indii; n-am tăgăduit, dorind să fiu lăsat singur o vreme, ca să mă pot obișnui din nou eu felul de gândire și de viață pe care-l uitasem de mult. De aceea m-am ținut de o parte, ca un nobil mândru, vorbind puțin, dar ascultând mult și aflând cât mai multe despre ce se întâmplase în Anglia de când o părăsisem, cu vreo douăzeci de ani mai înainte.

În cele din urmă, călătoria a luat sfârșit și într-o zi de doisprezece iunie m-am pomenit în uriașul oraș al Londrei, unde nu mai fusesem niciodată până atunci. În odaia hanului în care trăsesem i-am mulțumit lui Dumnezeu că, după ce îndurasem atâtea primejdii și nevoi, ajunsesem să pun din nou piciorul pe pământ englezesc. Într-adevăr, chiar și azi mi se pare aproape o minune că trupul firav al omului ajunge să supraviețuiască atâtor suferințe și primejdii de moarte, ca: boală, foame, război, crimă, înec, fiare sălbatice și cruzimea oamenilor – și știu că în această privință al meu a avut destul de îndurat.

La Londra, cu ajutorul binevoitor ai hangului, mi-am cumpărat un cal bun și a doua zi în zori am pornit pe drumul către Ipswich. În aceeași dimineață mi s-a întâmplat ultima aventură – căci în timp ce mergeam în trap mărunț, meditând la frumusețea priveliștilor englezești și respirând aerul blând de iunie, un tâlhar laș a tras cu pistolul în mine din dosul unui tufiș, cu gândul de a mă jefui. Glonte mi-a trecut prin pălărie, zgâriindu-mi puțin țeasta, dar, înainte de a-i putea face ceva, tâlharul a luat-o la fugă, căci a văzut că greșise ținta; mi-am urmat călătoria gândind în sinea mea că ar fi fost cu adevărat uimitor să fi trecut cu bine prin atâtea primejdii de moarte, ca să pier în cele din urmă de mâna unui prăpădit de tâlhar de drumul mare, la cinci mile de Londra.

Am călătoria cât am putut de repede toată ziua aceea, la fel și a doua zi; calul era voinic și sprinten, așa că pe la șapte și jumătate urcam delușorul de unde aruncasem o ultimă privire

spre Bungay, cu atâția ani în urmă, când plecasem călare spre Yarmouth cu tatăl meu.

Jos, la picioarele mele, se zăreau acoperișurile roșii ale orașului; acolo, spre dreapta, erau stejarii din Ditchingham și frumosul turn al bisericii St. Mary, dincolo curgea râul Waveney și în față se întindeau pășunile presărate cu flori roșii și aurii.

Totul era ca pe vremuri, neschimbat – și singura schimbare era în mine. Am descălecat și, aplecându-mă peste un ochi de apă de lângă drum, mi-am privit chipul oglindit acolo. Era într-adevăr schimbat! Cu greu aș fi recunoscut în el chipul tânărului care plecase călare coborând de pe acest deal. Cu vreo douăzeci de ani în urmă. Acum, vai! Ochii mi-erău adânciți în orbite și plini de tristețe, trăsăturile aspre, iar în barbă și-n păr răsăreau pretutindeni fire argintii. Cu greu m-aș fi recunoscut eu însumi și mă întrebam dacă ceilalți mă vor recunoaște. Mă va recunoaște oare cineva? În douăzeci de ani, mulți oameni mor și alții se risipesc prin atâtea locuri; voi găsi oare vreun prieten în viață? După ce citisem scrisorile aduse de căpitanul Bell, al *Aventurierei*, atunci, înainte de a mă imbarca pentru Hispaniola, nu mai auzisem nici o veste de acasă – și oare ce aveam să aflu acum? Și mai cu seamă ce aveam să aflu despre Lily – era moartă, măritată sau plecată?

Încălecând pe cal, am pornit din nou în galop ușor, luând-o pe drumul care, lăsând Bungay spre stânga. O ia pe la Waingford Mills, prin vaduri, spre orașul Pimhow. În zece minute ajunsesem la drumeagul care păreșește șoseaua ce duce spre Norwich, șerpuind mai bine de o jumătate de milă pe sub malul abrupt și împădurit la adăpostul căruia se înalță casa părintească din Ditchingham. Lângă poartă, un om trândăvea în ultimele raze ale soarelui. M-am uitat la el și l-am recunoscut: era Billy Minns, același nebun care-i dăduse drumul lui de Garcia, atunci când îl lăsasem legat ca să pot alerga la întâlnirea cu iubita mea. Îmbătrânise și şuvițele de păr alb îi atârnavă peste fața zbârcită, dar, așa murdar și zdrențaros cum era, îmi venea să-l iau de gât și să-l îmbrățișez, atât de fericit eram să văd un om pe care-l cunoscusem în tinerețe.

Văzându-mă venind, se apropie, șchiopătând și sprijinindu-se într-un băț, ca să-mi deschidă poarta, așteptând să-l miluiesc cu ceva.

— Domnul Wingfield locuiește aici? l-am întrebat arătând în sus pe cărare și glasul mi se frânse de emoție.

— Domnu' Wingfield, *sir?*... Care domn Wingfield? Întrebă el. Bătrânul gentilom a murit acum aproape douăzeci de ani. Am săpat și eu la mormântul lui, acolo, în curtea bisericii și l-am așezat alături de nevastă-sa... aceea care a fost omorâtă. Apoi... mai este domnu' Geoffrey.

— Ce-i cu el? mi-a scăpat întrebarea.

— A murit și el, acum vreo doisprezece ani și mai bine; băutura l-a omorât. Apoi domnu' Thomas; și el a murit, se zice că s-a înecat în mări depărtate... cu mulți ani în urmă; cu toții sunt morți, cu toții! Și ce om bun era domnu' Thomas; îmi aduc bine aminte cum l-am lăsat pe străin să plece... – și aici începu să depeze povestea, cum îl așezase pe cal pe de Garcia, pe care-l găsisese bătut și legat...

N-am putut să-l opresc. Aruncându-i un ban, am dat pinteni calului, care ostenise și am pornit mai departe, lăsând moara pe stânga. Și așa cum călăream, zgomotul copitelor părea să repete vorbele bătrânului: „Cu toții morți, cu toții morți!” Fără îndoială că și Lily era moartă, sau, dacă nu murise, probabil că se măritase după ce sosise vestea că am murit înecat. Frumoasă și atrăgătoare cum era, fără îndoială că nu i-au lipsit pețitorii și nici nu era de crezut că-și petrecuse toată viața jelindu-și dragostea pierdută a tinereții.

Acum casa părintească era în fața mea; nu se schimbase de loc, în afară doar de iedera și de vița agățătoare de pe fațadă, care se întinseseră până la acoperiș. Mi-am dat seama că era locuită: casa se vedea a fi bine întreținută, iar de pe coș se înălța fum. Poarta era însă încuiată și nu se vedea nici o slugă primprejur, căci noaptea coborâse acum și cu toții își lăsaseră lucrul. Am înconjurat casa prin partea stângă, luând-o spre grajduri, care se află în spate, lângă grădina ce urcă coasta dealului; dar și aici poarta era încuiată și am descălecat, neștiind prea bine ce să fac. Eram atât de descurajat de teamă și de îndoială, încât o vreme am rămas descumpănit; lăsând calul să pască iarbă în locul unde se afla, am rătăcit până la cărarea spre biserică și am privit în sus pe deal, ca și cum aș fi așteptat pe cineva cu care trebuia să mă întâlnesc.

„Oare să fie cu toții morți? Chiar și ea să fie moartă, pe veci dispărută?” Mi-am îngropat fața-n mâini și m-am rugat Atotputernicului, care m-a apărât atâția ani, să mă cruțe de această ultimă amărăciune. Eram zdrobit de durere și simțeam că n-aș mai putea îndura. Dacă și Lily era pierdută pentru mine,

îmi ziceam că ar fi cel mai bine să mor, căci nu mai aveam pentru ce trăi.

Astfel m-am rugat o vreme, tremurând ca o frunză și când am ridicat din nou privirea, înainte de a merge să aflu vești de la cei din casă, oricine ar fi fost ei, noaptea se lăsase – și, iată, privighetorile începură să cânte pretutindeni în jurul meu. Ascultam trilurile lor și, încet, o amintire nedeslușită mă tulbură, fără s-o pot prinde lămurit. Și deodată mi-a apărut în minte imaginea unei încăperi negrait de frumoase din palatul lui Montezuma de la Tenoehitlan, iar eu dormind pe un pat de aur și visând. Da, îmi aminteam acum: eram zeul Tezcat și a doua zi trebuia să fiu jertfit; adormisem cu sufletul chinuit și în timp ce dormeam am avut un vis. Se făcea că mă aflam chiar în locul unde stăteam acum, simțind mireasma florilor la fel ca în seara asta, iar cântecul dulce al privighetorilor îmi răsuna în urechi la fel ca în clipa de față. În visul meu se făcea că în timp ce stăteam și ascultam, luna s-a ridicat peste frasinii și stejarii înverziți, răspândindu-și lumina strălucitoare și atunci s-a auzit un cântec pe deal...

Acum însă eram treaz, departe de plăsmuirile trecutului și ale unui vis pe veci pierdut – dar, în timp ce stăteam acolo, un glas de femeie începu să cânte sus pe deal. Nu. Nu eram nebun, îl auzeam limpede și glasul se apropia tot mai mult, pe măsură ce aceea taie ciuta cobora coasta povârnită. Era atât de aproape acum, încât puteam desluși chiar și cuvintele acelui cântec trist, pe care mi-l amintesc și astăzi.

În clipa aceea am zărit silueta femeii în lumina lunii; era înaltă și impunătoare, îmbrăcată într-o rochie albă. După câteva clipe și-a ridicat capul, urmărind zborul unui liliac și lumina lunii i-a căzut pe față: era Lily Bozard, iubirea mea pierdută, frumoasă ca și înainte, deși puțin îmbătrânită și purtând urmele unei mari suferințe. O priveam și atât de adânc m-a mișcat imaginea ei, încât, dacă n-ar fi fost gardul scund de care mă rezemam, m-aș fi prăbușit la pământ și un geamăt surd mi-a scăpat de pe buze.

Ea a auzit geamătul și cântecul a încetat; apoi, zărind o siluetă de bărbat, s-a oprit și s-a întors, ca și cum ar fi vrut să fugă. Am rămas nemișcat; uimirea fiindu-i mai puternică decât teama, s-a apropiat atunci și mi-a vorbit cu glasul dulce și blând pe care mi-l aminteam atât de bine:

— Cine rățăcește pe-aici atât de târziu? Tu ești, John?

Auzind-o vorbind astfel, o nouă teamă m-a cuprins. Fără

Îndoială că era căsătorită și „John” era soțul ei. O găsisem, dar numai ca s-o pierd pentru totdeauna. Dintr-o dată mi-a trecut prin minte să nu-i spun cine sunt până când nu voi afla adevărul. Am făcut un pas, dar nu într-atât încât să ies din umbra tufișurilor din preajmă și, așezându-mă în așa fel încât lumina lunii să nu-mi cadă pe față, m-am înclinat adânc, după moda curtenitoare a spaniolilor; apoi, prefăcându-mi glasul, am vorbit ca un spaniol care nu știe bine englezește, într-un fel pe care nu-mi voi obosi cititorul redându-l.

— Doamnă - am grăit - am oare onoarea să vorbesc cu o persoană al cărei nume a fost cu ani în urmă *sonora* Lily Bozard?

— Într-adevăr, acesta mi-a fost numele - răspunse ea. Dar ce treabă ai cu mine, domnule?

Am început din nou să tremur, dar am urmat cu îndrăzneală:

— Înainte de a răspunde, doamnă, să-mi fie cu iertare că mai pun încă o întrebare. Acesta este și acum numele dumitale?

— Este încă numele meu, căci nu m-am măritat răspunse ea și o clipă cerul mi se învârti deasupra capului și pământul mi se clătină sub picioare, asemenea crustei de lavă de pe vulcanul Xaca.

Dar tot nu i-am dezvăluit cine eram, căci doream să aflu dacă amintirea mea îi mai era scumpă.

— *Senora* - am vorbit atunci - sunt un spaniol care: un luptat în războaiele indiene ale lui Cortez, despre care poate că ai auzit.

Își înclină capul, iar eu am urmat:

— În războaiele acelea am cunoscut un om căruia i se spunea *teulul*, dar care avusese un alt nume înainte, după cum mi-a mărturisit pe patul de moarte, acum vreo doi ani.

— Ce nume? întrebă ea cu glasul șoptit.

— Thomas Wingfield.

Lily scoase un geamăt puternic și, la rândul ei, se sprijini de gard ca să nu cadă.

— Îl socoteam mort de optsprezece ani - zise ea cu glas sugrumat. Aflasem că s-a înecat în mările indiene, o dată cu scufundarea corăbiei cu care călătorea.

— S-a vorbit, într-adevăr, *senora*, că a naufragiat în mările acelea, dar a scăpat de la moarte și a nimerit printre indieni, care au făcut din el un zeu și i-au dat-o pe fiica împăratului lor de soție.

După ce am spus acestea, m-am oprit.

Se înfiora, apoi rosti cu voce mai aspră:

— Urmează, domnule; te ascult.

— Prietenul meu, *teulul*, a luptat de partea indienilor în războaie, căci așa se cuvenea, fiind soțul unei prințese de-a lor; și a luptat cu vitejie mulți ani pentru ei. În cele din urmă, cetatea pe care o apăra a fost cucerită, singurul său fiu care-i mai rămăsese a fost ucis, soția sa, prințesa și-a dat singură moartea, de durere, iar el a fost luat în captivitate, unde a lânțezit de dor și a murit.

— Tristă poveste, domnule - zise ea și răsă scurt, un răs trist, pe jumătate înecat în lacrimi.

— Foarte tristă poveste, *senora*, dar încă nu s-a sfârșit. În timp ce trăgea să moară, prietenul meu mi-a spus că în anii tinereții fusese logodit cu o fată din Anglia, numită...

— Cunosce numele. Continuă.

— Mi-a spus că, deși fusese căsătorit și o iubise pe soția sa, prințesa indiană, care a fost cu adevărat o femeie deosebită, primejduindu-și de multe ori viața pentru el, vai, chiar până într-acolo încât să stea alături de el pe piatra de sacrificiu și încă din propria ei voință, totuși amintirea fetei cu care se logodise cândva îl însoțise toată viața, nepărăsindu-l nici măcar la capătul ei. De aceea m-a rugat, în numele prieteniei noastre, s-o caut când mă voi întoarce în Europa și, dacă o voi mai găsi în viață, să-i dau un mesaj din partea lui, împreună cu o rugămintă.

— Ce mesaj și ce rugămintă? șopti Lily.

— Iată: că a iubit-o până la sfârșitul vieții la fel ca la început și că o roagă cu umilință să-l ierte pentru că a călcat jurământul făcut împreună sub fagul din Ditchingham.

— Domnule - strigă ea - ce știi despre acest jurământ?

— Numai ce mi-a spus prietenul meu, *senora*.

— Prietenia voastră trebuie să fi fost strânsă și memoria dumitale foarte bună - murmură ea.

— Tot ceea ce a săvârșit - am urmat eu - a săvârșit în împrejurări ciudate, atât de ciudate încât îndrăzneam să sper că legământul călcat ar putea fi reînnoit într-o lume mai bună decât aceasta. Ultima-i rugămintă a fost ca logodnica lui să-mi spună mie, mesagerul său, că-l iartă și-l mai iubește, după cum a iubit-o și el până la moarte.

— Și cum poate o asemenea iertare sau o asemenea mărturisire să-i folosească unui mort? întrebă Lily, cercetându-mă cu atenție prin întuneric. Au oare morții ochi să vadă și urechi să audă?

— De unde să știu eu, *senora*? Nu fac decât să-mi îndeplinesc misiunea.

— Și cum pot să știu că ești un adevărat mesager? Am avut vești neîndoielnice despre moartea prin înecare a lui Thomas Wingfield cu mulți ani în urmă, iar povestea dumitale cu indieni și prințese îmi pare uimitor de stranie, atât de stranie încât arată mai degrabă a fi luată din cărți decât din lumea noastră obișnuită. N-ai nici un semn care să-ți dovedească buna-credință, domnule?

— Am un astfel de semn, *senora*, dar lumina este prea slabă ca să-l vezi.

— Atunci urmează-mă în casă, unde vom avea lumină. Stai o clipă – mă rugă și, întorcându-se spre poarta grajdului, strigă: John!

Îi răspunse un bătrân și am recunoscut glasul unuia dintre servitorii tatălui meu. I-a spus ceva cu glas șoptit, apoi a pornit înainte pe cărarea grădinii, până la ușa din față a casei, pe care a deschis-o cu o cheie scoasă de la brâu. Poftindu-mă să trec înaintea ei. Am intrat și, gândindu-mă prea puțin la asemenea amănunte în clipa aceea, m-am întors din obișnuință către salonul pe care-l cunoșteam atât de bine, ridicând piciorul pentru a nu mă împiedica de prag; apoi, odată intrat în odaie, mi-am găsit drumul prin întuneric până la căminul larg, lângă care m-am oprit. Lily m-a privit intrând, apoi, urmându-mă, a aprins o lumânare la focul care pâlpâia în vatră și a așezat-o pe masă, în fața ferestrei, astfel încât, deși fusesem nevoit să-mi scot pălăria, chipul mi-a rămas în umbră.

— Ei bine, domnule, dacă ești atât de amabil, arată-mi semnul acela.

Am scos verigheta de pe deget și i-am dat-o; s-a așezat la masă și a cercetat-o cu luare-aminte la lumina luminării și cum stătea astfel am văzut cât de frumoasă era încă și cât de puțin o atinsese timpul, în afară de mâhnirea ce-i se citea pe față, deși trecuseră peste ea treizeci și opt de ierni în total. Am mai văzut de asemeni că, deși încerca să rămână liniștită în timp ce privea inelul, pieptul i se ridica sub puterea emoției și mâna-i tremura.

— Semnul e cel adevărat – zise ea în cele din urmă. Cunosc inelul, care era al mamei mele, deși e mai tocit decât ultima dată când l-am văzut; cu mulți ani în urmă l-am dat ca zălog de iubire unui tânăr cu care mă legasem să mă mărit. Nu mă-ndoiesc, domnule, că toată povestea dumitale este și ea adevărată și-ți

mulțumesc pentru osteneala de a fi venit atât de departe. E o poveste tristă, foarte tristă. Și acum, domnule, deoarece nu pot să-ți cer să rămâi în această casă unde trăiesc singură și cum nu se află prin apropiere nici un han, ar fi bine să trimit servitori ca să te ducă până la locuința fratelui meu, aflată la ceva mai mult de o milă depărtare; firește – adăugă ea încet – dacă nu cunoști drumul! Acolo vei fi găzduit și acolo o vei întâlni și pe Mary Bozard, sora prietenului dumitale mort. Va fi bucuroasă să afle povestea ciudatelor lui aventuri din gura dumitale.

Am înclinat capul și am răspuns:

— Mai întâi, *senora*, te rog să-mi dai răspuns la rugămintea prietenului meu, făcută pe patul de moarte.

— Bine, dar e o copilărie să trimiți răspuns celor morți...

— Totuși te rog să mi-l dai, căci am fost însărcinat să ți-l cer.

— Cum sună inscripția dinlăuntrul inelului, domnule?

— *Deși suntem departe,/ Nimic nu ne desparte* – am răspuns pe dată și în clipa următoare îmi venea să-mi mușc limba.

— Ah și pe aceasta o știi! Dar, fără îndoială, ai purtat inelul multe luni de ai ajuns să înveți inscripția. Ei bine, domnule, deși eram departe de el și deși poate îmi era scumpă amintirea celui care purta inelul, căci de dragul lui nu m-am măritat cu altul, inima lui însă a înclinat, se pare, spre pieptul unei sălbatice, cu care s-a căsătorit și care i-a născut copii. De aceea, răspunsul meu la rugămintea prietenului dumitale mort este că-l iert. Dar că-mi retrag legământul pe care i l-am făcut pentru viața aceasta și pentru vecie, pentru că el l-a călcat. Și voi încerca, pe cât îmi va sta în putință, să smulg din mine dragostea pe care i-am purtat-o, deoarece el a respins-o și a dezonorat-o.

Și ridicându-se în picioare, Lily făcu un gest de parcă și-ar fi smuls ceva din piept și l-ar fi aruncat, lăsând în același timp să-i cadă jos inelul.

Ascultând-o, inima mi-a înghețat. Așadar, acesta era sfârșitul. La urma urmelor avea tot dreptul, deși acum îmi spuneam că mai bine aș fi fost mai puțin cinstit, căci uneori femeile pot uita mai curând o minciună, decât o asemenea sinceritate. N-am răspuns nimic, limba îmi era ca legată, dar o mare tristețe și oboseală m-a cuprins. Aplecându-mă, am luat inelul și, punându-l din nou în deget, am pornit spre ușă, aruncând o ultimă privire spre femeia care mă respingea. La jumătatea drumului m-am oprit o clipă, întrebându-mă dacă n-aș face mai bine să-i spun cine sunt; pe urmă însă m-am gândit că dacă mânia ei împotriva

unui mort era atât de mare, mila ei pentru mine, dacă ar fi aflat că sunt viu, ar îi fost cu atât mai mică. Nu, eram mort pentru ea – și mort trebuia să rămân.

Mă aflu la ușă, cu piciorul pe prag, când deodată un glas, glasul lui Lily mi-a răsunat în urechi dulci și blând.

— Thomas – zicea glasul – Thomas, înainte de a pleca, nu vrei să primești socoteala pentru aurul, bunurile și pământul pe care mi le-ai dat în păstrare?

M-am întors uluit și, iată!

Lily se apropia de mine încet, cu brațele deschise.

— Oh, nebun ce ești! murmură ea în șoaptă. Ai crezut că înșeli cu atâta stângăcie inima unei femei? Tu care ai vorbit despre fagul din grădina conacului, tu care ți-ai găsit drumul cu atâta ușurință în această odaie întunecoasă și ai rostit inscripția de pe inel cu glasul unuia care a murit de mult... Ascultă, Thomas, îl iert pe prietenul tău de legământul călcat, căci a fost cinstit mărturisindu-și greșeala și știu că e greu pentru un bărbat să trăiască singur atâta amar de vreme în țări străine, în mijlocul atâtor aventuri stranii; ba, mai mult, îți spun că-l iubesc încă, după cum se pare că și el mă iubește, deși de fapt încep să fiu cam prea bătrână acum pentru dragoste, după care am tânjit ani de-a rândul, nădăjduind s-o găsesc doar dincolo de mormânt.

Astfel a vorbit Lily, suspinând în timp ce vorbea, apoi brațele mele s-au strâns în jurul ei și n-a mai spus nimic. Totuși, în timp ce buzele ni se uneau, m-am gândit la Otomie, amintindu-mi de cuvintele ei și de faptul că murise în aceeași zi, cu un an în urmă.

Fie ca morții să nu-i poată vedea pe cei vii!

CAPITOLUL XL

ÎNCHEIERE

Acum nu mi-a mai rămas decât puțin de istorisit, căci povestea mea se apropie de sfârșit, lucru care mă umple de mulțumire, fiind tare bătrân și scrisul obosindu-mă atât demult, încât deseori, în timpul iernii trecute, am fost pe cale să renunț.

Câteva clipe, Lily și cu mine am rămas tăcuți, chiar în această cameră în care scriu acum, căci marea noastră bucurie și toate emoțiile ce se împleteau cu ea ne împiedicau să scoatem vreo vorbă. Apoi, ca împinși de același imbold, am îngenuncheat la pământ și am mulțumit cu umilință cerului că ne-a apărat pe amândoi și ne-a dat puțința acestei ciudate reîntâlniri.

Abia ne sculasem din genunchi, când de afară s-a auzit un zvon de glasuri și îndată după aceea în cameră a intrat o doamnă destul de plinuță, urmată de un gentilom impozant, precum și de un băiat și o fată. Erau sora mea Mary, cu soțul ei, Wilfred Bozard, fratele lui Lily și cu cei doi copii pe care-i mai aveau în viață, Roger și Joan. Bănuind că străinul eram eu care mă întorsesem acasă, Lily le trimisese veste prin bătrânul John că avea un oaspete pe care-și închipuia că vor fi bucuroși să-l vadă și ei veniseră degrabă înapoi, fără să știe însă pe cine vor găsi. Și nici nu și-au dat seama la început, căci mă schimbasem mult și lumina din odaie era slabă; nedumeriți, se întrebau cine putea să fie străinul.

— Mary - am zis în cele din urmă - Mary, nu-ți amintești de mine, surioară?

Atunci soră-mea a scos un țipăt puternic și, aruncându-mi-se în brațe, a început să suspine, cum ar face oricare dintre noi când vreun mort drag i-ar apărea deodată în fața ochilor, viu și nevătămat; iar bărbatul ei mi-a strâns mâna și, în uimirea sa, a tras o înjurătură, cum fac unii bărbați când sunt emoționați. Copiii au rămas însă nepăsători și atunci am chemat-o pe fată, care arăta cam cum arătase maică-sa când ne despărțiserăm și, sărutând-o, i-am spus că eram unchiul ei despre care se spunea că murise cu mulți ani în urmă.

După ce calul, de care uitasem cu totul, a fost prins și vârat în grajd, ne-am dus să cinăm – și a fost o masă tare stranie pentru mine. Am întrebat ce se mai întâmplase în toți acești ani. Am aflat atunci că averea pe care mi-o lăsase bătrânul meu maestru Fonseca ajunsese cu bine și că sporise, fiind chibzuit administrată de Lily, care cheltuisese doar foarte puțin pentru întreținerea ei, socotind-o întotdeauna un lucru vremelnic încredințat, mai curând decât proprietatea ei. Când moartea mea n-a mai fost pusă la îndoială, soră-mea Mary intrase în stăpânirea părții ei de avere și cu ea cumpărase câteva bucăți de pământ mai mărginașe din Earsham și Hedenham, precum și pădurea și castelul Tyndale Hall din Ditchingham și Broome. M-am grăbit s-o încredințez că toate pământurile îi vor rămâne, ca un dar din partea mea, care aveam o avere destul de mare și puteam să mă lipsesc de ele și vorbele mele i-au făcut o plăcere nespusă soțului ei, Wilfred Bozard, căci este greu pentru un om să renunțe la ceea ce a stăpânit atâția ani.

Apoi mi s-a povestit tot ce s-a petrecut: moartea neașteptată a tatălui meu, felul cum sosirea aurului o salvase pe Lily, care n-a mai fost silită astfel să se căsătorească cu fratele meu Geoffrey, cum Geoffrey o apucase după aceea pe căi greșite ce i-au adus sfârșitul la vârsta de treizeci și unu de ani; ca și sfârșitul lui *squire* Bozard, tatăl lui Lily și vecinul meu dușman, care, într-o clipă de mânie, a fost lovit de dambla. După aceea, fratele ei căsătorindu-se cu soră-mea Mary, Lily s-a mutat în casa noastră părintească, după ce-a plătit datoriile pe care fratele meu Geoffrey le făcuse cu duiumul asupra moștenirii sale și a cumpărat și drepturile surorii mele asupra ei. Și de atunci a locuit aici – o femeie tristă și singură și totuși nu chiar cu totul nefericită, căci își petrecea o mare parte din timp cu opere de binefacere. Mi-a spus că de n-ar fi fost moșiile întinse și averea de care trebuia să aibă grijă ca moștenitoare a mea, ar fi intrat la mănăstire, ca să-și sfârșască zilele în pace. Nu se mai gândea la altă căsătorie, deși mulți gentilomi cu stare îi ceruseră mâna și deși nu mai avea nici o îndoială că murisem, căci vestea naufragiului carakului ajunsese până la Ditchingham. Aceste vești, împreună cu alte câteva mai mărunte, cum ar fi nașterea copiilor lui Mary și moartea câtorva din ei, marea furtună și revărsare de ape ce s-a abătut asupra orașelului Bungay și de-a lungul văii râului Waveney, au fost toate întâmplările ce mi le-au putut spune, ei care-și petrecuseră în liniște și pace tinerețea și

anii maturi. Căci despre încoronări și morți de regi, ca și despre probleme politice cum ar fi sfârșitul puterii Papei de la Roma și jefuirea lăcașurilor religioase, care încă mai dura, nu mai amintesc aici.

Pe urmă mi-au cerut să le povestesc și eu prin ce-am trecut și am luat-o de la început. Era ciudat să le vezi fețele în timp ce ascultau. Toată noaptea, până când sturzii au făcut să tacă privighetorile și zorii au început să lumineze spre răsărit, am stat alături de Lily povestind și tot povestind și n-ajunsesem încă să sfârșesc. Ne-am culcat atunci, în odăile care ne fuseseră pregătite și a doua zi am continuat povestea, arătându-le spada lui Bernal Diaz, marele colier de smaralde pe care mi le dăruise Guatemoc, ca și cicatricile și rănilile care dovedeau adevărul spuselor mele. Niciodată n-am văzut oameni atât de uluiți și când am ajuns să povestesc despre ultimul sacrificiu al femeilor din Otomie și despre cumplita moarte a lui de Garcia, care s-a sfârșit luptându-se cu propria-i umbră, sau mai curând cu umbrele ticăloșilor sale, au scos cu toții strigăte de spaimă, după cum au suspinat și-au plâns când le-am povestit despre moartea Isabellei de Siguenza și cea a lui Guatemoc, ca și de pierderea fiilor mei.

Dar n-am povestit totul atunci, de față cu ceilalți, căci o parte a povestirii era doar pentru Lily și numai ei i-am vorbit despre legăturile dintre mine și Otomie – așa cum un bărbat ar vorbi cu alt bărbat – căci simțeam că dacă nu-i voi dezvălui tot de la început, nu va putea exista niciodată o încredere deplină între noi. De aceea i-am mărturisit multele mele îndoieli și tulburarea prin care am trecut, neascunzându-i că ajunsesem s-o iubesc pe Otomie, că frumusețea și dulceața ei m-au atras încă din prima clipă când am văzut-o la curtea lui Montezuma; și nu i-am tăinuit nici ce s-a petrecut între noi pe piatra de sacrificiu.

După ce-am sfârșit, Lily mi-a mulțumit pentru sinceritatea mea și mi-a spus că în asemenea privințe bărbații se deosebesc de femei, căci în ceea ce o privește pe ea, nu simțise niciodată nevoia de a se apăra de ispita unei alte iubiri. Dar, fiindcă așa ne crease Firea, n-aveam dreptul să ne dojenim pentru ce era în firea noastră și nici să socotim virtute ceea ce nu era decât lipsă de înclinație. Ba mai mult – a urmat ea – această Otomie, lăsând la o parte păcatul ei de a fi fost o păgână, fusese o femeie mărinimoasă și putuse să orbească ochii rătăcitori ai unui bărbat îndrăznind mai mult pentru dragostea ei decât ar fi putut face chiar și ea, Lily; și, pentru a sfârși, înțelegea că până la urmă a

trebuit să aleg între a mă căsători cu ea și o moarte grabnică, iar după ce i-am făcut un jurământ atât de solemn, aş fi fost un sperjur dacă aş fi părăsit-o după ce primejdia trecuse. De aceea, ea, Lily, era hotărâtă să dea uitării ceea ce fusese. Și nici nu se va arăta geloasă dacă mă voi gândi și pe viitor cu duioșie la soția mea care murise.

Cu câtă blândețe mi-a vorbit Lily atunci, privindu-mă tot timpul cu ochii ei limpezi și serioși! Și cum i s-au umplut ochii de lacrimi când i-am mărturisit durerea-mi amară la moartea primului meu născut și apoi la a celorlalți. Numai după câțiva ani, când pierduse orice nădejde de a mai avea vreodată copii, a început să fie geloasă pe fiii mei morți și pe dragostea veșnică pe care le-o port.

Vestea întoarcerii mele și a ciudatelor peripeții pe care le avusesem printre popoarele Indiilor s-a răspândit în toate părțile și veneau oamenii de la mile întregi dimprejur – chiar de la Norwich și Yarmouth – să mă vadă. Și eram silit de fiecare dată să le spun povestea, până când m-am săturat. S-a ținut și o slujbă de mulțumire pentru că am scăpat din atâtea primejdii, pe pământ și pe apă, la biserica St. Mary de aici, din Ditchingham. Slujba nu s-a mai ținut însă după ritualurile credinței romane, căci în răstimpul cât lipsisem din țară sfinții fuseseră îndepărtați, asemenea zeilor azteci; jugul Romei fusese smuls de pe grumazul Angliei și deși toți gândeau ca mine, eu m-am bucurat din toată inima, căci văzusem prea multe cruzimi săvârșite de preoți.

Când slujba s-a sfârșit și oamenii au plecat cu toții spre caselor lor, m-am oprit în curtea bisericii goale de la Conac, unde am locuit o vreme ca oaspete al surorii mele și al bărbatului ei, până când Lily și cu mine ne-am căsătorit. Acolo, în lumina blândă a înserării de iunie, am îngenuncheat lângă trestiiile care acopereau mormântul tatălui și mamei mele și mi-am îndreptat gândul spre ei și spre locul unde se odihneau pe veci. Stând astfel îngenuncheat, o mare liniște a pus stăpânire pe mine și-am simțit atunci cât de nebunesc fusese jurământul pe care-l făcusem, pe când eram un băiețandru, ca să mă răzbun pe de Garcia, înțelegând acum că toate suferințele mele de acolo porniseră, așa cum un copac crește dintr-o sămânță. Dar chiar și în momentul acela n-am putut face altfel decât să-l urăsc pe de Garcia, nu și nu pot nici în clipa de față sa nu-l urăsc; și socot că

a fost firească dorința mea de a mă răzbuna pe ucigașul mamei mele, deși ar fi fost mai bine ca înfăptuirea acestei răzbunări să fie lăsată pe seama altei mâini.

Leșind din curtea bisericii, am întâlnit-o pe Lily, care întârzia pe-acolo știindu-mă înăuntru și am stat de vorbă.

— Lily - i-am zis eu - aș vrea să te întreb ceva. După tot ce s-a întâmplat, mai vrei încă să mă iei de bărbat, oricât n-aș merita-o?

— Am făgăduit să te iau de bărbat cu mulți ani în urmă, Thomas - răspunse ea cu glas șoptit și înroșindu-se ca trandafirul sălbatic ce înflorea prin preajmă - și niciodată nu mi-am schimbat gândul. Ca să spun drept, de mulți ani te socotesc soțul meu, deși credeam că ești mort.

— Poate că e mai mult decât merit - am suspinat eu. Dar dacă e așa, spune când vrei să ne căsătorim, căci tinerețea a trecut și n-avem prea mult timp de pierdut.

— Când vrei tu, Thomas - răspunse ea așezându-și mâna într-a mea.

După o săptămână eram căsătoriți.

Și acum, povestea mea s-a sfârșit. Dumnezeu, care mi-a dat o tinerețe și primii ani ai maturității plini de suferințe și chinuri, m-a binecuvântat peste măsură la mijlocul vieții și spre bătrânețe. Toate întâmplările pe care le-am povestit pe larg în această carte s-au petrecut de mult; acum, puietul de carpen pe care l-am sădit sub fereastră în anul când ne-am căsătorit este un copac în toată puterea, rămuros, iar eu încă mai trăiesc să-l pot privi. Aici, în fericița vale a râului Waveney, lăsând deoparte amintirile-mi amare și dorul după morții mei, pe care timpul nu-l poate alina, anii au trecut unul după altul, tot mai mulți peste păru-mi nins, dar peste un trup viguros și plin de sănătate și an după an m-am bucurat din plin în pace și tihnă de dragostea adevărată a unei soții cum puțini au cunoscut. Căci se pare că suferința și deznădejdea din anii tinereții n-au făcut decât să-i îndulcească firea negrăit de nobilă, încât devenise un adevărat înger. O singură durere ne-a întunecat fericirea și anume moartea pruncului nostru - căci mi-a fost sortit să mor fără urmași - și atunci doar, chinuită de durere, Lily a arătat, după cum am mai spus, că suferă în dragostea-i de femeie. Altfel, nici o umbră nu s-a așternut între noi. Mână în mână am coborât dealul vieții, până când, în cele din urmă, soția mea m-a părăsit. Într-o noapte

de Crăciun, s-a culcat să doarmă alături de mine, iar dimineața era moartă. Am suferit amar, dar durerea n-a mai fost atât de cumplită ca suferințele din tinerețe, deoarece anii și viața tocesc tăișul marilor dureri și știam, după cum știu și acum, că nu ne despărțeam pentru multă vreme. Foarte curând o voi regăsi pe Lily și nu mă tem de călătoria pe care va trebui s-o fac. Căci moartea nu mă mai înspăimântă azi, după cum nu-i mai înspăimântă pe toți cei care trăiesc destul de mult; și sunt mulțumit să-mi las grijile la porțile cerului și. Fericirea cerească în mâna Atotputernicului, care m-a salvat de pe piatra de sacrificiu și m-a călăuzit prin hățișul atâtor primejdii pe acest frământat pământ.

CUPRINS

Prefață.....	4
CAPITOLUL I.....	6
DE CE-ȘI DEAPĂNĂ THOMAS WINGFIELD POVESTEA.....	6
CAPITOLUL II.....	14
DESPRE NEAMUL LUI THOMAS WINGFIELD.....	14
CAPITOLUL III.....	22
SOSIREA SPANIOLULUI.....	22
CAPITOLUL IV.....	30
THOMAS ÎȘI MĂRTURISEȘTE IUBIREA.....	30
CAPITOLUL V.....	38
THOMAS FACE UN JURĂMÂNT.....	38
CAPITOLUL VI.....	48
RĂMÂI CU BINE, IUBITO!.....	48
CAPITOLUL VII.....	55
ANDRES DE FONSECA.....	55
CAPITOLUL VIII.....	64
A DOUA ÎNTÂLNIRE.....	64
CAPITOLUL IX.....	74
THOMAS DEVINE OM BOGAT.....	74
CAPITOLUL X.....	83
MOARTEA ISABELLEI DE SIGUENZA.....	83
CAPITOLUL XI.....	95
SCUFUNDAREA CARAKULUI.....	95
CAPITOLUL XII.....	103
THOMAS AJUNGE LA ȚĂRM.....	103
CAPITOLUL XIII.....	113
PIATRA DE SACRIFICIU.....	113
CAPITOLUL XIV.....	122
SALVAREA LUI GUATEMOC.....	122
CAPITOLUL XV.....	130
CURTEA LUI MONTEZUMA.....	130

CAPITOLUL XVI.....	140
THOMAS AJUNGE ZEU.....	140
CAPITOLUL XVII.....	150
ÎNVIEREA PAPANTZINEI.....	150
CAPITOLUL XVIII.....	159
ALEGEREA MIRESELOR.....	159
CAPITOLUL XIX.....	168
CELE PATRU ZEÎTE.....	168
CAPITOLUL XX.....	177
SFATUL OTOMIEI.....	177
CAPITOLUL XXI.....	187
SĂRUTUL IUBIRII.....	187
CAPITOLUL XXII.....	195
PIEIREA ZEILOR.....	195
CAPITOLUL XXIII.....	203
THOMAS SE CĂSĂTOREȘTE.....	203
CAPITOLUL XXIV.....	215
NOAPTEA DE GROAZĂ.....	215
CAPITOLUL XXV.....	222
ÎNGROPAREA COMORII LUI MONTEZUMA.....	222
CAPITOLUL XXVI.....	235
ÎNCORONAREA LUI GUATEMOC.....	235
CAPITOLUL XXVII.....	243
CĂDEREA TENOCHTITLANULUI.....	243
CAPITOLUL XXVIII.....	253
THOMAS ESTE OSÂNDIT.....	253
CAPITOLUL XXIX.....	262
DE GARCIA ÎȘI DESTĂINUIE INTENȚIILE.....	262
CAPITOLUL XXX.....	271
EVADAREA.....	271
CAPITOLUL XXXI.....	280
OTOMIE ÎȘI CONVINDE POPORUL.....	280
CAPITOLUL XXXII.....	290
SFÂRȘITUL LUI GUATEMOC.....	290
CAPITOLUL XXXIII.....	297
ISABELLA DE SIGUENZA E RĂZBUNATĂ.....	297
CAPITOLUL XXXIV.....	305
ASEDIUL CETĂȚII PINILOR.....	305

CAPITOLUL XXXV.....	314
ULTIMUL SACRIFICIU AL FEMEILOR DIN OTOMIE.....	314
CAPITOLUL XXXVI.....	325
CAPITULAREA.....	325
CAPITOLUL XXXVII.....	333
RĂZBUNAREA.....	333
CAPITOLUL XXXVIII.....	342
OTOMIE ÎȘI IA RĂMAS BUN.....	342
CAPITOLUL XXXIX.....	351
THOMAS SE ÎNTOARCE DINTRE CEI MORȚI.....	351
CAPITOLUL XL.....	361
ÎNCHEIERE.....	361
CUPRINS.....	367

